

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

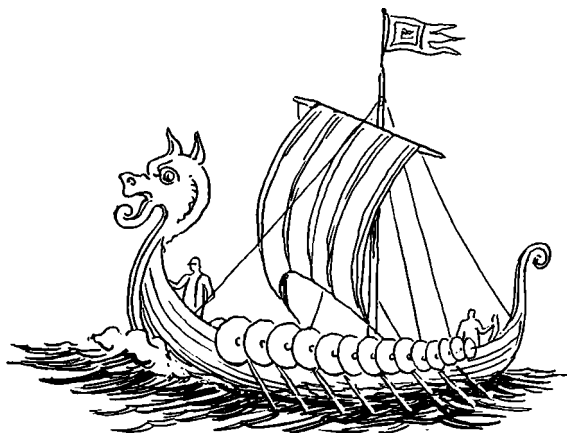
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DE DANSKES VEJ

DANSKE PIONERER OG DANSK VIRKE
UNDER ALLE HIMMELSTRØG

UDGIVET OG REDIGERET AF

A. KAMP

Direktør for Dansk Samvirke . Redaktør af Danmarksposten

GUNNAR HANSEN

cand. mag.

AAGE HEINBERG

Redaktør

II

SKANDINAVISK BOGFORLAG

INDHOLD

	Side
DANSKE I EUROPA	9
Indledning	11
Danske i Storbritannien	13
Eire	111
Frankrig	112
Sverige	134
Norge	151
Finland	161
Island	164
Holland	169
Belgien	176
Tyskland	181
Østrig	202
Schweiz	209
Spanien	214
Portugal	218
Italien	221
Rumænien	231
Jugoslavien	234
Grækenland	235
Czekoslovakiet	240
Polen	242
De baltiske Lande	245
Rusland	255
DANSKE I ASIEN	271
Danske Pionerer i Sibirien	275
Kina	293
Korea	316
Japan	318
Philippinerne	321
Siam	323
Malaya	338
Indonesien (Hollandsk Indien)	344
Burma	356
Indien og Pakistan	357
Persien (Iran)	361
Syrien	364
Tyrkiet	365

DANSKE I EUROPA

Længslen efter at øve Daad i fremmed Land ligger skjult i det danske Sind, er en Kilde, der til Tider hentørrer, men i visse Epoker bryder frem med Stormflods Vælde. Saaledes skete det i Vikingetiden. De unge vilde prøve et Liv i Storm og paa Hav, dér hvor Døden lurder paa Bytte og sluger den, der mangler Mod eller Vilje. Og de stærke, der stod Søen ud og naaede Havn paa fremmed Kyst, gik i Land og udførte Bedrifter, hvoraf der gik Ry videnom. De nordiske Folks Emigration i det 19. Aarhundrede er paa sin Vis en ny Vikingetid, hvor Sværd og Spyd er byttet om med Vaaben af en anden, fredelig Art, men om hvis Duelighed der stadig kan skrives Saga.

Svenskerne lagde i Vikingetiden Vejen mod Øst og naaede over Düna og Dnjepr dybt ind i det russiske Rige og fortsatte lige til Konstantinopel. I Novgorod opkastede Rurik sig til Hersker og gav det vældige Land Navn. Saaledes førte en Nordbo det russiske Rige ind i Historiens Lys.

Nordmændene sejlede over Nordatlanten og erobrede de skotske Øer samt Irland, hvor Vikingerne grundlagde et nordisk Kongerige med Sæde i Dublin. Enkelte fortsatte Rejserne længere mod Vest og befolkede Islands og Nordamerikas Kyster. Eventyrlyst, Guldtørst, Overbefolkning hjemme, Modvilje mod et regelbundet Liv og mod en stærk Kongemagt, altsammen talte med i de Overvejelser, der tilskyndede den nordiske Mand til Opbrud.

Danskerne fulgte andre Veje end Svenskerne og Nordmændene. Langs Vesterhavet naaede de Frisland, Nederlandene og England. Det sidste Sted ydede Danskerne med Danelagens Grundlæggelse og Svend Tveskægs Erobring af hele England i 1013 Højdepunktet af militær og politisk Kløgt. I disse Aarhundreder var det, at Danskerne erobrede Paris, trængte dybt ind i Frankrig og slog sig ned i Normandiet, hvor Rollo grundlagde et normannisk Fyrstendømme, hvorfra Eng-

lands Kongehus fik sin Stamfader med Vilhelm Erobreren. Krigersk Dygtighed forenedes næsten altid med et overlegent Organisationstalent. Thi Nordboerne bevarede Førerstillingen, ogsaa da Krigens Rædsel var omme, og Fredens Gerning blev afgørende. De kunde arbejde sammen med de fremmede og undertvungne, og de synes at have haft Lethed ved at vinde deres Tillid. Knud den Stores Liv er Eksemplet blandt mange. Vel var Danskerne meget stolte, men det Hovmod, som kendetegnede det romerske Herskerfolk i Oldtiden, synes ikke at have været saa fremherskende hos de nordiske Folk. I Løbet af faa Slægtled assimilerede Nordboerne sig med det Folk, de havde erobret. De gled ind heri, stille og naturligt; men i talrige Stednavne lever Mindet om, at danske Slægter for 1000 Aar siden bosatte sig i England og Normandiet.

Med deres Koner og Børn, som de danske Krigere bragte med over Havet, har de slaet sig ned i Landsbyer, denne ældgamle Form for dansk Bebyggelse, paa samme Vis som Emigranterne i vor Tidsalder paa U. S. A.'s Prærier og paa Argentinas Pampas. Hvor der er Landsbyer, leves der ofte et Menneskeliv efter de enkle og store Linier, hvor Hjemmet og Familien faar sin centrale Plads. At Danskerne ogsaa i fremmede Lande, fjernt fra Hjemmet, i særlig Grad har følt sig hjemme i og tiltrukket af Landsbyen, siger noget om Moral og Karakter.

DANSKE I STORBRITANNIEN

Vikingetiden er en af de mærkeligste Epoker i vor Historie. Fra Aar 790 til Svend Tveskægs Død i Gainsborough 1014 udfoldede dansk Ekspansionstrang sig vestpaa med saa stor Kraft, at England erobredes. Knud den Stores Herredømme udstraktes til alle Lande omkring Nordsøen, og London forvandlede til en halvt dansk By. Men inden havde der været Perioder med svære Tab for de forvovne Nordboer, Togter til fremmede Strande, Sejre og Nederlag, udredet i Detailler af Historikeren Johs. Steenstrup.

I mange Oldskrifter vil man som Aarsag til Vikingetogene finde anført, at Nordens Lande var overbefolkede, hvorfor det blev paabudt de unge Mænd at søge sig Underhold i fremmede Lande. Sandheden er dog, mener Steenstrup, snarere den, at Udlandet ved sorgløst at lade sine Strande ubevogtede, fristede Nordboerne til at søge sig Bytte i Egne, der var rigere end Hjemlandets. Sikkert er det, at Togterne i det første Tidsrum ikke havde Udvandring til Maal.

I den første Tid vovede Vikingerne sig kun ud paa Havet om Foraaret og Sommeren, men snart besluttede de sig til at overvintre paa de fremmede Kyster for at kunne begynde deres Togter tidligere. Det skete saaledes paa Irlands Kyster i Tiden 820—30. Noget senere — omkring 850 — slog de sig ned paa Thanet, Øen ved Themsmundingen. Først var det kun Militærposter, men vundne Sejre gav snart Vikingerne Mod til at underlægge sig Landstrækninger, som de vilde bebygge, dyrke og styre. Som saadanne Erobrere og faste Erhververe af Jord optraadte de, da Kong Halfdan med en Del af sin Vikingehær 876 tog Northumberland i England i Besiddelse, delte det mellem sine Krigere og pløjede og saaede. Det er første Gang, Vikingerne gør et Omraade af større Omfang til deres fremtidige Besiddelse.

Den første virkelige Modstander i England var Kong Alfred, den engelske Konge, der blev haardt trængt af de Danske, som efterhaanden tog Østangel og Northum-

berland i Besiddelse, sendte Flaader mod Somersæt og andre vestlige Landskaber. I Vinteren 877—878 maatte Kong Alfred søge Skjul i Skove og Sumpe, og han sad en Tid lang gemt paa en lille Ø Æthelney i Floden Parret. Kongen var svag af Statur, men hans Modstandskraft var stor, og han fik samlet Krigere, saa det lykkedes ham at vinde et Slag over de Danske, som nu førtes af Kong Guttorm, der tilbød Fred og samtidig udtalte Ønske om at blive døbt. Mange af hans Mænd var ogsaa villige til at antage Kristendommen. Der fejredes nu en stor Daabsfest, og Guttorm antog det „kristne“ Navn Æthelstan og slog sig ned i Østangel. En Overenskomst, „Guttorms og Alfreds Fred“, er endnu bevaret. Den fastsætter, hvad der fremtidig skulde være de danske Kongers Omraade. Mod Syd og Vest løb Grænsen langs Themsen og en Biflod til den, derpaa ad Wætlingstreet, den brede af Romerne anlagte Kongevej, der i nordvestlig Retning løber op mod Chester. En af Bestemmelserne lyder paa, at der for Drab af en Englænder og af en Dansker skal ydes lige stor Mandebod. I en anden forbydes det, at nogen uden Orlov drager ind fra Kong Alfreds Lande paa Danskernes Omraade og omvendt. Fjorten Aar forløb fredeligt, men Alfred rustede i Stilhed og modstod Angreb udefra. Vikingerne begyndte imidlertid nu at komme i stigende Tal, og i 892 landede Hasting med 80 Skibe i Themsmundingen.

Vikingernes Sejre skyldtes ikke nogen Ejendommeligheder ved deres Vaaben, kun deres Angribermod. I Danmark har man hidtil kun fundet Ladbykskibet, men i Norge flere, bl. a. de berømte Gokstad- og Osebergskibe, som er Vidundere af Skibsbygningskunst. Side om Side med Vikingetogterne mod England kom Angrebene paa Normandiet og andre fjernere liggende Egne, Angreb, som i Løbet af de følgende 100 Aar skulde gøre Danskerne frygtede over store Dele af Vest- og Sydeuropa.

Det var dog mest England, det gik ud over. En afgørende Begivenhed fandt Sted under den sidste og største Vikingekonge, *Svend Tveskæg*. Omkring 1001 var Englandstogterne efter nogen Tids Stilstand blevet genoptaget. Englands svage Konge Ethelred formaaede ikke at yde nogen Modstand, men saa fattede han i Stedet den fortvivlede Plan at lade alle i England bosatte Daner myrde, og St. Briccii Dag — den 13. November 1002 — fandt Myrderierne Sted. Mellem de dræbte var Svend Tveskægs Søster og Svoger. Myrderierne udstrakte sig dog næppe til det nordlige

„The Danes are coming.“ Maleri af Herbert A. Bone

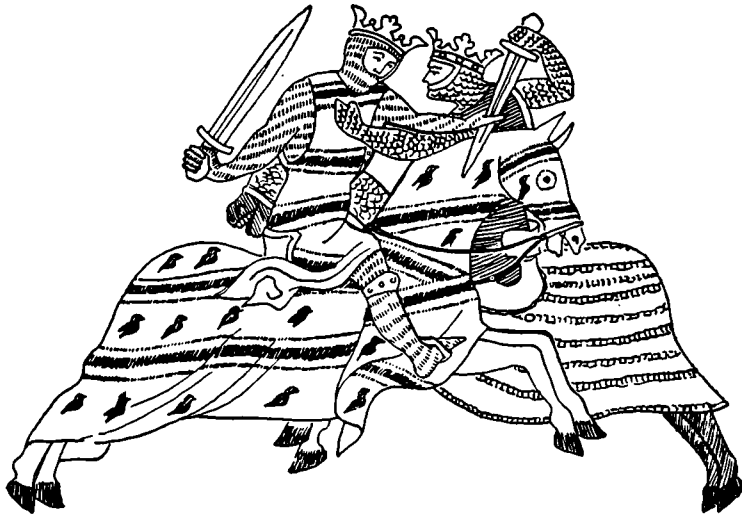
England, Danelag, hvor de Danske var i afgjort Flertal blandt de bosiddende. Hæven blev en uafbrudt Række Hærtoget de følgende Aar. Den engelske Ærkebiskop *Ælfheah* blev fanget og myrdet, og der fastsattes enorme Summer Danegæld at betale. Alle Forhold i England var opløste og Vejen aaben for den endelige Erobring af Landet. Kun London holdt Stand. Men 1013 var England erobret, og Svend Tveskæg kunde betragte sig som Englands Konge. Faa Maaneder efter døde han.

Knud den Store og hans Efterfølgere

Hans Søn *Knud*, der var fulgt med ham til England paa Togtet, blev nu af Hæren i England valgt til Konge, men da den angelsaksiske Stormandsforsamling indkaldte den af Svend Tveskæg fordrevne Kong Ethelred, maatte Knud vige og drog tilbage til Danmark, hvorfra han det følgende Aar — 1015 — kom tilbage med en stor og pragtfuldt udstyret Flaade. Det kom til svære Kampe, Ethelred døde, og først efter Knuds Sejr over den nye engelske Konge, Ethelreds Søn Edmund, i Slaget ved Assandun kom det til Forhandlinger om Fred. Da nu ogsaa den unge Edmund døde, valgtes Knud af en Stormandsforsamling i London til Konge over hele England med Udelukkelse af Ethelreds og Edmunds Sønner.

Vikingetiden var forbi, og Knud den Store — som hans Tilnavn blev — slog ind paa en afgjort Forsoningspolitik.

I 1017 giftede Knud den Store sig med Emma, Ethelreds Enke, og hjemsendte Ledinghæren, ligesom de nordiske Høvdinge, der havde faaet store Jarldømmer i det nordlige England, efterhaanden fjernedes. Fra 1020 optraadte Knud som fuldstændig angelsachsisk Konge, der med Iver arbejdede for at ophjælpe det hærgede Land, haandhæve Retsplejen og Landefreden og fremme Kirkens Sag. Han stadfæstede den bestaaende Lovgivning og viste sig meget gavmild mod Kirker og Klostre, ligesom han i det hele opfattede det som sin Opgave at fremme baade Statens og Kirkens Tarv. I 1027 foretog han sin Pilgrimsfærd til Rom. Han var endnu en ung Mand — i Slutningen af Trediverne — da han pludselig døde 1035, og hans mægtige, men uensartede Rige kunde ikke holdes sammen efter hans Død. Knud den Store blev bisat i den gamle Domkirke i Winchester, og med ham svandt Danskernes Magt over England. Mange af hans Landsmænd var blevet derovre, slog

Edmund Jernside og Knud den Store

sig ned og drev fredelige Sysler. Den Dag var heller ikke fjern, da Vilhelm Erobreren fra Normandiet satte over Kanalen og gjorde Ende paa det Kaos, der havde hersket i England siden Knuds Død. Man kan med nogen Ret sige, at det blev en Kamp Danske imellem, for de Normanner, der fulgte Vilhelm, var Ætlinger af Danske, der var gaaet paa Vikingetogt til Frankrig, og de mødtes nu med Efterkommere af Svend Tveskægs Vikinger.

Dansk Indflydelse finder man utallige Spor af i Stednavne og danske Skikke. Yuletide blev ikke blot et engelsk Ord, Julen fejredes mange Steder paa dansk Vis.

Baade Vikingetiden og Knud den Stores Herredømme har givet Danmark og Danskerne en særlig Plads i Englands Historie. Langsomt foregik den fredelige Omsmeltnng, medens Danskerne gled ind som en væsentlig Del af det nye Englands Befolkning, og de blev Englændernes Læremestre som Søfarere, ja det kan vel med Rette siges, at de i høj Grad bidrog til, at Englænderne blev et søfarende Folk og grundede nye Riger rundt om paa Jordkloden.

LONDONS BRAND 1666

*Danske og norske Tømmerhandlere danner Koloni i London.
Billedhuggeren Cibber og General Borggaard*

Danskerne var til at begynde med kommet som uvelkomne Gæster, og mange var forblevet derovre. Men saa fulgte Tider, hvor Farten fra Danmark til England svandt ind til et Minimum, og først i Midten af det 17. Aarhundrede begyndte der atter at komme Danskere til England. Naturligvis har der været Danske i England i den mellemliggende Periode, Kunstnere, Købmænd og Videnskabsmænd har opholdt sig her i kortere eller længere Tid, men en samlet Bebyggelse af Danske eller af Dansk-Norske, da Danmark og Norge jo dengang var eet Rige, finder man først, da en bestemt Tildragelse gav Anledning til en livlig Handel.

Det var den store Brand i London i 1666 i September Maaned, hvorved en Tredie-

Kirken paa Wellclose Square

del af Byen blev lagt i Aske og over 13.000 Huse og 89 Kirker blev Luernes Rov. London var allerede paa det Tidspunkt efter Datidens Forhold en stor By med ca. 700.000 Indbyggere. Til Byens Genopbyggelse krævedes store Mængder Tømmer, og det var Tilførslen af dette fra de skandinaviske Lande, der bevirkede, at der hurtigt opstod en hel lille Koloni paa 3—400 danske og norske Tømmerhandlere og Skibsredere med deres Medhjælpere; de nedsatte sig i et Kvarter Øst for Tower, omkring Wellclose Square, et Kvarter, som netop var i Opkomst. En Gade i Kvarteret fik

Caius Gabriel Cibber

Navnet Denmark Street, og dette Navn er siden bevaret. Om Sommeren, naar de mange smaa danske og norske Sejlskibe kom op ad Themsen med Tømmer, kunde der være henved 1000 Sjæle i den lille Menighed, som snart „følte nød och trang til at dricke det klare livsens vand af vor reene religiøse strøm her blandt saa mangfoldige vildfarende sekters oprørte sumper ...“, d. v. s. man ønskede at faa egen Kirke og luthersk Præst.

Ved Gesandten *Hans Henrik Ahlefeldts* Hjælp lykkedes det at bevæge Kong *Christian V* til at bevilge Midler til en saadan Kirke, og to fremtrædende Danske i London, Konsul *Thøger Wegersloff* og *Morten Lyonskar* — ogsaa kaldet *Lionfield* — fik af *William og Mary* af England, Skotland, Irland og Frankrig, kgl. Patent af 4. Maj 1695 til at bygge en Kirke paa Wellclose Square og ansætte lutherske Præster. Grunden var allerede faa Aar før købt for en Periode af 999 Aar.

Kirken blev opført af den danske Billedhugger og Arkitekt *Cajus Gabriel Cibber*

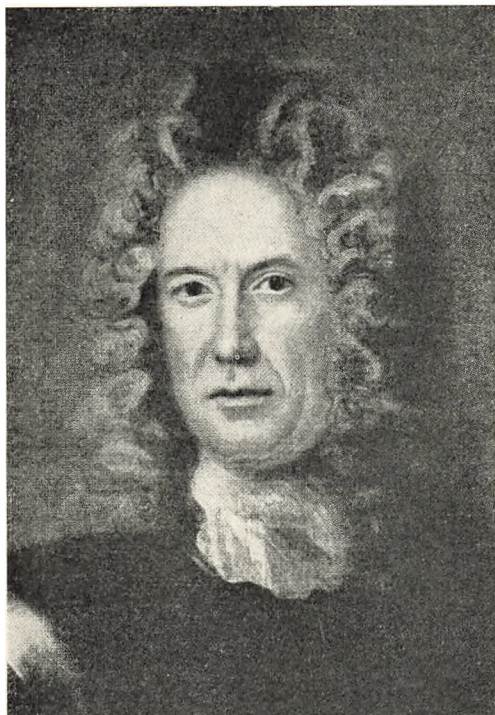
Haut-Relieffet (hugget af C. G. Cibber) paa „The Monument“, rejst til Minde om Londons Genopbyggelse efter den store Brand

(1630—1700), der var født i Flensborg og af Kong Frederik III blev sendt til Rom for at blive uddannet som Billedhugger. Efter nogle frugtbare Studieaar her kom han over Nederlandene til London i Cromwells Tid og blev der til sin Død. Kirken, han byggede, blev en statelig Bygning, men der findes talrige andre betydelige Arbejder af ham i England, hvor han nød stor Anseelse. En Tid arbejdede han sammen med den berømte Bygmester Sir *Christopher Wren* paa St. Pauls Katedralen og skabte det store Haut Relief

paa „The Monument“, rejst til Minde om Londons Genopbyggelse efter Branden. Han blev begravet i Krypten under den af ham rejste Kirke, hvor efterhaanden over 100 mere kendte Danske i London fik deres sidste Hvilested.

Den første Præst ved den danske Kirke var *Ivar Brink*, som havde været Feltpræst ved de danske Lejetropper, som Christian V havde udlaant til William III af Oranien, da han kæmpede i Irland mod sin Svigerfader Jacob II.

Den dansk-norske Koloni i London trivedes, og Tømmertransporterne fortsattes længe efter, at London var blevet genopbygget. Den mest kendte Dansker var General *Albert Borgaard* (1659—1751), der en Tid var Kirkeforstander, og som endnu nævnes med Anerkendelse i Storbritannien som Skaber af det engelske Artilleri. Han var født i den lille Landsby Holbæk ved Randers, hvor der i 1948 blev rejst et Mindesmærke for ham i Nærværelse af mange fremtrædende engelske Militære. I 1675 blev han først menig ved Dronningens Livregiment og deltog som saadan i den skaanske Krig, Aaret efter var han ombord paa Flaaden og med i

Albert Borggaard

George Wolff

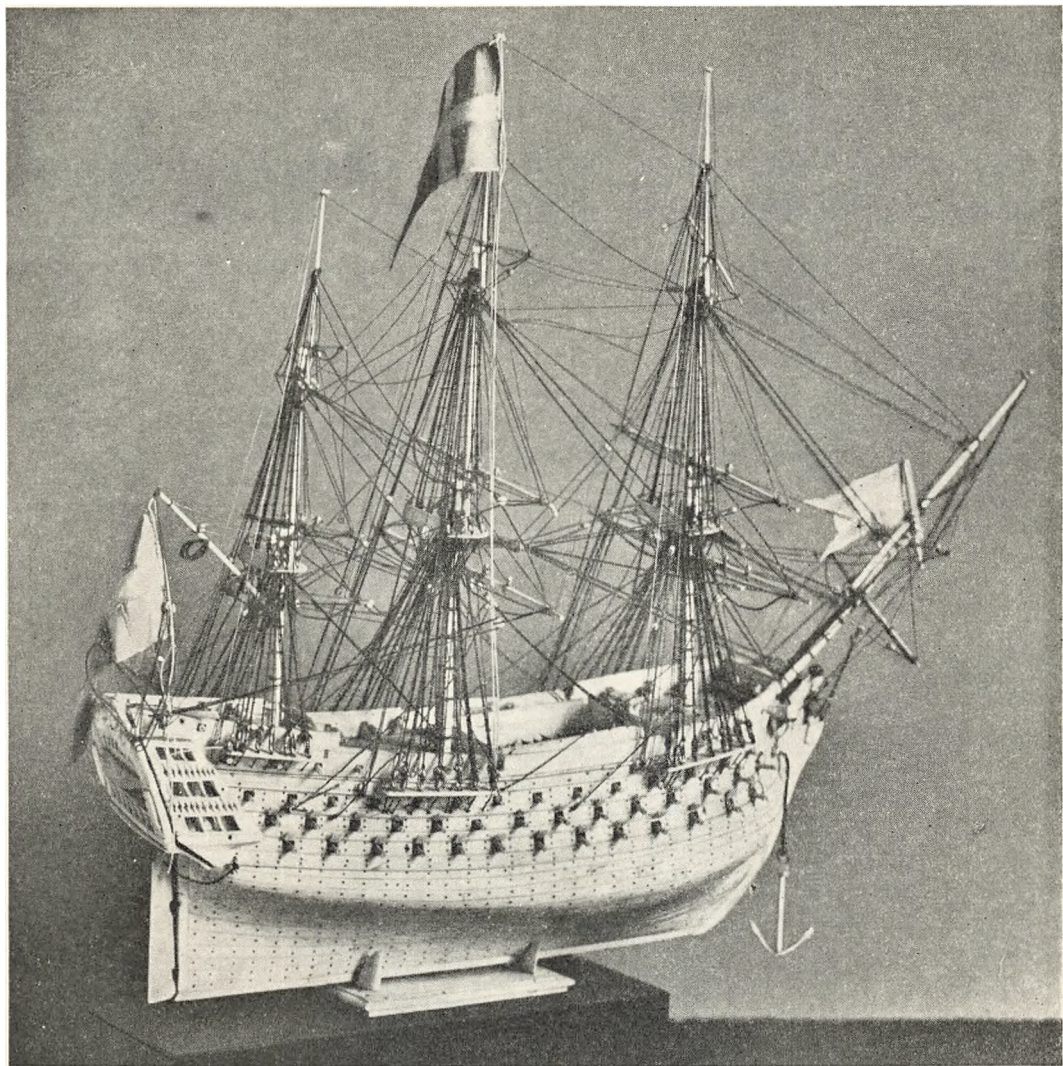
Kampene ved Øland. Han deltog som Artillerikonstabel i flere af den skaanske Krigs Kampe og var med ved Belejringen af Marstrand og Uddevalla. I 1678 kom han med et Ekspeditionskorps til Rügen, og faa Aar senere var han en af de „conduc-teurer, der forstaar geometrie“, der anvendtes ved Opmaalinger paa Sjælland. Han studerede siden Befæstningskunst i Strassbourg og var i 1685 Hertug Ferdinand Wilhelms Ledsager til Wiens Undsætning under Tyrkernes Belejring. Det følgende Aar, da han var ansat i Drabantgarden og beskæftiget med Københavns Befæstning, blev han paa en aldrig fuldt oplyst Maade impliceret i en Forræderisag og flygtede til Udlandet.

De næste fire Aar blev de mest eventyrlige i hans Tilværelse. Han indtraadte i forskellige Landes Hære, deltog i 18 Slag og 24 Belejringer. Endelig gik han i engelsk Tjeneste, først som Fyrværker i Artilleriet. Som nyudnævnt Kaptajn ledede han i 1695 det engelske Artilleris Overførsel fra Flandern til England. Han steg støt i Graderne og blev i 1706 Oberst i Artilleriet. Under Kampe i Spanien blev han Øverstkommanderende for det engelske Artilleri og blev her saaret ved Zaragoza

og Villaviciosa. I 1712 udnævntes han til „Chief Firemaster of England“ og reorganiserede 1716—18 det engelske Artilleri efter sin egen, tidligere udarbejdede Plan. Artilleriets fremtidige Garnison blev Woolwich, hvor Borgaard tillige var Chef for Akademiet, der uddannede Vaabenets Officerer. 1739 blev han Generalløjtnant. Som Deltager i en lang Række Slag og Belejringer erhvervede han en enestaaende Erfaring, men han var ogsaa i Besiddelse af et stort Organisationstalent. Over et halvt Hundrede Afhandlinger, Tabeller og Konstruktionsudkast fra hans Haand findes i Artilleribiblioteket i Woolwich. Han glemte aldrig sit Hjemland, blev den danske Kirke i London en god Mand og betænkte den med store Pengegaver. Da han omsider døde, 92 Aar gammel, hædredes han som en af engelsk Militærvæsens store Mænd. Han blev begravet i den danske Kirke i London.

Blandt andre Medlemmer af den danske Koloni kan nævnes *John Collet*, der blev en meget rig Mand og ved sin Død i 1759 efterlod sig en Formue paa 100.000 £ — et efter Datidens Forhold meget betydeligt Beløb. Hans Hovedarving og Efterfølger i Forretningen var *Claus Heide*, som i 1768 fik Besøg i sit elegante Hjem paa Wellclose Square af Kong Christian VII, der under Navnet Prins af Travendal foretog en lang Udenlandsrejse, bl. a. med den netop ansatte Struensee i sit Følge, og som i længere Tid opholdt sig i London.

George Wolff (1736—1828) etablerede sig i 1767 som Tømmerhandler og Skibsmægler sammen med sin Broder *Ernst* og havde Bolig og Kontorer paa Wellclose Square. Senere flyttede Wolff til et stort Landsted i Balham, og i 1783 optog han sin Svigersøn *Dorville* i Firmaet, der nu fik Navnet *Wolffs & Dorville*, og som under den glimrende Handelsperiode samlede sig en stor Formue og drev en livlig Skibsfart mellem England og Danmark-Norge. Wolff var en myndig og selvbevidst Mand, indgiftet i en rig engelsk Familie og med vidtstrakte Forretningsforbindelser, men han bevarede sin Kontakt med og sin Hengivenhed for Hjemlandet. Han var i en lang Aarrække dansk-norsk Konsul og skænkede den danske Kirke en Altertavle etc. I 1807 fik han et anonymt Brev om, at Englænderne ved Kanalen udrustede en Flaade mod Danmark. Han skrev derom den 14. Juli til Kommercekollegiet i København og foreslog, at man skulde kalde alle danske Skibe hjem fra England og hindre Afsejling dertil, men fik det Svar, at „Collegium ikke vilde undlade at give tilkende,

Skib, som danske Sømand under deres Fangenskab i England 1807—14 fremstillede af de Købber, som blev tilovers fra deres Maaltider. (Skibet findes i Samlingerne paa Rosenborg.)

at dette Rygte er aldeles ugrundet, Collegium skal videre betimelig gennem de Kongelige Consuler lade det fornødne vide til Efterretning“. Otte Dage efter blev alle danske Skibe i engelske Havne beslaglagt, og snart udbrød den sørgelige Krig, der varede i 7 Aar.

Krigen bevirkede ikke blot, at Huset Wolffs & Dorville mistede omtrent alt, men ogsaa at den dansk-norske Koloni efterhaanden svandt ind til næsten intet, og de faa, der blev tilbage, blev yderst fattige og maatte hjælpes af den danske Præst *U. F. Rosing*, der ogsaa tog sig af Krigsfangerne fra Norge og Danmark. Den dan-

ske Kirke lejedes ud til Englænderne, og de Penge, man fik ind herfor, gik til denne Hjælp.

Den dansk-norske Koloni af Tømmerhandlere og Skibsredere i London blev til ved en usædvanlig Tildragelse og svandt bort ved en ny og mere skæbnesvanger Tildragelse, og i den følgende Menneskealder var det kun faa Danske, der kom til England for at slaa sig ned derovre. En af disse faa skulde siden vinde Navn viden om. Det var *C. J. Hambro*. —

Sct. Clemens Danes Church

CARL JOACHIM HAMBRO

Grundlæggeren af Hambros Bank

Historien om Hambros Bank, der blev Englands ledende Bankhus, begynder i København. Her boede *Joseph Hambro* (født 1780) og drev en Bankierforretning, der ikke hørte til Byens største, men var vel estimeret. Hans Søn *Carl Joachim Hambro* var født i det skæbnesvangre Aar 1807, faa Maaneder efter, at engelske Krigsskibe havde bombarderet København og bortført Flaaden. I en i økonomisk Henseende trang Tid voksede den unge Hambro op, blev Student og fik sin første merkantile Uddannelse i Faderens Forretning, men blev allerede tidligt sendt til Udlandet for at uddanne sig i Bankvæsen. Han kom først til Bremen, derefter til Le Havre og siden til Amerika. Opholdet derovre, hvor han især studerede tekniske Anlæg, gjorde stærkt Indtryk paa ham. Da han kom hjem, genoptog han sin Virksomhed i Faderens Forretning, men han fandt hurtigt, at Forholdene var ham for beskedne, og at han ikke fuldt ud kunde udnytte de Kundskaber og den Erfaring, han havde erhvervet sig. Han var blevet amerikansk Konsul, men resolut brød han af, rejste til England, og han etablerede sig i 1839 i London, i Old Broad Street 70, i Hjertet af City med Børsen som Nabo. Forretningen fik Navnet C. I. Hambro, senere kom Tilføjelsen „& Son, merchants“.

Et Par Aar efter Starten kom Hambros Fader til London, og ved forenede Kræfter begyndte Fader og Søn støt at opbygge det Værk, der blev til et ledende Finanshus med Forbindelser ogsaa blandt Konger og Statsmænd. Man kan gennem de gamle Forretningsbøger faa et Indblik i Danmarks Kamp for Sønderjylland, Sveriges og Norges Historie i Detailler, Italiens Kamp for Friheden etc.

C. I. Hambros Interesse for og Troskab mod sit Fødeland forblev usvækket gennem Aarene. Banken traadte til, da Danmark i 1848 og 1864 skulde bruge Penge til Krigen, og det var Hambro, der i sin Tid financierede en Forlængelse af den

første Jernbane i Danmark — fra København til Roskilde — saaledes at den blev fortsat til Korsør, og en af de nyeste Forbedringer i Danmarks Trafiknet, Jernbanebroen mellem Falster og Sjælland, skylder ligeledes for en Del Hambro sin Tilblivelse, idet den danske Regering i 1933 optog et Laan gennem Hambros Bank paa 1.000.000 £ for at gennemføre Storstrømsbroen.

Et af de interessanteste Kapitler i Hambros Banks Historie knytter sig til Italien. Det er C. J. Hambro & Son, der i første Række bærer Ansvar for, at denne Stats Finanser blev bragt paa et sundt og solidt Grundlag. Baron Hambro var fra tidligere Tid en god Ven af Italiens store Statsmand Cavour. I 1851 udstedte Hambro et Laan paa 3.000.000 £, og dette var Begyndelsen til det store Arbejde, de udførte i Italien i flere Generationer.

I 1862 skulde der vælges en ny Konge i Grækenland, og Prins Alfred af England, Dronning Victorias Søn, kom paa Tale. Nogle af de mest betydende græske Statsmænd var derfor forsamlede i London til et uofficielt Møde, men af en eller anden Grund faldt Planen til Jorden, og Forhandlingerne strandede. Paa dette Tidspunkt ankom der tilfældigt til London et dansk Orlogsskib med Prins *Vilhelm* ombord, og det slog pludselig ned i Hambro, at her var et lykkeligt Spil af Skæbnen. Den paafølgende Søndag, da Prinsen overværede Gudstjenesten i St. Clemens Danes Church i Strand, havde Hambro i al Hemmelighed arrangeret, at de græske Statsmænd var til Stede og saaledes fik et Førstehaands Indtryk af den danske Prins. Denne uofficielle Præsentation ved Hambro af de to interesserede Parter førte til, at den attenaarige danske Prins i Marts 1863 blev udnævnt til Konge af Grækenland. Hambro mistede aldrig siden sin Interesse for den nye Konge, og i mange Aar hjalp han Kong Georg af Grækenland og de græske Institutioner med finansiell Støtte. Forbindelsen med Grækenland blev bibeholdt gennem de følgende Tider, og et varmt Venskab udviklede sig mellem de ledende græske Finanshuse og Hambros Bank i London, hvilket i Aarenes Løb medførte store Forretninger.

C. J. Hambro & Son var videre medvirkende til Ordningen af Ruslands Finanser. Store Nordiske Telegraf Selskabs første Aktieemission blev ogsaa foretaget gennem Hambro & Son i 1873. Beløbet var dengang kun 250.000 £, men dette Beløb er ved senere Emissioner blevet stærkt forøget.

Bankier, Baron C. J. Hambro

Sir Charles Hambro

Slægten Hambros Medlemmer er alle paa deres Felter fremragende Mænd. C. J. Hambro døde 1877 og efterfulgtes af sin Søn, Sir *Everard Hambro*, en kæmpemæssig Skikkelse og en betydende Kraft i Citys Børskredse, hvor han var anerkendt som en af de mest klartseende og fremsynede Mænd paa sin Tid. I sine Studiedage paa Universitetet i Cambridge var han samtidig med den senere Kong Edward VII, og det Kammeratskab, der opstod i Studietiden, blev opretholdt i de kommende Aar. Sir Everard var ofte Vært for Kong Edward paa sit berømte Landsted Milton Abbey, hvor den store Finansmand tilbragte sin Fritid.

Blandt Datidens mest kendte Finansmænd havde Sir Everard mange Venner, af hvilke Pierpont Morgan regnedes blandt de nærmeste.

I Tidernes Løb har Hambroerne ogsaa gjort et stort politisk Arbejde, saaledes var Sir Everards ældste Broder, Oberst Charles Hambro, Medlem af Parlamentet. Kap-
tajn Angus Hambro, Sir Everards Søn, repræsenterede South Dorset, medens Sir Eric Hambro, Sir Everards ældste Søn, repræsenterede Wimbledon fra 1900 til 1907.

Efter Sir Everard Hambros Død blev hans ældste Søn Sir Eric Formand for Ham-

bro's Banks Bankraad, og da han i Marts 1932 trak sig tilbage, blev hans Broder R. Olaf Hambro Formand.

En ny Generation, repræsenteret af Sir Eric's Søn, *Charles J. Hambro*, og *J. H. Hambro*, Søn af afdøde H. C. Hambro, blev nu ogsaa knyttet til Ledelsen af Hambros Bank som administrerende Direktører. Den nye Generation interesserer sig ogsaa stærkt for Danmark og har ofte besøgt deres Bankforbindelser i København. I 1949 blev Sir Charles Hambro Formand for Anglo Danish Society.

I 1921 blev det gamle Firma C. J. Hambro & Son sammensluttet med British Bank of Northern Commerce under det nuværende Navn: Hambros Bank, Ltd.

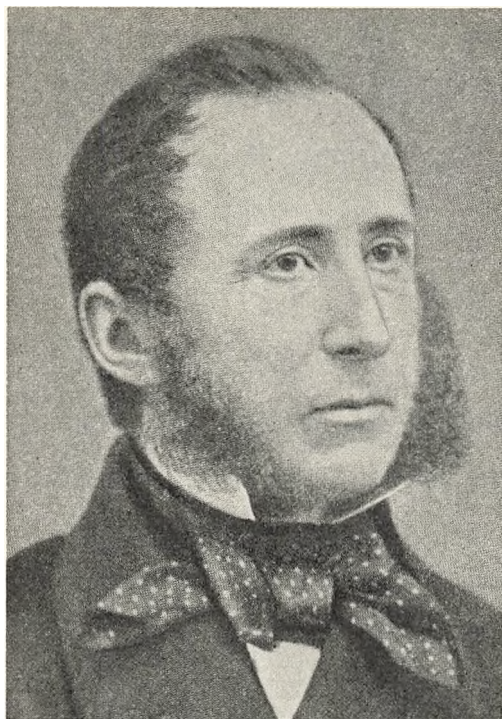
Banken regnes for et af Londons ledende „acceptance houses“ og deltager i alle sædvanlige udenlandske og indenlandske Bankforretninger. Den udsteder og placerer alle Slags Laan, ikke mindst Statslaan, og repræsenterer paa Londons Finansmarked Danmark, Norge, Sverige, Italien, Island, Grækenland og Finland. Det skal ogsaa bemærkes, at besøgende i London fra næsten alle europæiske Lande i Hambros Bank vil finde en af deres egne Landsmænd ansat i Banken, hvilket i høj Grad letter Forhandlinger og hjælper til at fremme international Handel og Samkvem.

PIONERER I DANSK-ENGELSK FORRETNINGSLIV

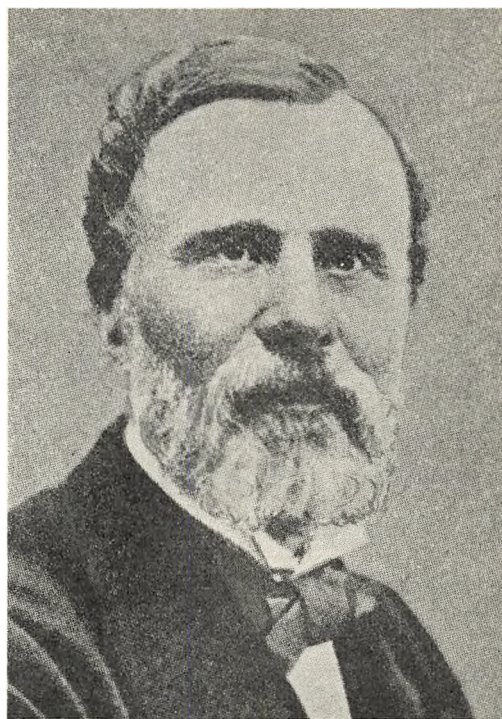
Brødrene Westenholz og Delcomyn

Udviklingen i England i Midten af det 19. Aarhundrede lokkede nu atter Danske derover. Frihandelens gradvise Trængen igennem, Industriens stærke Opblomstring og Bybefolkningens Vækst bevirkede en stadig stigende Trang til Indførsel af Korn udefra. Under Kornlovene var Kornhandel paa England en farlig Spekulationshandel, men da Kornlovene i 1849 ophævedes af Robert Peel, etablerede danske Købmænd sig for Alvor i England. Blandt de første var *Hans Brøchner* i Hull, *Carøe* i Liverpool, og saa kom *Anders P. Westenholz*, der først slog sig ned i Leith, men siden sammen med Broderen *Regnar* stiftede Firmaet *Westenholz Brothers* i London 1854. Det blev Westenholz'erne og de to Aar tidligere ankomne Brødre *Delcomyn*, *Frederik* og *Ernst Adolf*, etableret samme Aar som Westenholz'erne som Fr. & A. Delcomyn, der blev de egentlige Handelspionerer i England.

Regnar Westenholz (1815—66) var født paa Skagen som Søn af Byfogeden. Han kom tidligt i Handelslære i forskellige Provinsbyer, senere til Hamborg, hvor han fik en Medhjælperplads hos Hendrik Pontoppidan, med hvem han som 30-aarig gik i Kompagni, efter at han faa Aar inden havde erhvervet sig Grossererborgerskab. I 1848 blev han dansk Generalkonsul i Hamborg, men flyttede senere til London, hvor han sammen med Broderen *Anders Peter Westenholz* (1825—86) aabnede en Forretning med Korn, hvorved han tjente en Formue. Han arbejdede ivrigt for en Forøgelse af den dansk-engelske Samhandel, og han var den første, der opfordrede til dansk Kvægekseport til England, og ligeledes den første, der gjorde sig til Talsmand for direkte, regelmæssige Dampskibsruiter. Han interesserede sig ogsaa for en jydsk Længdebane og var her Englænderen *Petos Mellemand* overfor den danske Regering. Han forlod England 1853, men han maa betegnes som den egentlige Pioner for dansk Handel i stor Stil paa England. I Danmark købte han Gaarden „Mattrup“

Regnar Westenholz

A. P. Westenholz

ved Horsens og drev den frem til en Mønstergaard; han blev en meget anset Landmand, siden Politiker, Rigsdagsmand, en Tid ogsaa Finansminister, men døde kun 51 Aar gammel paa Matstrup.

A. P. Westenholz blev derimod i London. Han havde først haft Forretningen Stegmann, Westenholz & Co. i Leith, men grundlagde saa sammen med Broderen „Westenholz Brothers“, som han siden blev Eneindehaver af. Fra første Færd havde Westenholz Tilknytning til danske Landbrugskredse, og han havde mange danske Landmænd som direkte Leverandører. Han støttede dem ved enhver Lejlighed og gjorde meget for at skabe de danske Landbrugsprodukter et godt Navn i England. Med A. P. Westenholz aabnedes der for Alvor for Handelen, og kun 36 Aar gammel blev han dansk Generalkonsul i London, en Stilling han beklædte i 20 Aar. Han havde dog ved sin selvsikre Optræden erhvervet sig mange Modstandere og havde Ord for ikke altid at være let at samarbejde med. Men hans Dygtighed anerkendtes, og i de Aar — fra 1861 til 1882 — lagdes Grunden til den senere, altomfattende danske Landbrugseksport. I denne Tid gennemgik Landbruget sin Krise og fandt

nye Veje, og Westenholz var til enhver Tid parat med Raad og Daad. Han levede sine sidste Aar i Danmark paa „Dronninggaard“ ved Holte, som han havde købt.

Fr. Delcomyn havde lært Kornhandel hos Elias B. Muus i Kerteminde, medens *Adolf Delcomyn* havde været hos Hendrik Pontoppidan i Hamborg. Der havde han lært Fordelene ved cif Forretning i Modsætning til Konsignationshandelen, og Brødrene Delcomyn indførte dette Princip i Kornhandelen fra Danmark til stor Fordel for deres Forretning.

Fr. Delcomyn var den ældste af Brødrene, men Initiativet kom i Reglen fra Broderen, der blev den længstlevende, og som „gamle Generalkonsul Delcomyn“ fik han en stor og sikker Position i England.

Adolf Delcomyn (1828—1913) var født i Odense og jævnaldrende med sit Bysbarn Tietgen. Efter den ovenomtalte Uddannelse begyndte han sammen med Broderen i 1854 Handelen med skandinaviske Landbrugsprodukter og udrettede et betydeligt Arbejde for en udvidet Handelsforbindelse mellem England og Danmark. De danske Landbrugsprodukter begyndte dog først i 70—80'erne for Alvor at vinde Indpas i England, og deri har Delcomyn sin store Andel. Han var en dygtig Købmand og desuden en meget praktisk Mand, og det skyldtes bl. a. ham, at der blev truffet den for de danske Eksportører fordelagtige Ordning, at Varerne blev solgt inden Afskibningen fra Danmark i Stedet for som tidligere at være givet i Konsignation. Da Udviklingen i Amerika medførte, at Udførslen af Korn viste sig urentabel, optog han ogsaa Forretning paa Finland og Rusland. Han var bestandig optaget af at finde nye Felter, og Bacon- saavel som Ægeksperten kom i Stand delvis under hans Auspicer. Som Købmand hørte han maaske nok til den gamle Skole,

Generalkonsul Adolf Delcomyn

men var ualmindelig vidtskuende for sin Tid, og han havde altid et aabent Øje for, naar en Chance skulde gribes. For sine Landsmænd, hjemme som i England, kom han til at betyde meget. Det var derfor ganske naturligt, at han i 1883 blev udnævnt til dansk Generalkonsul i London. Han havde i Tidens Løb skaffet sig en Mængde fortræffelige Forbindelser. I de sidste tyve Aar, han levede, blev han betragtet som „the grand old man“ blandt Danske i England og blev med Rette betegnet som en Hædersmand af høj Rang.

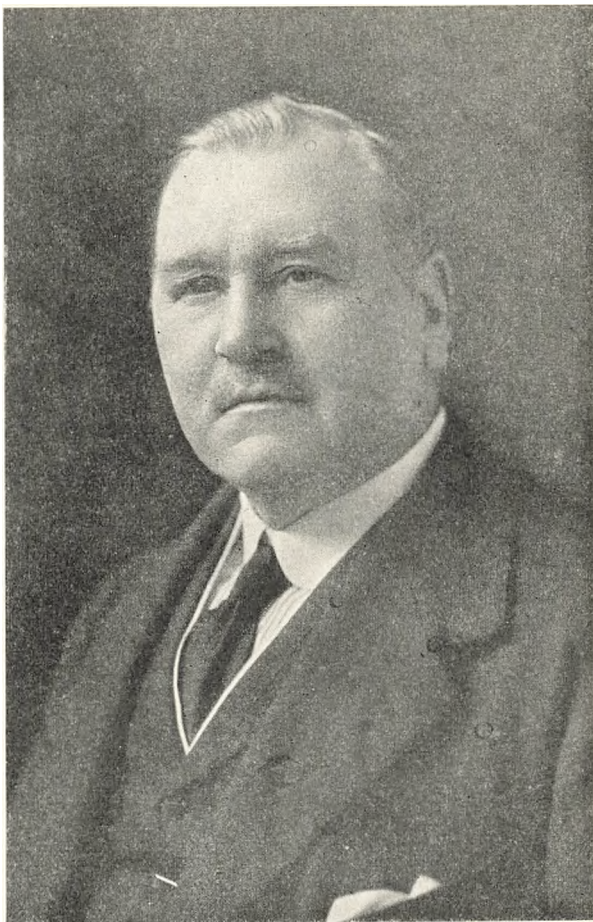
Frants Bølling (1831—1907) var født i København og kom efter endt Uddannelse som 22-aarig til London, hvor han fik Stilling i Hambros Bank. Han var atter i Danmark et Par Aar, men kom saa ind i det engelske Firma Wm. Bird & Co. Hans Dygtighed gjorde sig hurtigt gældende, han blev Afdelingschef og tilsidst Indehaver af Firmaet, der kom til at hedde Bølling & Lowe, og som handlede med Jern, Metaller, Jernkonstruktioner og alt Materiel til Ingeniørarbejder. Bølling & Lowe købte af De danske Statsbaner de Jernbaneskiner, som blev erstattet med Staal, og solgte dem igen til Amerika. De leverede Jernbanemateriel til en lang Række Lande, byggede den japanske Kejsers Lystyacht o. s. v. Bølling var en fint dannet Mand med stor boglig Viden, navnlig Ekspert i ældre dansk Litteratur. Sin betydelige Samling af dansk Litteratur skænkede han ved sin Død til det nyoprettede Bibliotek ved University College i London i Forbindelse med det danske Lektorat.

Skibsredere og Mæglere

Ogsaa danske Skibsmæglere slog sig ned i England fra Begyndelsen af 40'erne. Først kom *C. Møller* og siden *Johannes Grønsund*. Begyndelsen til det senere United Shipping Co. (D. F. D. S.) blev gjort i 1853 af *Alfred Tegner* (senere Tegner, Price & Co.). Ogsaa *P. A. Petersen* slog sig ned i London, hvor han blev en af de store Skibsmæglere.

I 1860 kom Sønderjyden *William Lund* (1837—1928) fra Aabenraa som Sejlmager til London, hvor han først var Skibsprovanteringshandler og blev nær Ven af Brødrene Delcomyn. Det lykkedes ret hurtigt Lund at arbejde sin Forretning i Vejret. I 1866 begyndte han at sætte egne Skibe i Søen, og hans Virksomhed tog nu et betydeligt Opsving. Det rygtedes ogsaa i Danmark, og da den senere Kong

Frederik VIII som Kronprins i 1872 var paa Besøg i London, var han ogsaa, sammen med Gesandten, General Bülow, i Londons Dokker om Bord paa William Lunds nyeste Skib „Ambassaden“. I 1890 løb hans første Dampskib „Delcomyn“ af Stabelen i Newcastle, og dermed var Begyndelsen gjort til Oprettelsen af Lunds „Blue Anchor Line“ mellem London og Australien, den første regelmæssige Fragtlinie mellem London og australske Havne. Lund blev indenfor engelsk Skibsfart et meget agtet Navn. I 1910 solgte han sin Dampskibsflaade til Penninsular & Oriental Steam Navigation Co. og trak sig tilbage fra aktiv Forretning.

Sir William Petersen

Hans to Sønner førte under Firmanavnet „Wm. Lund & Sons“ den øvrige Del af Faderens Virksomhed, navnlig Kulforretningen, videre.

Størst Navn blandt danske Skibsredere i denne Periode vandt dog *Sir William Petersen* (1856—1925). Han var født i Roskilde, hvor Faderen var Købmand. Han blev cand. phil., men følte ikke Lyst til at fortsætte Studierne, han havde tidligt Udvé, og kun 20 Aar gammel brød han op fra Danmark og tog til London. Han var baade et klart og hurtigt Hoved og tilmed en Slider. Hans Maade at gøre Forretning paa afveg ofte fra den Tids ortodokse britiske Metoder. Han kunde møde Modstand, men det æggede ham kun til nye Fremstød.

Han kom straks ind i Shipping Virksomhed og blev Direktør og Bestyrelsesfor-

mand i de store Selskaber Petersen & Co. og London American Trading Co., som begge var grundlagt af ham. Ogsaa Royal and Oranum Passenger Line til Canada og U. S. A. var stiftet af ham. Mange Æresbevisninger og Hverv blev ham til Del, han var Formand for Bureau Veritas' britiske Komité og for British Committee of National Shipping Registry. Nogle af hans mest omtalte Bedrifter var hans Kamp med den store North Atlantic Conference og med Atlanterhavspoolen, og her vandt han som Regel Sejr for sine Synspunkter.

Ved enhver Lejlighed hævdede han overfor den engelske Offentlighed, at Danmark var blevet ladet i Stikken af England og de andre Vestmagter i 1864, og herom skrev han et Par Bøger: „The Kiel Canal Problem“ og „The Alien in our midst“. Ogsaa om Søfartsproblemer har han skrevet Afhandlinger og Brochurer.

Fra engelsk Side anerkendte man i høj Grad hans Indsats, han blev „knighted“ og kunde sætte et „Sir“ foran sit Navn.

Dansk Kunst havde hans store Interesse. Hans Hjem i London og hans Herresæde „Herons G'hyll“ i Sussex var fyldt med Arbejder af danske Kunstnere, og under den første Verdenskrig gav han Husly til Thorvaldsens „Jason“, da man ikke turde føre Kunstværket over Nordsøen. Han havde stillet betydelige Beløb til Raadighed til Køb af Statuen. En af Sir Williams engelske Besiddelser var den 18.000 acres store Ø Eigg, en af Hebriderne, hvor han ofte tilbragte sine Ferier, og til hvis Befolkning han stod i et venskabeligt, patriarkalsk Forhold.

Hans sidste Aar var meget triste. Under Krigen mistede han sin eneste Søn, der var Garderofficer, og sin Svigersøn. Samtidig døde hans skotskfødte Hustru og kort efter Vaabenstilstanden en af hans Døtre. Gennem forceret Arbejde i Forretningen søgte han at komme alle disse store, personlige Sorger paa Afstand, og han var til det sidste optaget af Arbejde. Døden naaede ham da ogsaa, medens han var til Forhandling i Ottawa, Canada.

Der er noget monumentalt over Sir William Petersens Livsværk, en vis Romantik over hans Kamp for at vinde frem.

Paa Raadhuset i Newcastle fandt en Dag i 1932 en Højtidelighed Sted, ved hvilken man afslørede et Maleri af Byens tidligere, i 1910 afdøde Lord Mayor af dansk

Dronning Alexandra som Prinsesse af Wales

Afstamning *Andrew Peter Andersen*. Han var udvandret til England i Begyndelsen af 1870'erne og tog Ophold i Newcastle, hvor han var bosat til sin Død. Han grundlagde et Rederifirma, der fortsættes af andre og stadig eksisterer. Han kom tidligt ind i Byens kommunale Liv, fik Hverv som Sheriff og som Alderman for endelig i 1903 at blive udnævnt til Lord Mayor. Det var en sjælden Begivenhed, at en ikke født Englænder fik en saadan Post, og det blev nævnt, at han var den første Dansker, der var blevet Borgmester i en engelsk By.

I Midten af forrige Aarhundrede var Danmark i endnu højere Grad end senere et Landbrugsland. Englands Betydning for Danmarks Udenrigshandel steg efter Ophævelsen af Korntolden i England, saaledes at fra at modtage en Fjerdedel af Danmarks Udførsel tog det snart de to Trediedele, og Danmarks Forsyning fra Udlandet blev ligeledes i stigende Grad hentet fra England. I Løbet af faa Aar steg Kornhandelen med Danmark saa meget, at Antallet af danske Skibe, der anløb London, ansloges til mellem 600 og 800 om Aaret. Hver Søndag var der henved 200 danske Sømænd i Londons Havn, og ofte laa Skibene flere Uger i Havnen. Denne livlige Skibsfart medførte naturligvis, at danske Skibsmæglere, Redere og andre, der havde med Søen at gøre, nedsatte sig i London ganske som 200 Aar tidligere.

Forbindelsen med Danmark var for Alvor ved at blive intim. Prinsen af Wales' Formæling med den skønne, danske Prinsesse *Alexandra* — the sea king's daughter — bidrog naturligvis i høj Grad til at knytte de to Lande sammen, og Tennyson skrev i sit Hyldestdigt til den vordende Dronning: „We are all Danes to thee, Alexandra!“ Hvad den danske Prinsesse kom til at betyde i Tidens Løb for Kontakten Danmark-England, er fremhævet saa ofte, at det kun for Fuldstændighedens Skyld skal anføres her.

Store Nordiske — Fr. Arup — Vald. Faber

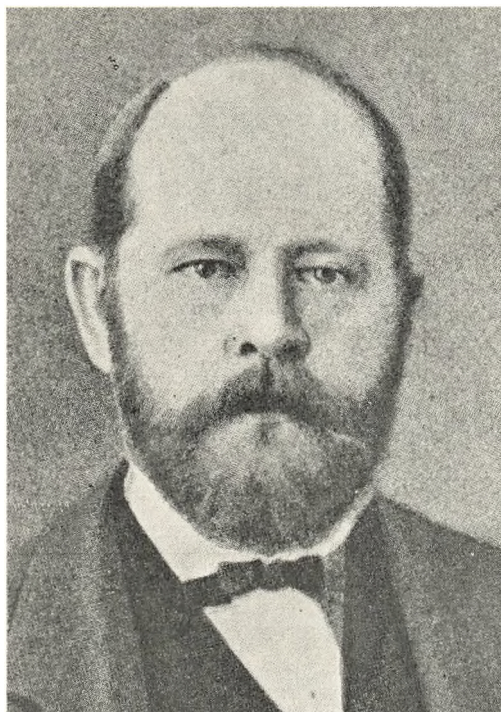
Blandt de danske Foretagender, som forgrenede sig til England, var *Det Store Nordiske Telegrafelskab*, hvis første Repræsentant i England var *H. G. Erichsen*, Tietgens Ven og jævnaldrende. Erichsen var født i København 1827, han blev Købmand i Newcastle, men var fra sin Barndom stærkt interesseret i alt vedrø-

rende Telegrafen. Gentagne Gange var han blevet søgt som Mellemand og Medarbejder ved de fremmede Konsortier, der arbejdede for Anlæg af Telegraf, og som havde projekteret Kabelanlæg langs de danske Kyster. Gennem saadanne Forhandlinger kom Tietgen og Erichsen ind paa at søge oprettet et stort nordisk Kabelsystem, der skulde omfatte de skandinaviske Lande og Rusland paa den ene Side, England og eventuelt Amerika paa den anden Side. Det var især Kabelfabrikant Newall i Gateshead, der fra engelsk Side interesserede sig for Sagen, og efter at saavel den danske som den norske Regering i 1867 havde givet Tilsagn om de fornødne Koncessioner paa Landingen af Kablet mellem Danmark og Norge, forsøgtes Dannelsen af et dansk-norsk-engelsk Telegrafselvskab med en Kapital paa 150.000 £, henved tre Millioner Kroner. Da det var umuligt at skaffe dette Beløb inden den fastsatte Tid, begyndte Newall efter Aftale med Erichsen og Tietgen at udføre det dansk-norske Anlæg for ikke at blive overfløjet af et nyt Selskab, der havde faaet Tilsagn om Koncessioner af lignende Art, saafremt det første Selskab ikke rettidig kunde overholde sine Forpligtelser. Efter Fuldførelsen af dette første Led i Europas Telegrafnet, ja nærmest Centrum, tog man fat paa det dansk-engelske Kabel. — H. G. Erichsen havde udmærkede Forbindelser i den engelske Telegrafverden, Konkurrenterne blev slaaet ud, og i Januar 1868 udsendte København og Newcastle samtidig Indbydelse til Tegning af Aktier i „*Dansk Norsk Engelsk Telegrafselvskab*“ med det Formaal at anlægge og drive en direkte, undersøisk Telegrafledning mellem Danmark og England. Indbydelsen var underskrevet af Erichsen, Tietgen og en Række andre fremstaaende Danske. Foruden dette Selskab dannedes imidlertid samtidig det norsk-britiske Selskab, der vilde nedlægge Kabler mellem Norge og Skotland, og det dansk-russiske Selskab, der ejede Kablet mellem Danmark og Rusland og havde Tilsagn om flere Koncessioner. I al Stilhed arbejdede Tietgen og Erichsen paa en Sammenslutning af de tre Selskaber, og det lykkedes forholdsvis hurtigt at naa til Enighed, og alle tre Selskaber gik op i en Enhed „*Det store Nordiske Telegrafselvskab*“, der stiftedes 1869 med en Aktiekapital paa 400.000 £ eller 7 Millioner Kroner.

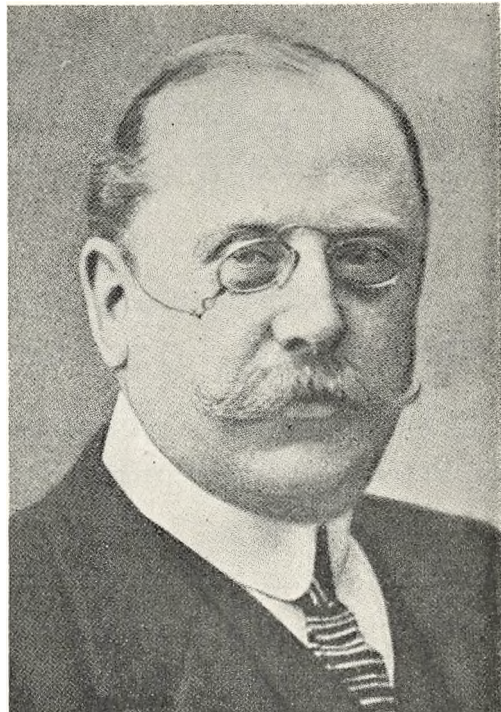
Fra Selskabets Start blev H. G. Erichsen Driftsbestyrer for Store Nordiske i London og var det til sin Død i 1890. Han efterfulgtes af *F. C. C. Nielsen*.

Fr. Arup (1848—1933) udførte et Pionerarbejde for kongelig Porcellæn i England, ja for den danske Kunstindustri i det hele taget. Han begyndte med at rejse til Amerika med P. Ipsens Enke's Terrakotta, der slog godt an derovre, bl. a. paa en Udstilling i Philadelphia. Firmaet ønskede at udvide sit Salg i England, og det blev Fr. Arup, der sammen med sin Broder *William Arup* kom til at lede Salget fra eget Hus i London. Resultatet blev udmærket. Arup fik Forbindelse med de fornemste Kredse. Prinsessen af Wales var ham meget bevaagen, og da Etatsraad *Philip Schou*, den daværende Direktør for Den kgl. Porcellainsfabrik, i 1877 kom til London, foreslog han Arup at blive Repræsentant i England for det smukke danske Porcellæn, der dengang ikke var meget kendt udenfor Landets Grænser. Arup slog til, fik et fortrinligt beliggende Lokale, Prinsessen til at aabne den første Udstilling og var snart i fuld Gang med at gøre Porcellænet kendt og skattet i England. Det lykkedes over al Forventning, og det er Fr. Arup, der har gjort det vanskelige Begynderarbejde her. Han var en fin Kunstkender, levende interesseret i alt smukt. Han skænkede en stor Terracottafigur af Thorvaldsen til Kirken i Poplar og lod sin Ven, den danske Maler *Paulli*, udføre Portrætter af C. G. Cibber og General Borggaard og skænkede de Danske i London disse to Billeder. I 1925 trak han sig tilbage og levede sine sidste Aar i Danmark.

Mange nye danske Forretningsmænd kom nu til England, og ingen kom til at spille en større Rolle end den vidtfaavnende, geniale Forretningsmand *Vald. Faber* (1849—1917). Han var Købmandssøn fra Odense, blev Student, gik paa Handelsakademi og tog som tyveaarig til England, hvor han fik Plads i Newcastle og fik sin Videreuddannelse i Kornfirmaet *Hepell & Co*. I 1873 kom han ind i et af de engelske Firmaer, der havde gjort Smørimport fra Danmark til deres Speciale; det var Firmaet *W. B. Ridley & Co*. i Newcastle. Efter at have været i dette Firma i tre Aar begyndte han for egen Regning en Smørforretning i Newcastle. Han bearbejdede det engelske Marked og gjorde en omfattende, men nødvendig Propaganda for det danske Smør. Kun de færreste aner, hvor utrættelig han her tog fat, for at det danske Smør kunde vinde Indpas i det konservative England, men det lykkedes ham at naa et straalende Resultat. — Lønnen blev Formue, Forretningen i Newcastle blev en fin Forretning. *Vald. Faber* var den fødte Forretningsmand. Han forstod, at det gjaldt

H. G. Erichsen

Generalkonsul Vald. Faber

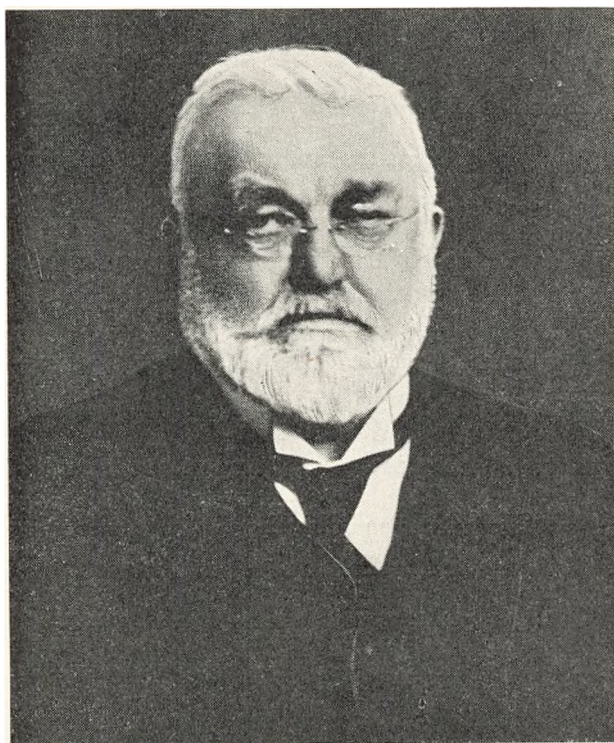
om at specialisere sig og havde fundet sit Speciale i Smørret, og det er et Spørgsmaal, om den danske Smørekspert til England var blevet saa stor, hvis man ikke havde haft Faber. Han nøjedes ikke med at tjene Penge paa sin Smørforretning, den Formue, han havde samlet sig, satte han i engelske Kulminer og fik her andre store Indtægter. Da Finland begyndte at lægge sig efter Mejeridrift efter dansk Forbillede, rejste han dertil og var den første til at indføre finsk Smør i England. Han var ligeledes en Pioner med Hensyn til Ægeksperten, og efter Englands store Fjerkræekspert Sir Edward Browns Raad anbefalede han danske Fjerkræavlere at lægge sig efter den italienske Hønserace, og det skyldes saaledes ham, at denne Race har faaet sin enorme Udbredelse i Danmarks Hønsegaarde. Han var først dansk Konsul i Newcastle, blev saa efter Delcomyn Generalkonsul i London, og som saadan blev han, der var en Mand med store selskabelige Talenter, det naturlige Midtpunkt for Londons Danske. Han var en meget ærgerrig Mand, men ogsaa meget hjælpsom — en Mand af det store Format. Da der i 1908 oprettedes et Handelsministerium i Danmark, var Vald. Faber den første, til hvem der skete Henvendelse om at over-

tage Posten, hvad han dog af private Grunde maatte afslaa. Han sled sig op, det stærkt forcerede Liv havde taget paa ham, og han maatte i 1915 trække sig tilbage fra sin Post; ved Juletid 1917, midt under Krigen, døde han. Han kunde se tilbage paa et Liv fuldt af Arbejde til Gavn for ham selv, men ogsaa for hans gamle Land.

*Nielsen-Ladefoged — Charlie Hansen — Danish Bacon Co. —
Valdemar Graae — Einar Schou m. fl.*

En lang Række danske Forretningsmænd blev efterhaanden toneangivende indenfor den danske Koloni i England.

L. Nielsen-Ladefoged (1858—1935) var en stout Jyde, en Gaardmandssøn fra Skiveegnen. 23 Aar gammel tog han til England efter at have arbejdet paa Faderens Gaard og begyndte en Forretning som Kreaturkommissionær med Salg af levende Kvæg, og da Importen af levende Kvæg til England blev forbudt i Begyndelsen af 1890'erne, slog han sig paa Kødhandelen og fik den danske Regering til at bygge

L. Nielsen-Ladefoged

„Statens Eksportslagteri“ i Esbjerg, som han siden lejede af Staten. Hans Forretning omfattede ogsaa dansk Smør og Æg og fra 1903 tillige dansk Bacon, der efterhaanden blev hans Firmas Hovedartikel, især da Ladefoged i 1910 oprettede en Afdeling i Manchester. 20—25 danske Andelsslagterier blev Leverandører til hans Forretninger i London og Manchester. Fra 1906 havde han Hovedkontor i Tooley Street, Centret for Importen af Levnedsmidler til London. Her findes Dør om

Dør den ene danske Forretning efter den anden med de berømte danske Specialiteter, der efterhaanden vandt Navn. I hans Forretning er uddannet mange Danske, og han havde en Evne til at knytte sine undergivne til sig. En af disse var *J. C. Jensen*, som i mange Aar var hans Prokurist og fik Del i Ledelsen af Forretningen. Det samme var Tilfældet med de to Sønner *Niels Ladefoged* og *Esper Ladefoged*. Begge Sønner gjorde Tjeneste i den første Verdenskrig og fører nu den gamle Virksomhed videre. — Gamle Ladefoged var i sine sidste Aar den hvidhaarede

Charlie Hansen

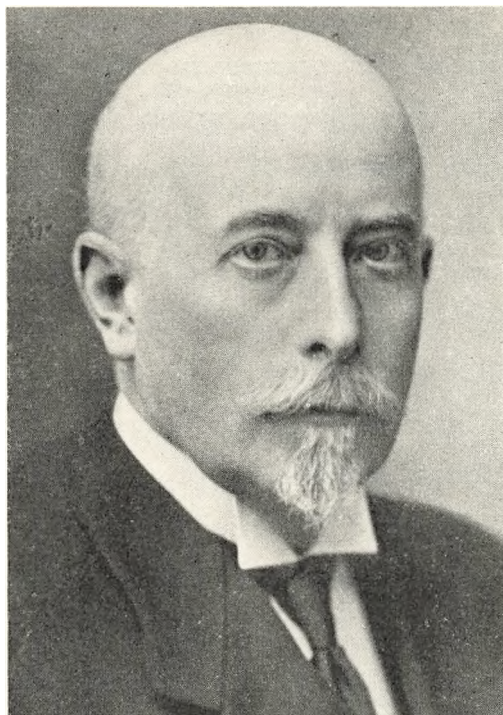
Patriark, der ikke blot samlede Slægten, men mange andre Danske om sig, og hans Trofasthed mod det gamle Land var urokkelig.

Ikke mindre kendt var *Charlie Hansen* (1868—1942), Skaberen af Danish Bacon Company. Han blev overalt populær blot ved sin Fremtræden, og „Charlie“ var endnu i levende Live en Sagnfigur, som Anekdoterne svirrede om. Han var født i København som Søn af Viktualiehandler C. F. Hansen paa Højbro Plads. Efter Konfirmationen kom han i Købmandslære i Fredericia, men han længtes ud efter større Forhold. Han rejste til England, hvor han begyndte paa et Kontor i Newcastle. Han havde Øjnene med sig, og da den danske Baconeksport begyndte, saa han en Chance og kastede sig ud i denne Handel. Han havde stor Succes med sit Foretagende, og Konjunkturerne gav ham Medvind. Viktualiehandlersønnen fra Højbro Plads blev i Løbet af faa Aar den mægtige Direktør for Danish Bacon Co., hvis

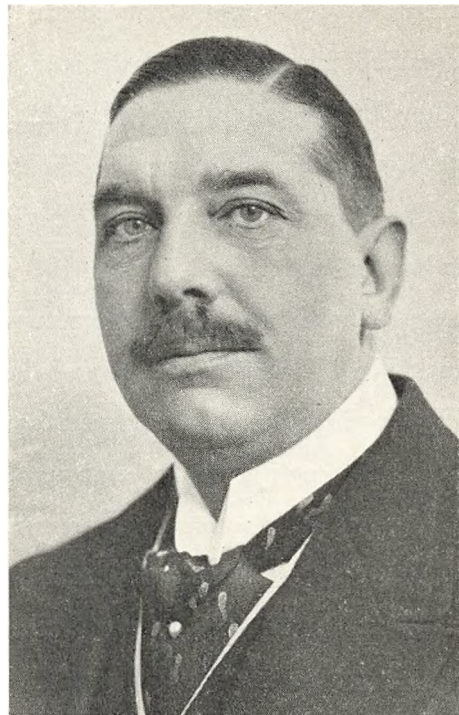
Omsætning af danske Landbrugsvarer før sidste Krig gik op til 175—200 Millioner Kroner aarlig, en meget væsentlig Del af den samlede danske Eksport. Grunden blev lagt den 18. April 1902, da Firmaet „Danish Bacon Agency Ltd.“ blev anmeldt til Firmaregistret i London. Det begyndte som Salgsagent for tre Slagterier, og i 1908 gik Forretningen over til et Andelsselskab, bestaaende af otte Slagterier, hvorefter man stadig udvidede og naaede op til 25 Slagterier. Foruden Hovedkontoret i London har Danish Bacon Co. Røgerier og Pakhuse i en lang Række Byer i England og Skotland og har beskæftiget op til 2000 Mennesker. Næsten Halvdelen af den danske Baconimport til England gik i mange Aar gennem Charlie Hansens Virksomhed.

Personlig var han Hjælpsomheden selv. Han kunde daarligt sige nej, og Tusinder af Landsmænd har noget at takke ham for. — Ogsaa de engelske Importører var han Venner med. Gang paa Gang holdt de Fest for „our Charlie“, fordi han solgte dem det gode danske Bacon! 200 saadanne Importører havde engang indbudt ham til en Festlighed paa Holborn Restaurant, og efter Tur stod de 200 op og sagde ham et Par venlige Ord. — Livet igennem var Charlie Hansen stærkt interesseret i Landbrug, specielt efter dansk Mønster, og selv oprettede han en saadan dansk Mønstergaard i Berkshire. Han var ogsaa meget interesseret i Udgravninger med et indgaaende Kendskab til den tidligste danske Historie — ikke mindst Forbindelsen med England gennem Vikingerne — og i dansk Kunst. Han havde en af de største Malerisamlinger af gamle, danske Mestres. Men først og fremmest var han en levende Propaganda for dansk Væsen, dansk Humor og dansk Virke. Han var personlig beskeden og ønskede intet Hverv udenfor sin Virksomhed.

En af de centrale Skikkelser i London efter Aarhundredeskiftet var Direktør *Valdemar Gomme Graae* (1871—1938). Han var født paa Langeland som Søn af en Proprietær og kom efter endt Skolegang i Lære hos H. Dessau & Co. i København. 22 Aar gammel rejste han til England og blev Sekretær paa det danske Generalkonsulat. Hans udprægede merkantile Evner, hans Sans for Administration, hans Virkelyst og Energi bragte ham snart i Kontakt med Forretningslivet i England. Efter nogle Aars Forløb var han Direktør for Otto Mønstedts Margarinefabrik i Southall, og da den blev købt af Maypole Dairy Co., rejste Graae til Liverpool og

Direktor, Godsejer Ejnar Schou

Direktor Valdemar Graae

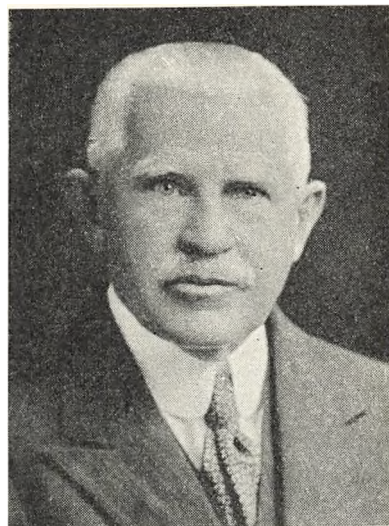
startede sin egen Margarinefabrik, som han drev frem til en betydelig Position, og som i 1919 overgik til et Aktieselskab med en Aktiekapital paa 1 Million £. Det var rige Arbejdsaar, fulde af Spænding og Kamp. Konkurrencen var stor, men Graae klarede alle Skær. Han blev kendt som et fremragende Administrationstalents, og i 1924 henvendte det engelske Verdensfirma Maypole Dairy Co. sig til ham og tilbød ham Dobbeltposten som administrerende Direktør for Selskabet og som Formand i Bestyrelsen. Da han havde sagt ja, tog han fat som maaske aldrig før. Selskabet var inde i en Krise, men i Løbet af fem Aar havde Graae skaffet det dets gamle Position og mere til. Te var en af de Varer, Maypole interesserede sig for og solgte i sine 1000 forskellige Butikker, men Graae var ogsaa sit gamle Land en god Mand og solgte i de samme Butikker aarlig for op imod 100 Millioner £ danske Produkter. Han havde Hovedandelen i, at dansk Smør gennem Maypole blev solgt som dansk og derved fik et Renommé, der siden hen kom til at betyde umaadelig meget for Salget. Efter de fem Aar, hvor han havde slidt for at faa Maypole i Vejret, trak han sig tilbage, han trængte til Ro, men længe varede denne Ro ikke. Da „Unilever“,

som havde The English Margarine Works med i deres Sammenslutning, lukkede disses Fabrikker, traadte Graae igen ind i Forretningslivet sammen med Peter Keevil & Sons Ltd., et af de største Landbrugsimportfirmaer i London, og han startede en stor, hypermoderne Margarinefabrik „Western Margarine Ltd.“. Graae var aktiv som faa og blev aldrig træt af at organisere. I det danske Selskabsliv, i Klubber etc. var han det naturlige Midtpunkt. I Ægteparrets smukke Hjem i Palace Court var talrige Danske velkomne Gæster sammen med mange prominente Englændere — en dansk Plet i Kæmpebyen. En god dansk Mand blev han ved at være, en nær Ven af Kong Christian X, med hvem han delte Interessen for Sejlsport, der var hans store hobby, og i adskillige Aar var baade Kongen og han med til at prøve Kræfter med Alverdens berømte Sejlsportsmænd i Trekanten ved Cannes.

Otto Mønsted førte dansk Margarineindustri til England, hvor Pioneren var *Einar Schou* (1866—1925). Han var Søn af Oberstløjtnant *V. Th. Schou*, der havde en Række dygtige Sønner, og kom i Handelslære i Aarhus hos *Otto Mønsted*. Denne Plads opgav han — efter Sigende, fordi han som Svar paa en Anmodning om en Lønforhøjelse fra 1000 til 1200 Kroner aarlig fik et Afslag og Svaret, at han var ikke mere værd end de 1000 Kr. Han beviste siden, hvad han var værd. Han brød op fra Aarhus, kom til *Hendrik Pontoppidan* i Hamborg, derfra til *Westenholz* i London, og ved et Tilfælde fik han paa ny Kontakt med *Otto Mønsted*. 1889 blev han Bogholder og Tilsynsførende ved Opførelsen af Margarinefabriken i *Godley*, og da den var færdig, blev han Fabrikens Leder. Det lykkedes ham at indarbejde *Godley* Margarinen paa det engelske Marked, og han forelagde nu *Mønsted* Planer om et storstilet Fabriksanlæg i *Southall Vest* for London. *Mønsted* gik ind for Tanken, og da Fabriken i 1895 blev taget i Brug, var den 29-aarige *Schou* Direktør. Under hans Ledelse blev *Southall* Fabriken Verdens største Margarinefabrik, og han lod indrette et forbilledligt, videnskabeligt Laboratorium. Usædvanligt socialt interesseret var han ogsaa, han stillede en selvejende Rekreatiønsbygning til Arbejdernes daglige Disposition med Bibliotek, Læsesale, Teatersal til 1000 Tilskuere og Sportspladser. Han blev betragtet som Banebryder her og vendte i 1912 tilbage til Danmark med en Atmosfære af Storhed over sig. Han blev Ejer af *Palsgaard*, startede nye Fabrikationer — „Emulsion“ bl. a. — var meget nationalt interesseret og kunde,

hvis han havde ønsket det, være blevet en Forgrundsfigur i Erhvervslivet herhjemme.

En anden af Otto Mønstedes Mænd, der virkede ved Fabriken i Southall, var *G. A. Hornemann* (1870—1939). Han var født i Køge, blev Student og Bankmand, men kom 1893 til Mønsted, der Aaret efter sendte ham til Southall, hvor han blev Bogholder og Sekretær, siden Direktør for Godley Fabriken og fra 1902—10 for Southall Fabriken sammen med Schou. Fra 1910 var han i en Aarrække administrerende Direktør for Otto Mønsted i København.

Oluf Michelsen

Endelig var *Oluf Michelsen* (1867—1949) en Aarrække knyttet til de Otto Mønsted'ske Virksomheder i England. Han var ligesom sin gode Ven Graae født paa Langeland og kom til Otto Mønstedes Fabrikker i Manchester, da han var 26 Aar. Nogle Aar efter blev han Direktør for Salgskontoret i Liverpool, siden for Fabriken i Manchester og endelig i 1911 Direktør for Virksomheden i Southall. Indenfor den danske Koloni spillede han en stor Rolle og var bl. a. i fire Aar, fra 1940 til 1944, Formand for Den danske Klub.

Direktør *Hans M. Iversen* (født 1897) blev endnu, medens Charlie Hansen levede, knyttet til Danish Bacon Co. Han er en Gaardejersøn fra Uglerup ved Holbæk og var paa Kostskole i England til 1915, hvorefter han fik Bankuddannelse og i 10 Aar var i forskellige engelske Banker, bl. a. British & North European Bank i London. I 1925 blev han ansat i Danish Bacon Co., først som Filialbestyrer i Portsmouth og fra 1932 som Direktør i London.

Sven Rutzou (1873—1939) var i en Menneskealder en af de store Importører. Han var Grossererensøn fra København, blev Student, senere Repræsentant i London for Dansk Andels Æg Export og Faderen Poul Rutzous Smøreexport. Han oparbejdede hurtigt dette Agenturfirma og drev siden Eksport af Levnedsmidler ogsaa fra Kina, Marokko, Amerika o. s. v. — en vennesæl Mand, der i flere Aar var Formand for Den danske Klub.

Sven Rutzou

En anden Tooley Street Importør S. R. Randrup havde været i Sibirien, før han tog til England. Revolutionen i Rusland ødelagde alt for ham, og han maatte begynde helt forfra. Først tog han til Kina og Japan og derefter til England, hvor han i 1922 i Tooley Street startede en Import af bl. a. russisk Smør og Æg, men snart gik han over til de mere sikre danske Produkter. Randrup var engelsk Konsul i Omsk fra Januar 1908, indtil Bolchevikerne kom til Magten, og den diplomatiske Forbindelse med England blev afbrudt.

Grosserer *Peter J. Lassen* (1874—1948) var Smedesøn fra Skive og blev uddannet

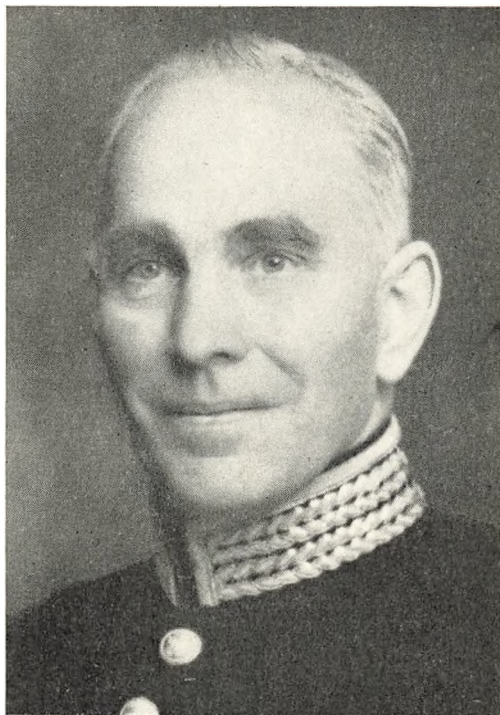
som Smed i Faderens Forretning. Senere blev han kontoruddannet paa danske Slagterier og kom i 1896 til London, hvor han etablerede sig som Importør af Æg og oparbejdede en meget betydelig Forretning. Han havde i Aarene 1920—26 en stor Virksomhed i Rumænien med Eksport af Æg; der var 28 Filialer fordelt over hele Landet, og Lassen reddede paa denne Maade store engelske Tilgodehavender. Lassen nød den sjældne Ære at blive „Freeman of the City of London“ samt Medlem af „The Livery Compagny of Horners.“

Andre danske Navne fra Tooley Street er *Axel Trier* (1878—1949) og *Herman L. Sthyr* (født 1881). I 1930 dannedes i London paa Sthyr's Initiativ en Forening af de danske Ægimportører i England, The Danish Eggimporters Association, og Biskoppens Søn fra Nykøbing F. blev en af de store danske Landbrugsvareformidlere i London.

Endvidere maa nævnes *Otto Møller*, *Poul Albeck*, *S. F. Fischer* og *Ernst Schalburg* samt endelig *Hans Bang*, som efter Verdenskrigen med Dygtighed har varetaget de danske Slagteriers Interesser.

Direktor H. M. Iversen

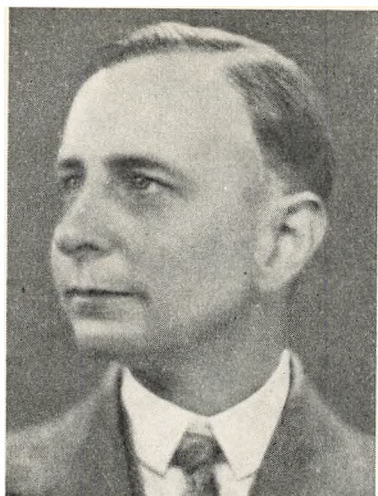
Konsul Erik Schacke

Konsul Kraunsee, Manchester

Konsul H. P. Pedersen, Glasgow

Poul Albeck, London

I Leith-Edinburgh har Konsul *Erik Schacke* (født 1887) arbejdet sin Forretning frem til et af Skotlands mest kendte Importfirmaer. Han er født i København, blev handelsuddannet i Tyskland og kom som 20-aarig til Edinburgh, hvor han havde Ansættelse i et Frøfirma; siden var han en kort Tid i Danmark, men kom — efter en Afstikker til London — i 1918 til Edinburgh, hvor han tre Aar senere etablerede egen Forretning og senere ogsaa overtog Firmaet *H. O. Martindale & Son*. Den danske Landbrugseksport, specielt til Skotland, har meget at sige Konsul Schacke Tak

for, og som Konsul for sit gamle Land har han varetaget danske Interesser med største Nidkærlighed.

Glasgow har en betydelig Koloni af danske Forretningsmænd med Konsul *H. P. Pedersen* (født 1891) i Spidsen. Han etablerede sig 1915 og er nu Storbritanniens største Enkeltmandsimporthør af dansk Bacon, Smør og Æg. Han er en af Byens ledende Forretningsmænd og hædret med Titlen „Freeman of Glasgow“.

Andre Importører af danske Landbrugsprodukter i Glasgow er *J. P. Thorlund* og *Ove Claudi*.

I Manchester er den danske Konsul *J. E. R. Kraunsøe* en af de største og mest kendte Landbrugsimportører.

Niels Sejrup (1888—1949) var en af de ledende Baconimportører i Manchester og Formand for Noteringsudvalget for dansk Bacon i Nordengland.

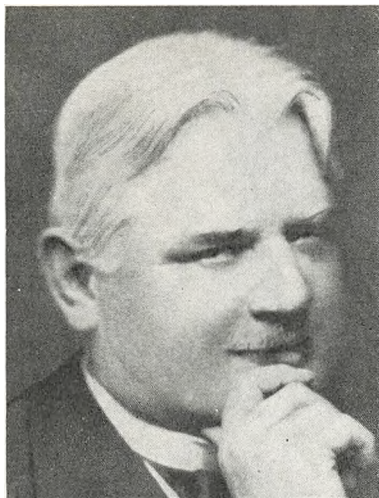
N. Svansøe er Direktør for North of England Bacon Ltd. i Manchester.

I Newcastle har *Gunnar Stormgaard* oparbejdet en smuk Forretning.

Danske Islandskøbmænd i Skotland

Flere danske Forretningsmænd i Skotland har specialiseret sig i islandske Produkter.

Louis Zöllner (1854—1945), i mange Aar Konsul i Newcastle-on-Tyne, var en af

Charles Mauritzen

Louis Zöllner

denne Bys mest kendte Borgere. Han var født i Herlev som Søn af en Slagtermester og uddannedes i en Skibsprovianteringsforretning og paa Handelsakademi, før han i 1875 tog til England som Kasserer og Børsdisponent hos S. Seidelin i Manchester. I 1879 grundlagde han en Kreaturkommissionsforretning i Newcastle, som dengang var Centrum for den danske Kvæghandel paa England. Midt i 80'erne begyndte Island at udføre sine Produkter til England, og her saa Zöllner en Chance. Han var med til at oprette de islandske Andelsselskaber, og blev deres Kommissionær i Udlandet og fik efterhaanden en stor Forretning. Desuden deltog han i Ledelsen af flere Rederier, var Medstifter af Islands Bank, dansk og islandsk Konsul, Skak-ekspert, dygtig Cyklerytter og en af Englands store Kunstsamlere.

En anden af de store Importører af islandske Produkter var *A. T. Møller* (1859—1938), der i en lang Aarrække boede i Edinburgh og blev en af Skotlands store Forretningsmænd. Han var udgaet fra den gamle Handelsvirksomhed *A. T. Møller* i Dronningens Tværgade i København, der har eksisteret siden 1821.

Charles Mauritzen (født 1872), Leith, har en stor Import- og Eksportforretning, specielt med islandske Produkter.

Konsul H. Kiaer, Leeds

Marius Bech, Manchester

Danske i engelsk Klædeindustri

Konsul *Hans Jørgen Kiaer*, Leeds (født 1868), Woolen & Worsted Manufacturers, er en af Leeds' største Klædegrossererere. Han rejste ud allerede 1888, ansattes i Hamburg-Firmaet R. D. Warburg & Co.'s Londonfilial og blev 1893 Leder af dets Filial i Leeds. Overtog 1905 Filialen for egen Regning og senere beslægtede Firmaer i Leeds; det blev til en meget omfattende Virksomhed med Agenturer i de fleste Lande i Verden. Endnu som 80-aarig foretog Konsul Kiaer hyppige Rejser til alle Verdensdele. Han nyder høj Anseelse og beklæder en Række Tillidshverv.

Marius Bech er en af Manchesters mest kendte danske Forretningsmænd. Under første Verdenskrig var Bech det danske Grosserersocietets og Industriraads Tillidsmand, attacheret „Danish Trade Office“ i London som Tekstilekspert. Han har oparbejdet en meget betydelig Forretning for Eksport af Bomuldsvarer til Nordeuropa.

I Manchester har *A. Grant Nielsen* som Indehaver af Richardson, Tee, Ryecroft Co., en stor Fabrikation og Eksport af Bomuldstøjer.

Robert Sorenson grundlagde i sin Tid paa Millionfirmaet S. Oppenheim & Co. det

Aktieselskab, som han gav Navnet Robert Sorenson & Co., og som hans Sønner nu fører videre. Fabriken fremstiller Bomuldsgarn og har en meget stor Eksport bl. a. til Danmark.

Statskonsulent Harald Faber og Efterfølgere

Naar de danske Landbrugsprodukter har fundet saa stor Afsætning paa det engelske Marked, kan man sige, at det skyldes deres fortrinlige Kvalitet, og man kan fremhæve de Forretningsmænd, der har forstaaet at organisere Salget, men man maa ikke glemme de Mænd, der har været den moralske Garanti for hele denne vigtige Del af Danmarks Handelsomsætning. De danske Statskonsulenter i England har haft et betroet Hverv, og de har udført det med Dygtighed og Ansvarsfølelse.

Harald Faber (1856—1943) var en Pioner, og denne meget alsidigt begavede Mand lagde under sit lange Ophold i England Rammerne fast om den Institution, der skabtes, og som blev af stor moralsk og siden økonomisk Værdi for hele den dansk-engelske Forbindelse. — Harald Faber var født i Odense, hvor hans Fader var Adjunkt. Han blev Student og cand. polyt. — Kemiker — og var allerede i sin Studietid ude i praktisk Virksomhed, idet han var Assistent ved Mineralogisk Museum. Efter at have taget sin afsluttende Eksamen rejste han til Amerika, hvor han i to Aar havde Ansættelse som Kemiker ved „Pennsylvania Salt Manufacturing Co.“. Derefter tog han til England, og her knyttedes han til „Dairy Supply Comp.“ i fire Aar. I 1888 blev han ansat som Danmarks Landbrugs-konsulent i England, og det var i denne betydningsfulde Stilling, at han fandt sin egentlige Livsgerning. Han har gennem et ansvarsbevidst og dygtigt udført Arbejde gjort det danske Landbrug uvur-

Statskonsulent Harald Faber

Statskonsulent S. Sørensen

derlige Tjenester. Hans Opgave bestod især i at værne om de danske Landbrugsprodukters Anseelse paa det engelske Marked. Ved enhver Lejlighed bekæmpede han i Skrift og Tale, hvad der kunde svække deres Anseelse, og han løste denne vanskelige Opgave gennem et utrætteligt, dobbeltsidigt Arbejde med Sigte dels paa de engelske Købere, dels paa de danske Producenter og Eksportører, der ofte fik gode Raad af ham. Utallige Rapporter afgav han om Konkurrenceforhold, om hensigtsmæssige Forsendelsesmetoder, om Salgs- og Propagandafremstød, og han skrev i baade den danske og engelske Fag-

presse utallige Artikler vedrørende Landbrugsforhold, Landbrugsprodukterne etc.

Faber var meget virksom i dansk kirkeligt Arbejde i London og var Medstifter af og den første Formand for den danske Ingeniørforening i London. Han var historisk interesseret og skrev Bogen „Danske og Norske i London og deres Kirker“ samt adskillige faglige Arbejder. Mange og store Æresbevisninger blev ham til Del. — Sine sidste Aar tilbragte han i Danmark.

Hans Efterfølger Søren Sørensen (født 1879) var fra Odderegnen, blev Landbrugskandidat og siden Højskolelærer. I en Del Aar var han Konsulent for forskellige Landboforeninger, siden Direktør for Danske Landboforeningers Frøforsyning. Saa blev han Danmarks Landbrugskonsulent i Amerika i otte Aar og kom derefter til England, hvor han var fra 1931 til 1940 og førte Fabers Arbejde videre. Han var endelig paany i Amerika, til han tog sin Afsked. En lang Række landbrugstekniske Arbejder foreligger fra hans Haand, bl. a. om den irske Fristats og Nordirlands Landbrug og Eksport.

Per Algot Moltesen (født 1900), Søn af Dr. phil. Laust Moltesen, afløste ham i 1940 som Danmarks Landbrugskonsulent i England. Det har været vanskelige Aar, navnlig under Krigen, men Moltesen har alle Forudsætninger for at kunne videreføre det Arbejde, som Harald Faber lagde Grunden til.

F. MICHAEL KRØYER KIELBERG

I en Klasse for sig staar *Sir F. Michael Krøyer Kielberg*, hvis Karrière er en Inspiration for enhver ung Mand, der vil frem i Verden, og en Ære for Danmark, hans Fødeland.

Krøyer Kielberg er født 1882 i Skanderup Sogn ved Skanderborg som Søn af Børnehjemsforstander A. O. Kielberg. Han tog Eksamen fra Skanderborg Realskole og kom derefter paa Den Brockske Handelsskole, hvorfra han tog Eksamen 1904. Da han havde erhvervet sig en vis praktisk Viden om Handel hjemme, kom han til England som udenlandsk Korrespondent i Firmaet Marquis, Clayton & Co. i Liverpool, og kun 27 Aar gammel blev han Medindehaver af dette Firma. I 1915 stiftede han „British Molasses Co. Ltd.“ og i 1921 „The Pure Cane Molasses Co. Ltd.“, og disse to Selskaber sammensluttedes 5 Aar senere til „The United Molasses Co. Ltd.“, for hvilket Krøyer Kielberg blev Præsident og administrerende Direktør. En lang Række andre Hverv indenfor den engelske Forretningsverden er blevet ham overdraget, og hans Navn er blandt de store i Englands Erhvervsliv. Skridt for Skridt har han bygget sin Position op, og ingen Dansker i England kan se tilbage paa en mere straalende Karrière. Han er eller har været Direktør for The Distillers Co., Edinburgh, Formand for Solvent Products Ltd., Bush House, London, Formand i Bestyrelsen for Athel Line Ltd. og for Tankers Ltd., Direktør for British Sugar Corporation Ltd., London, Caroni Ltd., London, West Indies Sugar Co. Ltd., London, og Tate & Lyle Ltd., London — alle Led i en Koncern, hvis Interesser spænder over hele Jorden.

Det vil være forkert at sige, at alt er gaaet glat, der har været mange Vanskeligheder at overvinde, svære Tider at komme igennem, men med Klogskab og Fremsyn har Krøyer Kielberg redet alle Storme af. Der kom til at begynde med en Række gyldne Aar for Selskabet, hvis Aktier uafbrudt steg. Melasse blev et Verdensprodukt, og Krøyer Kielberg forstod at lede Selskabet, saa det kunde notere en stadig

uforandret Fremgang. Saa kom Verdenskrisen, en Række Aar bragte Tab, men Krisen blev overstaaet, og det hævdes, at Kielberg som ingen anden forstaar at holde Hovedet klart i gode som i daarlige Tider.

United Molasses har maattet igennem to frygtelige Krige, og Kielberg har gjort det til et Verdensforetagende, der nævnes med lige stor Respekt i New York som i London og Paris. Hans geniale Forretningsevner har maaske først og fremmest vist sig deri, at han fandt det hidtil upaaagtede Produkt Melasse frem og gjorde det til en Faktor i Verdenshandelen.

England holdt ham fangen. Da han rejste derover, var det hans Tanke kun at blive der et Aar eller to, men det blev for Livstid. Nu hævder han, at der ikke er noget andet Land end England, hvor han ønsker at bo, og ingen anden By end London.

Efterhaanden er Krøyer Kielberg blevet engelsk i Optræden og Væsen, men han glemmer ikke Landet, han er udgaet fra. Hans gamle Handelsskole har faaet rundeliggende Donationer fra ham — ved en enkelt Lejlighed 200.000 Kroner. Han udtrykker selv sit Syn paa England saaledes: „Hvad er det nu, der binder mig saadan til dette Land? Det er mange, mange Baand. Jeg synes om den rolige og paalidelige engelske Karakter og om Hjemmelivet her. Jeg elsker engelsk Sprog og engelsk Sportsaand og hele den Maade, Englænderne lever paa — Udendørslivet, Jagt, Golf, Tennis etc. Og saa er min Hustru engelsk, hun stammer fra Thornton Hough i Cheshire, og vore Børn er alle født i England. Kan det undre, at jeg er blevet engelsk Borger? Men jeg elsker stadig Danmark, hvor jeg har Familie. Min Far og Bedstefar kæmpede for Danmark i 1848 og 1864.“

Hver Gang United Molasses Co. har holdt Generalforsamling, har Krøyer Kielberg kunnet give Meddelelser af ret usædvanlig Karakter, og ved enkelte Lejligheder har han givet et Rids af Selskabets Historie.

Melasseforretningen blev startet i Liverpool under meget beskedne Former, og først 11 Aar efter blev den til det store Aktieselskab. Lige fra Starten har Selskabet haft to Opgaver for Øje: Transport af og Handel med Melasse, og Virksomhedens rivende Vækst staar i nøje Forbindelse med den voksende Erkendelse af Melassens økonomiske Værdi. Melasse er som bekendt et Biprodukt fra Sukkerfabrikationen,

men indtil for godt en Menneskealder siden blev den nærmest betragtet som et besværligt Affaldsprodukt, som det ofte kostede Sukkerfabrikerne mange Penge at faa skaffet af Vejen. Efterhaanden begyndte man dog i Europa som i Amerika at faa Øjnene op for Melassens Værdi som Kreaturfoder, og faa Aar efter blev man ogsaa klar over, at Melasse var det billigste og bedste Raamateriale til Fremstilling af teknisk Sprit, der snart skulde faa forøget Betydning. I Amerika steg Produktionen af teknisk Sprit saaledes paa 25 Aar fra en Million Gallons til 112 Millioner. Ogsaa til andre Formaal anvendes Melassen, i Østen saaledes til Menneskeføde.

Resultatet blev, at Efterspørgslen efter det tidligere oversete Produkt steg enormt, og stadig nye Produktionsomraader er blevet inddraget under Melassehandelen. Oprindelig fik baade Amerika og Europa deres Forsyninger af Rørsukker-Melasse fra Cuba, San Domingo, Porto Rico og andre vestindiske Øer, men snart slog disse Landes Produktion ikke til, og det blev nødvendigt at hente Melassen fra fjernere liggende Sukkerdistrikter. I 1924 fik United Molasses sin første Ladning hjem fra Afrika, og Aaret efter begyndte man at sejle paa det fjerne Østen. Alle sukkerdyrkende Lande yder nu deres Kontingent til Melassehandelen; dens Udvikling, som Krøyer Kielberg mere end nogen anden har Andel i, er en ikke ringe Bedrift i Verdensøkonomiens Historie. Aktionærene i United Molasses Co. har heller ikke haft Grund til Klage. Millioner af £ er indtjent og udbetalt som Udbytte, og selv om der har været daarlige Aar indimellem, er det alligevel et forbløffende Resultat, Krøyer Kielberg her har opnaaet. Man kan med god Ret kalde det et moderne Eventyr.

Men Krøyer Kielberg har ikke blot været den store Forretningsmand, han forstod tidligt, at Rigdom forpligter, og i 1926 skænkede han sin smukke Bolig med Park ved Liverpool til et Rekreationshjem for syge Børn, han har desuden Gang paa Gang skænket de danske Foreninger i London store Beløb til deres Arbejde, han har med Formuer hjulpet Krigsinvalidere og Minearbejdere — engang skænkede han nødlidende Minearbejdere 25.000 £ — fordi han paa det Tidspunkt saa, at Minearbejderne ikke selv var Skyld i den Ulykke, der havde ramt dem.

Ogsaa til Den danske Klub i London og til Anglo Danish Society har Kielberg ydet meget store Dotationer. I en Aarrække var han Præsident for dette Selskab,

hvor han med Glans varetog de mange repræsentative Pligter, der følger med. Han traadte tilbage i 1949 og efterfulgtes af Sir Charles Hambro.

Fra engelsk Side har man paaskønnet, at han har vist sig saa rundhaandet, naar det gjaldt at afhjælpe Nød. Blandt de Poster, han i Tidens Løb har beklædt, kan nævnes den, han sætter særlig stor Pris paa: Governor of The Prince of Wales General Hospital i Tottenham, London.

Adskillige Danske har været ansat i hans Virksomhed, saaledes Kontorchef *A. W. Petersen* (mangeaarig Sekretær i Den danske Klub i London) og Direktør *Tage Nielsen*, tidligere Leder af Pure Cane Molasses Co.'s Afdelinger paa Philippinerne og i Hollandsk Indien.

Som Tak og Anerkendelse for sin Støtte til danske Interesser — bl. a. som Formand for „Det danske Raad“ i London under sidste Verdenskrig — har Krøyer Kielberg modtaget Storkorset af Dannebrog, og han er fra sit nye Lands Side blevet dekoreret paa lignende Maade: Commander of the British Empire, hvilket giver ham Ret til at sætte et „Sir“ foran sit Navn.

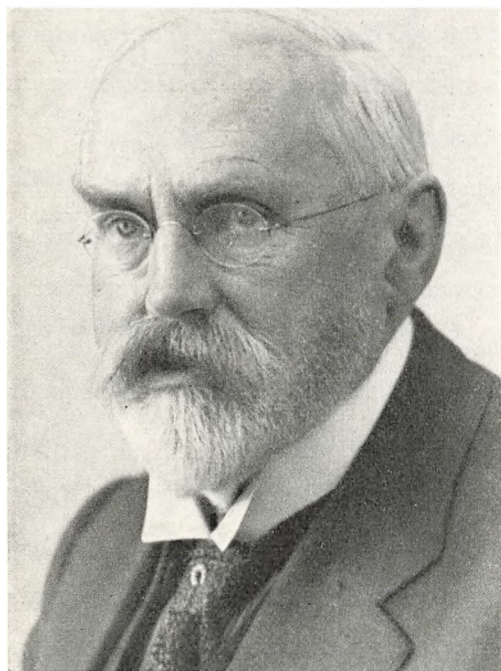

Sir F. Michael Krøyer Kielberg, London

ANDRE DANSKE I ENGELSK HANDEL OG INDUSTRI

Flere af de store danske Verdensforetagender har gennem en Aarrække været repræsenteret i London, hvor saa mange af Verdenshandelens Traade løber sammen.

Store Nordiske Telegraf-Selskabs engelske Afdeling med Hovedkontor paa St. Helens Place i London har stedse været et af Centrene for Selskabets Virksomhed. Gennem mange Aar var Ledelsen af denne Afdeling i Hænderne paa Direktør *F. C. C. Nielsen* (1851—1939), som var en førende Skikkelse indenfor den danske Londonkoloni, en Hædersmand af den gamle Skole. Hans Efterfølger *O. E. Nielsen* traadte værdigt i hans Fodspor. Ogsaa den nuværende Leder, Grev *Henrik Brockenhuus Schack*, som traadte til i 1946 efter at have været knyttet til Selskabets Kontorer i Danmark, England, Frankrig og Kina, nyder stor Anseelse indenfor Kolonien.

Direktør F. C. C. Nielsen

Direktør O. E. Nielsen

Det Østasiatiske Kompagnis London-Afdeling havde i nogle Aar som Leder den senere Direktør i Kompagniet *Johs. Madsen-Mygdal* (1874—1924). De nuværende Ledere er *H. T. Karsten* og *Chr. Larsen*, som begge gennem en Aarrække har været fremtrædende Medlemmer af den danske Londonkoloni, førstnævnte var i nogle Aar Leder af Ø. K.'s Filial i Singapore.

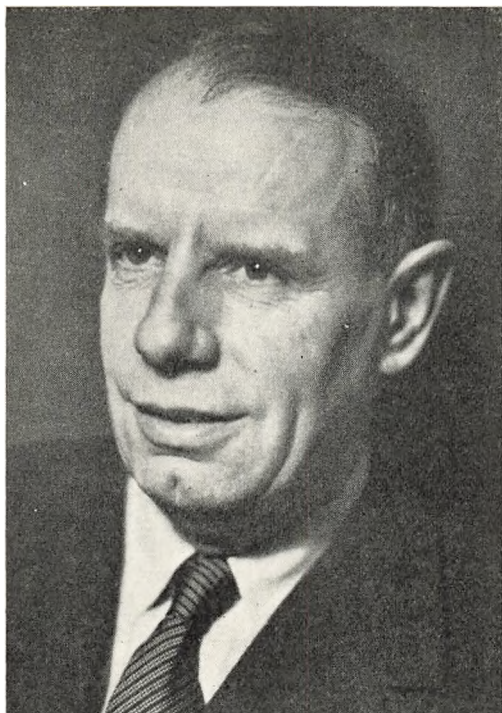
Det Forenede Dampskibs Selskabs Interesser i England har siden 1919 været varetaget af Direktør *Ove Holdthusen* (født 1893), som i mange Aar tillige var Leder af det danske Turistbureau paa Haymarket. Han er en af Londonkoloniens solide Støtter.

Cand. pharm. *Einar Skjold* kom som ung Mand til Aarhus Oliefabrik som kemisk Assistent i 1908 og blev samme Aar sendt til Fabrikens nyoprettede Raffinaderi i Erith i England, *Erith Oil Works*, for hvilket han i 1920 blev Direktør. Det er et omfattende Foretagende, som allerede da beskæftigede 1000 Mand.

Emil Bech (født 1896), en Købmandssøn fra Store Hedinge, kom til London som ung Løjtnant og fik en Stilling i det gamle Delcomyn-Firma. Da Fr. Arup traadte tilbage som Den kgl. Porcelainsfabriks Filialbestyrer, fik Bech denne Post og var Udsalgets Bestyrer fra 1924 til 1930, hvorefter han fik Udnævnelse til Direktør for *The Royal Copenhagen Porcelain Co. Ltd.*, London. Han forstod at klare alle Vanskeligheder under Krigens Afspærringer og har vist fremragende Evner til at hævde dansk Porcelæns, som i det hele dansk Kunstindustris gode Navn i England.

Af andre større danske Foretagender, som er repræsenteret i London ved Datterselskaber, maa nævnes: *Chr. Hansens Laboratorium*, som har Fabrik i Reading og Kontor i London, *Nordisk Fjerfabrik*, som gennem en Aarrække har været ledet af *Georg Larsen* og *P. Stonner*, *A/S Titan* og *Thomas B. Thrige*. Direktør *H. M. Hansen* var i en Aarrække en Forgrundsfigur i danske Kredse, Direktør for det gamle Firma *Fr. & A. Delcomyn*, hvor nu hans Sønner har efterfulgt ham.

Ove Klenau oparbejdede sig en Stilling indenfor Korn- og Foderstofhandelen, han var bl. a. Præsident i *The Incorporated Oil Seed Co.* og for *The Centro des cereales in London* (*Argentine Shippers Ass.*). Generalkonsul *Frantz Joh. Hansen* drev i mange Aar en betydelig Rederi- og Skibsprovianteringsforretning i London og støttede paa flere Maader danske Interesser.

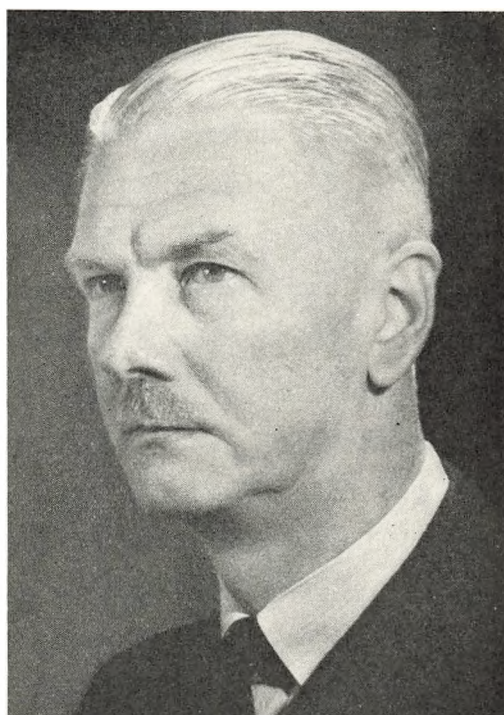
Direktor H. T. Karsten

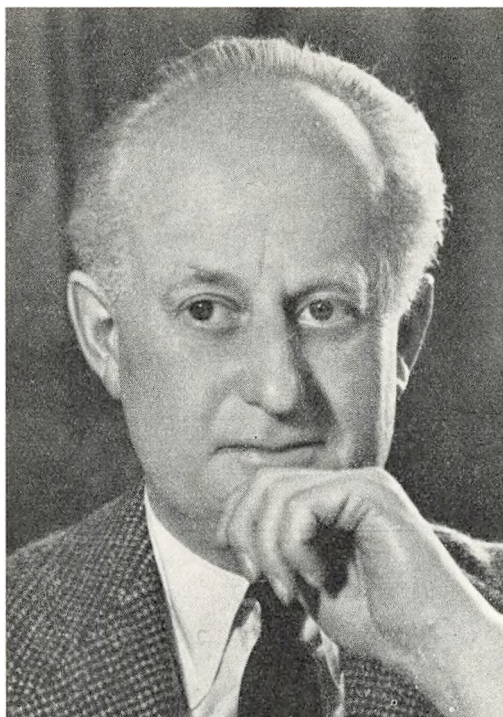
Direktor Chr. Larsen

Direktor E. Skjold

Direktor Ove Holdthusen

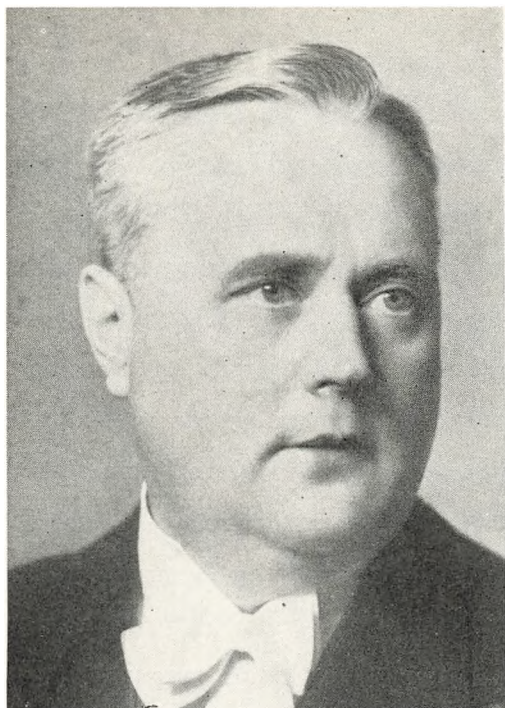

Direktør K. G. Anker-Petersen

Direktør *Karl Gustav Anker-Petersen* (født 1898 i Hillerød) er ikke mindst gennem sit Arbejde under Krigen blevet en af de mest fremtrædende Danske i England. Efter at have taget Studentereksamen var han i forskellige Handelsvirksomheder, dels i Danmark og dels i Frankrig, og kom i 1927 til London som administrerende Direktør for *The British Ratin Co. Ltd.* og blev endvidere Direktør for *The Anchor Trading Corporation* fra 1938, for *Power Transmission (Machinery) Ltd.* fra 1938 og for *Chelsea Insecticides Ltd.* fra 1942 og endelig for *Drayton Estates, London*, fra 1945. Hans Indsats under Krigen var af

en saadan Art, at han herfor dekoreredes med Kommandørkorset.

Leo Garvin (født 1894) er en af de mest særprægede danske Forretningsmænd i England. Han er blevet kaldt „Honningkongen“, men Honningen er kun en Del af hans Virksomhed. Han er født i København og fik sin Uddannelse hos *Dethlef Jürgensen* og i Assurancefirmaet *Grøn & Witzke*. Sidstnævnte Firma sendte ham til London i 1916 midt under Krigen for at forhandle om Prisesager, og han blev i Firmaet til 1919. Han blev ogsaa i London, men for bestandig, idet han stiftede sit eget Firma, hvor han solgte kondenseret Mælk og Tørmælk, senere ogsaa den saakaldte „*Empire Honning*“. I *Aarenes Løb* tog han mange andre Artikler op. *Leo Garvin* er ikke alene Forretningsmand, han er — som sin første Chef *Dethlef Jürgensen* — ogsaa Skribent og begyndte i 1922 Udgivelsen af Magasinet „*Garvin Gazette*“, et lille fikst Tidsskrift med mange kendte Personligheder som Bidragydere. Han selv skriver i hvert Nummer en Artikel „*My Own Page*“, hvori han behandler Tidens Spørgsmaal ud fra et sundt, afbalanceret Synspunkt. I 1948 skrev han følgende læseværdige Ord i Anledning af Firmaets Jubilæum — Betragtninger, som enhver ærlig

Direktor S. A. Dohm

Direktor Leo Garvin

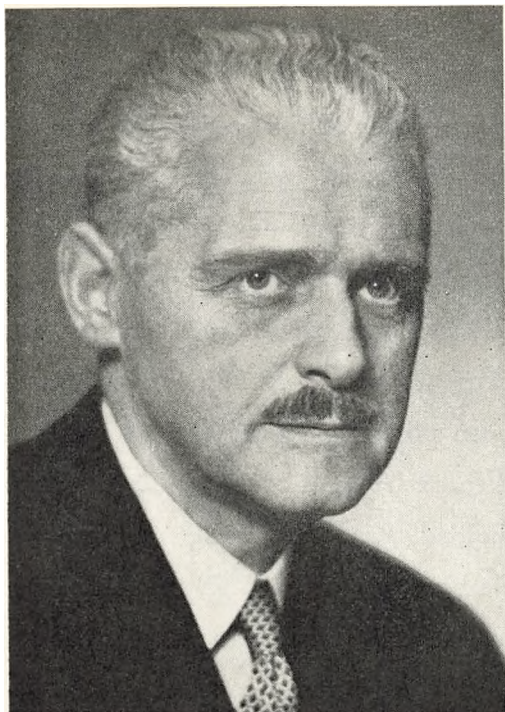
Direktor Emil Bech

Direktor Finn Graucob

Købmand vil underskrive: „Naar jeg ser tilbage og vurderer vore Bestræbelser, kan jeg med Sandhed sige, at vi har forsøgt at gøre os nyttige, at fremstille Varer, der behøvedes, og som Købmænd at bringe Varer fra Steder, hvor de fandtes i Overflod, til Steder, hvor de tiltrængtes. Vi har ogsaa prøvet paa ikke at gøre os nogen billig Fordel og efter vor egen Opfattelse at være hæderlige i Forholdet til Eksportører, Kunder og Medarbejdere. Paa den Maade har vi skabt en af de mange Tusinde smaa, solide Forretninger, som efter min Mening er en Del af Englands Hæder. Hvis vi har haft Overskud, har vi ogsaa haft Tab, og med det detaillerede Kendskab til Spillet's Regler, som jeg efterhaanden burde have erhvervet, er jeg fuldkommen overbevist om, at det saakaldte kapitalistiske System, modificeret med Retfærdighed og Barmhertighed, saadan som det staar i Dag, udviklet gennem mange Aars Strid og gensidige Indrømmelser og baseret paa Individets Frihed og Ansvarlighed, er det eneste System, som kan virke effektivt til størst mulig Gavn for det størst mulige Antal. Det er muligt, at en Del af, hvad vi og vor Slags gør, kunde være gjort bedre ved Regeringens Foranstaltning eller under dens Ledelse, men jeg er temmelig sikker paa, at Tempoet vilde have været langsommere, og at meget af det, som er opnaaet under stor Risiko, ikke vilde være blevet forsøgt.“

En ualmindelig Karrière kan *S. A. Dohm* (født 1900) se tilbage paa. Han er Københavner, uddannedes hos Bankierfirmaet D. B. Adler og kom derefter i British & North European Bank i London, men snart begyndte han for sig selv og slog straks igennem med Salg af Automater, som paa det Tidspunkt var ukendte i England. Næsten uden Penge startede han „Tellus Super Vacuum Cleaner Ltd“, som forhandlede Fisker & Nielsens Støvsuger „Nilfisk“ under Navnet „Tellus“. Dette Foretagende fik en rivende Udvikling; Firmaet beskæftigede tilsidst 500 Mennesker, havde Filialer i alle Byer, og to Flyvemaskiner brugtes i de første Aar i Firmaets Tjeneste, noget hidtil ukendt. Paa faa Aar blev Dohm en meget velhavende Mand. Siden har han taget mange andre Idéer op og har gennemført dem med Sukces. Han har været Leder af Kampagnen „Luk Grønland op“, har bygget den lille Landsby Domewood i Sussex, er Formand i Bestyrelsen for „European and American Airways“ og var i to Aar Formand for Den danske Klub. Han var en af Initiativtagerne til Oprettelse af Det danske Raad i London under Krigen.

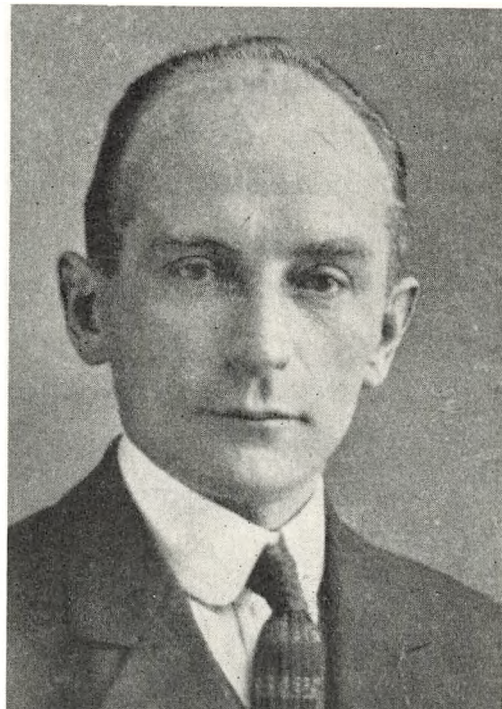
Direktør Otto J. Bruun

Konsul T. Teisen, Birmingham

Ingeniør Ejnar Christiansen, Birmingham

Direktør M. Pedersen, Glasgow

J. J. Bach

En anden idérig og succesfuld Forretningsmand er *Finn Graucob* (født 1902). Han var først paa De Forenede Automat-Fabriker i København og derefter hos Kaffefirmaet J. P. Jeppesen, Nykøbing F., og fik som 20-aarig Plads i British & North European Bank Ltd. i London som dansk Korrespondent. Han interesserede sig for finansielle Spørgsmaal og skrev til „Børsen“ og „Finans-tidende“, men pludselig sprang han fra sin Stilling i Banken og begyndte Salg af danske Automater i England. Paa faa Aar fik han skabt en blomstrende Forretning, der i 1929 blev omdannet

til Aktieselskab med en Række fremtrædende engelske Forretningsmænd i Bestyrelsen.

Svend G. Fiedler (født 1885) stammer fra Skelskør, kom paa Sorø Akademi, blev cand. polyt., og via Canada og Rusland kom han i 1920 til England, hvor han i London fik Ansættelse i et norsk Firma. Et Aar efter begyndte han for sig selv som Kaminfabrikant. Den første Model af „the cozy stove“, der er stedsebrændende med aabent Ildsted, blev til i Danmark, og fra en beskedne Begyndelse har Fiedler slaet denne Fabrikation op. Hans Ovne er blevet meget populære og sælges over hele Storbritannien.

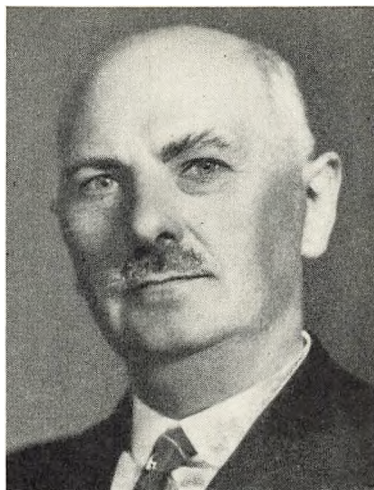
H. Rudebeck har i London oparbejdet en betydelig Forretning i Korn, Mel og Foderstoffer.

Erik Heine (1872—1942) kom til London i 1898 og oprettede Firmaet „Emdeca Metal Decoration Ltd.“, hvis Speciale var Dekorering af Vægge med Beklædning hovedsagelig af Metal. Firmaet havde store Leverancer, bl. a. til de underjordiske Banegaarde.

E. L. Salomonsen (1866—1936) var stor Fiskeeksportør. Han var Overretssagfører-søn fra København, fik sin Handelsuddannelse i Hamborg, og efter i Løbet af 5 Aar at have lært alt Fiskehandel vedrørende, blev han hurtigt et kendt Navn paa Londons Fiskemarked „Billingsgate“; hans Sønner fører Forretningen videre.

Konsul Fr. Madsen

Direktør A. E. Møllerup

A. W. Petersen

Svend Larsen

Den yngste af det kendte Brødrekuuld Henius, *Arthur Henius* (født 1875), blev en stor Brygger i London, efter at han først i 20 Aar havde været i Amerika.

A. P. Wibroe er Indehaver af Henius Ltd., Bryggeri- og Vaskemaskiner.

Grosserer *N. H. Sichel* oparbejdede en stor Vinforretning i London. *Jacob H. Kjerulff*, der i England antog Navnet *Caroll*, gjorde en straalende Karriere indenfor Verdensfirmaet *Woolworth* og blev Indkøbschef for dets engelske Afdeling. Han tjente en Formue og blev siden Ejer af *Hotel Terminus* i København. — *Erik Heyman* blev Direktør for *MALGA (London) Ltd.*, og Direktør *Gunnar Hartmann*

Svend G. Fiedler

har specialiseret sig i Maskiner til Fremstilling af Kartonflasker (SATONA Ltd.).

Den stærkt nationalt interesserede *I. H. Aarøe* har i London en betydelig Forretning i Kul.

Grundlæggeren af *Andersen & Bruuns Fabriker* — Europas største Kapsselfabrik — Direktør *Otto J. Bruun*, bosatte sig før Krigen i Slough nær London, hvorfra han varetager det store Foretagendes vidtspændende Interesser i England og ud over hele Verden.

Svend Andersen, som i 1929 kom til England efter Opfordring af Valdemar Graae, driver Mælkekondenseringsfabri-

ker i Odense og England og drev i Aarene 1940—50 en større Maskinfabrik i Stotfold, Bedfordshire, „Coleman Foundry Equipment Co., Ltd.“.

Einar Christiansen (født 1885) har i Birmingham bygget en Virksomhed op, en Maskinfabrik, baseret delvis paa egne Patenter, hvoraf han har udtaget ca. 200. Han blev i sin Tid af den britiske Regering anmodet om at komme til England — i 1915 — for som Ekspert i Bygning af Flyvemaskiner at paatage sig et ansvarsfuldt Arbejde.

Direktør, Ingeniør *Chr. Hasle*, der i 1917 som 30-aarig cand. polyt. kom til Birmingham, er Leder af Firmaet *Hermansen Furnaces Ltd.*, *Jens Pedersen* Direktør for *The Midland Dairy Machine Co.* og *W. C. J. Schlie* Direktør for *The Hockley Components Ltd.*

Den tidligt afdøde *Svend Larsen*, Søn af den store Ekspert i Fremstilling af Gymnastikapparater, Fabrikant *Niels Larsen*, Valby, oparbejdede i Leeds en stor Virksomhed paa Faderens Patenter med Eksport til hele det britiske Imperium.

I Newcastle har den danske Slægt *Steenberg* i tre Generationer spillet en Rolle indenfor Byens Forretningsliv, først de to *Richard Steenberg* og sidst *Frank S. Steen-*

berg, der har fortsat det i 1855 grundlagte Firma, en Skibsmægler- og Eksportforretning i Hartlepool og Newcastle.

Kaptajn, Konsul *Fr. Madsen*, Newcastle, kom til England i 1914 efter i et Par Aar at have været Inspektør for Ø. K.'s Kystfart i Siam. Han er Grundlægger og Indehaver af et Firma, der varetager danske Rederes Interesser.

Som Leder gennem mange Aar af „The Hull Fruit Export Co.“ blev *J. A. Wiberg* en af Byens mest kendte Mænd, og han tjente sig en Formue paa Import og Eksport af Frugter fra Alverdens Lande.

A. E. Mellerup var i en Aarrække teknisk Direktør i det store Maskinfirma *R. A. Lister & Co.* i Dursley, Gloucester, som fremstiller Motorer og Landbrugs- og Mejerimaskiner.

Martin C. Pedersen i Glasgow er Indehaver af Firmaet *Peacock & Co.* (Kul-eksport, Skibsmæglerforretning og Salteksport) og den største Forretningsdrivende i Branchen i Glasgow, og *E. von Mehren* er Indehaver af et Skibsmæglerfirma.

Assurandører

En fin Position indenfor Forsikringsverdenen i England indtager *A. Rendtorff*, som er født 1885 paa Vimdumovergaard ved Rødkjærsbro. Han fik sin første Uddannelse i danske Forsikringsselskaber og rejste i 1906 til England, hvor han i 1912 fik egen Forretning, som han fem Aar senere omdannede til et Aktieselskab „Sterling Office“, der siden blev sammensluttet med det gamle engelske Selskab *A. F. Pearson & Co.* Han stiftede Firmaer af samme Navn — *Sterling Offices* — i U. S. A., Canada, Australien og Frankrig og er disse Selskabers Chef. Han er nu Formand for Selskabets Bestyrelse, og Stillingen som administrerende Direktør er overtaget af *R. Willemson*. Som Forsikringsmand er han af Verdensformat, og han er blevet udnævnt til „Freeman of the City of London“ og af *The Royal College of Arms* i London, hvilket giver ham Ret til et Vaabenskjold, hvortil han har valgt Mottoet „*Omnia quae obstant removebo*“.

E. Duvier, i sin Tid Sekretær i Den danske Klub og Medstifter af *Anglo Danish Society*, er en af de ni Direktører i det store Forsikringsselskab *Price Forbes & Co.* i London.

Generaldirektør A. Rendtorff

Direktør K. V. F. Carlson

K. V. F. Carlson er Leder af „Skandinavia“s og Grøn & Witzke's Afdeling i London. Efter at have været ansat i Østasiatisk Kompagnis Assuranceafdeling og i Forsikrings A/S „Skandinavia“, sendtes han af sidstnævnte Selskab til Sydamerika for at lede dets Filialer i Buenos Aires, Rio de Janeiro og Valparaiso, og da disse blev likvideret, overtog han i 1924 Ledelsen af „Skandinavia“s og Grøn & Witzke's Afdeling i London.

Bankmænd

I Hambros Bank i London har to Danske, C. A. Reitzel og Oskar Bendix, gjort en smuk Karrière.

C. A. Reitzel, født 1890 ved Slagelse, Proprietærsøn, blev uddannet i Assurance og Handel og blev i 1911 ansat i Bankierfirmaet C. I. Hambro & Søn i London. I 1920 blev han Underdirektør i Hambros Bank.

Oskar Bendix (født 1888), Grosserersøn fra København, cand. jur., var først ansat i Landmandsbanken, blev derefter i 1920 ansat i Hambros Bank, hvor han i 1949 blev udnævnt til Underdirektør. Reitzel har været Formand i Den danske Klub, Bendix er en af de mest aktive af Koloniens Medlemmer.

Thorkild Christiansen (Chris) fra Randers er Direktør i Londonfilialen af „Bank

C. A. Reitzel

Oskar Bendix

of Amerika“, som bl. a. er Formidler mellem England og U. S. A. i flere Henseender — saaledes er Banken den største Filmfinancier i England for den amerikanske Filmindustri. Han rejste til Amerika 1923 og uddannedes som Bankmand.

Nils Middelboe (født 1887), den store Fodboldspiller, var i en Aarrække i London, hvortil han kom i 1913 som nybagt cand. jur. Han fik Ansættelse i den da nylig oprettede „British Bank of Northern Commerce“, men gik siden over til Vekselererfirmaet Fredk. Huth & Co., hvor han blev Chef for Valutaafdelingen. Efter Krigen vendte han tilbage til Danmark og blev Direktør for K. B. Hallen.

Vekselerer *Gordon Schmiegelow* er Indehaver af Firmaet Keith, Bayley & Rigg; *Eric Glückstadt* er Assist. Vice President i New York Trust Co.s London-Afdeling; han har i England og U. S. A. udgivet flere finanspolitiske Værker, som har vakt ikke ringe Opmærksomhed.

INGENIØRERNES STORE INDSATS

Der var vel nok danske Ingeniører i England allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede, i Firserne virkede saaledes Ingeniør *Emil Møller* i Cornwall, men det var dog først fra omkring 1910, at de for Alvor begyndte at komme. — En af de første var Ingeniør *Poul Schou*, hvis Forretning udvidedes, da *J. J. Lassen* og *F. Hjorth* etablerede sig som hans Efterfølgere, først selvstændigt, senere som Direktører i „United Water Softeners Ltd.“. Danske Ingeniører blev efterhaanden saa talrige i London, at de kom til at præge hele Kolonien, og i 1922 dannede de deres egen Forening med 50 Medlemmer.

I 1911 dannedes *The Tunnel Portland Cement Co. Ltd.*, Direktør *J. Mathiesen*, i nær Forbindelse med *F. L. Smidth* i København. Aaret efter begyndte, hvad der senere blev til *Anglo-Danish Construction Co. Ltd.*, ogsaa benævnt *Tileman & Co.* ved Ingeniørerne *H. L. Theilmann* og *Boeck-Hansen*, der ogsaa samarbejdede med *F. L. Smidth & Co.* og *Danalith A/S*. I 1913 fik *Christiani & Nielsen* deres første Arbejde i England og har siden haft Filial i London under Direktør *Johan Wulffs* Ledelse. I 1915 begyndte *Peter Lind* sammen med nu afdøde *Aage Ingerslev*, senere med den ogsaa afdøde *Kaj Mygind*, et selvstændigt dansk Jernbeton- og Entreprenørfirma *Peter Lind & Co. Ltd.* Efter *Myginds* Død indtraadte Ingeniør *A. Møller*. Noget senere kom *K. Holst & Co.* ved *K. Holst* og *C. F. Lunøe*, og i 1919 dannede *F. L. Smidth & Co.*, der fra 1890 havde haft Kontor i London, et engelsk Firma: *F. L. Smidth & Co. Ltd.* under Ledelse først af *O. V. Mørch*, senere af *N. Max Jensen*. 1923 oprettede *Kampmann, Kierulff & Saxild* et Datterselskab i London, *Saxild & Partners*, som i 1927 sammensluttedes med *Peter Lind & Co.* Sidstnævnte Aar stiftedes *Bierrum & Partners*, Ingeniørerne *H. A. Bierrum*, *Helge Ingerslev* og *O. L. B. Westergaard*, og Aaret efter *Lotz & Kier* i *Stoke-on-Trent* og London, hvis Stiftere var *Olaf Kiær* og *Jørgen Lotz*; det yngste blandt de danske Jernbetonfirmaer i London er *Arup & Arup*.

Direktor, Civilingenior Peter Lind

Hertil kommer saa adskillige selvstændige raadgivende Ingeniører saasom *O. J. Marstrand* (med Køleanlæg som Speciale), *R. N. Stroyer*, London (Jernbeton), *E. Elmquist* i Lincolnshire, *Kjeld Ammentorp*, Direktør i Ready Mixed Concrete Ltd., *E. A. Meyer* og *Arne Olsen* (Distillers Co. Ltd., London), *E. C. Mengel* (Vandgas) og *Ove Arup & Partners*, raadgivende Ingeniører.

Uden at gaa nogen for nær tør man nok sige, at *Peter Lind* (født 1890) er at betragte som i det mindste *primus inter pares*. Han er født i Linaa ved Silkeborg, hvor hans Fader var Mejeribestyrer, senere Købmand i København. 15 Aar gammel fik han Præliminæreksamen med Udmærkelse, og i 1911 blev han cand. polyt. med Udmærkelse som en af de yngste Kandidater, der er udgaaet fra Lærestalten. I to Aar var han i Christiani & Nielsens Aarhus Afdeling, men fandt Forholdene for smaa, sagde sin Stilling op, og ved Hjælp af to Rejsestipendier paa ialt 1000 Kroner rejste han til Tyskland, Belgien og England. Han søgte og fik Ansættelse i London i det store Jernbetonfirma „British Reinforced Concrete Engineering Co.“, hvor man var meget tilfreds med ham. Medens han var her, udtog han Patent paa en ny Metode til Udføring af Tunnelgange, specielt i Kulminer, men efter to Aars Forløb fraaadte han sin Stilling og begyndte egen Forretning som Ingeniør og Entreprenør med Jernbeton som Speciale i Kompagni med Ingeniør *Aage Ingerslev*. Det var en meget beskednen Begyndelse, Lind var Tegner, Ingerslev Skrivemaskinedame, og i 8 Maaneder maatte de hænge i, før de fik det første Arbejde. Bygning af Jernbeton-skibe blev deres Chance.

Under første Verdenskrig ønskede de engelske Myndigheder Oplysning om Bygning af Jernbeton-skibe i Skandinavien, og Ingeniør Ingerslev blev af den engelske Stat sendt derover sammen med en Repræsentant for Lloyd og afgav Rapport ved sin Hjemkomst. Peter Lind & Co. var ivrige efter at komme til at bygge nogle af disse Skibe og tilbød Samarbejde med forskellige Værfter. De berømte Byggere af „Mauritania“, Swan Hunter & Wigham Richardson Ltd., reflekterede og dannede sammen med Lind et særligt Selskab, som fik Regeringsordrer paa 8 Slæbedampere. Dermed var Peter Lind & Co. inde med Storbritanniens fineste Skibsbygnings-selskab og fik senere andet Arbejde fra det. Den næste Chance kom, da Londons største Gas- og Kokskompagni for 72.000 £ lod anlægge et Reparationsværksted. Siden

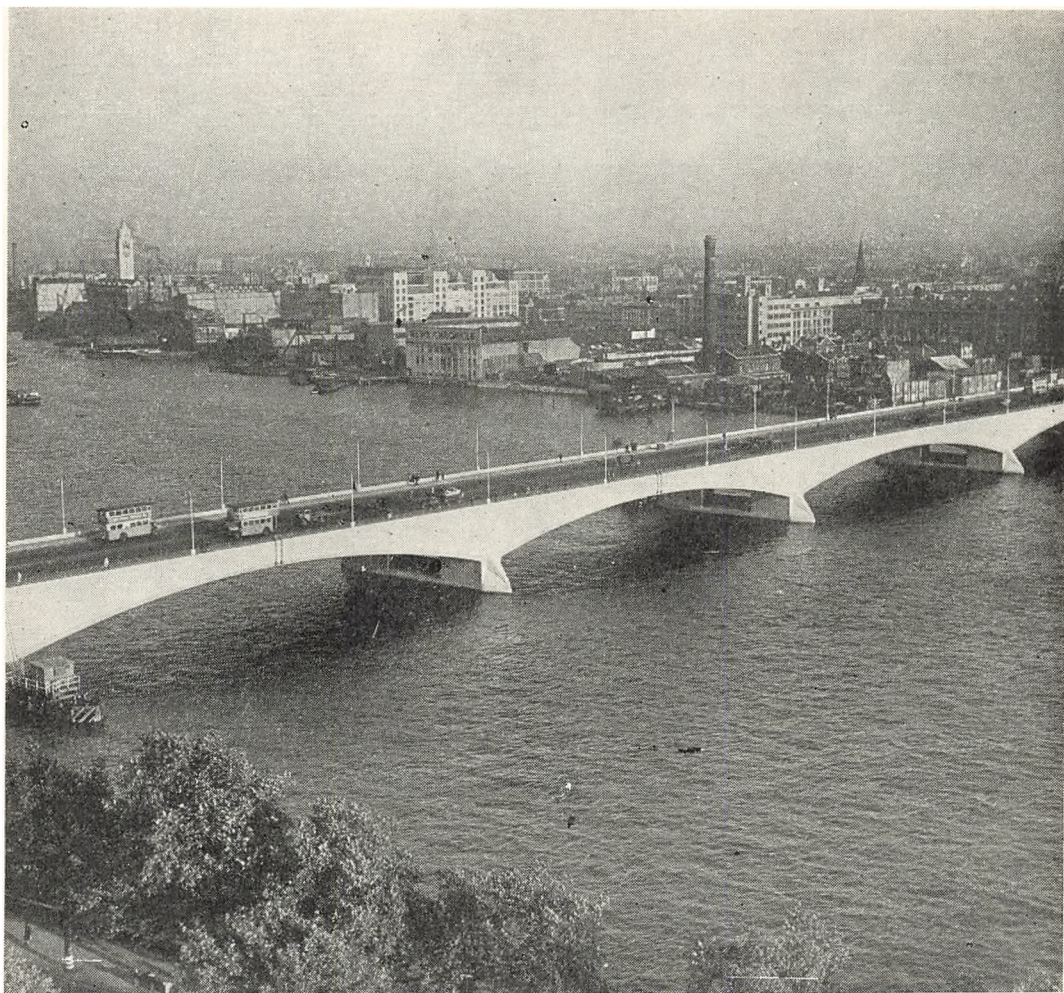
kom Ordre fra Michelin, Opførelsen af det franske Verdensfirmas Fabrik i England, 300.000 £, og senere 250.000 £ for Ekstraarbejde. Paa dette Tidspunkt var *Kaj Mygind* indtraadt i Peter Lind & Co. Da Firmaets Resourcer ikke var tilstrækkelige, associerede det sig med *Kampmann, Kjerulff & Saxild's* engelske Datterselskab, *Saxild & Partners*. Efter Michelin Fabrikens Opførelse byggede Firmaet Fabrik for et andet Verdensfirma, Pirelli, og snart efter fulgte den ene store Ordre efter den anden. De Firmaer, Peter Lind & Co. havde arbejdet for een Gang, vendte igen tilbage.

Firmaet har været Pioner i England for den amerikanske Byggemetode af Kornsiloeer af Jernbeton og har udført adskillige store Siloanlæg. I 1928 ved Aage Ingerslevs Død blev hans Part i Firmaet overtaget af *Kampmann, Kierulff & Saxild A/S* i København, Forretningen omdannedes til et Aktieselskab, og Direktionen kom til at bestaa af Lind, Mygind og Saxild.

I Tidens Løb var det mange betydningsfulde Opgaver, der blev Peter Lind & Co. betroet. Maaske den største af dem alle var Waterloo Broen over Themsen, en af Londons vigtigste Broer. Den blev taget i Brug midt under sidste Krig, i August 1942.

Det var en Ære og en Tillidserklæring, at Peter Lind & Co. fik overdraget dette Arbejde. Den gamle Bro, som var opført af Datidens store Brobygger John Rennie, og som indviedes den 18. Juni 1817 paa Toaarsdagen for Slaget ved Waterloo, var i de sidste 10—20 Aar af sin Eksistens blevet for lille, og Pillerne havde forskudt sig, saa der var fremkommet flere Revner, som man stoppede til. Da imidlertid Waterloo Broen er den mest trafikerede af alle de berømte 4 Themsbroer i London, blev det tvingende nødvendigt at bygge en ny. Londons Bystyres raadgivende Ingeniørfirma, Rendel, Palmer & Tritton, fik til Opgave at projektere den nye Bro, Sir Giles Gilbert Scott blev Broens Arkitekt, og den 27. Juni 1937 var der indkommet 10 Tilbud fra store Ingeniørfirmaer.

Kontrakten var meget efterstræbt paa Grund af den Prestige, dette Arbejde vilde bringe det Firma, som fik Opgaven overdraget og løste den tilfredsstillende. Det viste sig, at Peter Lind & Co. laa en Million Kroner lavere end det næstbilligste Tilbud og var 6 Millioner Kroner billigere end det dyreste. Peter Lind & Co.'s Til-

Waterloo Bridge, bygget af Peter Lind & Co.

bud blev modtaget, og den 19. Oktober 1937 blev Kontrakten underskrevet. Den lød paa 647.922 £, d. v. s. ca. 14 Millioner Kroner.

Firmaet gik straks i Gang med Arbejdet, som krævede store Forberedelser. Den nye Bro skulde ligge paa nøjagtig samme Sted som den gamle, og Trafikken maatte ikke gaa i Staa. Til Løsning af disse Problemer knyttede Peter Lind & Co. den fremragende Ingeniør, Dr. *Oscar Faber* til sig, en Søn af *Harald Faber*. Dr. Faber har udført flere, meget krævende Funderingsarbejder i London, bl. a. i Forbindelse med Bank of England. Noget af det første, der foretoges, var Bygning af en Kranbro over Themsen.

Under Arbejdet blev flere nye Metoder bragt i Anvendelse, og Ingeniører fra

Den ny Waterloo Bridge under Bygning

mange Lande studerede Arbejdet paa Stedet, ligesom ogsaa Londons Befolkning fulgte det med nysgerrig Interesse. Paa Byggepladsen har gennemgaaende 500 Arbejdere været beskæftiget.

Broen skulde have staaet færdig i Sommeren 1940, men Krigen og Luftangrebene sinkede Arbejdet, saaledes at Broen først kunde fuldføres i 1942.

Medens den gamle Bro havde 9 Spand paa hver 36 Meter, har den nye Bro kun 5 Spand, der til Gengæld er paa hver 72 Meter.

Ingeniør Peter Lind blev efterhaanden Formand i eller Medlem af adskillige Bestyrelser, saasom Midland Gravel Co., Trentham Gravel Co., Tileman & Co., Evans Welding Co. og Kampmann, Kierulff & Saxild A/S, København. To Gange har han

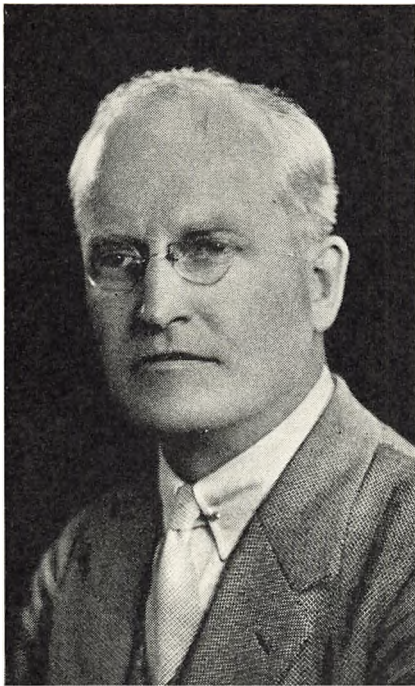
i flere Aar i Træk været Formand for Den danske Klub i London. Fra sin tidligste Ungdom har han forstaaet at vække Tillid til sig og sit Arbejde, og hans Værk hviler paa den Tillid, hans Person, Flid og Dygtighed har indgydt andre. Tilliden til ham har banet Vejen for yngre danske Ingeniørkammerater, der senere paa hans Anbefaling er kommet til England og dér har skabt sig selvstændige Virksomheder.

Kaj L. Mygind (1887—1941) var ved sin Død Medindehaver af Firmaet Peter Lind & Co. Han var født i København, Søn af Professor H. Mygind, Student og cand. polyt. 1913. De følgende to Aar var han Ingeniør hos F. L. Smidth & Co., under Krigen — 1915—19 — Industriraadets Repræsentant i London, de to sidste Aar tillige Grosserersocietetets Repræsentant. Han var nu ved at blive Forretningsmand og tog Stillingen som Prokurist i Firmaet B. Stilling-Andersen, men gik Aaret efter til Peter Lind & Co., blev Medindehaver og efter Selskabets Overgang til Aktieselskab administrerende Direktør. Han var Medlem af Bestyrelsen for A/S Kampmann, Saxild & Co., for flere engelske Selskaber og af Bestyrelsesraadet for det dansk-svenske Konsortium til Bygning af Jernbaner i Tyrkiet m. m.

Efter Myginds Død tiltraadte Civilingeniør *A. Møller*, mangeaarig Medarbejder i Firmaet, som Direktør og Medindehaver af Peter Lind & Co.

Lederen af Christiani & Niensens Londonafdeling, Civilingeniør, Direktør *Johan Wulff*, er en af de Polyteknikere, der har været med til at bygge dette Verdensforetagendes Position op. Johan Wulff er født i Helsingør 1885 som Søn af en Fabrikant; han blev cand. polyt., rejste til Udlandet og var i Tyskland og i New York, hvor han fik Arbejde ved New York Central Railway, kom saa til Trussel Concrete Steel Co. og fik indgaaende Kendskab til Arbejdet med Jernbeton efter amerikansk Metode. Efter at være vendt tilbage til Danmark blev han knyttet til Christiani & Nielsen, og i 1919, kom han til London, hvor han i 1925 blev Direktør for Firmaets engelske Afdeling, der i 1932 omformedes til selvstændigt engelsk Aktieselskab under Navnet „Christiani & Nielsen Ltd.“ Firmaet har bygget Færgehavnen i Harwich, som er kendt af mange danske besøgende, for blot at nævne et enkelt af den lange Række Arbejder, Christiani & Nielsen Ltd. har udført i England. Ingeniør Wulff blev i 1948 valgt til Formand for Den danske Klub i London.

Olaf Kiær, født 1899 i København, Søn af Kommandør H. F. Kiær, var først 6

K. L. Mygind

Ingeniør A. Møller

Aar ved Christiani & Nielsens Afdeling i London, hvorefter han i 1928 sammen med Civilingeniør Jørgen Lotz stiftede Ingeniør- og Entreprenørfirmaet *J. L. Kier & Co.* i Stoke-on-Trent. I 1934 udtraadte Lotz og begyndte eget Ingeniør- og Entreprenørfirma i Danmark.

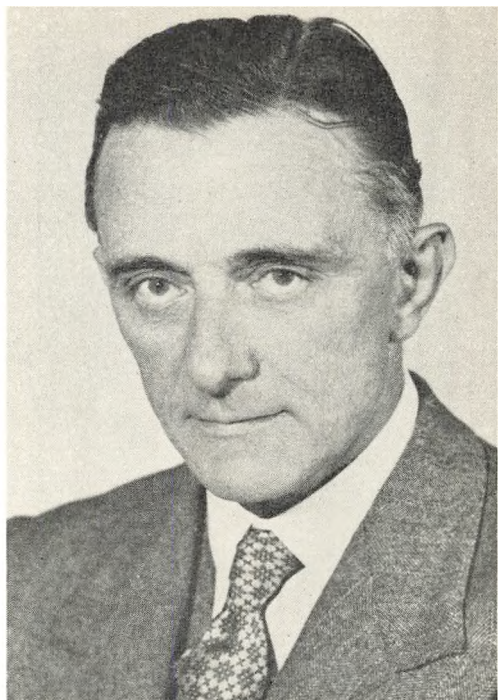
Firmaet, der nu har Hovedkvarter i London, har gennem Aarene arbejdet sig frem og opnaaet flere store Kontrakter, baade i England og andre Steder. Det har saaledes deltaget i Genopbygningen af Rotterdams Havn og er med i den store Gruppe af engelske, hollandske og danske Ingeniørfirmaer, som har faaet overdraget kæmpemæssige Anlæg ved Owen Falls i Uganda, som tager Sigte paa Opstemning af Nilen.

Civilingeniør *Christian F. Lunøe*, født 1891, har været bosat i London siden 1914, først 4 Aar i Christiani & Nielsen, derefter i K. Holst & Co., hvor han fra 1921 har været Medindehaver og Direktør.

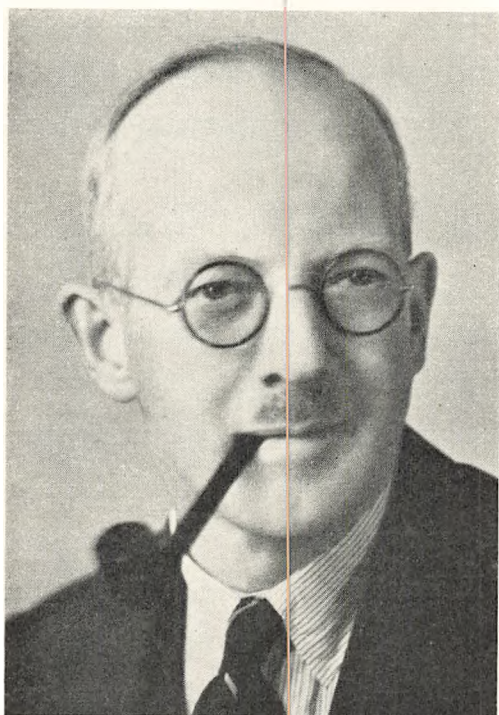
Civilingeniør *H. A. Bierrum*, født 1899, var 1924—26 knyttet til Danaliths London-Afdeling, derefter et Aarstid i K. Holst & Co., hvorefter han i 1927 sammen med

Direktor N. Max Jensen

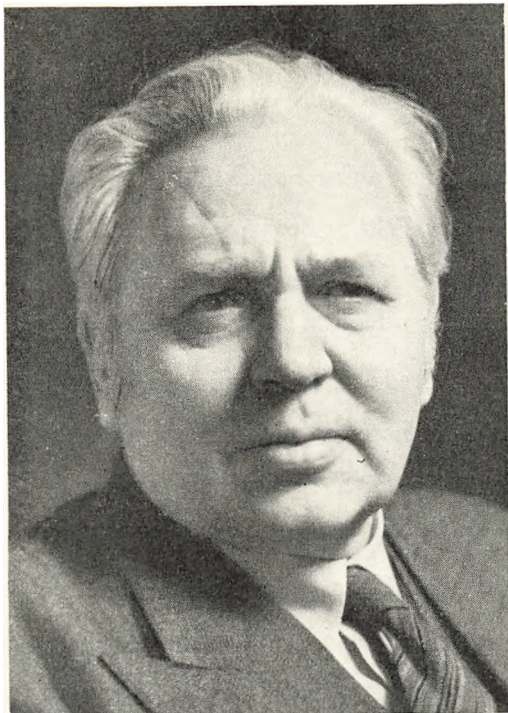
Civilingenior J. C. Wulff

Civilingenior C. F. Lunoe

Civilingenior Olaf Kiær

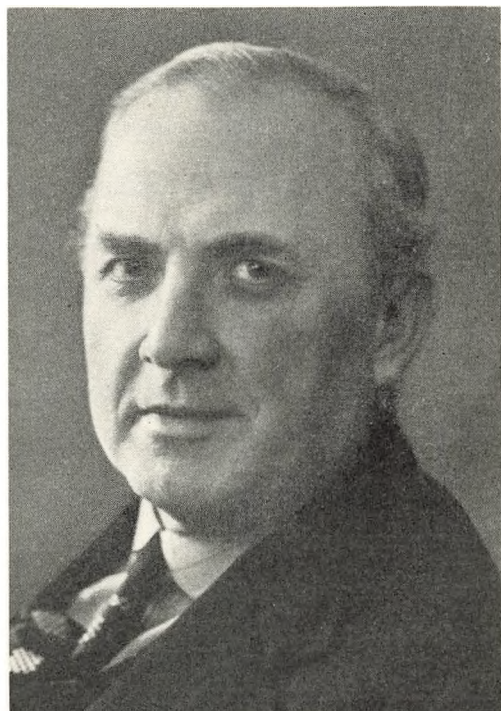
Dr. sc. N. E. Rambush

Direktor Erik Elmquist

Civilingenior Ejnar A. Meyer

Civilingenior V. Amberg

Helge Ingerslev og O. L. B. Westergaard oprettede Firmaet Bierrum & Partners, for hvilket han nu er Direktør.

N. Max Jensen (født 1894) er F. L. Smidth & Co.'s højtbetroede Leder i England, og han, der startede som Konstruktør og først var ansat hos A/S Frichs — dette Selskabs Repræsentant i London i fire Aar — for 1919 at begynde hos F. L. Smidth & Co., har haft en enestaaende Karrière. Han blev Formand og adm. Direktør for The Tunnel Portland Cement Co., London, og sidder i Bestyrelsen for alle de forskellige F. L. Smidth'ske Selskaber i England og andet Steds. Efter et glimrende Arbejde, ikke mindst under Krigen, er han naaet saa vidt, at han fra 1945 er Formand i Direktionsraadet og i Bestyrelsen for F. L. Smidth & Co. A/S, København, og han er til lige et af de største Navne indenfor engelsk Cementindustri.

Ingeniør *Helge Ingerslev* blev født i Varde 1893. Efter at være blevet cand. polyt. var han en Tid ved Polyteknisk Lærestalt, men blev i 1917 Ingeniør ved Peter Lind & Co., af hvilket Firma Broderen Aage Ingerslev var Medstifter. Siden grundlagde Helge Ingerslev sammen med Civilingeniørerne *Bierrum* og *Westergaard* Selskabet „The Bierrum Partners Ltd.“, hvis Direktør han var, til han omkom ved en Automobilulykke i 1942.

Julius Mathiesen (født 1879) var i fire Aar Formand for Den danske Ingeniørforening i London efter Statskonsulent Harald Faber.

Mathiesen er født i København, ogsaa hans Fader var Polytekniker; han selv blev cand. polyt. i 1903 og tog derefter til Amerika, hvor han arbejdede hos store Jernkonstruktionsfirmaer i Buffalo og Pennsylvania. Efter gennem en Tid i Danmark at have været knyttet til F. L. Smidth & Co. blev han i 1912 Bestyrer paa „The Tunnel Portland Cement Co.“ i Essex og var Direktør 1916—38. Siden 1937 har han været Medlem af Amdsraadet (Essex County Council).

Vitus Amberg (født 1887) i København forlod Danmark Dagen efter at være blevet cand. polyt. og opholdt sig i Belgien, Italien, England og Amerika, hvor han i nogle Aar var knyttet til Western Electric Co. Fra 1920 har han opholdt sig i England, hvor han har været Direktør for flere store Telefonselskaber som Coventry Automatic Telephones, og indenfor Talefilm og Radio har han ogsaa gjort sig gældende. Han har en fremtrædende Plads blandt de Danske i England.

To af Teisens Glasovne, installeret i Stuart & Sons berømte Krystalværk i Stourbridge

Civilingeniør *Th. Teisen*, cand. polyt. fra 1910, arbejdede først i nogle Aar i Tyskland, Rusland og Sverige, hvorefter han i 1916 i Birmingham grundlagde Ovnfirmaet *A. Hermansens Afdeling* i England. I 1923 oprettede han eget Firma i Birmingham for Fremstilling af industrielle Ovne paa Basis af egne Patenter, en Virksomhed, som hurtigt tog et stort Opsving og gennem Aarene er blevet Leverandør ikke alene til engelsk Industri, men tillige har haft Leverancer til en Række andre Lande: Belgien, Frankrig, Indien, Vestindien, Afrika o. s. v. Under Krigen fik Firmaet betroet flere vigtige Opgaver: Fremstilling af optiske Glas, Ovne til Varmebehandling af sømløse Staalrør og Aluminium til Flyvemaskiner, bl. a. Jetjagere. Teisens største Sukces er dog maaske Konstruktionen af de saakaldte Grydeovne til Glassmeltning, som har betydet en Revolution paa dette Omraade indenfor Ovnbygningen; disse Ovne bruges bl. a. af de førende Krystalglasfabriker.

Niels Edvard Rambush (født 1889), født i Salling som Søn af den kendte Amtslæge, er en af Englands mest ansete Gasteknikere. Han blev Maskiningeniør fra Teknisk Skole og tog saa til London, hvor han i en Aarrække var Indehaver af Firmaet

Lynn & Rambush. Derefter var han Chief Engineer og Technical Manager i Power Gas Corporation, Stockton-on-Tees, hvor han siden blev Managing Director samtidig med, at han var Managing Director for Selskabet Ashmore, Benson Pease & Co. Ltd. Han er en meget anerkendt Ekspert i gaskemiske Spørgsmaal og har bl. a. opfundet det saakaldte mekaniske Gasgeneratorsystem og skrevet flere Bøger, herunder et Standardværk „Modern Gas Producers“. I 1948 blev han Æresdoktor ved Durham University.

Ingeniør *Erik Elmquist* (født 1890) uddannedes som Maskinkonstruktør i København og arbejdede først i Ungarn, Østrig, Polen, Rusland, Sibirien, Sverige, Irland, England, Belgien, Sydafrika og Kenya. 1925 startede han egen raadgivende Ingeniørforretning Parry & Elmquist i Scunthorpe, Lincolnshire, som specialiserer i Jern- og Staalværker og Cementfabriker og er udviklet til et meget betydeligt Foretagende. Elmquist, som er Broder til den tidligere danske Justitsminister, er Medlem af Bestyrelsen for en Række industrielle Virksomheder i England.

Erik C. Mengel (født 1879), Skibskaptajnsøn fra Oreby paa Lolland, blev cand. polyt., flakkede rundt om i Verden og blev i 1904 Ingeniør hos det engelske Firma Humphreys & Glasgow, Westminster, London, hvor han specialiserede sig i Vandgasanlæg. Under første Krig var Firmaet omstillet til Ammunitionsfabrikation, efter den Tid tog man igen fat, Mengel blev Direktør og har siden siddet som Leder af en Virksomhed, der i Fagkredse er kendt Verden over.

Ejnar A. Meyer (født 1881) i København, fik efter at være blevet cand. polyt. Ansettelse paa Detlefsen & Meyers kemiske Laboratorium, paa Spritfabriken „Fortuna“ o. s. v. og fik saa Tilbud om en Stilling som Gæringskemiker i Irland hos United Distillers, Belfast, hvilken Virksomhed efter første Verdenskrig blev en Del af den store Sammenslutning af engelske Sprit- og Gærfabriker: Distillers Co. Ltd. Meyer har senere startet sit eget Forskningsinstitut „Great Burgh“.

Mange af F. L. Smidth & Co.'s Folk naaede frem til betydelige Poster i England, nogle blev derovre, andre tog tilbage til Danmark, som f. Eks. *O. V. Mørch* (født 1885), som var i London i 14 Aar og var knyttet til forskellige engelske Cement-selskaber, der er i Forbindelse med eller Led af F. L. Smidth & Co.'s Virksomhed, men som nu er i Direktionen for F. L. Smidth & Co. i København.

Civilingeniør J. A. Bierrum

Civilingeniør Kjeld Ammentorp

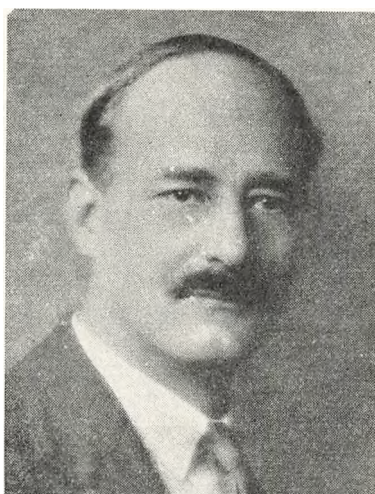
Aage Andersen (født 1883), cand. polyt., Fabriksingeniør fra 1907, har indenfor *Lever Brothers* opnaaet en meget betroet Post, idet han siden 1931 har været raadgivende Ingeniør og teknisk Direktør ved *Lever Brothers and Unilever Ltd.*, London. Han er Medlem af forskellige engelske Kommissioner under Regeringen angaaende Næringsmiddelovgivning og -forsyning. Han startede via Tyskland hos *Otto Mønsted* i England, men blev allerede 1914 knyttet til *Levers*, og dér har han udført et ualmindelig betydeligt Livsværk.

En Ingeniør, der vandt megen Anerkendelse i England, var *Olav E. Jørgensen* (1875—1949), der med Rette ligesom *Ivar Knudsen* betegnes som en af Pionererne for Videreførelse af *Rudolf Diesels* Opfindelse, Dieselmotoren. Han var født i København som Søn af Historikeren, Rigsarkivar *A. D. Jørgensen*, stod i Maskinlære paa Orlogsværftet 1891—93 og tog 1899 Eksamen som Maskiningeniør. Straks efter blev han knyttet til *A/S Burmeister & Wain*, hvor han med et enkelt Aars Afbrydelse, da han foretog en Studierejse til Amerika, forblev til 1912. Fra 1912—15 var han Direktør for *The Burmeister & Wain Engine Co. (Diesel System) Ltd.* i Glasgow, og i disse tre Aar var han Genstand for megen Opmærksomhed fra alle Teknikeres Side for sin Indsats paa Dieselmotorfeltet. Siden gik han i *Christiani & Niensens* Tjeneste og var i Norge, Sverige og Amerika indtil 1927, da han vendte tilbage til England, hvor han nu blev i 10 Aar som raadgivende Ingeniør, først i

Hull, siden i Newcastle on Tyne, hvorefter han vendte hjem til Danmark og blev her til sin Død. I England anerkender man maaske mere end noget andet Sted hans banebrydende Arbejder.

En anden Ingeniør vaagnede en Dag og var berømt, men det synes, som om denne Berømmelse ikke vedvarer. Det var *Harald Nielsen* (1886—1940). Han var den første, der fandt paa at udvinde Olie af Kul. Betydende Englændere sagde god for Harald Nielsens Opfindelse, der blev meget anerkendende omtalt i tekniske Tidsskrifter, og Londonaviserne behandlede Sagen som en Kæmpensation, hvad der skaffede Opfinderen en hastig og pludselig Berømmelse.

Harald Nielsen var født i København, blev Ingeniør 1910 og tog via Tyskland til England. Her blev han Overingeniør Aaret efter og ledede Opførelsen af Generator-gasværker og syntetiske Salpetersyre- og Ammoniakfabriker i det engelske Firma Nitrogen Products & Carbide Co. Under Krigen gjorde han frivillig Tjeneste i Ammunitionsministeriet og byggede bl. a. for Vickers flere Eksplosivfabriker. Efter Krigen paabegyndte han Oliefrembringelsen af bituminøse Kul og udtog et stort Antal Patenter. Han blev hyldet som en Opfinder af Verdensformat, men saa var det, som om det hele gik i Staa. Han høstede intet økonomisk Udbytte af sine Opfindelser, andre Kræfter kom til, og han rejste tilbage til Danmark, hvor han kort efter døde, bitter og skuffet.

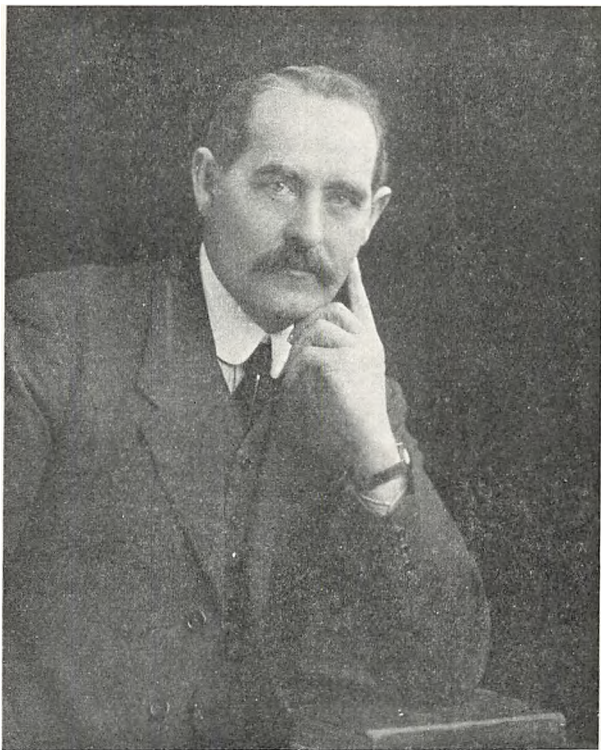

Harald Nielsen

DANSKE FOREGANGSMÆND I ENGELSK GARTNERI

H. O. Larsen, Jacob Nielsen m. fl.

I indenfor Gartneri har flere Danske gjort sig gældende paa fremragende Maade. Kendt over hele England var *H. O. Larsen* (1870—1934) i Waltham Abbey ved London. Han ejede her et Gartneri, som selv efter engelske Forhold var af usædvanlige Dimensioner. Han var en Gaardejersøn fra Søndersted ved Holbæk, og i 1889 tog han Eksamen som Gartner ved Vilvorde Havebrugsskole, hvorefter han rejste til London og tog Arbejde i et af de store Gartnerier dér. I 1892 startede han sammen med den anden store danske Gartner i England *Jacob Nielsen* (1864—1945) et mindre Gartneri ved Enfield Highway, og det voksede hurtigt saa stærkt, at *H. O. Larsen* fik Lyst til at bygge sit eget. Det var ganske særligt Tomatdyrkningen, han gjorde til sit Speciale, og han forstod at finde nye Veje ved Opførelsen af Drivhusene og ved Anbringelse af Varmeapparaterne, ligesom han indrettede et Forsøgsgartneri, hvor Materialer og Planter blev prøvet og undersøgt efter videnskabelige Principper. Derved blev hans Gartneri et Forbillede for alle engelske Tomatgartnere, der henvendte sig til ham, naar det gjaldt om at finde Midler mod ondartede Sygdomme, Insektangreb, Metoder til Behandling af Jorden o. s. v. I 1915 købte *Larsen* Gaarden „Quinton Hill“, som ligger lige op ad Gartneriet, og der boede han saa og drev sammen med Gartneriet et Mønsterlandbrug, hvor særlig Opdrætning af Køer og Heste havde hans Interesse. Gartneriet bestod af en hel By af Drivhuse, og Tomathusene laa ordnet i Gader med 24 i hver. Der førte Tipvogns- spor til og fra alle Husene, saaledes at Transporten af Jord, Gødning og Frugter kunde foregaa paa den bekvemteste Maade. Gartneriet avlede selv Tomatfrøet, og der udplantedes op til 450.000 Tomatplanter aarligt. Jorden frugtbargjordes med Kalk og Kunstgødning, og den steriliseredes ved Damp, Formalin og Karbolsyre. Det gennemsnitlige Udbytte af Tomater laa omkring 850.000 kg aarligt, og Størrelsen af denne Produktion belyses bedst ved til Sammenligning at anføre, at det var

H. O. Larsen

mindst 200.000 kg mere end den samlede Avl af Tomater fra alle Drivhuse i København og Omegn paa den Tid.

Dog var det ikke alene Tomater, H. O. Larsen — eller Tomat-Larsen, som hans Tilnavn i danske Kredse altid lød — dyrkede, han var ogsaa en lidenskabelig Ferskendyrker, og han drev denne Frugt frem til et hidtil ukendt Stade. Det lykkedes H. O. Larsen at konkurrere de bedste kaliforniske Ferskener ud i New York, men da den første Verdenskrig udbrød, hen-

stillede den engelske Regering til Producenterne at nedlægge eller indskrænke alle Luksuskulturer, og saa maatte de dejlige Ferskentræer, der netop havde naaet deres bedste Alder, falde for Øksen. Krigen bragte mange engelske Gartnerier i saa store Vanskeligheder, at de maatte indstille Driften, men H. O. Larsen viste ogsaa her sin Dygtighed, og hans Gartneri gik fortræffeligt.

Fra mange Sider blev der lagt Beslag paa denne alsidige Mands Evner. Han blev Præsident for Forsøgsstationen for Agurker og Tomater, som i 1933 oprettedes paa hans Initiativ, han blev Byraadsmedlem — i seks Aar endogsaa Formand — Fredsdommer, Medlem af Amsraad, Medlem af Landbrugsministeriets „advisory Council“ og Præsident for „Lee Valley and District nursery mens association“.

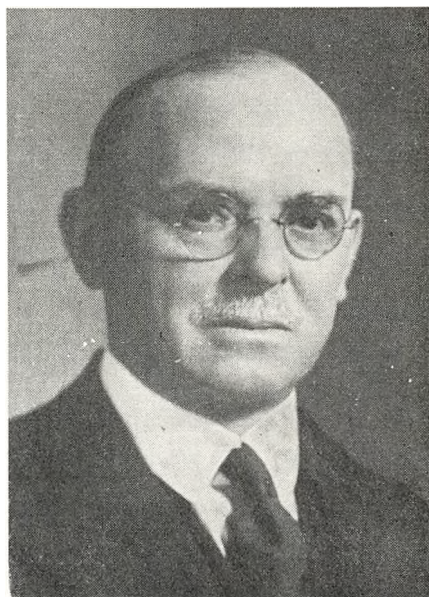
Danmark glemte han aldrig. En Tid var han Ejer af Tølløse Slot, men solgte det igen. I den danske Koloni i London var han umaadelig afholdt, og han var i flere Aar Formand for Klubben, hvis Køb af eget Hus skyldtes ham.

Jacob Nielsen (1864—1945) var Landmandssøn fra Tølløseegnen, og det var Meningen, at han skulde til Landvæsenet, men efter et Højskoleophold valgte han Have-

brug og tog Eksamen fra Vilvorde. Nogle Aar efter tog han til England. Under Opholdet paa Vilvorde var Jacob Nielsen gennem en Belgier Paul Cramy blevet stærkt interesseret i Frugtavl, og han fik Plads i det store engelske Frugtgartneri Thomas Rivers & Son, Sawbridgeworth. Efter et Aar dér kom han til en stor Herregaard. Han hørte nu, at H. O. Larsen, der var hans Kammerat fra Vilvorde, var kommet over til England, og de besluttede at gaa i Kompagni og begynde eget Gartneri. De begyndte med et mindre Gartneri, hvor der under Firmanavnet Larsen & Nielsen dyrkedes Blomster, Agurker og Tomater. Efter fire Aars Forløb skiltes de, Larsens yngre Broder indtraadte i Stedet, og Gartneriet kom nu til at hedde Nielsen & Larsen. Gartneriet udvidedes og omfattede især Agurker og Tomater. I 1903 ophævedes dog ogsaa dette Kompagniskab, og Jacob Nielsen fortsatte Forretningen alene. I Waltham Cross købte han en stor smuk Ejendom, hvor han fik sit Hjem, og her opførtes et større Gartneri, hovedsagelig for Tomater. I 1908 købte han et Areal paa 25 acres i Cheshunt, og de følgende Aar opførtes her flere Blokke Drivhuse, og efterhaanden havde Nielsen 17 acres „under Glas“ paa sine tre Gartnerier. Efter Krigen solgte han samtlige 140 Drivhuse og tog sig en velfortjent Ferie, var en Tid i Danmark, men vendte saa tilbage til England, hvor han købte en ny stor Ejendom i Harrow-on-the-Hill, og her blev nu anlagt det mest moderne Gartneri, der kunde tænkes. Han blev den anden store Tomatdyrker, og det var ikke underligt, at Danmark i Englændernes Bevidsthed blev knyttet til Tomaterne, naar de to største Producenter i England var Danske.

Jacob Nielsen var i 10 Aar Medlem af Kirkeraadet for den danske Kirke i London og i en Menneskealder Kirkevæрге. Han var meget velgørende, og han antog mange Landsmænd i sin Tjeneste.

I Nærheden af Tunbridge Wells i Kent ligger de over hele England kendte „Baggesen nurseries“, hvor Stenhøjsplanter dyrkes som

Jacob Nielsen

Hovedbygningen paa Solbærfarmen Braiswick

Speciale. „Baggesen nurseries“ er grundlagt af en dansk Gartner *Immanuel Baggesen*, en direkte Efterkommer af Digteren. Han var født i Odense, kom 17 Aar gammel til England, fik sin Uddannelse i Kew's botaniske Have, hvor han erhvervede Diplom, og sendtes til Vestindien for at samle Planter til Kew. Senere grundlagde han den Virksomhed, som hans Sønner har videreført. Haven til den engelske Premierministers week-end Hus „The Chequers“ er anlagt af Niels I. Baggesen.

Den danske Bregnegartner *Marius Larsen* er ogsaa velkendt. I *Enfield Highway* har han skabt Verdens største Bregnegartneri.

Der er vel op imod 100 danske Gartnere i England, hvoraf mange har specialiseret sig i Dyrkningen af Tomater. Det vil føre for vidt at nævne alle, men i *H. O. Larsens Hjemsted Waltham Abbey* driver alene op til en halv Snes Gartnere deres Virksomhed.

A. Wedel-Andersen i *Nazeing* i *Essex* og *I. C. Sørensen* samme Steds er Tomatspecialister. *Jens Christiansen* og *H. L. Pedersen* fortsætter i *H. O. Larsens Gartnerier* i *Waltham Abbey*, og *Olaf Esche* har i *Chestwood* store Tomatgartnerier. Det samme gælder *A. Kier* i *Waltham Abbey* og *J. Nielsen* i *Smallford*, medens *Charles Madsen Ltd.*, der ligger i *Lee Valley* og drives af *L. C. Madsen* og to Brødre, har Nelliker som den store Specialitet ved Siden af Tomaterne. *C. W. Hansen* og *W. H.*

Jensen i Woodland, hvis Gartnerier hedder „The Laurels“, er ogsaa kendte, og endelig er *Thomas H. Clausen* og hans Broder *Christen* i Pennington paa Vej til at skabe et af de største danske Gartnerier i England.

Selv til Kanaløerne har de danske Gartnere fundet Vej: paa Guernsey findes et stort dansk Tomatgartneri: *Carl G. Enevoldsen og Søn*, der har eksisteret i mange Aar.

— — —

Flere danske Landmænd har med Held overtaget større eller mindre Landbrugsbedrifter i forskellige Egne af England, saaledes *H. Constantin Brun* i Norfolk, *A. S. Jespersen* i Staffordshire, *Paul Borges* (Solbærfarm i Essex) og *Th. Friis Andersen* (Solbærfarm i Landsbyen Zeal Monachorum i Devon). — *J. J. Bach*, tidligere Bestyrer af Woolworths Filial i Edinburgh, har slaet sig paa Tomatavl i stor Stil.

Paul Borges, Ejer af Braiswick Solbærfarm

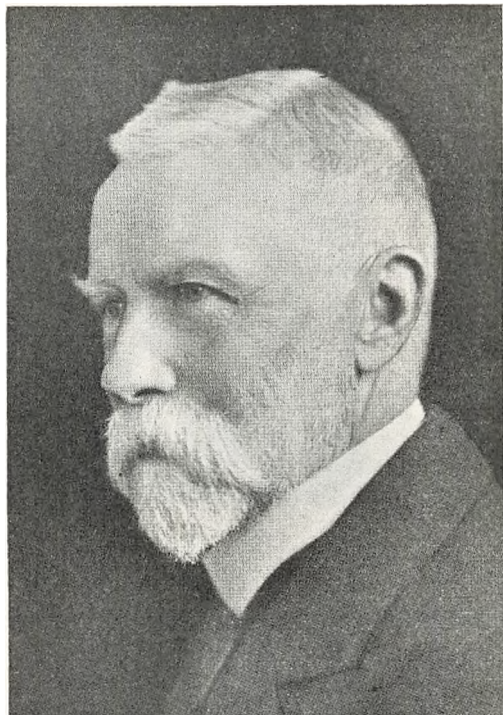
VIDENSKABSMÆND

To Medlemmer af Familien Dreyer har ydet en betydelig Indsats i engelsk Videnskab: Astronomen *J. L. E. Dreyer* (1852—1926) og Fysiologen *Georges Dreyer* (1873—1934).

Som en anden Tycho Brahe sad den danske Astronom *J. L. E. Dreyer* i en Aarække fjernt fra sit Fædreland ved forskellige Observatorier i England og Irland. Man hørte kun fra ham, naar han offentliggjorde sine videnskabelige Iagttagelser, men de skabte ham ogsaa et anset Navn indenfor Astronomien. Han var Officerssøn fra København, blev Magister i Astronomi, men da der ikke var Chancer for ham herhjemme som saadan, fik han Ansættelse ved Lord Rosses Observatorium i Bird Castle. Allerede Aaret efter fik han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om den personlige Ligning ved Passageobservationer. I 1878 blev han Observator ved Dunsink Observatoriet i Nærheden af Dublin. Han tog dog af og til hjem til Danmark, og i 1882 tog han Doktorgraden ved Københavns Universitet, men straks efter rejste han tilbage til Dublin. I en Menneskealder fra 1882 til 1916 var han derefter Direktør for Armagh Observatoriet i Irland. Sine sidste Aar tilbragte han i Oxford, hvor han døde. Sine Iagttagelser har han nedlagt i et astronomisk Standardværk „A new General Catalogue of nebulae and clusters of stars“ med to senere Supplementer, „Mean places of 321 red stars“ med en Række indgaaende Observationer og „Second Armagh Catalogue of 3300 stars“. Et mægtigt Undersøgellesarbejde ligger bagved. Tycho Brahe havde allerede interesseret ham stærkt, og han udgav en Bog paa Engelsk om ham. Senere fulgte „History of the planetary systems from Thales to Kepler“. Dette historiske Studium fik overmaade stor Værdi for ham ved Udgivelsen af Herschels og Tycho Brahes forskellige Værker. I 1917 skrev han en Afhandling om Ptolemæus Stjernerkatolog. For Astronomiens Dyrkere, ikke mindst Historikere og Observatører, har Dreyers Arbejder fundamental Betydning.

Hans Værk om Stjernetaagerne skaffede ham Navn i videnskabelige Kredse Verden over.

Georges Dreyer var født i Shanghai, Søn af Kaptajn i Flaaden G. H. N. Dreyer. Han blev Student i København, tog medicinsk Embedseksamen og Doktorgraden paa en Afhandling om Difteri-giftens Toxiner. Han rejste saa til Udlandet — hvert Aar paa et længere Ophold i England og ind imellem ogsaa til Tyskland. Han havde imidlertid herhjemme faaet en Stilling som Docent i almindelig Patalogi ved Tandlægeskolen og som Leder af Sundhedskommissionens Tyfusdiagnosestation, men da han var utilfreds hermed og ikke fandt, at han fik tilstrækkelig Udnyttelse af sine Evner herhjemme, modtog han et Tilbud om Stillingen som Professor i almindelig Patologi og Bakteriologi ved Oxford University. Det var i 1907, og han blev i England til sin Død. I Oxford vandt Dreyer sig et Navn. Han blev Medlem af Universitetets ugentlige Raad, og mange fornemme Anerkendelser og Medlemsskaber blev ham til Del. I første Verdenskrig gjorde han Tjeneste ved den britiske Hær i Frankrig, og han blev Lieut. Colonel of Royal Army Medical Corps. Han skrev en Række Afhandlinger om eksperimental Patalogi, Immunitet og de biokemiske Virkninger af Lysstraalerne.

Astronomen, Professor J. L. E. Dreyer

Ogsaa en anden dansk Astronom — og Meteorolog — vandt et anset Navn i England, nemlig *A. W. Doberck* (1852—1935). Han var født i København, Student og studerede Astronomi forskellige Steder i Verden, tog Doktorgraden i Jena og var 1874—83 Direktør for Markree Observatoriet i Irland. I over 20 Aar, fra 1883—1907, var han Direktør for det nyoprettede astronomiske, meteorologiske og magnetiske Observatorium i Hongkong, hvorefter han flyttede tilbage til England. Hans

Professor Georges Dreyer

Professor John A. Wilcken

astronomiske Hovedarbejder har været Dobbeltstjernerne, og han har publiceret en Række Afhandlinger i engelske og tyske Fagskrifter. I 1887 deltog han i Bestemmelsen af Længdeforskellen mellem Hongkong og Haiphong. Som Meteorolog udførte han et stort Arbejde ved at organisere meteorologiske Stationer ved Kinas Østkyst, og han udarbejdede her et Standardværk: „Instructions for making meteorological observations in China“. Paa Grundlag af maritime meteorologiske Observationer skrev han „The law of storms in the Eastern seas“.

Zoologen *Knud Andersen* (1867—1918) var i en Aarrække knyttet til British Museum of Natural History i London og blev betragtet som en international Kapacitet paa visse Dyrearters Omraade. Saaledes kan det nævnes, at han er blevet omtalt som den, der havde det mest indgaaende Kendskab i hele Verden til Flagermusen og dens Liv. Knud Andersen var født i København, blev Student og studerede i flere Aar Zoologi uden at tage nogen afsluttende Eksamen. Han underviste ved forskellige Privatskoler og var i 1890—1901 Volontør ved Zoologisk Museum. Det sidste Aar fik han Ansættelse som Assistent, siden Kurator ved Czar Ferdinand af Bulgariens private zoologiske Museum i Sofia. Men i 1904 blev han knyttet som „special assistant“ til British Museum i London, og det fik afgørende Betydning for hans videnskabelige Produktion. Medens han tidligere udelukkende havde syslet med Fuglene, blev det nu mest Flagermusenes Systematik, han kom til at beskæftige sig

med. Han udgav et Par videnskabelige Værker, bl. a. en ny Udgave af "Catalogue of the Chiroptera in the British Museum" og blev efterhaanden betragtet som den absolute Flagermusekspert. Paa en aldrig fuldt opklaret Maade døde han pludselig i det sidste Krigsjaar 1918.

En broget Karrière kan Dr. phil. *J. A. Wilcken* se tilbage paa. Født i 1881 i Aarhus, Bankdirektørsøn, cand. polyt. og derefter Dr. phil. ved Universidad Nacional de la Plata og B. Sc. ved London Universitetet, Ingeniør i England, Amerika, Danmark, Professor i Fysik ved Colegio Nacional Belgrano i Buenos Aires, Docent ved Sunderland Technical College, Professor ved Durham Universitetet i Elektroteknik, Redaktør af Science Abstracts, uddannet som Klaverspiller, har givet Koncerter i alle Verdensdele, sidst knyttet til Imperial Chemical Industries, Nobel House, London — et Liv, der er saa afvekslende, at en Romanforfatter ikke kan benytte det, og ved Siden af alt det andet Filosof, aaben for nye Muligheder.

Læger

Dr. *Rudolf Hansen* (1866—1938) var gennem mange Aar den danske Londonkolonis meget afholdte Læge. Han var Student og Sekondløjtnant, rejste til Amerika, tog medicinsk Embedseksamen ved Wisconsin Universitetet, derefter til Edinburgh, hvor han ogsaa tog medicinsk Eksamen. Derefter nedsatte han sig i London, hvor han praktiserede til sin Død.

Cai Holm (født 1896) tog efter en Uddannelse paa Københavns Hospitaler til London, specialiserede sig i Tropesygdomme, tog de forskellige Eksaminer og nedsatte sig som Læge i 1930.

Dr. *Erling Troensegaard-Hansen* er blevet „Fellow of the Royal College of Surgeons“. Han er Søn af Pastor Troensegaard-Hansen, som var dansk Præst i Newcastle fra 1901—17. Han gik i Skole i Newcastle og London, men blev dansk Student fra Sorø Akademi, før han vendte tilbage til England og begyndte sine medicinske Studier. I 1930'erne gjorde han Tjeneste paa mange britiske Hospitaler, og i 1939 blev han Underkirurg ved Mansfield Hospital i et af de store britiske Kuldistrikter. Ved Krigens Udbrud traadte han ind i det britiske Lægekorps. Han er nu knyttet til det store Charing Cross Hospital i London.

KUNSTNERE

Lys og let, fuld af Ynde og Charme, dansede *Adeline Genée* sig ind i alle balletelskende Englænderes Hjerter, naaede at blive næsten selve Sindbilledet paa Dansens Ynde. Hun har bevaret sin Kærlighed til Danmark under alle Triumfer i England, og hun gav Udtryk for det, da den danske Scenes Primaballerina Margot Landier i Begyndelsen af 1950 tog Afsked fra Det kgl. Teater i København. Adeline Genée stod ved hendes Side og deltog i Beundringen og Hyldesten. Selv er hun ikke blevet hyldet efter Fortjeneste i Danmark, men des mere i sit nye Land.

Adeline Genée Isitt

Hun er født i Hinnerup Broby ved Aarhus og fik sin Uddannelse som Danserinde hos sin Farbroder, Balletmester Alexander Genée, og dennes Hustru, hvorefter hun debuterede i Oslo som lille niaarig Pige. I 1896 kom hun til Berlins kgl. Operahus et Aar og rejste saa til London, hvor hun blev engageret som Primaballerina ved Empireteatret. I 10 Aar var hun Midtpunktet i en Række straalende Balletter, hvor hendes elegante Taaspidsdans, hendes straalende Ydre og blændende Teknik hen-

rykkede Publikum. I sit Hjemland var hun dengang ikke meget kendt, men snart naaede hendes Berømmelse ogsaa til København, og Det kgl. Teater engagerede hende som Gæst i Delibes' Ballet „Coppelia“ og i „Blomsterfesten i Genzano“. Ved denne Lejlighed fik hendes Landsmænd fuldt bekræftet det Ry, der gik om denne europæiske Stjernes blændende Talent og Smidighed. Senere lagde Adeline Genée baade Amerika og Australien for sine Fødder, men snart efter trak hun sig tilbage fra Scenen. Hun var i Mellemtiden blevet gift med den engelske Forretningsmand, Mr. Frank Isitt, og i deres smukke Hjem i Hannover

Adeline Genée

Terrace, Regent Park i London, har mange Danske været Gæster. Siden optraadte Adeline Genée Isitt kun ved Velgørenhedsfester, men det gjorde hun ogsaa gerne, naar Formaalet var godt. Hun blev iøvrigt Præsident for „The Association of operatic dancing of Great Britain“, har været Medlem af Bestyrelsen for Anglo Danish Society og i to Aar Formand for dette Selskab. Hun har gjort umaadelig meget for at skabe Forbindelse mellem de to Lande, hun er knyttet til, og som den bedaarende Kunstnerinde hun er, kunde vi ikke have en bedre Talsmand overfor Englænderne.

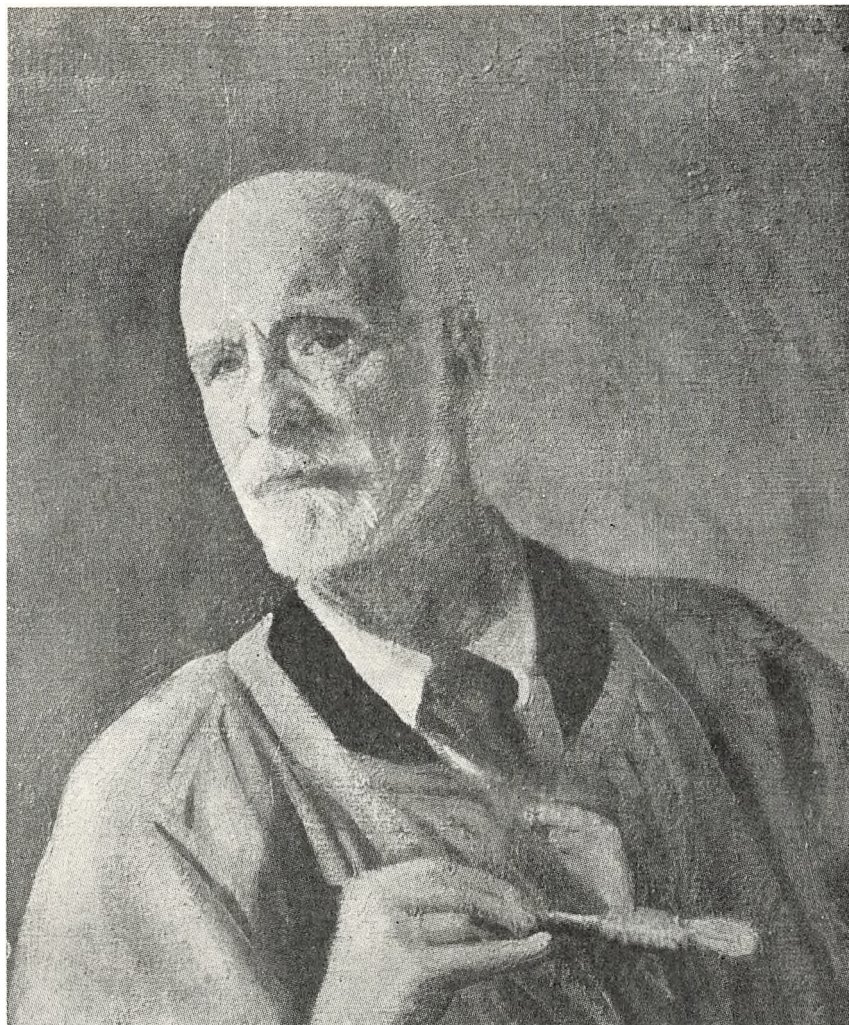
En anden kunstnerisk begavet, danskfødt Dame var i mange Aar i det engelske Society en glimrende Talsmand for Danmark, nemlig Lady *Molesworth-St. Aubyn*, født *Ingeborg Müller*, Datter af Ingeniør Sigv. Müller, der fra Horsens flyttede til England, hvor den lille Ingeborg og hendes Broder *Osvald V. Müller* (død som Professor ved Universitetet i Bombay) voksede op. Hun var en glimrende Malerinde, men blev tidligt gift ind i det højeste engelske Aristokrati og var en kendt Skønhed ved Hoffets Fester. Hun gjorde umaadelig meget godt under Krigen 1914—18, da hun som Enke maatte have Arbejde til at fylde sit Liv, og hun blev kendt som

Gudmor for de engelske Soldater. Ogsaa de dansksindede Sønderjyder har hun hjulpet, og naarsomhelst der skulde gøres en Indsats for Danmark, var hun parat. Det gjaldt under Krigen om at forøge Produktionen, og Lady St. Aubyn arbejdede utrætteligt, berejste sin Hjemstavn Cornwall, talte og skrev, opmuntrede og vejledte og var elsket af alle. Det fattige Cornwall kom ind som Nr. 1 med forøget Kornproduktion. Det var Lady St. Aubyn's Kendskab til dansk Landbrug, der paa andre Felter hjalp til. Hun døde, kun 59 Aar gammel, elsket og beundret i vide Kredse.

Kunstmaleren, Sir *George Clausen* (1852—1931), der var af dansk Afstamning, blev et fornemt Navn i engelsk Malerkunst. Hans Fader hed *Jürgen Johnsen Clausen* og var født i Nordborg paa Als, han var uddannet i Malerfaget og rejste til England i 1848, hvor han blev Dekorationsmaler og døde i 1905. Sønnen George fødtes 1852 i London. Han viste tidligt Anlæg for Tegning, og efter Skoletiden blev han som 16-aarig sat i Lære som Møbeltegner i det Firma, hvori Faderen var ansat. Som 19-aarig fik han et Stipendium, der tillod ham at hellige sig Maleruddannelsen. Han foretog Studierejser til Holland, Belgien og Frankrig, men fandt ud af, at Kunstneren maatte stole paa sig selv, at Kunsten maatte vokse frem i hans eget Indre. Han gik i Lære hos Naturen, flyttede ud paa Landet og arbejdede direkte efter Modeller og Scenerier i fri Luft; Landarbejderne og deres Verden blev hans foretrukne Felt.

I 90'erne deltog George Clausen i talrige Udstillinger i Ind- og Udland, og hans Værker blev prisbelønnet i Paris 1889, Chicago 1893, Bruxelles 1897 og atter i Paris 1900. Efter Aarhundredskiftet var hans Position som Maler saa anerkendt, at han blev en søgt Lærer. Hans Forelæsninger ved Royal Academy blev stærkt besøgt, sikkert fordi han afholdt sig fra alt for megen Æstetiseringen og Agiteren for denne eller hin Retning, men søgte at hjælpe de unge Kunstnere i de elementære Problemer, som ingen af dem kunde komme udenom. Disse Forelæsninger blev udgivet i to Bind („Six Lectures on Painting“ 1904 og „Aims and Ideals in Art“ 1906), og de anses for at være af varig Værdi i Malerkunsten. Hans kunstneriske Udvikling naaede sit Højdepunkt, da han i 1908 optoges som Medlem af Royal Academy. Hans Livsværk er optegnet i en Monografi fra 1923 i Serien Contemporary British Artists, der tillige bringer 35 Reproduktioner.

Foruden sine Malerier, der for største Delen er i privat Eje, har George Clausen

Sir George Clausen (Selvportræt)

udført et højt vurderet Dekorationsarbejde paa High Royd, et Herresæde i Yorkshire. Ogsaa som Portrætmaler var han meget anerkendt. I 1927 blev han adlet, nærmest som Paaskønnelse for nogle mægtige Vægmaleries i St. Stephans Hall i Westminster.

Laurits Holst (1849—1934) var en kendt Marinemaler. Han var født i Bogense, flakkede i nogle Aar om i Verden, var bl. a. i Amerika, men kom saa til England, hvor han slog sig ned og blev største Delen af sit Liv. Han blev meget søgt som Maler, Dronning Alexandra protegerede ham, og Kongefamilien købte mange af hans Billeder, der iøvrigt ogsaa findes i mange offentlige Samlinger. Der er adskil-

lige Motiver fra Danmark mellem dem, kendt er „Solnedgang over Københavns Havn“ og „Korvetten Dagmar i Atlanterhavet“. Dronning Alexandras Søster, den russiske Czarina, bestilte til sin Mand, Alexander III, „Russisk Orlogsskib i rum Sø“, og utallige er hans Marine- og Skibsbilleder.

Arild Rosenkrantz, der efter sidste Verdenskrig vendte tilbage til Danmark og som 80-aarig afholdt en omfattende Udstilling i 1950, opholdt sig i en lang Række Aar i England, hvor han blandt meget andet har udført dekorative Arbejder, Glas-malerier, Murdekorationer og Broncearbejder i forskellige Kirker som ogsaa i offentlige og private Bygninger.

En Kunstner, der paa et ganske specielt Omraade naaede Verdensberømmelse, var *Henrik Grønvold* (1858—1940). Han var født i Præstø, hvor hans Fader var en kendt Købmand og Konsul. Da han havde taget Præliminæreksamen, kom han i Lære som Modelsnedker i Næstved. Her lærte han Ornitologen, Apoteker J. Baagøe at kende og studerede særlig Fuglelivet, som fra hans tidligste Ungdom havde interesseret ham. Sine første Fugletegninger offentliggjorde han i Baagøes Bog „Næstvedegnens Fugle“. Han kom til København, lærte Maskintegning paa Teknisk Skole, og sin Evne til at afbilde Dyr fik han udnyttet, da han 1891 kom til at tegne og male Fisk for Dansk biologisk Station under Dr. C. G. Joh. Petersen. Snart efter rejste han til England, hvor han, støttet af Zoologen Herluf Winge, fik en beskeden Plads som Præparator ved British Museum. Efter to Aar her begyndte han sin Virksomhed som Tegner og Maler til zoologiske Publikationer, heriblandt G. E. Shelleys 5 Binds Værk: *The birds of Africa*. I 1895 deltog Grønvold i en Indsamlingsrejse til de ubeboede Salvageøer Nord for de kanariske Øer. Siden leverede han Illustrationer til utallige Publikationer, heriblandt Tavler til det bekendte engelske Ornitolog-Tidsskrift „*The Ibis*“. Nogle af hans mest kendte og smukkeste Billeder findes i H. E. Howard: „*A monograph of the Pheasants (I—IV)*“. Et af de største Værker, hvis Illustrationer hovedsagelig skyldes Grønvold, er Gregory M. Mathews: „*The birds of Australia*“, et 12 Binds Værk, der udkom fra 1910—28. Desuden har han offentliggjort en selvstændig Samling paa 38 smukke Tavler i „*Illustrations of the game birds and water fowls of South America*“. Hans Fuglebilleder er saa smukke og levende, at man vanskeligt finder hans Lige paa dette Felt. Første Ver-

denskrig bragte Afbræk i hans Virksomhed, og han paatænkte at rejse til Amerika, men opgav det. Indenfor sit meget specielle Omraade har han naaet det ypperste.

Indenfor Musikkens Omraade maa nævnes den fremragende Violinist *Henry Holst*, som fra 1931—46 var Professor ved Royal College of Music i Manchester og derefter ved Royal College of Music i London. Han har smukt bevaret Forbindelsen med dansk Musikliv.

Sceneinstruktør *Christen Jul* var i en længere Periode i England. Han havde drevet Musikstudier i København og havde ogsaa været Forretningsmand, da han i 1922 kom til London og blev Sanglærer. Senere blev han Sceneinstruktør ved forskellige Teatre i London og vandt et godt Navn, satte bl. a. i Scene paa Art Teater og oversatte en Del danske Skuespil, hvoraf enkelte saasom Jacob Knudsens „Den gamle Præst“ blev opført i hans Iscenesættelse. — I 1937 vendte han tilbage til Danmark.

Carl Brisson lagde i London i Aarene 1915—25 Grunden til sin Berømmelse og har stadig en stor Beundrerskare i England.

Sangerinden *Engel Lund*, som siden 1938 har boet i London, er en særpræget Kunstnerinde, som især har vakt Opmærksomhed ved sin fremragende Fortolkning af Folkeviser fra Alverdens Lande.

En Søn af Valdemar Faber, *Leslie Faber*, blev en af Londons mest kendte Skuespillere, men døde i 1929, kun 50 Aar gammel. Han var en ualmindelig smuk Mand og en charmerende Personlighed og tillige en fremragende Karakterskuespiller, hvis Evner spændte over et stort Repertoire.

Indenfor engelsk Musikliv vandt de to Brødre Hartvigson Navne som Pianister.

Professor Henry Holst

Kong Christian X og Dronning Alexandrine besøger St. Clemens Danes 5. Dec. 1920.
Paa Billedet ses endvidere Dronning Maud og Dronning Alexandra

Professor *Frits Hartvigson* (1841—1919) kom efter at have studeret Musik herhjemme til Udlandet, først til Hans v. Bülow i Berlin og optraadte snart baade i Danmark og Tyskland. Efter 1864 tog han til England og optraadte her med stort Held i The Philharmonic Society. Med en enkelt Afbrydelse 1873—75, da han opholdt sig i Rusland, tilhørte han nu engelsk Musikliv, hvor han hurtigt erhvervede sig en fremskudt Plads. 1873 udnævntes han til Hofpianist og senere til Professor ved The Royal Academy of Music. Han blev en verdenskendt Virtuoso, ofte paa Rejser i andre Lande, og han fik det Ry, at han var en af sin Samtids største Klaverspillere. Broderen *Anton Hartvigson* (1845—1911) var ogsaa i mere end en Menneskealder i England, og ligeledes en udmærket Pianist. Sammen med Broderen fremførte han bl. a. Liszts Værker i Princess Hall i London. I sine senere Aar var han især Musikforfatter og havde et enestaaende Kendskab til alle Musikens store.

ARBEJDET FOR DANSKE INTERESSER I ENGLAND

Ved Siden af det Arbejde, der fra officiel dansk Side gennem Ambassaden med den hertil knyttede Presseattaché gøres for at fremme danske Interesser i England, er der flere Institutioner og Personer, der paa forskellige Omraader gør et nyttigt Arbejde for dansk Kultur, for dansk Erhvervsliv, Turistliv og dansk Kunst.

Ved Londons Universitet virkede i en Aarrække *Jacob Helweg* (1885—1942) som Docent i dansk Litteratur. Han afløstes af *Elias Bredsdorff*, som i 1949 blev Lektor i Cambridge.

En meget aktiv Personlighed indenfor den danske Koloni i London er Grev *Ove Scheel*. Efter at have studeret paa Polyteknisk Lærestalt knyttedes han til *Thomas B. Thrige* og var i en Aarrække Leder af dets London-Afdeling. Derefter oprettede

Grev Ove Scheel

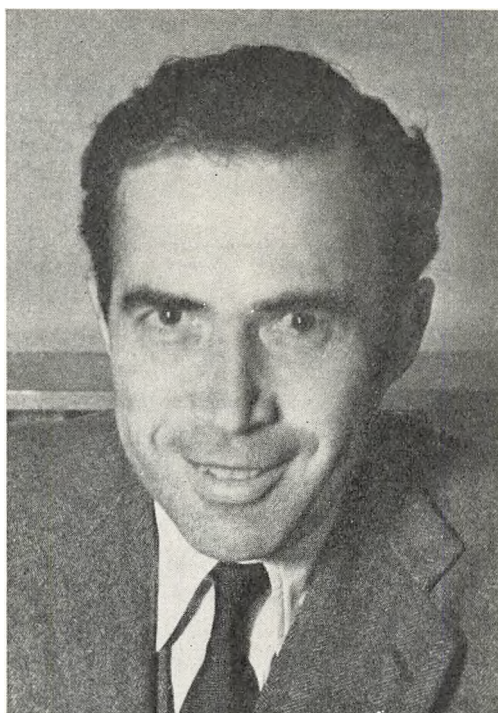
Lektor Jacob Helweg

han The Danish Baker Ltd. og Restaurant Wivex i Wigmore Street. Han tog Initiativet til den store danske Kulturudstilling i London i 1948 og gør et stort Arbejde for at faa danske Kunstnere frem i London. Gennem „Anglo-Danish Information Office“ knytter han mange Forbindelser mellem Danmark og England.

Under sidste Verdenskrig udførte *Robert Jørgensen* et overordentlig fortjenstfuldt Arbejde for Danmark. Han har i U. S. A. og England uddannet sig som Reklame-mand og er nu Leder af Dansk Landbrugs Oplysningskontor i Denmark House paa Piccadilly. Under Krigen var han Leder af B. B. C.'s danske Udsendelser.

Else Dornonville de la Cour, født Schive, der nu er *Countess Beauchamp*, boende paa Madresfield Court, Malvem, Worchestershire, er meget hjælpsom mod danske Kunstnere og tjener danske Interesser, hvor der er Lejlighed dertil.

Fru *Estrid Bannister* er en meget flittig Oversætterinde og har skrevet utallige Artikler om danske Emner i engelske Blade og Tidsskrifter.

Direktør Robert Jørgensen

DANSKE FORENINGER OG KIRKER

Siden 1863 har London-Danskernes Samlingspunkt været *Den danske Klub*, som i Marts 1923 rykkede ind i eget Hus i 62, Knightsbridge, hvor den siden har haft til Huse. Klubben tæller omkring 1000 Medlemmer, og der er altid fuldt Hus ved Lunchtid. En Række af Koloniens mest fremtrædende Mænd har beklædt Formandsstillingen for kortere eller længere Tid.

The Anglo Danish Society, som oprettedes i 1925, udfylder en vigtig Mission ved at skabe Kontakt mellem ledende danske og engelske Kredse.

De danske Vikinger, som samlede sig i Nybygden ved London, byggede *Sankt Clemens Kirke*, som senere blev engelsk Sognekirke, men endnu den Dag i Dag kaldes *Saint Clemens Danes Church*, og her samledes 1200 Danske den 15. Juni 1919 for at fejre Dannebrog's 700 Aars Dag. Kirken brændte under Londons Bombardement under sidste Verdenskrig, men skal nu genopbygges.

Den danske Koloni af Tømmerhandlere, som opstod i London efter den store Brand, byggede en Kirke paa Wellclose Square i Forstaden Wapping ved Themsen. Denne Kirke var Sammenknytningspunktet for Tømmerhandlerne og Skibsrederne i det 18. Aarhundrede, men blev senere lejet ud til engelsk Gudstjeneste, og i 1868 blev den solgt til Biskoppen af Londons Fond og nedrevet, og en engelsk Kirkeskole blev bygget paa dens Plads. En Del Blyfigurer, som Cajus Gabriel Cibber havde smykket Kirken med, blev senere solgt til Ny Carlsberg Glyptotek, hvor de nu findes som de eneste Værker af denne fremragende danske Kunstner i hans Hjemland.

1873 indviedes St. Peters danske Sømandskirke ved West India Docks. I 1950 er der skaffet Pengemidler til Erhvervelse af en engelsk St. Catherine Church i Regents Park, hvor den danske Koloni vil faa sit kirkelige Samlingssted.

Et filantropisk Arbejde af stor Betydning udføres af det i 1884 oprettede Vel-

Den danske Klub i London

gørenhedsselskab „Scandinavian Benevolent Society“, i hvilket Store Nordiskes mangeaarige Driftsbestyrer *F. C. C. Nielsen* nedlagde et stort og fortjenstfuldt Arbejde.

BROGEDE BLADE

En af de største Seværdigheder i Kensington-Museet i London, „The Salting Collection“, har tilhørt en dansk Mand, *Severin Knud Salting*, som levede 1805—65. Han var bosat i London, da Grundtvig var der 1829—31, og var meget sammen med ham. 1833 rejste han til Sydney i Australien, hvor han grundlagde Firmaet *Salting, Challis & Co.* 1857 vendte han tilbage til England som en velstaaende Mand medens Firmaet i Sydney fortsattes. Han efterlod sig to Sønner, hvoraf den ældste, *Georges Salting*, boede hele sit Liv i London som ugift og var Kunstsamler i stor Stil; i sit Hjem i en London-Klub samlede han de store Skatte, navnlig af gammelt kinesisk Porcelæn, som han testamenterede til Kensington-Museet. Broderdatteren, *Lady Binning*, gift med Jarlen af Haddington, arvede over en Million £ efter ham.

Et meget kendt dansk Navn i Londons Udeliv var i mange Aar *Martinus Poulsen* (1890—1941), en Bondedreng fra Thy, der blev det elegante Londonpublikums Vært, ledede den ene store Restaurant efter den anden og var meget populær blandt Landsmænd. I 1929 blev alle de Poulsen'ske Forretninger, Hoteller og Cafээр, sluttet sammen i et Aktieselskab med ham som Direktør; han ledede disse Foretagender, indtil en Bombe under Krigen knuste ham og hans Livsværk, da han stod paa Højden af sin Karrière.

Carl L. Heimann, Medindehaver af *Mecca Ltd.*, er en meget aktiv Mand i Englands Forlystelsesverden, idet han er Medejer af 120 Danserestauranter over hele Landet.

Martinus Poulsen

Illusionisten *Dante* er et Verdensnavn indenfor sit Felt, først og fremmest takket være England, hvor nu han, hvis borgerlige Navn er *Harry A. Jansen*, paa sine gamle Dage har slaaet sig ned, og hvor han iøvrigt har tilbragt Størstedelen af sit Liv og haft en usædvanlig Position; han har optraadt ved Hoffet o. s. v.

C. A. Bang (født 1877), uddannet som Boghandler i Danmark og i Tyskland, kom til London 1902, hvor han i 22 Aar var Forretningsfører i Heinemanns Forlag. Derfra gik han over til helt anden Virksomhed og var i 6 Aar Direktør for Muller Institutet i London og samtidig for forskellige Teatre.

Robert Planck var i mange Aar toneangivende, naar det gjaldt Herremoder. Som ung Skrædersvend var han taget fra København, hvor han var født, til London og fik snart startet sit eget Tilskærerakademi, der vandt Ry over hele England. Efterhaanden blev han tillige Modejournalist, skrev toneangivende Artikler i „Tailor and Cutter“ og i det amerikanske Herremagasin „Esquire“, blev en højt betalt Journalist paa dette specielle Felt og vandt Ry for sin Smag og sine Idéer — en moderne Modens Konge. Han rejste meget, havde et smukt Hjem i London, men mistede saa sin Hustru, der havde været ham en trofast Støtte, og strandede i Danmark, da sidste Verdenskrig brød ud. Han blev haabløs syg og døde 1949 ved Roskilde efter flere Aars Lidelser, 68 Aar gammel.

Aage Thaarup i London er en over hele England berømt Hatte-createur, der bl. a. leverer den engelske Dronning og hele Aristokratiet deres Hatte; han er meget populær blandt det store Damepublikum.

Opfindere glemmes hurtigt, og de færreste ved vel nu, at det var en Dansker, *Bahne Bonnicksen*, der opfandt Speedometret, selvom dette tilmed kom til at bære hans Navn. Han døde i Byen Leamington i 1935, 75 Aar gammel. Bonnicksen var født i Danmark og uddannedes som Urmager i København. Allerede som ung Mand rejste han til England og blev Lærer ved Teknisk Skole i Coventry, hvor han senere nedsatte sig som Urmager. Han oprettede en Fabrik og eksperimenterede bl. a. med flere Opfindelser, saaledes et Søur, som i Kraft af sin glimrende Konstruktion fandt vid Udbredelse. Endvidere opfandt han „Karrusel-Uret“, som ligeledes fandt

Familien J. P. Muller

Udbredelse Verden over. Ogsaa paa andre Omraader prøvede han sit Opfindersnille med gode Resultater. Han opfandt saaledes et automatisk Anlæg for Tænding og Slukning af Gaslygter i London, og endelig — da Motorsporten slog afgørende igennem — opfandt han Speedometret, ved hvis Konstruktion han kunde benytte sine Erfaringer fra tidligere Eksperimenter og Opfindelser. Hans ældste Søn, Major J. Bonnicksen, var Flyveinstruktør ved Leamington Flyveplads.

J. P. Muller (1866—1938) blev verdenskendt for sit „System“ for Legemsøvelser. Allerede i 90'erne var han blevet kendt som Foregangsmand for Indførelse af britisk Atletiksport i Danmark, udgav i 1904 sin Bog „Mit System“, slog sig i 1912 ned i London, hvor han udsendte en Række Bøger paa Engelsk: „The Fresh Air Book“, „My System for Ladies — for Children“ etc. og under Krigen „My Army og Navy System“. Han opnaaede enestaaende Anerkendelse i England. Af de utallige Lovprisninger, der blev ham til Del, skal blot anføres, hvad en Læge, Dr. James Swanson, Professor ved St. Mungos College, Glasgow University, udtalte: „*Muller has done*

more good for the health of the people than any living person". Større Anerkendelse kan en Mand, der kæmper for Sundheden, vel næppe opnaa.

Estrid Dane har i London oprettet en Klinik for Sygegymnastik, som har faaet meget stor Betydning for Behandling af svagelige Børn.

Da i sin Tid den unge Flyverske *Amy Johnson* erhvervede sig en — maaske nu falmet — Verdensberømmelse, blev det meddelt, at hun var af dansk Afstamning, og dette var rigtigt nok. Hendes Farfar, der dengang endnu levede, *Andrew Johnson* (1852—1934) var Grundlægger af det store Fiskeeksportfirma i Hull, *Andr. Johnson, Knudtzon & Co.* Han var født i Sønderby paa Fyen og gik efter endt Skolegang straks til Søs. 16 Aar gammel kom han til Hull, hvor han slog sig ned som Fisker og forblev Resten af sit Liv. Han fik Arbejde ombord i en Fiskekutter og 21 Aar gammel Skippercertificat. Tre Aar senere købte han sin første Fiskekutter, og efter i nogle Aar med Held at have drevet Fiskeri startede han i Hull en Fiskeforretning. Forretningen voksede hurtigt, og i 1888 optog han en Kompagnon, Nordmanden *R. E. Knudtzon*. Firmaet importerede bl. a. Fisk fra Danmark og Norge. Efter 5 Aars Forløb døde *Knudtzon*, og *Johnson* drev i en Aarrække Firmaet alene. Men da hans fire Sønner voksede op, optog han dem som Medindehavere, og da den gamle *Johnson* traadte tilbage, blev den ældste Søn, *J. W. Johnson*, administrerende Direktør. Det blev efterhaanden en meget omfattende Forretning, der handlede med alle mulige Slags Fisk og med en lang Række Lande. Som en virkelig Patriark fejrede *Johnson* sit Guldbryllup med sin engelskfødte Hustru, og ved denne Lejlighed var alle deres 10 Børn, 6 Sønner og 4 Døtre, tilstede. *Amy Johnson* var Datter af den ældste Søn.

Flere kendte danske Familier er repræsenteret gennem Generationer i England. Slægten *Carøe* har i tre Generationer beklædt Posten som dansk Konsul i Liverpool, *F. T. K. Carøe* er Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket i Cambridge. Den mest kendte af Familien var *W. D. Carøe*, der blev en meget anset Arkitekt i London. Han havde to Sønner, hvoraf den ene blev Arkitekt, mens den anden blev Embedsmand, gjorde en glimrende Karrière i Indien og adledes for sine Fortjenester derude.

To Brødre *Borup* er kendte Navne i London, den ene er Impresario og har bl. a. været Bernard Shaws Mellemand ved alle den store Dramatikers Arbejders Opførelser i Danmark, den anden er en anset Fotograf.

En Særstilling blandt Danske i England indtog *C. G. A. Gosch* (1832—1913). Han var en Officerssøn fra København og studerede Zoologi med Entomologi som Speciale, tog Magisterkonferens 1855, opholdt sig udenlands et Par Aar og tog fra 1859 blivende Ophold i England. Her begyndte han en ivrig Kamp for at vejlede det engelske Publikum i det slesvigske Spørgsmaal. Han skrev en Mængde Artikler i ansete Aviser og publicerede paa den danske Regerings Bekostning „The nationality of Slesvig“ (1861) og i de følgende Aar „Denmark and Germany since 1815“ og „Explanation of the Danish question“. Efter Krigen 1864 knyttedes han for over 40 Aar som Attaché til det danske Gesandtskab i London og var et levende Leksikon i alt vedrørende Slesvig og Zoologi. Han skrev mange bindstærke Værker om zoologiske Emner og blev med Aarene en af de originaleste Personligheder blandt Danske i London.

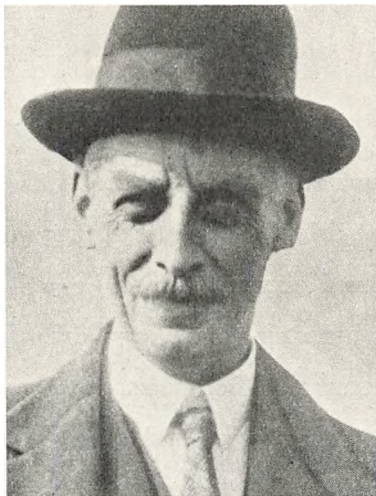
Journalister

Adskillige danske Presse-mænd har i Tidens Løb virket i London, dels som Korrespondenter til danske Blade, dels i den engelske Presse. Den første var *W. R. Prior* (født 1872), Grossererensøn fra København. Han kom til London omkring 1900, var bl. a. knyttet til „Times“ og „Morning Post“ og Korrespondent til en Række danske Blade. Han var særlig interesseret i Forsvarssagen og Sønderjylland, og om begge disse Emner har han skrevet i mange Aar i engelske som danske Blade, udgivet Brochurer og Afhandlinger, i det hele orienteret den engelske Offentlighed om det slesvigske Spørgsmaal i dets skiftende Faser.

To af „Politiken“s Korrespondenter vakte megen Opmærksomhed i England, først den ekscentriske jydsk Bondesøn *Poulsen Nors*, der under Mærket „John Hicks“ var Mester for utallige Sensationer i dansk Presse om engelske Emner. *Viggo Toepfer* var en stor Dygtighed, en all round Journalist af Verdensformat, og han opnaede en ret enestaaende Position i England.

Axel Gerfalk virkede i mange Aar som selvstændig Redaktør og Korrespondent i London og var den egentlige Initiativtager til Oprettelsen af det danske Lektorat ved Londons Universitet. „Jyllandsposten“s Medarbejder gennem mange Aar, *Aage Holsøe*, havde Navn i engelsk Presse og behandlede udenrigspolitiske Emner i „Times“.

Under Krigen var det de danske Journalister i London, der i høj Grad var medvirkende til at skabe en good will for Danmark, *Emil Blytgen-Petersen* og *Sven Tillge-Rasmussen* i første Række, og efter sidste Krig har bl. a. *Henrik V. Ringsted* og *Helge Knudsen* udmærket sig ved fremragende journalistisk Talent. Ringsted har udgivet en charmerende og meget læst Bog: „En Have i London“ og Helge Knudsen er 1950 udnævnt til Presseattaché ved den danske officielle Repræsentation i Vesttyskland. Begge var de før og under en Del af Besættelsestiden Berlinkorrespondenter til københavnske Dagblade.

W. R. Prior

EIRE

I Eire har F. L. Smidth & Co. i den sidste Snest Aar spillet en stor Rolle i Opbygningen af Landets Cementindustri under Ledelse af Generalkonsul, Civilingeniør *Harald Østerberg*, som er en af det danske Verdensfirmas dygtigste og mest betroede Folk. Han har været knyttet til F. L. Smidth & Co. siden 1911, stiftede i 1923 i Paris Firmaet *Østerberg og Engel Christensen*, som varetog F. L. Smidth & Co.'s Interesser i Frankrig, var senere Vicepræsident for F. L. Smidth & Co.'s Koncern i Amerika og var 1933—35 Handelsattaché ved den danske Legation i Washington. 1936 blev han administrerende Direktør for Cement Ltd. i Dublin og dermed Leder af F. L. Smidth & Co.'s forskellige andre Foretagender i Eire, til hvilke en Række danske Civilingeniører efterhaanden er blevet knyttet: *Bernhard Olsen, E. Meyland Smith* m. fl.

Generalkonsul Harald Østerberg, Dublin

Det danske Ingeniørfirma *Steensen & Varming* oprettede efter sidste Verdenskrig en Afdeling i Dublin og har formaaet at skaffe sig flere gode Kontrakter, bl. a. Opførelsen af en kommunal Administrationsbygning til 20 Millioner Kroner.

Det københavnske Entreprenørfirma *Larsen & Nielsen* har efter Krigen oprettet et Datterselskab i Dublin, ledet af Civilingeniør *Arno Jensen*. — Civilingeniør *Ove N. Arup* er Medindehaver af et Ingeniørfirma „*Arup & Partners*“, hvori flere danske Civilingeniører er ansat.

FRANKRIG

Normannernes Erobring af Paris 845

„Jeg har aldrig hørt eller læst, at, siden Verden blev skabt, noget saadant har kunnet udføres.“ Med disse Ord omtaler en fransk Munk de Krigsbegivenheder, der under *Regnar Lodbrogs* Ledelse førte til Paris' Indtagelse Paaskelørdag den 28. Marts Aar 845.

Vikingerne plyndrede Notre Damekirken og andre Pragtbygninger i Paris. Den franske Konge Karl den Skallede maatte gaa til Forhandlingsbordet, og mod en Sum af 7000 Pund Sølv lovede *Regnar Lodbrog* at drage bort fra Byen.

Sejren havde været fuldstændig. De hedenske Vikinger, hvis Liv henrandt i evindelig Kamp, kunde ikke glemme denne Bedrift og det vældige Bytte. Og trods *Regnars* Løfte om ikke mere at vende tilbage, og trods den Omstændighed, at Vikingerne, som *Steenstrup* skriver, „med Ed paa deres Vaaben havde svoret ikke mere at hjem søge Kong Karls Rige“, ser vi, at Vikingerne (dog maaske fra andre Landskaber) atter hjem søger *Seinestaden* i Aarene 856, 857, 861—62 og 865—66.

Et Slægtled før disse Begivenheder, omkring den Tid, da Karl den Store kronedes som Kejser i Rom Juledag Aar 800, var frankiske Hærstyrker kommet i Føling med danske under Kong *Gudfred*, der som Værn mod Frankerne byggede sit Dannevirke ved Slien og derved paa synlig Vis satte Grænse mellem Nordens Riger og Kontinentets mægtige Hersker. *Gudfreds* Vold blev en Folkegrænsens Mur, Danernes Forpost i det yderste Syd.

Danerne og deres Stammefrænder i Sverige og Norge levede endnu i den hedenske Tidsold, den sælsomme Tid, der berettes om i de kønne, gamle Sagn om Helte og Konger i Lejre og Uppsala, om Asers og Jætters Strid, den dunkle Tid, da Odin vandrede paa Jorden blandt Nordens Folk og skænkede dem Sejr, førend han hentede dem hjem til det lyse Valhal. Det er vort Folks Barndoms- og Ungdomstid, Heroernes Gyldentid, der minder om Grækernes, da „*Illiaden*“s og „*Odysseus*“

Rollos Landgang i Normandiet. Maleri af Poul S. Christiansen

Skikkelser blev til. Sagn, Myte og Virkelighed er paa poetisk Vis vævet sammen i Heltebedrifterne, saaledes som de er overleveret os. Trods megen Vildskab ligger der et Skær af Lys og „Hjerte“ over Heltenes Liv. Regnar Lodbrog er et af Navnene blandt mange i Nordens Vikingetid. Hans Sønner slægtede ham paa og vandrede i hans Fodspor. Ogsaa de kom til at indskrive deres Navne i Frankrig og Englands Historie, idet de blev Anførere for store Vikingetogter i Tiden omkring Aar 850. *Bjørn Jernside* plyndrede saaledes Egnen om Loire, og i ca. 859—62 var han en af Lederne i det vældige Middelhavstogt, der førte Vikingerne til Kamp i Nordafrika og Spanien, hvor Araberne dengang havde grundlagt store Riger under dygtige Kaliffer. Det var paa dette Togt, at Vikingerne plyndrede Byen Luna i Norditalien, vistnok i den forfængelige Tro, at det var Verdensstaden Rom.

Derimod mislykkedes det for Vikingehøvdingen *Siegfred* i Aaret 885 at storme

Paris, hvis Forsvar lededes af den energiske Grev *Odo*. I Aarene efter denne skelsættende Begivenhed støder man paa Navnet *Rollo*, en Høvdingeskikkelse, som Traditionen indenfor normannisk Historieskrivning lader nedstamme fra en dansk Slægt. Efter at have været indviklet i svære Kampe, bl. a. ved Chartres, kom det til Fredsunderhandlinger mellem den franske Konge Karl den Enfoldige og *Rollo* i St. Claire ved Floden Ejete, hvorunder *Rollo* fik overdraget Normandiet som Len.

Talrige Danske slog sig nu ned i denne Landsdel og gav Landets Sprog og Rets-sædvaner sit Præg. Som Minde om det nordiske Islæt i fransk-normannisk Kultur er der bevaret en Mængde danske Sted- og Personnavne i Normandiet.

I Normannernes senere Historie blev Englands Erobring i 1066 den store Begivenhed, der paany gav Folket fra Nord Ry for Tapperhed, Ære og Dygtighed. Deres Hertug blev Englands Konge og er gaaet over i Historien under Navn af Erobreren.

To danske Marskaller i Frankrig

I det 17. og 18. Aarhundrede gik flere danske Officerer i fransk Tjeneste, og to af dem opnaede stor Berømmelse: *Josias Rantzau* (1609—50) var født paa Both-

Valdemar Løvendal

kamp i Holsten. Han var frivillig Rytter i Moritz af Sachsens Hær, derefter i kejserlig Tjeneste, senere ogsaa i svensk Tjeneste. Under Gustav II Adolf tjente han sig op til Generalmajor og var Guvernør i Strassbourg. I 1635 gik han i fransk Tjeneste. Han maa betegnes som en af de eventyrligste Skikkelser fra Trediveaarskrigens Tid. Han kæmpede paa utallige Valpladser, saaredes efter Sigende 60 Gange og mistede et Ben, en Arm og et Øje. Han endte som Marskal af Frankrig, inden han var fyldt 40 Aar.

Rigs greve *Valdemar Løvendal* (1700—55), der først var Volontør i den dan-

ske Flaade, siden Løjtnant i sachsisk Tjeneste, derefter i kejserlig Tjeneste i Serbien og paa Sicilien, saa i genuesisk Tjeneste, deltog som Generalmajor i den polske Tronfølgekrig og ledede med Dygtighed Krakows Forsvar. I 1737 blev han russisk Generalløjtnant, senere Overgeneral og Guvernør i Estland. Han var Stormester for Artilleriet i Felittoget mod Svenskerne i Finland 1742. Samme Aar fik han tilbudt Overkommandoen over den danske Hær, men foretrak fransk Tjeneste, og han spillede en stor Rolle i den østrigske Arvefølgekrig. Han blev saaret ved Freiburg. 1747 indtog han Bergen op Zoom og blev herefter udnævnt til Marskal af Frankrig. Han var en meget kundskabsrig Mand, den fødte Feltherre, lige fremragende som Ingeniør, Artillerist og Troppefører.

Tre verdenskendte danske Videnskabsmænd i Paris

Fysikeren Ole Rømer, Anatomen J. B. Winsløw og Geografen

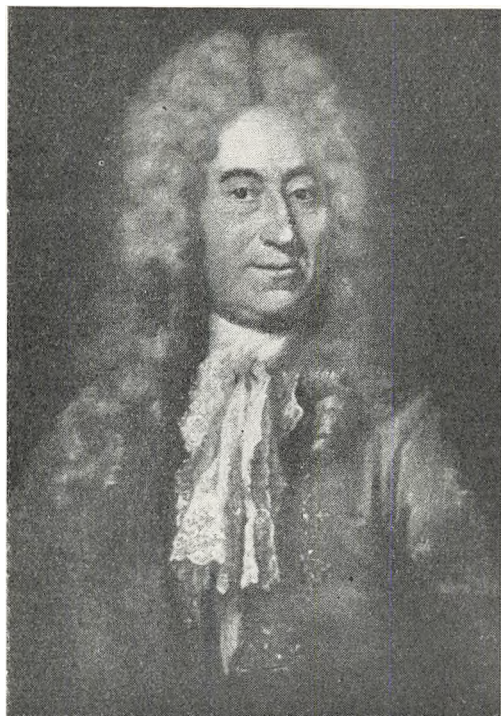
Malthe Conrad Bruun

Lige fra Absalons Dage — han selv som en af de første — var det som det kulturelle Centrum, at Frankrig, og især Paris, kom til at betyde saa meget for danske Videnskabsdyrkere og Kunstnere.

Christiern Pedersen opholdt sig fra 1510—15 i Paris efter at have været Kannik i Lund. Til Gavn og Ære for Fædrelandet udfoldede han i disse fem Aar i Frankrig en meget omfattende Forfattervirksomhed. 1511 udkom en latinsk-dansk Ordbog, den første af sin Art i vor Litteratur, 1512 den kommenterende Udgave af Peder Laales Ordsprog, Bønebogen „Vor Frue Tider“ og den berømte „Jærtegnspostil“ med Gengivelse paa Dansk af Evangelier og Epistler fra Legendelitteraturen og endelig 1514 Udgaven af Saxo, der frelste dette vor Middelalders Storværk fra Undergang. Hjemkommet fra Paris syslede han paa Kong Christiern II's Opfordring med en Oversættelse og Fortsættelse af Saxo.

For *Ole Rømer*, der opholdt sig i Paris fra 1672—81, lykkedes det ved Hjælp af de udmærkede Instrumenter paa det nye Observatorium i Paris at paavise Lovene for Lysets Tøven. Han fik i Paris overdraget Beregningerne af Vandledningerne m. m. til Fontænerne i Versailles.

Den første danske Videnskabsmand, der vandt Ry i Frankrig og blev der Resten

Ole Rømer

J. B. Winsløw

af sit Liv, var *J. B. Winsløw* (1669—1760). Han var Præstesøn fra Odense, studerede først Teologi, men paavirkedes af Ole Rømer og valgte saa Naturvidenskaberne. En Tid var han Prosektor hos Caspar Bartholin, men rejste 1697 ud paa Studierejse, først til Holland, hvor han studerede Anatomi, Kirurgi og Obstetrik, og derefter til Paris. Han vakte snart Opmærksomhed ved sine anatomiske Kundskaber og store videnskabelige Evner. 1705 blev han lic. med. og samtidig Assistent hos den anatomiske Professor Duverney og ogsaa hans Vikar samt Docteur regent i det medicinske Fakultet. Han holdt Forelæsninger i Jardin du Roi over Anatomi og samlede en Mængde Tilhørere. 1721 blev han udnævnt til Professor i Kirurgi og tyve Aar senere til Professor i Anatomi ved Jardin du Roi. Som Slutstenen paa hans mange anatomiske Arbejder kom hans „Exposition anatomique sur la structure du corps humain“, der snart blev anvendt overalt i Europa og oversat til alle Kultursprog. 1745 indviede Winsløw det store anatomiske Amfiteater, for hvis Opførelse han længe havde kæmpet. Winsløw var ogsaa en anset og yderst human Læge.

Mange Berømtheder gæstede Paris for en Aarrække. *Ludvig Holberg* var der i

P. A. Heiberg

Malte Conrad Bruun

halvandet Aar, Arkitekten *C.F. Harsdorff* i fem Aar, *Jens Baggesen* ligesaa, og mange Malere slog sig ned her, saaledes *Jens Juel*, *Eckersberg*, *Clemens* o. fl.

P. A. Heiberg tilbragte de sidste 41 Aar af sit Liv i Paris. I 1799 blev han, den da godt 40-aarige Forfatter, dømt til Landsforvisning for sine Skrifter; han rejste straks efter til Paris, hvor han blev til sin Død. Han fik Ansættelse i det franske Udenrigsministerium og fik Lejlighed til at følge *Talleyrand* paa hans Rejser, indtil han i 1817 fik sin Afsked med 3000 Francs i Pension. Hans Forfatterskab i Paris var rent politisk-juridisk: „Om Dødsstraffene“, „Politiske Aforismer“, „Enevoldsmagtens Indførelse i Danmark“, der alle blev udsendt i Norge, hvor ogsaa hans Bog „Tre Aar i Bergen“ udkom. Senere, omkring 1830, skrev han sine interessante Erindringer. Han var i Frankrig en bitter og skuffet Mand, og hans tidligere Skarphed i Debat mærkedes ikke her. Et treaarigt Besøg af Sønnen *Johan Ludvig Heiberg* var ham dog til stor Trøst. Sine sidste Aar levede han som en blind og meget ensom Mand i det Land, der havde givet ham Husly, da han forvistes fra sit Fædreland.

Malthe Conrad Bruun (1775—1826) blev ligesom *Heiberg* udsat for Myndig-

hedernes Anklage paa Grund af sine Bøger og Blade; han flygtede til Sverige, hvorfra han imidlertid ogsaa blev udvist, og søgte saa til Paris omtrent samtidig med P. A. Heiberg. Her opnaaede han snart, takket være sit gode Hoved, at skabe sig en Stilling som Journalist og Videnskabsmand. Han dyrkede især Geografien og udgav fra 1810 sit Hovedværk „*Precis de la géographie universelle*“, der først fuldendtes efter hans Død, og som senere kom i flere Udgaver og Oversættelser og øvede stor Indflydelse paa Samtidens Geografer. I 1807 begyndte han at udgive det geografiske Tidsskrift „*Annales des voyages*“, der gjorde stor Lykke ved sit alsidige Indhold, og som vedblev at udkomme til 1870. Malthe Conrad Bruun var Medstifter af „*Société de géographie*“ i Paris og blev et af dets førende Medlemmer. I politisk Henseende viste han sig mindre stabil, han kom til Paris som fuldblods Republikaner, sluttede sig derefter til Napoleon og gik til sidst med Bourbon'erne. I saa Henseende var han en afgjort Modsætning til den konsekvente P. A. Heiberg. — I 1826 blev Landsforvisningen over Bruun hævet, men han døde samme Aar i Paris.

Fra omkring Aar 1800 til den Dag i Dag er en Strøm af Forfattere, Malere og Kunstnere søgt til Frankrig. Mange som *J. F. Willumsen*, *Rudolf Tegner* og *Viggo Jarl* fik deres andet Hjem dernede.

Danskeren, der skaffede Sønderjyderne Pragerfredens Paragraf 5

En af de ejendommeligste Skikkelser blandt de Danske, der blev opslugt af Frankrig, var Journalisten, Diplomaten og Forfatteren *Jules Hansen* (1828—1908). Han var Proprietærsøn fra Fyen, blev cand. jur. og Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten. Samtidig var han stærkt interesseret i Politik, navnlig det slesvigske Spørgsmaal, stiftede Ugebladet „*Danmark*“, der gik ind 1863, og blev politisk Journalist ved forskellige Blade, bl. a. *Berlingske Tidende*. Som dette Blads Korrespondent overværede han Fyrstemødet i Frankfurt 1863. I Marts 1864 sendtes han af en Række nationalt og politisk interesserede Mænd til Paris for at paavirke den franske Presse til Gunst for Danmark. Uden officiel Stilling, med ringe Midler og mangelfulde Sprogkundskaber, men med en altovervældende Energi lykkedes det ham at skaffe sig Indpas i Frankrigs journalistiske og politiske Verden. I det franske Udenrigsministerium fik han Forbindelse med Ministeren de Lhuys, saa at han den 5. Ok-

tober 1864 kunde skaffe en Deputation fra Nordslesvig Foretræde hos Udenrigsministeren. Kort efter fik han i Biarritz Adgang til Bismarck og drøftede med ham Tanken om Slesvigs Deling. Hjemme saa adskillige af Ministeriets Medlemmer med Mistænksomhed paa Jules Hansens privat-diplomatiske Virksomhed, men selv om han kun fik lunken Støtte hjemmefra, fortsatte han dog sin „underjordiske“ Virksomhed i Paris for Danmarks Generhvervelse af Nordslesvig. Det skyldtes hovedsagelig hans uegennyttige Arbejde, at Paragraf 5 indførtes i Pragfreden 1866. Han blev ogsaa Agent i fransk Tjeneste og sendtes i August 1866 i hemmelig Mission til Bismarck angaaende Rhingrænsen. 1868 blev han fast Medarbejder ved det officielle franske Blad „Moniteur universel“, og 1870 opnaaede han Ansættelse i det franske Udenrigsministerium og sendtes til London. Han søgte her at paavirke engelsk Opinion gennem Pressen og ved store Møder. Efter Slaget ved Sedan blev han sendt til Tyskland for at prøve at erfare Tysklands Fredsbetingelser. Han blev senere fransk Borger og udnævnt til Ambassaderaad. De i sin Tid meget omtalte „bulgarske Breve“ skaffede han i Hænderne paa Czar Alexander III af Rusland. Derved og paa mange andre Omraader spillede han en Rolle som Mellemand ved Forberedelserne af den russisk-franske Alliance 1894. Han redigerede bl. a. „l'Europe diplomatique“ i nogle Aar og skrev en Række Bøger om sin politiske Virksomhed. Nordslesvigs Sag viede han sit Liv, og han har gennem mange Konferencer, Meddelelser, skriftlige Arbejder og dristige Skridt medvirket til, at man i Frankrig bevarede Interessen for Danmarks store nationale Spørgsmaal.

Jules Hansen

Skribenter

Mange andre Skribenter fulgte efter, de fleste kun paa kortere eller længere Besøg, men enkelte blev.

Robert Watt, der var en af de første danske Udlandskorrespondenter, kom som H. C. Andersens Vejviser til Paris flere Gange og samlede sine Skildringer derfra

i Bøgerne „Pariser Fotografier“ og „København—Paris“. — *Henrik Cavling* gav i sit store Værk „Paris“ livfulde Skildringer af Paris som Resultat af mere flygtige Besøg. — Journalisten *Richard Kaufmann* (1846—94) blev i Paris næsten hele sit Liv; han skrev til københavnske Dagblade, og hans og hans Hustrus Hjem blev et Tilflugtssted, ikke mindst for de talrige danske Kunstnere, der besøgte Paris. Han skrev en Række livlige og underholdende Bøger fra Paris.

Et virkeligt kulturelt Pionerarbejde udførtes af *N. J. Berendsen* (1849—1920). *Franz von Jessen* skriver om ham i sin Bog om Danske i Paris, at Berendsen snarere end *Georg Brandes* kan siges at have indført den franske Naturalisme i Danmark. Han var ikke blot Journalist, men ogsaa — og især — Oversætter af franske Romener som f. Eks. *Flauberts* „*Madame Bovary*“, og han skaffede dem et stort Marked i Danmark. Han var Ven med de store Digtere som *Zola*, *Daudet* og *Cherbuliez*. Hans Pariser-Feuilletoner til danske Blade dannede Skole, han skrev Parleurer og var i Beskrivelsen af Paris den bedste Fører, man kunde have.

Herman Bang opholdt sig i Begyndelsen af 90'erne i længere Tid i Paris, hvor han iscenesatte flere Ibsen-Forestillinger paa *Lugné Poës* Teater.

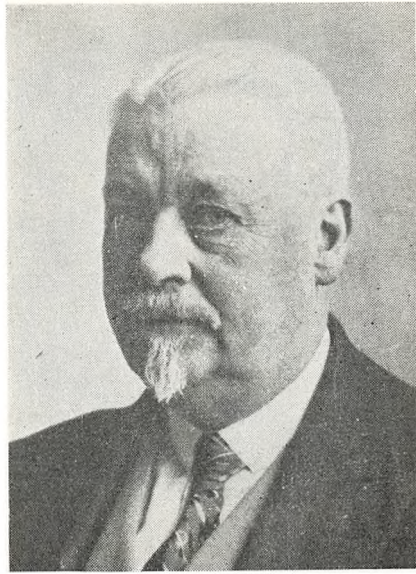
Skuespilleren og Oversætteren *Paul Leyssac* og Kunsthistorikeren *Ernst Goldschmidt* opholdt sig i en længere Aarrække i Paris.

Originale Eksistenser var der ogsaa blandt Skribenterne som den „sidste Bohême“ *Jens Pedersen*, en fanatisk Franskelsker, og *Willy Gretor*, en eventyrlig Skikkelse, Skribent, Maler, Kunsthandler og den egentlige Ophavsmand til det tyske Vittighedsblad „*Simplicissimus*“; i mange Aar var han den danske Pariserkolonis mest ekscentriske Skikkelse.

To fremragende, danske Journalister har viet Frankrig en stor Del af deres Liv: *Franz von Jessen* (1870—1949), der tidligt kom ind i journalistisk Virksomhed, hovedsagelig knyttet til *Berlingske Tidende*, var som ganske ung Korrespondent i Paris, hvor han bosatte sig fast i 1914 og blev til 1930. Her var han knyttet til Redaktionen af „*Le Temps*“ og var samtidig meget politisk virksom. Paa visse Omraader kan man sige, at hans Virksomhed mindede om *Jules Hansens*. Ogsaa *Franz von Jessen* var levende interesseret i det sønderjydske Spørgsmaal, om hvilket han udgav flere Bøger baade paa Dansk og paa Fransk, og han informerede franske

Andreas Vinding

Franz von Jessen

Politikere især i Tiden efter første Verdenskrig, da han forud for Afstemningen i Sønderjylland kom til at spille en politisk Rolle. Han har ogsaa udgivet andre Værker, bl. a. „Danske i Paris gennem Tiderne“.

Andreas Vinding (1881—1950), et af de største Talenter i dansk Journalistik, kom som „Politiken“s Korrespondent tidligt til Frankrig og boede der i en lang Aarrække. Hans Stils Elegance var forenet med fint Lune og frisk Oplagthed. Hans stilistiske Mesterskab satte sig sin skønneste Blomst i en Bog om Frankrig, som han udsendte Aaret før sin Død.

Ingeniører og Forretningsmænd

Blandt de danske Ingeniører, der har haft deres Virkefelt i Frankrig, var *M. J. Davidsen* (1861—1926) en af de første kemiske Ingeniører. Han blev ansat ved forskellige Sukkerfabriker i Udlandet og oprettede i 1890 sammen med Ingeniør *W. Konow* Ingeniørfirmaet Konow & Davidsen i Paris, som han drev alene fra 1892. Efter at have forladt Sukkerindustrien, gik Davidsen ind i Cementfabrikationen og opfandt 1893 en Rørmølle til Maling af Cement, der fik stor Betydning i den moderne Cementfabrikation og senere har fundet Anvendelse i

Alfr. Christensen

Oscar Jacobsen

Harald Jørgensen

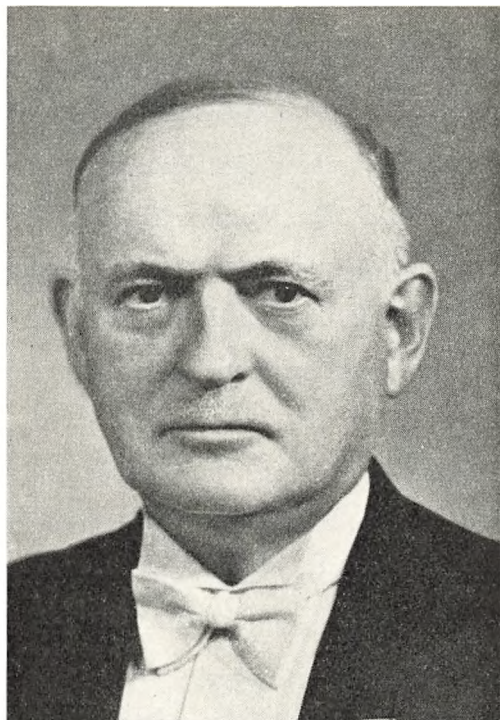
J. Frørup

andre Industrier til Finmaling af haarde Materialer overalt i Verden. Siden blev han *F. L. Smidth & Co.'s* Repræsentant i Paris.

Civilingeniør *Oscar Jacobsen*, som i Aarene 1908—18 virkede i Kaukasus, etablerede sig senere i Paris, hvor han repræsenterer danske Skibsværfter og i de senere Aar har forestaaet Ledelsen af *F. L. Smidth & Co.'s* franske Afdeling. En Søn, *Per Jacobsen*, udmærkede sig i sidste Verdenskrig og blev i en Alder af 26 Aar udnævnt til General og Guvernør i en Del af det besatte Vesttyskland, Provinsen Rhin-Hessen.

Civilingeniør Holger Vilsboe

Civilingeniør Anton V. Petersen

Christiani & Nielsens Datterselskab i Paris udviklede sig mellem de to Verdenskrige til en af de største Afdelinger indenfor denne verdensomspændende Koncern. Selskabet har under Ledelse af Civilingeniør *Holger Vilsboe* bl. a. udført de berømte kæmpemæssige Sluseanlæg i St. Nazaire og de vældige Kajanlæg i Cherbourg. *Burmeister & Wain* har gennem en lang Aarrække været repræsenteret i Paris af Civilingeniør *Anton V. Petersen*, som særlig har varetaget Ordningen af Nybygninger af Skibe til Frankrig. Han har skaffet Selskabet anselige Ordre paa Skibe til Frankrig og varetaget Leverancer af Dieselmotorer.

Civilingeniør *Th. Hededam* fra F. L. Smidth & Co. er Leder af en af Frankrigs største Cementfabriker i Omegnen af Paris.

En smuk Stilling indenfor den franske Forretningsverden indtager *Jonas Lind*. Efter Bankuddannelse i Danmark kom Jonas Lind allerede i 1909 til Paris, hvor han fik Ansættelse først i *Crédit Lyonnais*, senere i *Banque des Pays du Nord*. Siden 1918 har han været Forretningsmand og har skaffet sig en fremtrædende Stilling indenfor den franske Margarineindustri. I Aarene 1918—29 var han adm. Direktør

for den hollandske Margarinetrust van den Berghs Fabriker i Frankrig. Senere har han været Leder og Medindehaver af andre Firmaer indenfor Fødevarerbranchen. Jonas Lind har gennem de mange Aar altid vist en levende Interesse baade for den danske Koloni og for Danmarks Interesser i Frankrig. Han har siden 1919 været Medlem af „Den danske Komité i Paris“ og i flere Perioder været dens Formand. Han var Kasserer for Verdensindsamlingen for Genopførelsen af Katedralen i Reims.

Alfred Christensen drev i mange Aar selvstændig Virksomhed indenfor Fotografi- og Reproduktionsbranchen og blev en af Pionererne i Frankrig for Fremstilling af Cellophan.

Hans Fætter, *Johs. Christensen*, født paa Lolland, er Indehaver af en af Frankrigs største fotografiske Reproduktionsanstalter. Paa Fabrikken i Rueil fremstilles Millioner af Postkort, der spredes over den ganske Verden.

Vald. Rasmussen (1872—1949) og *Svend Nielsen* har begge oparbejdet betydelige Forlagsforretninger.

Aage L. Dessau er Forretningsmand af internationalt Format. I mange Aar var han specielt interesseret i vest-afrikanske Forretninger og blev Direktør i Niger francais. Senere har han startet sit eget Firma, der indtager en absolut førende Stilling indenfor den dansk-franske Samhandel, specielt som Importør af saavel Fisk som danske Landbrugsartikler. Han er permanent Medlem af det internationale Handelskammer.

Direktør *J. Frørup* har nu snart i 25 Aar været ansat i Lever Brothers franske Selskab „Compagnie du Niger francais“ og er i Kraft af sin store Dygtighed og sit Kendskab til afrikanske Produkter avanceret til Direktør for Importbranchen i dette mægtige fransk-engelske Kolonifirma.

Direktør *Carl Winther* (født 1878 i Nykøbing M.) blev uddannet i Forsikringsvirksomheder i Danmark og Frankrig. Siden 1914 selvstændig Direktør for Frankrig for Forsikrings A/S „Skandinavia“. Var dansk Generalkonsul i Paris 1933—45.

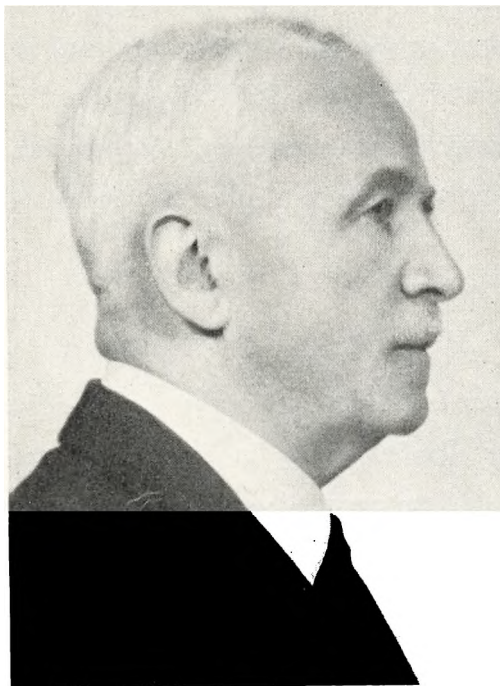
Generalkonsul, Bankdirektør *Ferdinand Prior* (1868—1948) var født i København, kom efter Studentereksamen i forskellige Forsikringsselskaber i Italien, Holland og Sydafrika, siden Bankdirektør. I en Aarrække var han dansk Konsul for Transvaal og Oranje Fristaten, og efter et kort Ophold hjemme som Kontorchef i Landmands-

Direktor Jonas Lind

Generalkonsul F. Prior

Generalkonsul Carl Winther

General Per Jacobsen,
Guvernør for Provinsen Rhin-Hessen

banken kom han i 1913 til Paris som dansk Direktør for Banque des Pays du Nord, en Post han beholdt til 1934. Han var meget interesseret i Litteratur og Musik — en stor Søren Kierkegaard-Beundrer og har oversat „Enten-Eller“ og „Stadier paa Livets Vej“ til Fransk.

I Marseille oprettedes i sin Tid et Datterselskab af „Alminko“ under Ledelse af Direktør *H. Nørgaard*; det handler mest med vestafrikanske Produkter. Det er blevet til en Virksomhed af meget stort Format med Hovedsæde i Casablanca, Marokko. — I Rouen har Konsul *Douglas Fenger* et Kulfirma; han er Invalid fra Krigen 1914—18, i hvilken ogsaa deltog Arkitekt *Viggo Feveile*, som nu er etableret i Savoyen.

Indenfor Vinhandelen kan nævnes flere danske Navne: Comte *E. Oberbech Clausen*, Paris, og *Kraemer, Olsen & Cie*, *Robert Behrend* og *Schüler-Schröder* i Bordeaux.

I mere end 20 Aar har det danske Konditori paa Avenue de l'Opéra, startet af *Svend Michelsen*, formaaet paa bedste Vis at gøre dansk Bagværk populært. Dets Wienerbrød og Lagkager har faaet stort Ry paa sig.

Den danske Antikvitetshandler *Cederstrand* ejer nu ikke mindre end 4 smukke Butikker i Paris, fyldt med de skønneste franske Antikviteter. Sammen med sin Fader og sine Brødre ejer han store Forretninger i København, Stockholm og London.

Svend Peschardt har, som sin Fader *G. Peschardt*, specialiseret sig i Træbranchen.

Fred. Aarbye har mangfoldige Aar drevet Kommissionsforretning, repræsenterende flere danske Fabriker.

Danske Haandværkere

En af de mange danske *Haandværkere*, som fra Midten af forrige Aarhundrede søgte til Paris, og som naaede vidt frem, var *Abraham Cohn*, en fattig Skomagersvend fra Horsens, som efter nogle Læreaar i Wien oprettede en Fabrik for finere Lædervarer i Paris, der udviklede sig til et mægtigt Foretagende. Cohn døde i en Alder af 75 Aar i 1925, og Forretningen fortsattes af hans Sønner.

Lars Larsen (1871—1946) var Indehaver af Paris' maaske fineste Herreskræderi „Maison Larsen“. Han var Vendelbo, Søn af en fattig Tømrer i Jetsmark i Nærheden

Vald. Rasmussen

Svend Nielsen

af Blokhus. Den lille jydsk Dreng kom i Skrædderlære, rejste som Svend paa Professionen til Tyskland og Schweiz og havnede i Paris. Derfra gik Turen til London, hvor han dygtiggjorde sig i engelsk Herreskræderi i en saadan Grad, at han ved sin Tilbagekomst til Paris fik Ansættelse i de fineste Firmaer. Snart efter etablerede han sin egen Forretning, der fik internationalt Ry. En Klædning fra Lars Larsen i Paris var det fineste og bedste — og dyreste, man kunde gaa med. Den jydsk Skræddersvend giftede sig med en fransk Dame og blev efterhaanden Mangemillionær.

Indenfor den højtudviklede franske Kunstmøbelindustri, der har sit Højsæde i Faubourg St. Antoine i Paris, har i Tidernes Løb adskillige danske Snedkere formaet at hævde sig. Blandt disse bør nævnes *Vilhelm* og *Christian Andersen* — den ene Lollik, den anden Sallingbo. De har paataget sig Leverancer til de mest krævende franske Kredse. *Harald Jørgensen* har oparbejdet en større Malerforretning. Bogensdrengen *Paul Jørgensen* — kendt som *Monsieur Paul* — var i en Menneskealder en af de dygtigste Ebenister (Kunstsnedkere) i Paris.

Danske Buntmagere har altid haft et godt Navn, men kun faa har formaet at

etablere sig for egen Regning. Blandt disse er: *Reichert*, der deltog i første Verdenskrig, og som nu er Indehaver af det tidligere svenske „Maison Blondel“ ved Madeleinekirken, *Niels Mastrup*, *Norring* og *Jentsch* i rue Richelieu.

To fremragende Arkitekter

To danske Arkitekter har gjort sig stærkt gældende i Sydfrankrig, hvor de tilbragte Størstedelen af deres Liv: *Viggo Dorph-Petersen* og *G. Tersling*.

Arkitekt *Viggo Dorph-Petersen* i Perpignan (1851—1931) var født paa Barfredshøj som Søn af Godsejer Carl Petersen. Efter Realeksamen blev han Tømrersvend og afgik 1879 fra Kunstakademiet. Sammen med Kammeraterne *Kampmann* og *G. Tersling* drog han paa Studierejse til Syden og kom ind paa Ecole des Beaux-Arts i Paris; ved en Tilfældighed kom han til at vikariere for en Arkitekt, som ved den spanske Grænse byggede et Badehotel. *Dorph-Petersen* fuldførte Bygningen og fik Mod til at nedsætte sig i Perpignan, hvor han hurtigt blev stærkt benyttet af Omegnens Godsejere og Vingaardsejere, for hvem han opførte en hel Række Slotte, bl. a. Chateau d'Aubery, Chateau de Parc Ducup, Chateau de Valmy, Chateau de l'Esperou, foruden en Mængde Thermal-Badeetablissementer, Kurhuse, Landbrugsbygninger, Banker, Villaer etc.

Af hans Kammerater vendte *Kampmann* tilbage til Danmark, medens *Tersling* slog sig ned i Menton og fik en Mængde store Opgaver, bl. a. Dronning Victorias Villa. *Dorph-Petersen* er en af de danske Arkitekter, som næst *Theophilus Hansen* er naaet videst frem i Udlandet.

Tersling opførte de fleste store Hoteller og en Række Privathuse i Menton og Monte Carlo og i flere andre af Rivieraens Byer — navnlig efter Jordskælvet i 1887, da de af ham opførte Bygninger stod deres Prøve, strømmede Bestillingerne ind til ham. Af hans betydeligste Arbejder kan nævnes: Hotel Metropole i Monte Carlo og Cannes, Hotel Cap Martin, Kejserinde Eugénies Villa „Cyrnos“ i Menton, Casinoet i Menton, en Villa i San Remo til Nobelinstitutets Grundlægger, Dynamitfabrikant Alfred Nobel, den russiske Kirke i Menton. Han udførte tillige Arbejder i Østrig og Sydamerika.

Læger

Professor *Sylvester Saxtorph* (1851—1933) var en Søn af Jægermesteren paa Frihedslund ved Kalundborg. Efter at have taget medicinsk Embedseksamen i 1877 fik han en fin Løbebane i Danmark og blev Overkirurg, først ved St. Josephs Hospital, derefter ved Kommunehospitalet. I en Alder af 60 Aar trak Overlæge Saxtorph sig tilbage og bosatte sig i Paris, men under Krigen 1914—18 meldte han sig til Tjeneste igen, blev Chef for et Anneks til Dr. Reifells Service paa Hospital St. Louis i Paris og var samtidig ansat ved Dr. Desnos urinkirurgiske Service ved Hospital auxill. Nr. 23 i Neuilly.

Sønderjyden, Dr. *Magnus Schmidt* virkede i nogle Aar som videnskabelig Assistent paa Sorbonne og tog Doktorgraden dér paa en Afhandling. I 1929 blev han Chef for et Laboratorium for sjældne Jordarter, nogle Aar senere Direktør for „Service des recherches de la société de l'accumulateur Fulmen“ og i 1947 Vicedirektør for denne Institution.

Øjenlægen, Professor *Marius Tscherning* var 1884—1910 Direktør for det oftalmologiske Laboratorium paa Sorbonne.

Efter sidste Verdenskrig har Dr. med. *Tage Strunge* været knyttet til Institut Pasteur i Paris og har samtidig drevet videnskabelige Studier, specielt i Kræftforskningen. Dette har ført til, at han efter at have skrevet en videnskabelig Afhandling er blevet udnævnt til fransk Professor.

Kunstnere

Hofballetmester *Pierre Jean Laurent* (1758—1831), født i København, Søn af den fra Frankrig indkaldte Hofdansemester Pierre L., var i Aarene før Revolutionen knyttet til Noverres Opera i Paris, hvor han gjorde Lykke som komisk Solodanser, især ved sin fænomenale Evne til at springe. 1800 vendte han tilbage til København, hvor han udfoldede sine mangesidige Evner som Danser, Komponist, Violinist og Tegner.

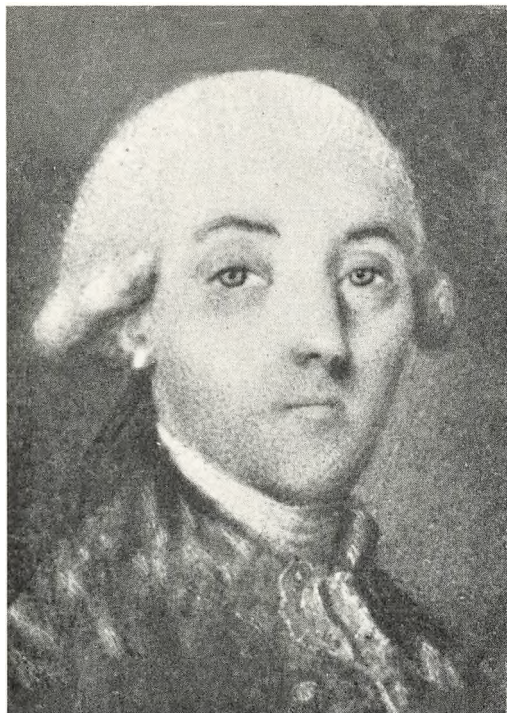
I Paris opholdt Balletmesteren *August Bournonville* sig i flere Aar i sin Ungdom sammen med sin Fader, der var fransklødt. Han studerede Balletkunst og havde

1826 sin Debut paa den store Opera i Balletten „Nina“ og blev straks engageret som Solodanser. Men han trivedes ikke rigtigt i Frankrig og vendte tre Aar efter tilbage til København.

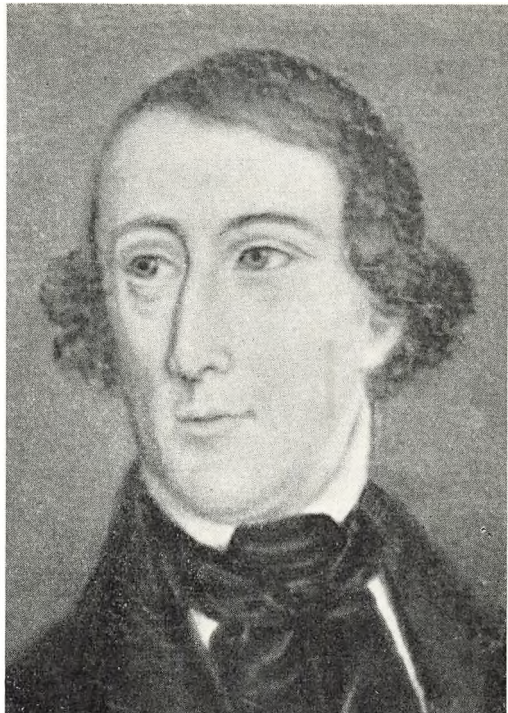
Skuespillerinden Fru *Charlotte Wiehe-Berény* havde stor Succes paa Verdensudstillingen i Paris i 1900, vandt megen Popularitet og var i en lang Aarrække knyttet til fransk Teater. Hun startede sin Karrière ved Balletten, havde siden en enorm Succes paa Folketeatret som Frk. Nitouche, og paa et af de smaa franske Teatre, der fandtes paa Verdensudstillingen i Paris, naede hendes flagrende og lyse Kunst stor Anerkendelse, bl. a. i hendes senere Mands, Komponisten Henry Berénys Pantomime „Haanden“. Siden fortsatte hun sine Gæstespil rundt om i Europa og slog sig efter første Verdenskrig igen ned i Paris, hvor hun i en Aarrække var knyttet til fransk Teater, bl. a. Leder af Theatre des Capucines. Hun døde i 1947.

Skuespillerinden Fru *Elga Sinding* — død 1936 i Paris som Enke efter den store norsk-danske Billedhugger Stephan Sinding — skabte i Paris et Hjem, der blev Samlingssted for mange Danske, navnlig Kunstnere.

Sølvsmed *Christian Fjordingstad* er en af de Kunstnere, der har vundet virkelig Anerkendelse i Frankrig. Hans Løbebane har været bugtet: Fyrmestersøn fra Skagen, blev uddannet som Sølvsmed, meldte sig 1914 som frivillig og kæmpede paa fransk Side i Artois, blev saaret og kom hjem til Danmark, hvor han holdt nogle Foredrag om Krigen. Hans senere Skæbne blev ret usædvanlig. Han giftede sig med en hollandsk Baronesse, købte Hus i Isle-Adam, den lille Flodby udenfor Paris, og oprettede sin egen Sølvsmedie. Snart blev de Arbejder, der udgik fra hans Værksted, saa berømte, at det verdenskendte Firma Christoffe & Cie. i Paris lod ham blive dets kunstneriske Leder. Han fik grand prix paa arts décoratifs i Paris 1925, og hans Arbejder findes rundt paa europæiske Museer, hvor de er blevet flittigt kopieret i de senere Aar. Som Arkæolog har han samarbejdet med den berømte franske Huleforsker *Abbé Brenil*, og i hans Samling Stenøkser fra før og efter Istiden er der Sjældenheder, som Nationalmuseet gerne indlemmede i sine Samlinger. Men frem for alt var det hans Yndlingstanke at faa sin egen zoologiske Have, og for at virkeliggøre Drømmen købte han kort før Krigen et gammelt Slot med en umaadelig Park, hvor han har indrettet en ny Sølvsmedie; i de to Pavilloner ved

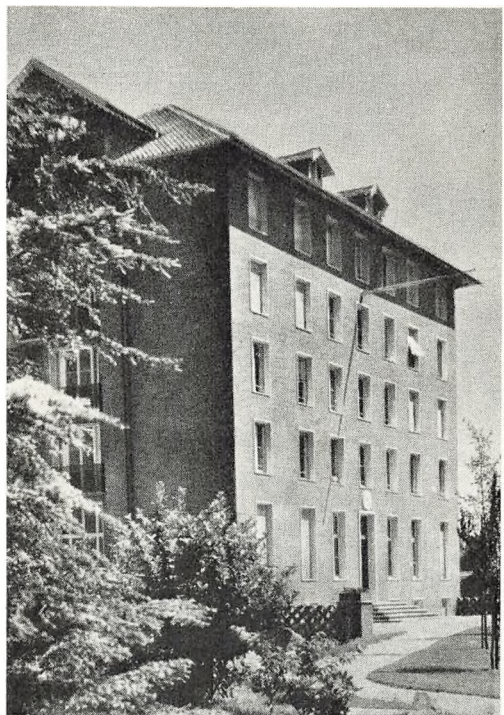
Hofdansmester Pierre Jean Laurent

Aug. Bournonville

Charlotte Wiehe Berény

Det danske Studenterhus i Paris

Indkørslen har han i den ene bygget sit Hjem, i den anden et Udsalg af egne Arbejder og Antikviteter.

En ung dansk Studine *Cecilie Lund* tog nogle Aar efter første Verdenskrig til Paris og lærte sig Sproget til Fuldkommenhed. Siden skrev hun baade paa Dansk og Fransk om de respektive Lande og er nu en af de flittigste og hyppigst benyttede Oversættere og har gennem et ihærdigt Arbejde faaet udrettet meget for dansk Litteratur i Frankrig og vice versa. Det samme gælder Fru *Ada Kofoed*.

Officerer i fransk Tjeneste

I Verdenskrigen 1914—18 deltog baade danskfødte faste Officerer i den franske Hær og frivillige danske Officerer. De faste Officerer var Kaptajnerne *Osvald Bjerring*, *Henry Dederding*, *K. Kiær-Andersen*, *Wetterstrøm* og *Otto Lund*, som alle tidligere havde staaet i Fremmedlegionen (de to sidstnævnte faldt i Frankrig), og som frivillige Flyverne *Krause Jensen* og *Leth Jensen* samt *Welding Jensen*. *Bjerring*, *Dederding*, *Kiær-Andersen*, *Wetterstrøm*, *Krause Jensen* og *Leth-Jensen* dekoreredes alle med Ridderkorset af Æreslegionen og nævntes 5—6 Gange i Dagsbefalinger for Konduite og Mod. — Foruden de her nævnte Officerer var der henved 100 frivillige Danske i den franske Hær. I den anden Verdenskrig var Deltagelsen endnu større. *Bjerring* deltog i anden Verdenskrig i Kampene i Indokina, hvor han udviste fremragende Soldateregenskaber. Han blev taget til Fange og døde efter frygtelige Pinsler.

Wetterstrøm

Ogsaa den fransk-tyske krig 1870—71 kan fremvise et kendt dansk Navn, nemlig Premierløjtnant *A. V. Dinesen*, som gjorde Tjeneste i Frankrig ved General *Billots* Stab. *Dinesen*, den senere saa kendte Forfatter „*Boganis*“, gik senere (1877—78) i tyrkisk Tjeneste. En Søn af ham er *Thomas Dinesen*, som fik Viktoriakorset i første Verdenskrig.

Eckersberg m. fl. danske Kunstnere i Paris

Andre Skæbner

Havebrugskandidat *Svend Haslund* (1875—1941) fra Odense opholdt sig i 1899—1901 i Jardin des plantes i Paris og to Aar i et Handelsgartneri i Savoyen. Efter nogle Aar i Danmark drog Frankrig ham til sig igen, og fra 1927 var han Gartner paa Clos Mejaan, Cap Brun, indtil han startede sit eget Gartneri i Gironde.

Alwin Berger (død 1931) var i en Aarrække Leder af Haverne ved Mortola (Rivieraen), men maatte under første Verdenskrig forlade denne Stilling.

Den verdenskendte danske Cyklerytter *Thorvald Ellegaard* (f. 1877 i Fangel ved Odense) bosatte sig 1913 i Paris. Han vandt seks Gange Verdensmesterskabet over kort Distance og var til lige op mod de 50 Aar en af Verdens hurtigste Cyklister. Datteren, *France Ellegaard*, er kendt som en fremragende Pianistinde, der har givet Koncerter i alle europæiske Lande.

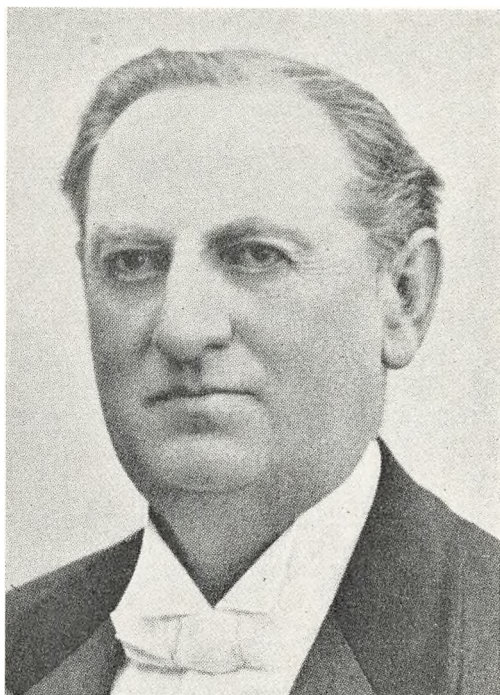
En Karetmagersvend fra Odder, *Jes Petersen*, havde en straalende Karrière som professionel Bryder; paa sine ældre Dage nedsatte han sig som Vingrosserer i Paris.

SVERIGE

I Besættelsestidens sidste Aar, 1943—45, var der flere Danske i Sverige end i noget andet europæisk Land, og endnu i 1950 er der 25.000 Danskfødte derovre, deraf over Halvdelen midlertidigt bosatte, hovedsagelig som Industriarbejdere. Men selv under normale Forhold er den danske Koloni en af de største i Udlandet; de fleste Danske bor i Skaane, navnlig i Malmø, samt i Stockholm og Göteborg.

Det er især som Forretningsmænd, at Danskere i vore Dage har gjort sig gældende i Sverige. En af de første var *Frederik Holm* (1846—1914), der i 1866 kom til Göteborg, hvor han fik Plads hos sin Onkel, der havde en Manufakturhandel. I en længere Aarrække var han her, men overtog saa en mindre Manufakturforretning i samme Branche, *J. A. Wettergren & Co.*, som havde eksisteret i 25 Aar, men aldrig

var naaet ud over et beskedent Omfang. Det lykkedes imidlertid hurtigt *Frederik Holm* at banke den op, og snart kunde den deles i forskellige Afdelinger, af hvilke især den, der havde Dameovertøj som Speciale, udviklede sig meget stærkt. Aar for Aar udvidedes Forretningen, og ved *Frederik Holms* Død var det en af Sveriges største Virksomheder indenfor denne Branche med et Personale paa 2000 Personer, hvoraf Konfektionsafdelingen beskæftigede de tre Fjerdedele. Den store Virksomhed førtes videre af *Frederik Holms* Søn, *Generalkonsul Holger Holm* og dennes Sønner.

Frederik Holm

Direktør Holger Stjernholm

Generalkonsul Jes Schytt

Göteborgs største og fornemste Modehus, Axel Gillblad & Co., er med fremragende Dygtighed oparbejdet af *Holger Stjernholm*, der stammer fra Skive.

Jes Schytt (født 1891 i Vonsild) er en af Göteborgs store Forretningsmænd; han kom til Sverige 1912 og er A/B Schaub & Co.'s Leder saavel i Göteborg som i de andre svenske Storbyer. Siden 1947 er han dansk Generalkonsul.

Mest kendt af alle Danske i Göteborg er dog Direktør *Sophus Petersen*, født paa Falster 1873, siden 1905 bosat i Göteborg. Han startede sin Karrière som Køkken-dreng paa Hotel d'Angleterre i København, blev Tjener, lærte Kogekunsten og kom rundt om i Europa og var i 1896—97 paa Hotel „Kaiserhof“ i Berlin, hvor han avancerede til Hovedtjener. Herfra kom han til England, hvor han var i 5 Aar, bl. a. paa Berkeley og Savoy. Saa blev han kaldt til Göteborg som administrerende Direktør for det fine „Grand Hotel Haglund“. Hans Karrière begyndte for Alvor i 1910, da han overtog „Lorensberg“s store Etablissement, hvor der foruden Restaurant fandtes Teater og Cirkus. Etablissementet blev istandsat og moderniseret, og Sophus Petersen lod desuden paa egen Bekostning opføre „Lorensberg“-Teatret (1916), der paa

Sophus Petersen

daværende Tidspunkt var Nordens i teknisk Henseende mest moderne Teater.

Som Teaterejer og Dansk har Sophus Petersen introduceret dansk scenisk Kunst i Göteborg og har i de forløbne Aar arrangeret Gæsteoptræden af en lang Række fremragende danske Kunstnere.

Mest kendt og populær er Sophus Petersen dog blevet i sin Egenskab af Direktør og Leder af „Lorensberg“s store Restaurant-Etablissement, der er velkendt som en af de største og førende Restauranter i Landet.

Sophus Petersen har flere Gange været Formand for baade Dansk Forening og Dansk Hjælpeforening i Göteborg.

Blandt Göteborgs andre kendte Danske kan nævnes Arkitekt *Marcus Lorentzen*, født i Odense; i mange Aar har han levet i Göteborg som en habil Indendørsarkitekt.

Ingeniør *Viggo Bülow* (1874—1947), født i København, var i tre Aar Maskinmester og Maskininspektør i Belgisk Congo og deltog senere i første Ingolf-Ekspedition til Færøerne, Island og Grønland. Et Par Aar sejlede han som Maskinmester med belgiske og franske Dampere, hvorefter han søgte videre Uddannelse paa London Technical College. Han blev derefter knyttet til Lloyds Register som Ekspert. I Aarene 1920—37 var han Chefekspert i Lloyds Register for Sverige, Finland, Estland og Letland og tillige Direktør i Lloyds Registers svenske Komité.

Johannes Gertz (1874—1940) oparbejdede en stor Paraplyfabrik i Göteborg og var Medstifter af Dansk Forening.

C. G. Halvor (f. 1888 i Frederikshavn) kom til Göteborg 1911 og er nu Eneindehaver af „Textil Magasinet“, en stor Specialforretning i Stoffer.

Disponent *H. P. Nissen* er et af Göteborg-Koloniens mest aktive Medlemmer.

I Malmø var i mange Aar *Herman Gotthardt* (1873—1949) den mest kendte Dansker. Han var født i Nykøbing F. og uddannet hos Aug. Freuchen & Co. i Nakskov. 1892 kom han i en Skibshandel i Königsberg, senere i et lignende Firma i Sundsvall. I 1905 blev Gotthardt Disponent for Firmaet Cornelius Munch i Malmø, og fire Aar

senere købte han dette Firma, som 1916 omdannedes til et Aktieselskab og nu er en landskendt Virksomhed med Fabrikation og en gros Salg af Skibs- og Fiskeriartikler og Kokosmaatter og -løbere.

Direktør Gotthardt var Kunstsamler og ejede en af Skandinaviens største Samlinger af moderne Kunst. — Ved sin 70 Aars Fødselsdag i 1943 skænkede han 700 Malerier til Malmø Museum. Museet maatte selv udvælge Malerierne blandt Gotthardts Samlinger af nordisk Kunst. Gaven var den største, Museet nogensinde havde modtaget. I Aarenes Løb havde Direktør Gotthardt skænket talrige Kunstværker til andre Museer i Danmark, Sverige og Norge, ligesom han havde ydet en betydelig Indsats for nordisk Kunst i det hele taget. Lige fra sin Ungdom viede Gotthardt nordisk Kunst en varmhjertet Forstaaelse og begyndte som ganske ung at male. I det skjulte støttede han ung Kunst i de nordiske Lande med meget betydelige Midler og har ved talrige Lejligheder med Udlaan fra sine egne Samlinger støttet officielle danske Kunststillinger i Udlandet, saaledes at dansk Kunst kunde blive repræsenteret paa bedst mulig Maade. I sit Hjem i Limhamn var Gotthardt sammen med sin Hustru i Aarenes Løb en gæstfri Vært for mange nordiske Kunstnere.

Holger Rydgaard (1877—1943) var en anden af Malmøs store Forretningsmænd, Direktør fra 1927 til sin Død for den store Tekstilfabrik, Fabriks A/B Skandinavien; han var meget litterært interesseret og en stor Støtte af al Idræt.

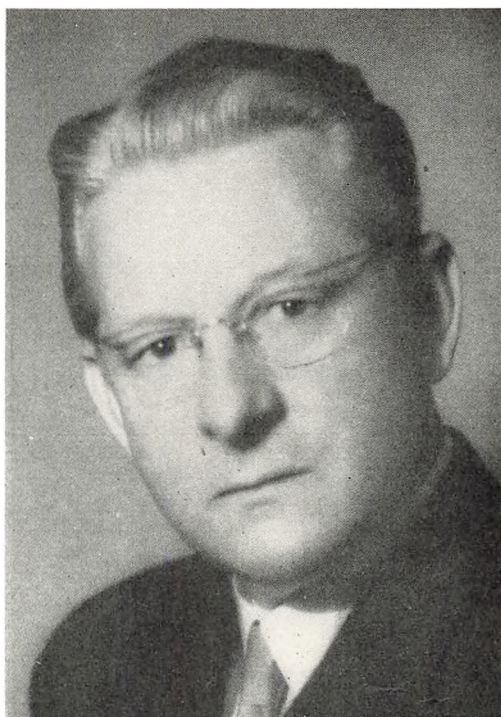
Emil Mazetti Nissen (1861—1929) grundlagde 1883 i Malmø Mazetti Chokolade- og Konfektfabrik, der er blevet Sveriges største og mest kendte og en af de største Industrivirksomheder i Malmø. Virksomheden beskæftiger flere hundrede Mennesker og videreføres af Stifterens Sønner. Stifteren var født i København som Søn af Etatsraad Hans Nissen (Bucka & Nissen).

Konsul *Franklin Wintermark* er Direktør for en Møllestensfabrik i Malmø med Afdelinger i Ørebro og Stockholm, den største Virksomhed i Norden indenfor denne Branche.

Disponenten *A. Henning Jensen* (født 1882), der i mange Aar berejste Sverige som Repræsentant for danske Firmaer, slog sig i 1926 ned i Malmø og startede sin egen Forretning, A. Henning Jensen A/B, som han driver sammen med sine Sønner.

Direktor Herman Gotthardt

Direktor Ejnar Hansen

I mange Aar var han Formand for, nu Æresmedlem af Foreningen „Dan“, der er en af de ældste danske Foreninger udenfor Landets Grænser.

En anden af de danske Forretningsmænd, der har opnaaet en Position, er Disponent *H. Coles Frederiksen*, og endvidere kan nævnes Lederne af store industrielle Virksomheder i Malmø, Direktor *V. Blücher*, Direktor *Frede Thomsen* og Direktor *Frode Lund*.

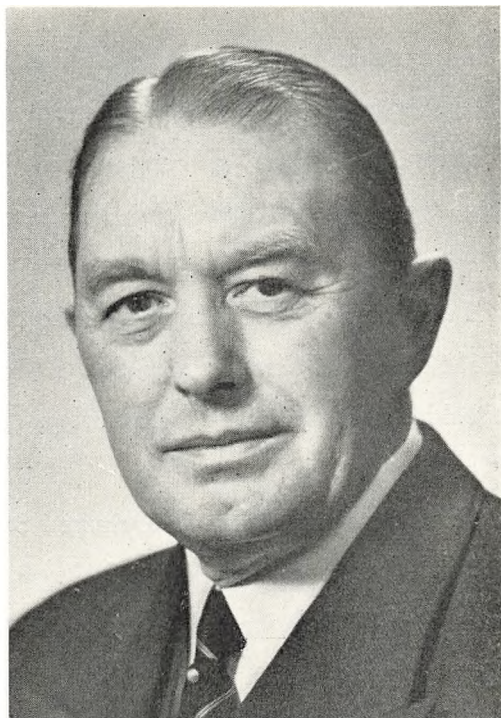
Malmøs Stadsarkitekt, *Tage Møller*, er danskfødt og Formand for „Dan“.

Konsul *Herbert Dieden* og den i 1947 afdøde Vicekonsul *Julius Radich* har været udmærkede Mellemed for Danske, der — ikke mindst i Krigens Tid — strandede i Malmø, hvor *A. Henning Jensen* fik sat et stort Hjælpearbejde i Gang, som fik Støtte fra de konsulære Repræsentanter.

En Karrière udover det almindelige kan *Ejnar Hansen*, Indehaveren af den store Forlags- og Trykkerivirksomhed „Allhem“, se tilbage paa. Han var Boghandler i København, ledede en Tid et mindre Forlag og tog saa 1926 til Malmø, hvor han sammen med sin Onkel, *M. Th. Hansen*, der siden udtraadte og startede sit eget

Generalkonsul Axel Jöhncke

Direktør Viggo Andersen

Civilingeniør, Dir. Holger Bruun

Direktør Martin Pedersen

Tidsskriftforlag — købte et falleret Bogtrykkeri og fra bar Bund arbejdede det op. Han har i en lang Aarrække udgivet Ugebladet „Hemmets Veckotidning“, der er det største af alle svenske illustrerede Ugeblade og har indbragt ham en stor Formue. Desuden har han udsendt en lang Række pragtfulde Værker, bl. a. om den svenske Flaade, som han, der er en stor Sejlsportsmand, interesserer sig meget for.

I Stockholm har i Menneskealdre danske Forretningsmænd gjort sig gældende. I 1842 rejste *Albert Bonnier*, Søn af Boghandler Gerhard Bonnier i København, til Stockholm og begyndte det Forlag, der siden skulde opnaa Berømmelse udover Norden.

Et Midtpunkt blandt de Danske i Stockholm var i mange Aar *Isidor Heckscher* (1848—1923). Han var født i Aalborg, blev cand. jur. og Sagførerfuldmægtig, men rejste saa 1875 til Stockholm, hvor han fik Stilling som Prokurist i en Bankierforretning. 1884 blev han Kontorchef ved Industri-Kredit-Aktiebolaget i Stockholm og 1894 Ombudsmand — juridisk Raadgiver — ved samme Bank. Samtidig med sin praktiske Virksomhed skaffede Heckscher sig en solid teoretisk Uddannelse indenfor Retsvidenskab og Økonomi. Han blev 1885 Dr. jur. ved Københavns Universitet og vandt et meget anset Navn som juridisk-økonomisk Forfatter. 1896 blev han udnævnt til dansk Generalkonsul, først i Göteborg, men fra 1900 i Stockholm, hvor han havde sit Virke til sin Død.

Direktør i Skandinaviska Banken i Stockholm *Holger Lauritzen* er født i Sverige af danske Forældre.

Omkring Aarhundredskiftet kom *Axel Jøhncke* til Stockholm og har her skabt sig et anset Navn som Forretningsmand. Han er dansk Generalkonsul og Leder af A/S Titan.

Ulrich Salchow (1877—1949), som i Stockholm repræsenterede store, amerikanske og engelske elektriske Selskaber, blev en af sin Tids mest omtalte Sportsmænd. Han blev 10 Gange Verdensmester i Kunstskejteløb og drev ogsaa mange andre Arter Sport. Han var en usædvanlig hjælpsom Mand, der i sine sidste Aar gjorde en Indsats for Sydslesvigs Sag i Sverige.

Det naturlige Midtpunkt i mange Aar blandt de Danske i Stockholm var *Knud*

Lauridsen (1887—1947), en vennesæl Mand med usædvanlige Forbindelser i svensk Forretningstiliv. Efter Uddannelse i København, Hamborg og Sverige bosatte han sig 1912 i Stockholm, hvor han i 1915 stiftede „A/B Amerikanska Motor Importen“ med Filialer i fem større svenske Byer. Han var Direktør for og Medlem af Bestyrelsen for dette Selskab, i hvilket han var Indehaver af Aktiemajoriteten. Firmaet arbejdedes op til et af Sveriges største. I 23 Aar var han Medlem af Dansk Forenings Bestyrelse og i de sidste 15 Aar dens Formand. Han havde en overlegen Evne som Arrangør af Møder,

Direktør Knud Lauridsen

Ulrich Salchow

store som smaa, og lagde et stort Arbejde ind i Tilrettelæggelsen af alle de mange Sammenkomster, han gennem Aarene har taget sig af. Med særlig Forkærlighed omfattede han *Dansk Forenings Orkester*, som han selv havde skabt, og som han havde den Glæde at se arbejde sig frem til en smuk Position. Under Krigen var Lauridsen utrættelig i Hjælpearbejdet overfor de danske Flygtninge.

Knud Lauridsens Efterfølger som Formand for Dansk Forening i Stockholm blev Forsikringsmanden, Direktør *Viggo Andersen*, der har en fin Position i den svenske Assuranceverden og paa værdig Maade fører Dansk Forenings Traditioner videre.

En udmærket Støtte har dansk Forretning i Konsul *Folmer Hansen* (født 1872), i sin Tid et Verdensnavn som Tennisspiller, en Mand med en meget bugtet Karriere. Han var Søn af Etatsraad Gustav Hansen, tog medicinsk Embedseksamen først i København, siden i

London og Santa Fé, Argentina, praktiserede i Kap-Kolonien, blev Repræsentant for en engelsk Bankgruppe i Abessinien, var med Walter Christmas i Amerika for at arbejde for de dansk-vestindiske Øers Salg, var under første Verdenskrig i Russisk Røde Kors' Tjeneste, blev Konsul i Riga og endelig fra 1924 Handelsattaché ved den danske Legation i Stockholm.

Direktør, Civilingeniør *Holger Bruun* (født 1897) er Leder af A/B Monberg & Thorsen i Stockholm og har som saadan bygget flere store Karréer og den største Trafikbro til Stockholm foruden mange andre Broer rundt om i Landet. Han ydede det illegale Arbejde rundhaandet Støtte under sidste Verdenskrig.

Direktør for det svenske Ford Motor Company i Stockholm *Otto Brøndum* begyndte sin Karrière i den nyoprettede danske Fordfabrik i Hejmdalsgade i København i 1919 som Assistent, men blev allerede i 1921 udnævnt til Kontorchef, og i 1926 blev han udnævnt til Chef for det nystiftede finske Ford-Selskab i Helsingfors, hvorfra han i 1933 flyttedes til Stockholm som Chef for det svenske Ford Motor Company A/B.

Direktør *Victor Hjort* (1870—1947) var født i Slagelse, fik sin Handelsuddannelse bl. a. i Stockholm, slog sig i 1903 ned her og oparbejdede en meget stor Forretning. Senere blev han Medlem af Direktionen for Magasin du Nord i København, og til Slut blev han Kommitteret for Selskabets Væverier i Malmø, hvor han døde, og hvor en Søn er Leder af Th. Wessel & Vetts Datterselskab.

Direktør *Henry Germark* er en af Stockholmkolonien's solide Støtter. *M. C. Møller* er Chef for den store Holmblom'ske Forretning i Damekonfektion. Boghandler *Adam Helms* har oparbejdet en smuk Forlagsforretning med danske Bøger og er Direktør for det svenske Forlag „Forum“.

Blandt de Danske, der iøvrigt har gjort sig bekendt i Sverige, er i første Række de to Ingeniører *Axel Hermansen* (1871—1933) og *Dr. J. L. la Cour* (født 1876), af hvilke den sidste har vundet Navn som en af Verdens betydeligste Elektroteknikere.

Axel Hermansens Liv var fuldt af Virketrang og Handlekraft, af Idérigdom og Vovemod. Han stammede fra den gamle Jernstøberslægt Hermansen & Sønner, Næstved (nu De forenede Jernstøberier), blev polyteknisk Kandidat i 1894 og drev i nogle Aar forskellig konsulterende Virksomhed samt var Stifter af forskellige Fir-

Ingeniør Axel Hermansen

Dr. J. L. la Cour

maer indenfor Maskin- og Entreprenørbranchen, indtil han omkring Aarhundredeskiftet blev Direktør for „Ifö Kalk- och Kaolinbruk“, Bromölla, Sverige. I 1901 overtog han selv Virksomheden og startede hermed sin egen Livsbane som Ovnbygger i Verdensformat. I de følgende 30 Aar, lige til et Aar før sin Død, drev denne omfattende Virksomhed ham ustandselig paa Rejser og gav ham Lejlighed til at beskæftige en Række danske Ingeniører og Arbejdere saavel i Europa som i Amerika. Han anlagde egne Kontorer og Søsterselskaber i næsten alle Industrilande af Betydning og byggede Ovne til hele Sværindustrien saavel som til den kemiske Industri og Glasindustrien. — I Pauserne mellem sine Rejser samlede han Venner fra nær og fjern.

Dr. J. L. la Cour, Helsingborg, Direktør for Elektromekaniska Industri A/B, blev født paa Skærsø ved Ebeltoft. Efter at være blevet Student tog han til Zürich, hvor han fik Diplom fra Eidgenossenes Polytechnikum som Maskiningeniør. Han havde derefter Ansættelse rundt om i Verden, bl. a. i Tyskland i fire Aar som Assistent hos Professor Arnold i Karlsruhe, siden var han Docent ved forskellige Højskoler

og var Arnolds Medarbejder ved Udarbejdelsen af hans store, højt anerkendte Haandbøger i Elektroteknik. Fra Karlsruhe tog han til Edinburgh som chief engineer hos Bruce, Peebles & Co. Denne Post forlod han 1907 for at blive Direktør ved Allmänna Svenska Elektriska A/B, Vesterås, 1914 blev han knyttet til Firmaet Norsk Hydro-Elektrisk Kvælstof A/S, Oslo, men deltog derefter i Starten af Svenska Elektromekaniska Industri A/B, for hvilket han blev Direktør 1918 efter at have fratraadt Stillingen hos Norsk Hydro. I Helsingborg har han derefter siddet som Leder af denne verdenskendte Virksomhed og vundet Navn som en af de mest fremtrædende danske Teknikere af sin Generation.

Fabrikant *Peter Thomsen* (1873—1949), som i Aarene 1922 til 1946 boede i Landskrona, vandt sig særlig som Filantrop et Navn. Han var født i smaa Kaar i Gadstrup paa Sjælland, stiftede Blaagaards Sæbefabriker, som han i 1922 solgte til C. Schous Fabriker. Derefter begyndte han i Landskrona en lignende Virksomhed, „Sylvia“, som han oparbejdede med stor Dygtighed og Energi. Han havde over 100 Udsalg („Resia“) i Sverige. Peter Thomsen skabte sig en stor Formue og testamenterede 10 Millioner Kroner til et Fond for dansk Ungdoms Uddannelse, idet dog en Del af Midlerne skal komme fattige unge i Landskrona tilgode.

Direktør *Vilh. Aarøe* (født 1886 i Vejle) var efter Handelsuddannelse i Danmark Direktør for Gotlands Smør- og Ægsexportforening 1915 og fra 1933 adm. Direktør i Svenska Mejeriernas Riksförening, Stockholm.

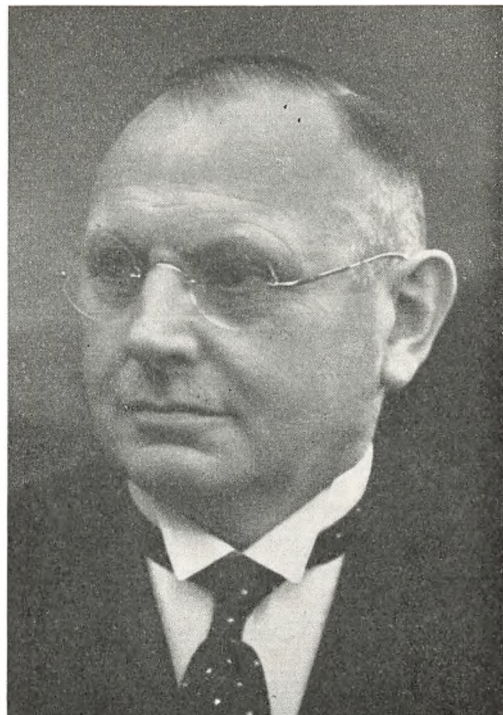
I Linköping oparbejdede Konsul *Johs. Peterzén*, der stammede fra Silkeborg, en af Sveriges største Forretninger med Cykler. I Eslöv var *Carl Petersen* fra Svinninge ved Holbæk i mange Aar Disponent for Carl Engstrøm A/B, en af Nordens største Virksomheder indenfor Korn- og Foderstofbranchen.

I svensk Margarineindustri har to Danske ydet en meget betydelig Indsats, nemlig Direktør *Martin Pedersen* som Direktør for AGRA Margarinefabrik i Stockholm, og Direktør *S. H. Sørensen*, som er Chef for en Koncern af Margarine- og Spiseoliefabriker i Norrköping, hvor han er dansk Konsul.

Martin Pedersen er født 1883 i Esbjerg, hvor han ogsaa fik sin Handelsuddannelse. Han indtraadte i Jurgens hollandske Margarinekoncern 1910 og blev 1925 administrerende Direktør for A/B AGRA.

Direktør S. H. Sørensen

Fabrikant Peter Thomsen

S. H. Sørensen er født paa Helgenæs 1886, studerede Kemi og Bakteriologi og fik Handelsuddannelse, før han i 1921 blev Direktør for K. F. (Kooperative Forbundet) Margarinefabriken i Norrköping. Endvidere blev han Direktør for A/B Aroma, Norrköping, og for Karlshamns Oliefabriker.

I saavel Stockholm som Göteborg og Malmø findes Filialer af mange store, danske Virksomheder: Wessel & Vett, Moresco, Holger Petersen, Alfred Benzon, Brdr. Dahl, Hasselbalchs Gardinfabrik etc.

Civilingeniør, Apoteker *Carl L. Holtman* (født 1896 i København) var fra 1927—45 Direktør for A/B „Leo“, Helsingborg. Han er cand. pharm. og cand. polyt. og siden 1939 tillige Indehaver af Løveapoteket i København.

Et betydeligt Antal af danske *Forstmænd* har i de sidste 100 Aar virket i Skaane. Aarsagen til deres Indkaldelse maa dels søges i deres fortrinlige Uddannelse, dels deri, at Skovbruget i Skaane mere lignede dansk end Skovbruget i det øvrige Sverige. Svenske Forstmænd uddannedes mere for det ekstensive nordiske Skovbrug — med Fyr-, Gran- og Birkeskove og beregnet paa meget store Arealer, medens det skaan-

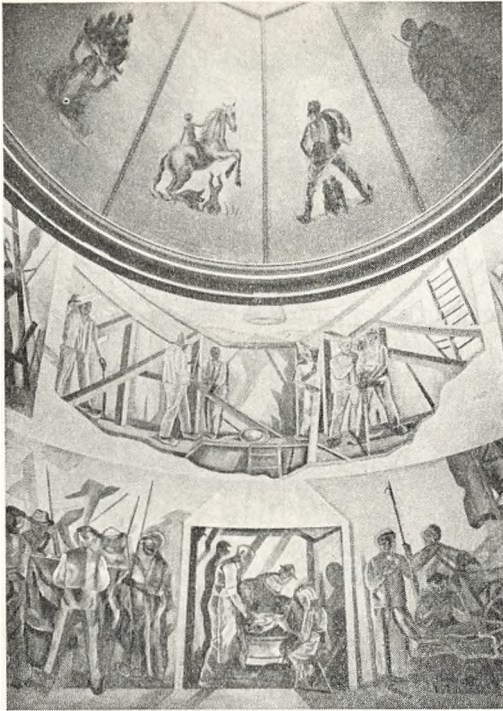
ske Skovbrug, ofte med en Del Bøg, Eg og Ask og andre Løvskovsarealer og med mindre Arealer (3000—10.000 Tdr. Land), med intensiv Drift er fremmed for dem. Blandt danske Forstmænd, som har ydet en Indsats i sydsvensk Skovbrug, maa nævnes *Johan Otto Bruhn* (kgl. svensk Skovplanter i Halmstad 1835—68), *P. N. Dahlstrøm* (Skovrider paa Wrams Gunnarstorp 1839—53, tillige tilsynsførende med andre Skovejendomme i Skaane og Halland, senere Overførster paa Frijsenborg), *G. P. L. Brüel* (Skovrider paa Wrams Gunnarstorp 1853—64, senere kgl. svensk Jägmästare ved Ängelholms Kronepark og Forstander for Skovskolen i Ängelholm), *C. C. S. Rosenørn-Lehn* (Rössjöholm), *P. R. Grove* („Skabersjö“), *H. O. G. Gøtsche* (Wanås Fideikommiss), *H. S. Greve Holch* („Skeinge“), *F. M. Rosenørn-Lehn* (Ejer af „Rössjöholm“), *O. Rygaard* („Häckerberga“), *H. M. Lyman* (Johannishus Fideikommiss) og *Hans Vogt* (Wrams Gunnarstorp).

Omkring 1870 begyndte en Indvandring af danske *Landmænd*. Aarsagen var den, at det danske Landbrug paa den Tid var forud for det svenske; der var derfor i Skaane Chancer for danske Landmænd med nogen Kapital; Priserne var lavere end i Danmark, og Lønningerne var mindre. Mange vendte senere tilbage til Danmark, men andre kom i Stedet, og endnu sidder der en Snes danske Godsbesiddere rundt om paa de sydsvenske Gaarde.

Blandt de største danskfødte Godsbesiddere i Sverige kan nævnes Lensbaron *Rosenørn Lehn*, Rössjöholm, *G. A. Hagemann*, Bjersjöholm, afd. *Johan Lachmann*, Charlottenlund, *C. F. Hage*, Rydebäck, og *Th. Fleron Dahl*, Staflösa ved Vadstena; Hofjægmester *P. A. Lund*, Lerchenborg (1881—1950), ejede i flere Aar Såtenäs Säteri i Västergötland.

Godsejer, Hofjægmester *G. A. Hagemann* har paa „Bjersjöholm“ en Samling paa 700 Malerier af de bedste Navne i dansk Malerkunst fra Jens Juel til vore Dage; de staar godt til den store Samling af orientalske Tæpper, han har bragt med hjem fra talrige Rejser rundt om i Verden. En Seværdighed for sig er *William Scharffs* Udsmykning af Trappepartiet, hvis Motiv er et gammelt Sagn fra Egnen. *Hagemann* er verdenskendt Frimærkesamler, Ejer af en komplet Samling (i Ark!) af danske og dansk-vestindiske Mærker.

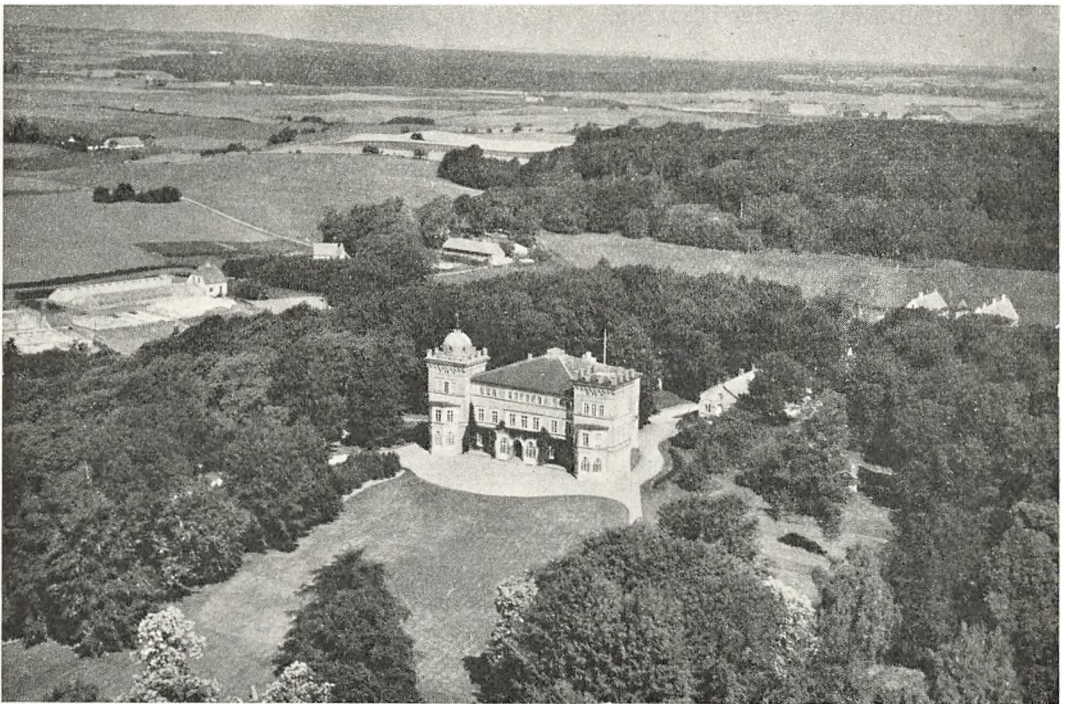
Danske Gartnere har ogsaa bidraget til svensk Gartneris Udvikling. Pioneren her

William Scharffs Dekoration af Trappeparti
paa Bjersjøholm

Godsejer, Hofjægermester G. A. Hagemann

Bjersjøholm. Luftfotografi

var *J. A. Wolff*, som i Mölndal udenfor Göteborg oprettede et Køkkengartneri, senere ogsaa et Blomstergartneri, som blev en Mønsterbedrift og kendt over hele Sverige.

En førende Skikkelse i svensk Havebrug var *Fr. Ulriksen* (1843—1926), der var født i Fløjtrup ved Svendborg. Han uddannedes paa forskellige Herregaarde og hos Ohlsens Enke i København. Efter at have været Gartner forskellige Steder i Danmark, blev han i 1869 Gartner paa Snogeholm ved Ystad og i 1873 Gartner ved Landbrugsskolen i Alnarp, hvor han blev ansat som Forstander for den derværende Havebrugsskole og virkede til 1910. Paa Grund af sin store Indsigt i Faget blev Ulriksen en meget benyttet Dommer ved Havebrugsudstillinger og fik stor Betydning for Sveriges Havebrug. I en Aarrække redigerede han „Skånska Trädgårdsföreningens tidsskrift“.

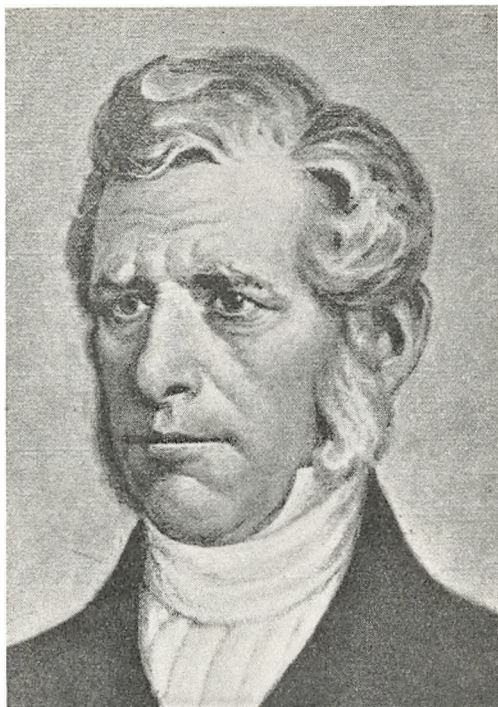
M. P. Andersen, Jönköping, havde en stor, landskendt Planteskole og var paa flere Omraader en Foregangsmand i svensk Gartneri. *Rasmus Christensen* var Akademigartner i Lund 1868—1906. *J. E. Jørgensen* anlagde Slotspark og Have ved Kong Gustafs Sommerresidens Tullgarn. *J. C. Wolff* anlagde Malmø Slotspark og indrettede i 1893 de første Kolonihaver i Malmø, som senere toges til Mønster for andre Kolonihaveomraader i Sverige.

En kendt Gartner i Sverige var ogsaa *Chr. Petersen* (født 1864 i Saksøbing). Han var først i Baron Rosenørn Lehns Slotsgartneri. Efter Uddannelse i København og Tyskland slog han sig 1889 ned udenfor Helsingborg, hvor han startede Gartneriet ved Odåkra og Blomsterforretningen „Flora“. Hans Virksomhed blev landskendt, og han modtog utallige Udmærkelser.

Forfatteren og Journalisten *A. M. Diemer* (1878—1946) var helt fra sin Skoletid meget skandinavisk interesseret. Han blev cand. mag. og bosatte sig i Sverige 1906. Han var Korrespondent til danske Blade og Medarbejder ved svenske og arbejdede energisk for gensidig Forstaaelse og Forbindelse mellem Danske og Svenske.

Poul Kannevorff (født 1896) blev efter at have taget Studentereksamen og været Elev hos Carl Lund, Teatermaler og kunstnerisk Raadgiver ved Göteborgs lyriske Teater 1920 samt Sceneinstruktør og Medlem af Teatrets Ledelse fra 1925—36. Han har i Göteborg, Stockholm og siden i København, hvor han nu er Sceneinstruktør ved Det kgl. Teater, udmærket sig som Iscenesætter og Kostumetegner.

Adskillige danske Videnskabsmænd har virket i Sverige: Religionshistorikeren, Professor *Edv. Lehmann* (1862—1930) kom efter at have virket som Docent i Religionshistorie i København og siden som Professor i samme Fag i Berlin 1913 til Lund, hvor en lignende Stilling bandt ham til dette Aandscentrum Resten af Livet. Han var en Mand af høj Dannelse og en aandfuld Personlighed med en sjælden Evne til at levendegøre sin omfattende Viden i Bøger og Foredrag. *Edv. Lehmanns Søn, Jørgen Lehmann*, er Professor ved Sahlgrenska Sjukhuset i Göteborg. I 10 Aar var den fremragende Matematiker, Dr. phil. *N.E.*

C. W. K. Glerup

Nørlund Professor i Matematik i Lund (1912—22), og Arkæologen og Botanikeren *Georg Sarauw* (1862—1928) var fra 1912 til sin Død Intendent for Göteborg Museums arkæologiske Afdeling, underviste desuden i Arkæologi ved Göteborg Högskola etc., blev Æresdoktor og paa mange andre Maader anerkendt i Sverige.

Medicinalraad *Einar Lauritsen* (1878—1948), Stockholm, var født i Høver, Store Rind Sogn i Jylland. Tre Aar gammel kom han til Sverige med sine Forældre, som bosatte sig i Tågarp i Skaane. Han tog Lægeeksamen ved Lunds Universitet i 1898 og blev knyttet til Statens Sindssygehospitaller. I 1920 blev han Overlæge ved Sindssygehospitalet i Stockholm.

I 1826 etablerede den daværende Indehaver af Gyldendalske Boghandel, *Jacob Deichmann*, en af sine bedste Folk, *C. W. K. Glerup*, i Lund. Han blev Foregangsmand i svensk Boghandel, oprettede Filialer i Stockholm og Göteborg og udnævntes til Universitetsboghandler.

Professor, Dr. phil. *Erik Hohwü Christensen* (født 1904) er Sønderjyde, blev Dr. phil. 1931 og var i ti Aar videnskabelig Assistent ved Universitetets zoofysiologiske

Laboratorium. Efter et Ophold ved Harvard University, U. S. A., blev han 1941 Professor for Kungl. Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm og Forstander for Institutet 5 Aar senere.

I Göteborg Teaterliv spillede Etatsraad *August Brinkmann* (1828—1907) en betydelig Rolle som Ejer af Stora Teatern. Han overtog det 1885 fra det Ringnérske Bo for 222.000 Kr. I den Aarrække, Brinkmann var Ejer af Teatret, fejrede August Lindberg, der da stod for Driften, sine største Triumfer, men økonomisk gik det til sidst daarligt for Lindberg, og Brinkmann solgte Stora Teatern til Albert Ranft for over en halv Million.

Lauritz Baltzer (1845—1917) var født i København, men kom som ung Mand til Sverige og blev 1867 Tegnælærer ved forskellige højere Læreanstalter i Göteborg, i 14 Aar tillige Inspektør for Tegneundervisningen i Bohuslän. Paa Anmodning af Lenets Landshøvding, Grev Albert Ehrensvärd foretog Baltzer i 1874 en Række Aftegninger i naturlig Størrelse af Helleristninger i Bohuslän og fik derfor kgl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademiens Prisedaille. Fra videnskabelig Side anmodede man ham senere om at udarbejde et Plancheværk „Hällristningar i Bohuslän“, der udkom med Forord af Victor Rydberg. I 22 Aar var han beskæftiget med Tegningerne til dette Værk, der udkom med 81 Plancher og Tekst paa Svensk og Fransk. En forkortet Udgave med Forord af Oscar Montelius udkom 1911.

Generalkonsul Isidor Heckscher

Fabrikant Johs. Gertz

NORGE

Den statslige Forbindelse mellem Danmark og Norge gennem over 400 Aar gjorde, at Danske og Norske udadtil opfattedes som een Nation, og saavel Tordenskjold som Holberg er Fælleseje. Ligesom mange gamle norske Slægter bosatte sig i Danmark, tog mange danske til Norge. Københavns berømte Borgmester under Belejringen 1658 *Hans Nansen* var saaledes direkte Stamfader til *Fridtjof Nansen*. *Henrik Ibsens* Oldefader var Skipper i Stege. Fra Sønderjylland kom saa kendte Slægter som *Abel*, *Angell*, *Astrup* og *Sverdrup*. Købmandsfamilien *Knudtzon*, der blev Trondhjems dominerende Handelsslægt, var fra Danmark, oprindelig fra Tønderegnet.

Først efter 1814 kan man rigtig tale om Danske, der slog sig ned i Norge.

En Tid var det ikke mindst *Gartnere*. Den første norske Havebog blev skrevet allerede 1694 af *Christian Hansen*, kaldet Chr. Gartner, der kom op fra Danmark og slog sig ned i Trøndelagen. — *H. N. Brøndsted* (1752—1800) ejede en Gaard i Brevik og lærte Sørlandets Bønder at dyrke Havesager og plante Frugttræer. — *N. J. Mohr* (1797—1875) grundlagde store Gartnerier i Kristiania, *W. H. Clausen* anlagde Parken ved Bygdø Kongsgaard og *Georg Rosenkilde* (1873—1945) blev i 1917 kommunal Bygartner i Bergen efter i nogle Aar at have været Slotsgartner paa Aalholm.

Det første store Navn blandt Danske, der indvandrede til Norge i forrige Aarhundrede, var *Peter Jebsen* (1824—1892), der er blevet kaldt Norges Tietgen, og ialtfald var en af Foregangsmændene i norsk Næringsliv.

Peter Jebsen blev født i Skellemark, Broagerland, hvor Faderen var Gaardejer. Allerede som 15-aarig kom han i Lære i en større Manufaktur- og Kolonialforretning, som en ældre Broder drev i Sønderborg, og fortsatte efter tre Aars Forløb sin Handelsuddannelse i Hamborg, hvor en anden Slægtning havde en betydelig Manufakturhandel og gjorde Forretning paa Norge, Sverige og Rusland. I 1843 blev han

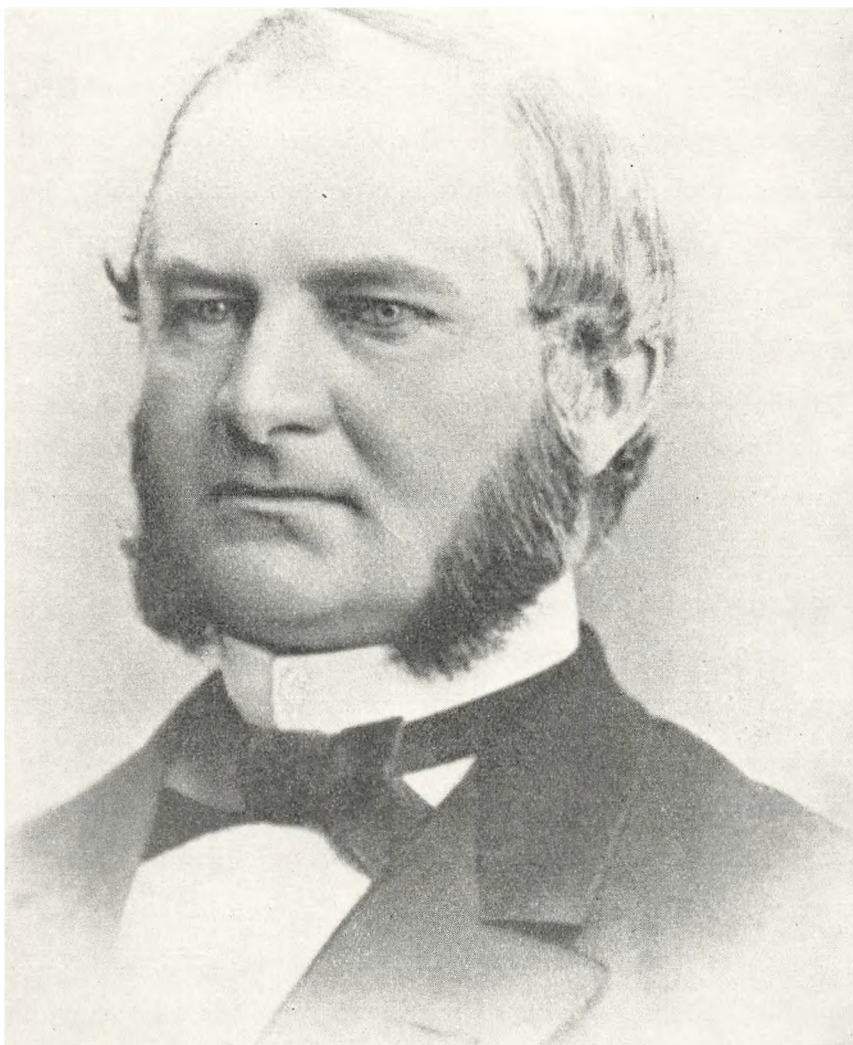
sendt til Bergen for at sætte sig ind i norske Forhold — med det Resultat, at han blev der Resten af sit Liv.

Han kom til et Land og til en By, hvor han forefandt rige Muligheder for industriel Foretagsomhed, og han viste sig i Stand til at udnytte dem med genialt Fremsyn og praktisk Handledygtighed. Saaledes blev han hurtigt opmærksom paa Værdien af de mange Vandfald i Bergens Omegn, og efter at have „opdaget“ Blindheimselven i Arne, 20—30 km Nordøst for Bergen, og dens Egnethed for industriel Udnyttelse, købte han den allerede i 1844. Han blev samtidig klar over, at Toldforholdene var gunstige for industriel Fremstilling af Bomuldsvarer og besluttede at optage denne Industri i Norge. Resolut begav han sig paa en længere Udenlandsrejse til Holland, Belgien, Frankrig, Schweiz, Tyskland og England, hvor han overalt besøgte Bomuldsspindrierne og Væverierne. I Manchester købte han de Maskiner, der var nødvendige til Etablering af Bomuldsvæveri, og vendte tilbage med disse til Bergen 1846.

Allerede i Juli s. A. havde han faaet opsat et lille Væveri i Arne paa 36 mekaniske Vævestole, som i Løbet af de næste to Aar udvidedes til 128 Stole, og i 1849 anlagde han et Bomuldsspinderi og næste Aar Blegeri og Farveri. 1852 blev der anlagt en lille Klædefabrik, som under den nordamerikanske Krig blev betydelig udvidet.

1863 optog Jebsen to Brødre i Firmaet, hvis Navn nu blev forandret til Peter Jebsen & Co., og i 1878 gik Fabrikerne over til Aktieselskab, hvorefter Virksomheden kom til at hedde *Arne Fabriker*. Skønt Peter Jebsen vedblev at være den største Interessent i Selskabet, tog han sig efterhaanden mindre af denne Fabrik, idet han væsentligt af Hensyn til sine Sønner var gaaet i Gang med Anlægget af et større Bomuldsspinderi, Farveri og Blegeri paa Gaarden Dale i Bruvik, hvor han havde „opdaget“ Bergsdalselven, som han købte i 1872. Dale Fabrikerne, som Jebsen opførte i Aarene 1878—80, var næsten dobbelt saa store som Arne Fabrikerne. De indeholdt 40 Kartemaskiner, ca. 10.000 Spindler og et Væveri paa 300 Vævestole og sysselsatte ca. 160 Arbejdere. For samtlige Arbejdere byggedes Beboelseshuse, i hvilke de boede husfrit; desuden anlagde han et Forsamlingshus, en Skole og stiftede en Forbrugsforening. — Arne Fabriker og Dale Fabriker er den Dag i Dag blandt Norges største Tekstilfabriker.

Peter Jebsens ualmindelige Forretningsdygtighed gjorde sig ogsaa gældende paa

Peter Jebsen

Skibsfartens Omraade. Allerede i Slutningen af 1859 blev han indvalgt i Direktionen for „Det Bergenske Dampskibsselskab“ og var fra 1866 til sin Død 1892 Formand i Direktionen. Samtidig var han selv en interesseret Skibsreder, og i Overgangstiden fra Sejl- til Dampskib havde han en sikker Tro paa, at Dampskibene vilde blive de sejrende i Fremtidens Skibsfart. Han blev en Foregangsmand i Skibsfart som i saa meget andet. Dels disponerede han selv over en Række Dampskibe, dels støttede han andre ved at tage store Andele i deres Skibe. I 1871 etablerede han den første norske Amerikalinie „Det norsk-amerikanske Dampskibsselskab“, som paa Grund af Standsning i Emigrationen maatte nedlægges i 1875. I en Aarrække var han Bergens — og sandsynligvis Norges — største Skibsreder.

Jebsens Initiativ og Forretningstalent udfoldede sig ogsaa i en Række andre større eller mindre industrielle Foretagender, og ogsaa i det offentlige Liv blev der lagt stærkt Beslag paa hans store Arbejdskraft og mangeartede Indsigt.

1873 valgtes han til Medlem af Stortinget og blev straks Medlem af Toldkomitéen, som bl. a. behandlede Mellemrigsloven (Handelstraktaten med Sverige), hvis endelige Vedtagelse for en Del skyldtes hans Arbejde. Paa Stortinget talte Jebsen 1875 som den første norske Politiker for en Bane mellem Bergen og Kristiania.

Jebsen havde flere Sønner, der er fulgt i Faderens Fodspor som Forretningsmænd. *Kr. Sundt Jebsen* blev Direktør for Bergens Privatbank, *Vilhelm Jebsen* blev Skibsreder i Bergen, *Oscar Jebsen* Direktør for Nye Høje Fabriker (Bomulds- og Kunstsilkevarer) i Mosby ved Kristianssand, og *Gustav Jebsen* blev Europa-Direktør for den amerikanske Farveconcern „Titan“.

En anden Sønderjyde, *Chr. Petersen* fra Broager, oparbejdede i Eidsvaag ved Bergen en Tekstilfabrik af samme Dimensioner som Dale Fabriker og blev en hovedrig Mand.

Indenfor Skibsfarten gjorde ogsaa andre Danske sig gældende. Kaptajn *William Hansen*, der var Skibsfører i et bergensk Rederi, oprettede 1890 sit eget Rederi i Bergen, og var, indtil han i 1920 vendte tilbage til Danmark, en af Norges største Skibsredere.

Johs. Jantzen (1865—1946) blev en af norsk Skibsfarts mest betroede Mænd som mangeaarig Direktør i „Nordisk Skibsrederforening“. Han var cand. jur. fra Køben-

Direktor Johs. Bruhn

Direktor Johs. Jantzen

Direktor Johan Irminger

Konsul Chr. M. Kjær

havns Universitet og blev Aaret efter Sekretær i Nordisk Skibsrederforening. Foreningen havde Domicil i København, men blev i 1891 flyttet til Kristiania, og Jantzen fulgte med. 1898 blev han Direktør for Skibsrederforeningen og forblev i denne Stilling til 1934, da han fratraadte paa Grund af Alder, men han fortsatte dog som fast Konsulent. Jantzen var Redaktør af Nordiske Domme i Søfartsanliggender siden 1900 og har bl. a. udgivet en Række Skrifter om Søfartsanliggender.

Direktør, Dr. sc. *Johs. Bruhn* (1872—1948) beklædte i mange Aar Posten som Direktør for „Norske Veritas“.

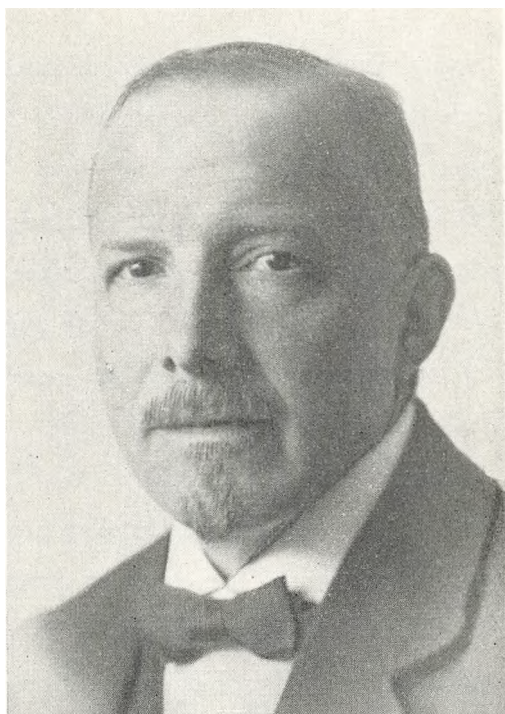
To Danske blev Ledere af Norges største Møllerivirksomhed: *Chr. M. Kjær* i Bergen var Direktør for Hæggernes Valsemølle og *Wilh. Melcher* i et halvt Aarhundrede Leder af Vaxdal Valseværk, den største Møllerivirksomhed i Nordeuropa. — En dansk Ingeniør, *John Irminger*, er Direktør for Bergens Gasværk.

Blandt den senere Tids danske Forretningsmænd i Norge kan nævnes Grosserer *Einar Kunst* og Grosserer *Niels Rand*, Oslo, Direktør for Norsk Sumatra Kompagni, *V. A. Fog*, Oslo, Disponent for Den norske Næringsmiddelfabrik *Chr. Sand*, Skøyen, Direktør *Knud Meldahl*, Frederiksstad mek. Værksted, og Overingeniør *A. Falster*, Akers mek. Værksted.

En af den norske Arbejderbevægelses Førere var *Carl Jeppesen* (1858—1930). Han var født i København, hvor Faderen var Værtshusholder. Forældrene døde, da han var 4 Aar gammel, hvorefter han kom i Pleje hos en Kularbejderfamilie. Han gik i Almueskolen og de Massmannske Søndagsskoler, indtil han kom i Lære som Cigarmager og Cigarsorterer. 1878 rejste han til Norge, hvor han begyndte som Piasavaarbejder, senere blev han Børstefabrikant og Cigarhandler. Han havde tidligt sluttet sig til Socialdemokratiet og blev i Kristiania efterhaanden en af Partiets Ledere, var Redaktør af „Socialdemokraten“ 1887—92 og 1906—07, ligesom han fik adskillige Tillidsposter i Partiet og repræsenterede det paa talrige Kongresser. 1898 blev han Medlem af Kristiania Bystyre, 1901 af Formandsskabet, og 1917—20 var han dettes Formand. Han var en begavet Taler og Skribent, et klart Hoved med et frejdigt, lyrisk Temperament og har skrevet adskillige Arbejdersange. Han regnedes for en af det norske Socialdemokratis Stiftere og fulgte ved Skismaet i 1917 den moderate Fløj.

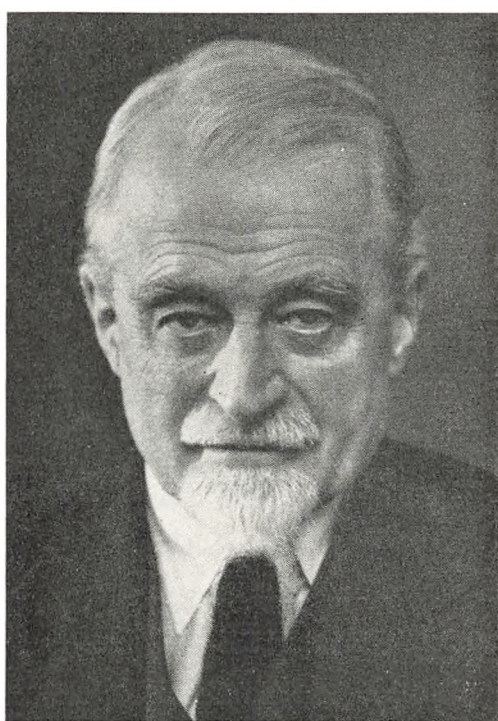
Direktør Vald. Jensen

Mag. sc. Einar Koefoed

Overingeniør A. Falster

Direktør K. G. Meldahl

Fabrikerer *Chr. Andersen* (1875—1949), Trondhjem, var siden 1912 Indehaver af Dropsfabriken „Kryстал“ og havde været i Norge i 50 Aar. Som en særlig Interesse havde han taget sig af Fjerkræsagen i Norge og gjort et banebrydende Arbejde for Oprettelse af Ægcentraler.

Et interessant Kapitel af dansk Indsats i norsk Næringsliv er de mange „Uldjyder“s Etablering af Trikotagefabriker i Oslo og en lang Række andre Byer langs Kysten helt op til Tromsø. En af de dygtigste var *Peter Christensen*, som i 1892 oprettede Drammen Trikotagefabrik, som oparbejdedes til Norges største Trikotagefabrik — med 700 Mand beskæftiget.

Oslos ledende Hotelmand er *Wald. Jensen* (født 1881), der i mange Aar har drevet to af Byens største Hoteller, nemlig „Grand“ og „Bristol“, som han grundlagde. Wald. Jensen har ogsaa en Aarrække været interesseret i dansk Hoteldrift, bl. a. Palace Hotel i København. — Hoteldirektør *Axel Lund*, Hotel „Victoria“, Stavanger, er Leder af en Koncern af Hoteller i flere af Sørlandets Byer.

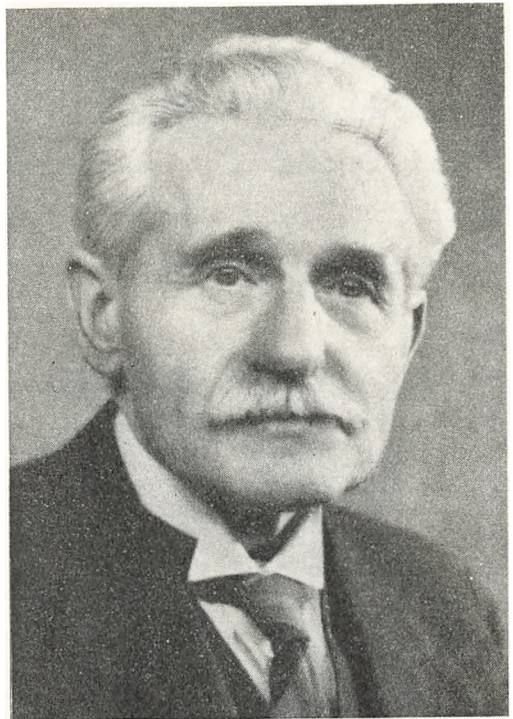
Fotograf *Hilffing Rasmussen* (1870—1941), der stammede fra Assens, kom efter Uddannelse i København og Udlandet til Norge 1898 og oprettede et fotografisk Atelier i Kristiania. 1910 rejste han til Trondhjem, hvor han skabte et stort, meget anset fotografisk Etablissement. Han var en fremragende Fagmand og var langt forud for sine Fagfæller paa næsten alle Omraader. Han var den eneste Fotograf af Fag, som fulgte Begivenhederne i 1905 paa nært Hold med sit Kamera, og hans Optagelser fra den Tid er nu historiske Dokumenter. Han blev Norges første historiske Fotograf og tillige dets første Pressefotograf — en absolut Foregangsmand i Norge paa Fotografiens Omraade.

En Række danske *Videnskabsmænd* er knyttet til norsk Forskning:

Matematikeren *Poul Heegaard* (1871—1948), som i Aarene 1910 til 1917 var Professor i Matematik ved Københavns Universitet, rejste til Norge og blev Professor i Geometri ved Universitetet i Oslo. Han redigerede i en lang Aarrække „Norsk Tidsskrift for Matematik“.

John Sebelien (1858—1932) var en af Norges mest kendte Videnskabsmænd i anvendt Kemi og har udført et overordentlig værdifuldt Arbejde, særlig paa Landbrugskemiens Omraade. Han var født i København, hvor han i 1881 tog polyteknisk

Eksamen. I 1898 blev han Overlærer i Kemi ved den norske Landbrugshøjskole paa Aas og boede siden i Norge. I 1894 blev han Professor og tog sin Afsked i 1928. Under sin Virksomhed paa Aas udrettede han et betydningsfuldt Arbejde, bl. a. paa det plantefysiologiske og landbrugskemiske Omraade. Han nød ogsaa stor Anseelse som Forfatter af Landbrugslærebøger. — Professor, Dr. med. *Sophus Torup* (1861—1937) var i over en Menneskealder Professor i Medicin ved Oslo Universitetet. Han var født i Nykøbing F., studerede Fysiologi i Tyskland, Frankrig og flere andre Lande og udnævntes i 1890 til Professor i Medi-

Disponent Georg Møller

cin med særlig Forpligtelse til at foredrage Fysiologi og blev tillige Direktør for det fysiologiske Institut ved Universitetet i Oslo. Han var Fridtjof Nansens nære Ven og ydede en værdifuld Bistand ved Udrustningen af Nansens Ekspeditioner.

Zoologen *August Brinkmann* (1878—1940), der blev Direktør for Bergens Museums zoologiske Afdeling, hvor han gennemførte flere betydelige Nyordninger, havde Navn som en fremragende Repræsentant for den moderne Zoologi, var Dr. phil. paa et stort Arbejde, „Drøvtyggenes Hudkirtelorganer“, der vakte stor Opmærksomhed i Fagkredse Verden over.

Nationaløkonomen, Professor *K. A. Wieth-Knudsen* var i Aarene 1921—42 Professor i Socialøkonomi, Finansvidenskab og Retslære ved Norges tekniske Højskole i Trondhjem.

Fiskeribiologen, Magister *Einar L. Koefoed* (født 1875) har gennem en lang Aarrække været knyttet til Fiskeridirektionen i Bergen som Assistent og Arkivar. Han har udgivet flere fiskeribiologiske Skrifter.

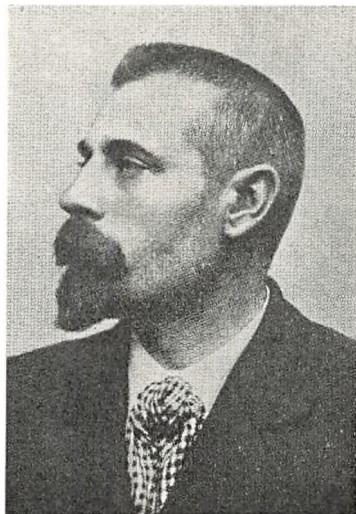
Indenfor norsk Forlagsvirksomhed har to Danske øvet en fremragende Indsats:

Georg Møller som Disponent i H. Aschehoug & Co. 1898—1943 og *Chr. Kønig* som Direktør for Gyldendals norske Afdeling i tyve Aar, indtil dette Forlag i 1927 blev selvstændigt norsk Foretagende.

Blandt Oslos kendte danske Forretningsmænd kan iøvrigt nævnes Direktør *Hakon Grut* (S. K. F.), Grosserer *Niels Rand* (Tæpper), Direktør *Chr. Sand* (Den norske Næringsmiddelfabrik) og Grosserer *Einar Kunst*.

Professor Aug. Brinkmann

Carl Jeppesen

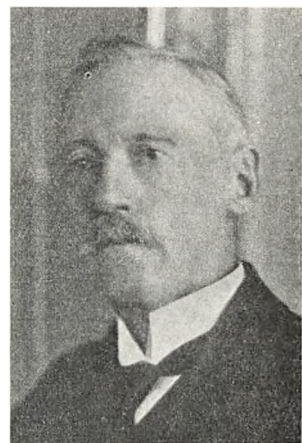
Direktor V. A. Fog

FINLAND

Et af de mest imponerende historiske Bygningsværker i Finland er Olofsborg ved Byen Savenlinna (Nyslott) i den østlige Del af Savolax. Borgen blev bygget af Danskeren *Erik Axelsøn Tott*, der var Hovedsmand paa Viborg Slot og Finlands mægtigste Adelsmand. Bygningen paabegyndtes i 1475, og Borgen staar endnu med sine solide Kampestensmure og med sine massive Taarne ragende op over Skovene som et Symbol paa det finske Folks sejge Udholdenhed i Kampen for at bevare Finland frit. Borgen er opført paa en lille Ø. Erik Axelsøn Tott placerede den lige udenfor den Grænse, der ved Freden i Nöteborg 1323 blev draget mellem Sverige (Finland) og Rusland, hvilket havde til Følge, at Russerne med alle Midler søgte at hindre Byggeriet. Derfor maatte hvert Fartøj, der bragte Sten til Borgen, have Soldater ombord. Og Haandværkerne maatte bogstavelig taget arbejde med Murske i den ene Haand og Sværd i den anden. Da Bygningsværket var afsluttet, lod Erik Axelsøn Tott opsætte en Tavle, hvis Indskrift fortæller, at han har bygget Borgen „Gud til lof, Cristum, Helga Christna tro til Styrkielse“, og Bygningen blev indviet til den norske Helgen St. Olav. Gennem Aarhundreder udgjorde Olofsborg et betydningsfuldt Led i Nordens Værn mod Øst.

De første Danske, som i nyere Tid bosatte sig i Finland, var en Skare danske Mejerister, som med Konsulenterne *A. Voss-Schrader* og *Julius Moldenhawer* i Spidsen kom til Landet i Aarene 1875—80, efter at de danske Foregangsmænd paa dette Omraade, N. J. Fjord og Segelcke, havde bragt Opsving i dansk Mejeribrug.

Medens Moldenhawer efter 7 Aars Virksomhed drog til Amerika, hvor han gennem et langt Liv fortsatte sit Arbejde i Mejeribrugets Tjeneste, blev Voss-Schrader i

Konsulent A. Voss-Schrader

Godsejer H. P. Jensen

Direktør Frantz Mortensen

Finland, hvor han som Statsmejerikonsulent gennem et halvt Aarhundrede var med til at organisere Landets Mejerivæsen.

Efter Mejeristerne fulgte en Del unge, dygtige danske Landmænd, hvoraf flere i Aarenes Løb blev store Godsejere, saaledes *Johan Aäolph*, som blev Ejer af flere Godser og i 20 Aar drev en Mejeriforretning i Helsingfors, som han i 1907 solgte til A/B Jordbrukarnas Mjölcentral, der eksisterer endnu og har 140 Butikker, *Jonas Borup*, *Lapträsk*, *H. P. Jensen*, *Salo* og *Ingeris*, der tillige var Foregangsmand i Mejeribrug paa sin Egn og oprettede flere Mejerier, *Bornemann-Lundbye* m. fl.

I 90'erne kom adskillige danske Haandværkere til Finland, bl. a. flere Hattemagere, som var med til at stifte Dansk Klub i Helsingfors i 1902.

Omkring Aarhundredeskiftet begyndte danske Forretningsmænd at bosætte sig i Finland. Blandt de første var Købmand *Chr. Nissen* og *Jørgen Nissen*, sidstnævnte var Storimportør af amerikansk Hvede. Endvidere Ingeniørerne *Ove Trap Friis* og *Harald Tronheim*, som grundlagde Finska Sodafabriken. Senere kom *Frantz Mor-*

tensen, som blev Direktør for det store Foretagende „Maskin- og Brobygnads A/B“s Separator-Afdeling og oparbejdede den til et meget betydeligt Omfang. *H. Debell* (død 1931), Direktør for Nobel-Standard i Finland, der nu ledes af hans tidligere Medarbejder *Aage Munch-Jensen*. *H.P. Hastrup*, Storkøbmand i Frugt (Finlands „Banankonge“), *Henry Nielsen*, Indehaver af en betydelig Rederiforretning. *A. Voss-Schrader*, Søn af Mejerikonsulenten, indtil sin Død 1950 Direktør for Simonsen & Nielsen; en Broder var Chef for den kendte Chocoladefabrik Fazer. — Endvidere kan nævnes Direktørerne *Kai Bendix* („Vitrifer“), *G. Didrichsen* („Trans-Meri“), Byggeteknikeren *Knud Henberg*, Befragter *Sonne Jakobsen*, *Einar Fogelberg*, Finansdirektør i Ford Motor Co., Direktør *Ove Hastrup*, som er indtraadt i Faderen, Direktør *H. P. Hastrup*s Forretning og i 1949 er valgt til Formand for Dansk Klub. „Ekonomiråd“ *Marius Pedersen*, Direktør for Finska Statens Margarinfabrik, Tobaksgrosserer *Chr. Christensen*, Bogtrykker *Martinus Christensen*, Ingeniør *Kaj Arnold Larsen* (Helsingfors Stads Trafikverk), Ingeniør *Kaj Mortensen* (Søn af afd. Dir. Frantz Mortensen), Ingeniør *O. Berg*, Direktør *Hans Palsbo* samt endelig tre danske Damer, som bl. a. har taget livlig Del i Dansk Klubs Arbejde: Fru *Nuddy Mortensen*, Enke efter Direktør Frantz Mortensen, Konsulinde *Harriet Winkelmann* og afdøde *Karen Frederikke Jensen*, som i mange Aar var Klubbens Bibliotekar.

Direktør H. P. Hastrup

ISLAND

Under de skiftende Forhold og Handelsperioder har danske Forretningsmænd til Stadighed gjort sig gældende i Island. Efter at den danske Monopolhandel, som havde eksisteret siden 1602, var blevet ophævet i 1787, overtoges Handelen af en Række selvstændige Købmænd, hvoraf de fleste var danske, deriblandt mange af sønderjydske Oprindelse. Det danske Firma *Ørum & Wulff* var i 100 Aar det største Firma paa Nord- og Østlandet. Ved Frihandelens Indførelse i 1855 var *P. C. Knudtzon* den førende Skikkelse i Islands Handel, og Firmaet beholdt sin ledende Stilling Aarhundredet igennem, jævnsides med Købmændene *Siemsen, Bryde, Duus, Lefolii, Thomsen* og mange andre.

De saakaldte „islandske Købmænd“ i Danmark — saavel som i Leith — har gennem Aarene gjort store Forretninger paa Island, og der sidder endnu adskillige danske Købmænd i Reykjavik, saasom Konsul *C. Olsen* (Nathan & Olsen), *Ludvig Storr, Sv. Aa. Johansen* o. fl.

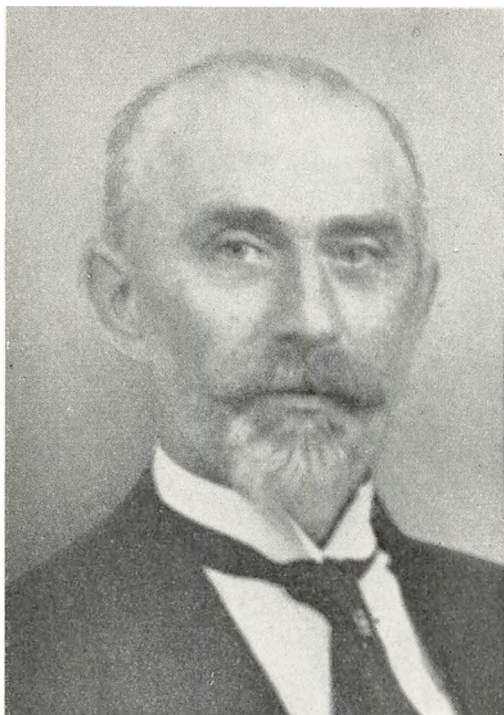
En Indsats af største Betydning for Islands moderne økonomiske Udvikling er ydet af en Dansker, Storkøbmanden *Thor Jensen*. Som 14-aarig Vajsenhusdreng fra København kom han 1878 til Island, hvor hans Liv kom til at forme sig som et Eventyr. Han fik Plads hos en dansk Købmand, men etablerede senere egen Forretning og var en af de første, der begyndte Fiskeri med Damptrawlere. Han stiftede Islands første Trawlerselskab „Kveldulfur“ og blev i det hele taget Islands betydeligste Foregangsmand paa Trawl-Fiskeriets Omraade. Omkring 1925 overlod han sin store Virksomhed til sine fem Sønner og slog sig paa Landbrug. Han købte en mindre Bondegaard udenfor Reykjavik og oprettede her en Mønsterbedrift, som Aar for Aar udvidedes, idet 8 Bøndergaarde inddrogtes. Hele denne Landbrugsbedrift er for nylig overdraget til Reykjavik By. Thor Jensens mange Sønner er helt igennem Islændinge. En af dem er Islands tidligere Stats- og Udenrigsminister *Olafur Thors*, en anden Islands Minister i Washington, *Thor Thors*.

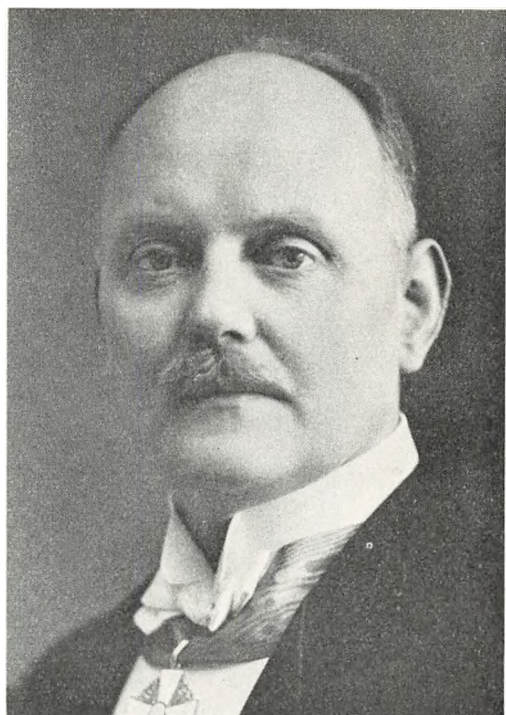
Direktør Thor Jensen

Landfysikus *Schierbeck*, som døde i København omkring Aarhundredskiftet, indførte Havedyrkning paa Island, hvor han virkede i en Aarrække.

Medens Island styredes fra København indtil 1904, var de fleste ledende Embedsmænd danske, dog kom Islændingene ind, efterhaanden som de fik den fornødne Uddannelse. Ogsaa indenfor de private Erhverv har mange specialuddannede Danske arbejdet i Island og derved paa mange Omraader bidraget til Landets Udvikling. Islands Overtagelse af Ledelsen har fortsat i stigende Tempo; der er nu kun een Dansk tilbage som Embedsmand: Ingeniør *M. E. Jessen*, Leder af Landets Maski-

Fyrdirektør Th. Krabbe

Bankdirektør Ludvig Kaaber

nistskole.— Blandt de Danske, som siden Aarhundredskiftet har virket i Island, kan nævnes Direktør *Emil Nielsen*, der i en Aarrække havde ført et af Thoreselskabets Postskibe og i 1912 blev udpeget til at lede det nystiftede Islandske Dampskibsselskab. Købmand *Ludvig Kaaber* (1878—1941), som gennem en Aarrække havde drevet en af ham startet Købmands- og en gros Forretning, blev senere Direktør for Islands Nationalbank. Bankmanden *Emil Schou* blev indkaldt som Organisator og Leder af Aktiebanken Islands Bank (nu Fiskeribanken). Civilingeniør *Th. Krabbe* blev ansat som Landsingeniør og senere Organisator og Leder af Islands Fyr- og Havnevæsen. Apoteker *P. L. Mogensen* blev, efter i en Aarrække at have drevet Apotek i Seydisfjord, Direktør for Statens Spiritusmonopol, siden atter Apoteker i Reykjavik, hvor tidligere en Række ansete Apotekere havde virket, saaledes *Michael Lund* (senere Nakskov) og *P. B. Christensen* (senere Randers). Forstmanden *F. A. Koefoed-Hansen* arbejdede gennem en Aarrække i Statens Tjeneste som Leder af Skovvæsenet og Sandflugtdæmpningen — efter forberedende Arbejder af Kaptajn *C. Ryder*, Professor *C. V. Prytz* og Direktør *C. E. Flensborg*. *P. Petersen* (siden

København) oprettede 1905 Reykjaviks første Biografteater og drev det indtil 1940. Revisor *N. Manscher* (Kontorchef i Københavns Magistrat) organiserede Revisionsvæsenet i Reykjavik samtidig med, at han ledede et af ham oprettet, statsautoriseret Revisionsinstitut, ligesom *Georg E. Nielsen*, der endnu arbejder som statsautoriseret Revisor i Reykjavik.

Grosserer, Konsul Ludvig Storr

Blandt de i Reykjavik arbejdende danske Kvinder kan nævnes Sygeplejerskerne: Professorinde *C. Bjarnhjedins-son*, født *Jürgensen*, som kom til Reykjavik ved Spedalskhedshospitalets Oprettelse for at organisere Sygeplejen og Driften af dette Hospital. Hun efterfulgtes efter faa Aars Forløb af Oversygeplejerske Frk. *H. Kjær*, som fortsatte i denne Gerning, indtil Sygdommen var saa vidt aftaget, at Hospitalet for nogle Aar siden kunde tages i Brug paa anden Maade. Sygeplejerske Frk. *Karen Christensen* blev tilkaldt ved Oprettelsen af det første Tuberkulosesanatorium „Vifilsstadir“ for at organisere og lede Sygeplejen dér. Af disse Sygeplejersker udførte den førstnævnte et stort og betydningsfuldt Arbejde ved at organisere Sygeplejen (specielt Socialsygeplejen) og Sygeplejerskernes Uddannelse i Island.

Saa vel i Reykjavik som i Købstæderne og rundt om paa Landet driver Danske forskellig Virksomhed — ved Handel, Kontorarbejde, Industri og Haandværk, Fiskeri, Landbrug, Havebrug og Mejeri, som Tandlæger, Farmaceuter m. m.

Danske Ingeniørfirmaer har udført betydelige Entreprenørarbejder i Island, saaledes *N. C. Monberg* (Reykjavik Havn, Fiskerihavne i Vestmanø og Isafjord m. m.), *Kampsax* (Kajanlæg i Reykjavik m. m.), *Christiani & Nielsen* (Vejbro over Fnoj-ska), *Højgaard & Schultz* (Vandkraftanlæg ved Ljosafoss, som forsyner Landets

sydvestlige Del, og Laxaa, som forsyner Akureyri, Husavik og Omegn med Electricitet; endvidere Varmtvandsanlægget for Reykjavik By fra de varme Kilder ved Reykir). Ogsaa til Ingeniørprojekter og større Byggeforetagender blev tidligere tilkaldt udenlandske, som Regel danske, Ingeniører og Arkitekter, men i den Henseende er Island nu i alt væsentligt selvforsynende.

Generalkonsul John Fenger
Mangeaarig Medindehaver af
Firmaet Nathan & Olsen

HOLLAND

Gennem Middelalderen og i det 17. og 18. Aarhundrede var der livligt Samkvem mellem Danmark og Nederlandene, og det var til Tider et meget anseligt Antal Danske, der var bosiddende i Holland. Unge danske Handelsmænd søgte Uddannelse i Verdensbyen Amsterdam, og i det 17. Aarhundrede studerede henved 1000 Danske, deriblandt *Griffenfeld* og *Niels Steensen*, ved de berømte gamle Universiteter i Leiden, Groningen og Hardenwyk. Til Friesland emigrerede mange jydsk Bønderkarle, af hvilke mange arbejdede sig op til en betydelig Velstand, hvilket bl. a. de gamle Kirkeklokker, de sendte hjem til deres Fødesogns Kirker, er tydelige Beviser for. Danmark udførte dengang aarligt over 50.000 Stude til Holland, hvilket medførte, at et stort Antal danske Studehandlere og Kludekræmmere og andre Handelsmænd bosatte sig i Holland. Den danske Koloni blev særlig talrig som Følge af, at mange Danske tjente baade i den hollandske Flaade og paa de hollandske Koffardiskibe, som fo'r paa Øst- og Vestindien. I Aaret 1725 anslaaes f. Eks. Antallet af danske Matroser, som om Efteraaret samledes i Amsterdam, naar Skibene var vendt tilbage fra deres lange Togter, til 6—7000. Fra flere af disse Danske, som satte Bo i Holland, nedstammer store, nu bekendte hollandske Familier, ligesom man ogsaa ofte den Dag i Dag, spredt rundt om i Landet, finder gamle danske Familienavne. I det 19. Aarhundrede blev Handelssamkvemmet mellem de to Lande imidlertid mindre og mindre, og Antallet af fast bosiddende Danske i Holland svandt ind.

I vore Dage har dog adskillige Danske vundet stor Anseelse i Holland. Det gælder i særlig Grad de fire Mænd, der har været Støttepiller i Arbejdet for kulturelle Forbindelser mellem Danmark og Holland: Tandlæge, Dr. dent. *G. Lind*, Direktør, Dr. phil. *S. Th. Holst Weber*, Professor *E. Hertzprung* og Direktør, Dr. techn. *H. J. Jerne*.

Dr. Lind, f. 1886 paa Meyersminde ved Kolding, vendte i 1944 tilbage til sin

Fødeegn efter en Menneskealders Virke i Amsterdam. Han blev Tandlæge 1908, to Aar efter Dr. chir. dent. og bosatte sig i 1911 i Amsterdam. Han skaffede sig hurtigt et fornemt Klientel og et anset Navn blandt sine Fagfæller, blev valgt til Formand for Tandlægeforeningen i Amsterdam, grundlagde Foreningens Bibliotek og Dental-musæet i Amsterdam, planlagde og organiserede videnskabelige Foredrag og afholdt Kursus i sit Hjem for yngre Tandlæger. Han indrettede sin Praksis som en Mønster-klinik, idet han i Roemer-Vischerstraat købte en Ejendom, som han under stor Be-kostning lod indrette særligt til dette Brug; der findes næppe mange Tandlæge-klinikker i Europa, som kan staa Maal med denne. Han blev senere valgt ind i Bestyrelsen for „European Orthodontological Society“, blev Aaret efter dette Sel-skabs Præsident, senere tillige Præsident for Tandlægernes mest eksklusive Forening „Fédération Dentaire Internationale“.

I 1929 oprettede Dr. Lind „Dansk Samfund i Holland“, et dansk Bibliotek ved Universitetsbiblioteket i Amsterdam samt Aftenkursus i dansk Sprog og Litteratur ved samme Universitet 1930. Dr. Lind kan tilskrive sig Æren af, at flere Hundrede hollandske Forretningsmænd og Akademikere har lært at tale og læse Dansk. Hans Hustru, Fru *Helene Lind*, er ogsaa Tandlæge, og deres Hjem i Amsterdam var i mange Aar et dansk Centrum. Efter Hjemkomsten til Danmark har Ægteparret slaaet sig ned paa deres skønne Ejendom, „Trapholt“, ved Kolding Fjord og driver en stor Æbleplantage.

Ogsaa Professor *Ejnar Hertzsprung* (født 1873) er vendt tilbage til Danmark efter i 1944 at have taget sin Afsked som Professor i Astronomi ved Universitetet i Leiden. Han er født paa Frederiksberg som Søn af Direktør for Statsanstalten for Livsfor-sikring, mag. scient. i Astronomi Severin Hertzsprung. Efter at være blevet Student i 1892 fra Metropolitanskolen studerede han Kemi ved Den polytekniske Lære-anstalt og blev i 1898 cand. polyt., hvorefter han i et Par Aar var beskæftiget som Kemiker ved Indretning af Acetylgasinstallationer i St. Petersburg (Leningrad). I Aarene 1900—01 studerede han Kemi hos Professor Ostwald i Leipzig. I 1902 vendte Hertzsprung tilbage til København og begyndte paa det private Urania-Observatorium paa Frederiksberg med sine astronomiske Arbejder og Undersøgel-ser — særlig hans verdenskendte Arbejde over Klassificeringen af Stjernerne.

Dr. H. J. Jerne

Dr. G. Lind

Paa Urania-Observatoriet blev Samarbejdet med den danske Astronom Magister H. E. Lau af Værdi for ham. Som Følge af dette betydningsfulde astrofysiske Arbejde blev han i 1909 paa Foranledning af den bekendte tyske Astronom, Professor K. Schwarzschild, kaldet til ekstraordinær Professor i Astronomi ved Universitetet i Göttingen, og da Schwarzschild senere udnævntes til Direktør for det astrofysiske Observatorium i Potsdam, fulgte Hertzprung med Schwarzschild hertil, hvor han indtil 1919 var Observatør ved Observatoriet — kun afbrudt af et 4 Maaneders Observationsarbejde i 1912 paa Mount Wilson-Observatoriet i Californien.

I 1923 og 1931 foretog han i Johannesburg, Sydafrika, en Række Observationer af den sydlige Stjernehimmel.

I September 1919 blev Hertzprung udnævnt til Observatør og et Par Maaneder senere til Adjunkt-Direktør ved Leidens Universitets Observatorium; i Juli 1920 udnævntes han desuden til ekstraordinær Professor i Astronomi ved Universitetet. Efter Professor W. de Sitters Død i 1935 blev han dennes Efterfølger som ordinær Professor i Astronomi ved Universitetet og Direktør for dets Observatorium.

Professor Hertzsprung har offentliggjort et stort Antal videnskabelige Arbejder i internationale, videnskabelige Tidsskrifter og har bl. a. beskæftiget sig med den teoretiske Astrofysik i Forbindelse med sine omfattende Undersøgelser over Dobbelstjerner og variable Stjerner.

Paa Grund af disse Arbejder har han modtaget en uendelig lang Række videnskabelige Hædersbevisninger.

Direktør, Dr. techn. *H. J. Jerne* (1877—1950) var født i Sønderho paa Fanø som Søn af en Skibsfører. Efter at have taget Præliminæreksamen i Esbjerg i 1894 uddannedes han paa forskellige danske Svineslagterier, men gik senere over til den kemiske Industri og Køletekniken. Efter et flereaarigt Ophold i England, hvor han grundlagde Firmaet *Jernoid Ltd.*, vendte han i 1904 tilbage til Slagteribranchen, idet han blev Direktør for *Assen Bacon Factory* i Assen (Holland). I 1919 blev han Direktør for *Rotterdamsche Koel- en Vrieshuizen* i Rotterdam. I 1926 blev han udnævnt til Dr. of Technology honoris causa ved *American State University* i Los Angeles. Dr. Jerne var desuden Bestyrelsesmedlem i forskellige Aktieselskaber samt Formand for den hollandske Faggruppe for Køleteknik, da han ansaas for en Foregangsmand og Ekspert paa Køleteknikens Omraade. Han var endvidere Medlem af forskellige uden- og indenlandske Selskaber, saavel faglige som andre. Dr. Jerne var i en Aarrække Formand for „*Dansk Samfund i Holland*“; han forblev i Holland til 1947 og vendte saa hjem til Danmark, hvor han døde i 1950. Hans Søn, *Thomas C. Jerne*, efterfulgte Faderen som Direktør for det store Foretagende.

Direktør, Dr. phil., Generalkonsul *S. Th. Holst-Weber* (født 1886) er en Lærersøn fra Ringstedegnen. Han blev Student fra Sorø, cand. mag. i Fysik, var Assistent hos Professor *Martin Knudsen* og ved Polyteknisk Lærestalt, hvorefter han kom til Universitetet i Leiden ved dettes medico-fysiske Laboratorium. Senere fik han nærmere Tilknytning til det praktiske Forretningsliv, var knyttet som Fysiker til *Philips Glødelampefabrik* og blev snart Direktør for forskellige hollandske Handelsselskaber, idet han dog ind imellem blev Dr. phil. ved Københavns Universitet. I 1938 blev han Direktør for *N. V. Algemeene Handel en Credit Maatschappij*, Leiden, som han siden har ledet. Fem Aar efter, at han var tiltraadt her, blev han dansk Konsul, og i de svære Besættelsesaar, der ramte baade Holland og Danmark, var han Danmarks

Civilingeniør M. Lassen Nielsen

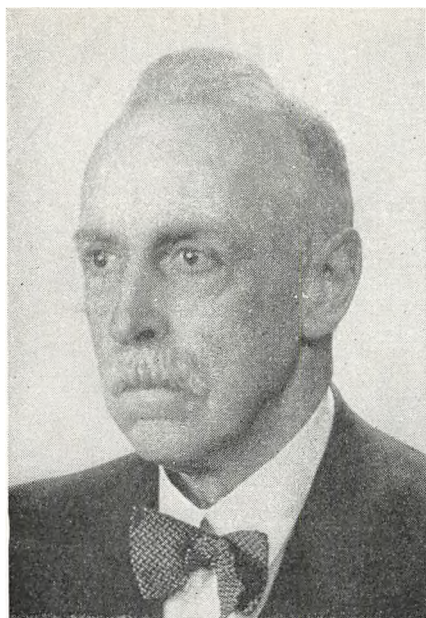

Generalkonsul S. Th. Holst Weber

konsulære Repræsentant for Nederlandene. I 1942 blev han Generalkonsul og Handelsraadgiver ved Det danske Gesandtskab i Haag 1947. Han er Medlem af utallige Bestyrelser og har skrevet en Række videnskabelige Arbejder.

Det danske Ingeniørfirma *Christiani & Nielsen* har i mange Aar haft en Afdeling i Holland, som har udført flere store Arbejder, bl. a. deltaget i Bygningen af den berømte Maas Tunnel.

Tunnelen i Rotterdam blev paabegyndt i 1937 og blev fuldført indenfor den fastsatte Tid. Den blev bygget af fire Firmaer, nemlig de tre hollandske Firmaer: V. Hattun en Blankevoort, Nederlandsche Aannemingsmij. og Internationale Gewapend Betonbouw samt af *Christiani & Nielsens* hollandske Datterselskab. — *Christiani & Nielsen* udarbejdede paa Hovedkontoret i København hele Projektet til den Del af Tunnelen, der fører under Floden, og arbejdede under hele Byggeperioden som raadgivende Ingeniører for Tunnelen. Overledelsen af hele Tunnelarbejdet blev lagt i Hænderne paa Civilingeniør *M. Lassen-Nielsen*, der til det daglige Arbejde havde 10—12 Ingeniører til Hjælp. Under normale Forhold havde hver

Professor E. Hertzsprung

af disse Ingeniører Ledelsen af hver sin Arbejdsplads, men paa de store Dage ved Sænkningen af de 15.000 Tons svære Tunnelelementer var alle Ingeniørerne til Stede for sammen med de 100 udsøgte Arbejdere under direkte Kommando af Ingeniør Lassen-Nielsen at udføre det overordentlig vanskelige Arbejde at sænke Tunnelelementet nøjagtigt paa sin Plads i den 25 Meter dybe Rende i Floden. Kort før Hollands Okkupation i 1940 var Arbejdstempelet paa sit højeste, over 800 Arbejdere var da beskæftiget paa Byggepladsen. Ingeniør Lassen-Nielsen blev i Krigsdagene paa sin Plads i Rotterdam, og det lykkedes ham at

bringe Tunnelen uskadt gennem Krigen, dels paa Grund af de forudseende Forholdsregler, han havde truffet, og dels takket være den modige og dygtige Hjælp, han fik fra fire Ingeniørers Side: to hollandske Ingeniører og de to danske Civilingeniører *K. E. Kolman* og *L. Gravesen*. Tunnelen i Rotterdam er den største Flodtunnel i Europa, den firkantede Tværsnitsform er ny og aldrig tidligere anvendt.

Trælastgrosserer *Vilhelm Carstens*, Oosterbeek, var født ved Slien i Arnæs Præstegaard i 1858; Faderen kom senere til Flensborg. Carstens gennemgik Sorø Akademi, lærte Landvæsen og blev Landbrugskandidat. 22 Aar gammel tog han til Holland for at lede sammenlignende Forsøg mellem tre Mejerisystemer. Næste Aar oprettede han det første store Mejeri i Friesland med en Produktion af 50.000 Liter Mælk om Dagen. Faa Aar efter giftede han sig og indtraadte i Svigerfaderens store Trælastforretning, blev en velstaaende Mand, opfordret til at efterfølge Svigerfaderen som Rigsdagsmand, men afslog Tilbudet. Naar den hollandske Presse fulgte det sønderjydske Spørgsmaal med vaagen Interesse, skyldtes det især den gamle Sønderjyde Vilh. Carstens. Han indsamlede i sin Tid Penge over hele Kloden til en dansk Kirke i Flensborg.

Generalkonsul *H. H. M. Borregaard* (1859—1936) var født i Aalborg, uddannedes

i Handel og Bankvæsen forskellige Steder i Jylland, senere i Hamborg og hos Brdr. Westenholz i London. Han etablerede sig i 1888 i London under Firmanavnet Hans Borregaard & Co. og oparbejdede en betydelig Import- og Eksportforretning hovedsagelig paa Finland, Rusland og Sibirien. Som Følge af sin — ogsaa gennem sit Ægteskab — stadig nærmere Tilknytning til Holland afviklede Borregaard efterhaanden sine Londonforretninger og flyttede til Holland, hvor han i 1909 blev dansk Generalkonsul i Rotterdam. Under første Verdenskrig bestyrede han i et Aar det danske Gesandtskab i Haag. Han var en dygtig Forretningsmand og overordentlig hjælpsom mod Landsmænd.

Generalkonsul H. H. M. Borregaard

BELGIEN

I Vor Frelser's Kirke i Brügge findes en Sarkofag, der rummer Støvet af *Karl den Danske*, kaldet den Gode, Greve af Flandern, tidligere dansk Tronfølger, og Byen Brügges Viceskytshelgen. I Danmark havde man ikke skænket ham og hans Minde synderlig Opmærksomhed, før Forfatteren, Pastor Mogens Strunge i 1937 udgav en Bog om ham. Denne Bog inspirerede Stenhuggermester Schannong, der tit viste sit patriotiske Sindelag ved smukke Monumentgaver, til en værdig Mindesten for Karl den Danske. Denne er nu opstillet i Vor Frelser's Kirke i Brügge.

Karl den Danske var Knud den Helliges Søn og fik ved en mærkelig Skæbnens Tilskikkelse samme Død som sin Fader. Efter Knud den Helliges Drab i Odense i St. Albani Kirke forlod Karl Danmark sammen med sin Moder og blev sin Morfaders Efterfølger som regerende Fyrste af Flandern med Residens i Brügge; her gentoges 1127 Udaaden fra Odense, idet Karl den Danske fandt Døden for Oprørs- haand foran Alteret i Donattanskirken. Brügge hædrede senere hans Minde med Helgenkanonisering og ved at bisætte ham i en pompøs Sarkofag, og nu har Vor Frelser's Kirke yderligere givet Plads til den danske Stenhuggermesters smukke Monument.

I Belgiens store Søfartsby Antwerpen har i Tidens Løb flere danske Firmaer slaaet sig op paa Skibshandel, Mægler- og Rederivirksomhed.

Generalkonsul *Ferdinand Schack Brockdorff* grundlagde et Handelshus, som fortsattes af Sønnen *Frederik Schack Brockdorff* (1847—1923). Han overtog i 1873 Firmaet, der hovedsagelig drev Forretning paa Danmark. Efter Faderens Død udnævntes Fr. Schack Brockdorff til Generalkonsul 1885. Han repræsenterede den danske Regering ved de internationale Kongresser i Bruxelles 1890 vedrørende Undertrykkelse af Slavehandelen i Afrika og Dannelsen af Toldtarifunionen. Han var ofte Mellemed mellem den danske og belgiske Regering, fik dansk Indfødsret og

Skibsreder Hans Poulsen

Direktør Aage Johansen, D. F. D. S.

tog sig altid varmt af danske Interesser. Da Tyskerne faldt ind i Belgien i 1914, forblev han modigt paa sin udsatte Post. Hans eneste Søn faldt ved den belgiske Front i 1917.

Fhv. Skibsfører *H. C. de la Motte Gylstorff* oprettede i 1877 i Antwerpen en Skibshandel, som senere udvidedes til ogsaa at omfatte Bunkerkul. Efter hans Død 1903 overtoges Forretningen af Sønnen, *O. C. Gylstorff*, som udvidede den meget betydeligt i Samarbejde med sin Landsmand *A. Knudsen*.

I 1863 oprettedes et dansk-belgisk shipping Firma *de Leeuw & Philipsen*. En Søn af den ene af Firmaets Grundlæggere, *Sigfr. Philipsen*, var under første Verdenskrig Chef for Fragtnævnet i Danmark. Firmaet er belgisk, men mange unge danske shipping Mænd har faaet deres Uddannelse dér.

Det Forenede Dampskibsselskab har i en Aarrække haft Kontor i Antwerpen, Agence Maritime Belgo-Danoise, ledet af Direktør *Aage Johansen*.

I Gent skabte *Hans Poulsen* (1885—1948) som Chef for Rederiet *V. & L. Baerdecacker* sig et smukt Navn som Skibsreder. Han var Søn af vor store Skuespiller

Olaf Poulsen og kom som ganske ung til Gent, hvor han ansattes i Speditions- og Befragtningsfirmaet V. & L. Baerdemacker. Han traf sin tilkommende Hustru, Chefens Datter Valentine, med hvem han blev gift i 1908, og efter den gamle Baerdemackers Død overtog han i 1908 Firmaet som Eneindehaver og førte det videre med megen Dygtighed. Det er et Firma, som driver Spedition og Befragtning i stor Stil og fylder det meste af Gaden med sine Pakhuse.

Et stort Antal unge Danske har i Aarenes Løb faaet deres Uddannelse i hans store Speditions- og Rederivirksomhed.

I to Verdenskrige havde Hans Poulsen Tyskerne paa Nakken af sig. Under den første sendte de ham simpelthen ud af Belgien i 1915, og han opholdt sig da tre Aar i København og drev Forretningsvirksomhed i Forbindelse med shipping, i den anden var han under meget skarp Kontrol. I disse Krigsaar, hvor der var tyst i de gamle Kontorer, var det ham en Trøst, at Sønnen Olaf, opkaldt efter sin store Bedstefader, var gaaet i engelsk Krigstjeneste, de sidste Aar med Tjeneste i Indien, og modtog en høj engelsk Dekoration. Hans Poulsen var sin Fader lig i Humor og Drøjde, han elskede at samle Venner om sig og holdt glimrende Fester paa sit Chateau, som han ikke uden Grund kaldte „Himmerig“ (Heemeryck). Hans Poulsons Søn, Olaf Poulsen, førte Forretningen videre, men kom ulykkeligt af Dage i Begyndelsen af 1950.

En af dansk Fiskehandels og Fiskeeksports banebrydende Mænd var Konsul *K. M. Vendsyssel* (1855—1932) i Bruxelles. Han var født i Fiskerbyen Lønstrup og var fra Barnsben fortrolig med alt, hvad der stod i Forbindelse med Fiskeri. I en ung Alder begyndte han at drive Handel med Fisk, først i Hjørring, senere under større Forhold i Frederikshavn. I 1895 flyttede han sin Virksomhed til København, hvor han grundlagde Firmaerne Vendsyssels Fiskeforretning og Vendsyssels Handelshus. Allerede i sin Frederikshavnertid var Vendsyssel begyndt at eksportere Hummer og Laks til Tyskland, og det blev efterhaanden hans to Specialer i den internationale Eksportvirksomhed, han drev, og som han samlede i en Række særlige Aktieselskaber. Der blev anlagt Filialer i Seattle og Astoria, Amerika. Stillehavskysten og København blev tillige Centrere for en omfattende Storhandel med frossen, amerikansk Laks, der fandt Afsætning i store Dele af Europa. I 1924 grund-

lagde Vendsyssel i Belgien en ny Central for denne Verdensforretning. Han flyttede selv til Bruxelles, blev dansk Konsul dér og ledede personlig det nye Firma „Maison Vendsyssel“, der forsynede store Dele af Europa med Laks fra Amerika, Fisk fra Danmark etc. — Det store Firmas nuværende Direktør er *Børge Kehler*.

Det største Navn blandt de Danske i Belgien var i en lang Aarrække Gartneriejer *J. P. Hartmann* (1870—1948). Johs. Palmer Hartmann var født i København som Søn af Komponisten, Professor Emil Hartmann. Han begyndte sin gartneriske Uddannelse 1886 i Fuglsang Have paa Lolland. Var derefter et Aar i Zeiner Lassen og Dithmers Gartnerier i Helsingør og rejste saa til Udlandet, hvor han i de kejserlige Gartnerier i Sanssouci i Potsdam, hos I. C. Schmidt, Erfurt, og Richters store Gartnerier i Dresden fuldendte sin Uddannelse. Derefter rejste han til Gent for at sætte sig ind i de derværende Kulturer, og Interessen for dette Sted vakte saa stærkt, at Tanken om en Forbliven dér paa Pladsen fæstnedes mere og mere. Dertil var imidlertid, af Hensyn til den verdensomspændende Eksport af gartneriske Produkter fra Gent, forskellige Sprogkundskaber absolut nødvendige, og Hartmann foretog derfor en Studierejse til Frankrig og England og derfra til København, hvor han paa Landbohøjskolen deltog i Havebrugsundervisningen og underkastede sig den dertil hørende Havebrugseksamen.

Han oparbejdede i Gent Europas største Handelsgartneri og var i det hele en markant Skikkelse indenfor europæisk Gartneri, Foregangsmand baade teoretisk og praktisk.

Fra sin tidligste Ungdom havde han levende Interesse for Planteverdenen, og i Gent fandt han det Klima, han søgte, til Dyrkning af stedsegrønne Planter, især Palmer og Laurbærtræer, som blev hans Specialiteter. Fra en lille Begyndelse voksede hans Haveanlæg til et stort Territorium, en vidtstrakt Koloni af Drivhuse, hvor Turister ofte gik i Timevis og beundrede de sjældne Vækster, som man kunde se

J. P. Hartmann

fra de var smaa spirende Skud, til de blev frodige gamle Kæmper. Han eksporterede til alle Verdensdele, og han fortalte, at Hemmeligheden ved hans præmierede Planter var den, at i Gent fik de det stærke Sollys, de skulde have, men uden Solstraaler. De fik Lyset og Varmen gennem en hvidlig Taagedis. Gartneriet blev det førende blandt de ca. 800 Gartnerier i og omkring Gent. Af hans mægtige Arealer var 400.000 Kvadratmeter under Glas, og Gartneriet beskæftigede til Stadighed et Par Hundrede Mand. Et Par Tal vil vise Gartneriets usædvanlige Omfang: Der kultiveres aarligt 200.000 færdige Azaleaer, 10.000 Araucia, 150.000 Palmer og 50.000 Aspidistria. Foruden Arealerne i Gent havde Gartneriet Forbindelse med Dyrkere i alle Egne af Flandern, saaledes at hver Kultur fik de bedste Betingelser. I November—December udgik 4—5 Millioner Knolde fra Gartneriet.

Hartmann havde en forunderlig lykkelig Haand baade som Gartner og som Forretningsmand og forøvrigt ogsaa som Opdrager af et gennem Aarene meget betydeligt Antal unge, fremadstræbende Gartnere, hvoraf de fleste danske. Hartmann havde fast Bopæl i Gent siden 1894 og beklædte en Række dansk-belgiske Æreshverv. I 1923 blev han udnævnt til dansk Konsul i Gent, og som saadan støttede han sine Landsmænd, saavel derboende som tilrejsende, med Raad og Daad. Det var paa hans Initiativ og med hans Støtte, at der i Aaret 1928 blev oprettet et Sømands-hjem med tilhørende Kirke til Værn for de mange skandinaviske Sømænd, der besøger Havnen i Gent.

Hans smukke Hjem stod gæstfrit aabent for hans Landsmænd, og han kom hver Sommer hjem paa Besøg hos sin Søster, Godsejerinde Bodil Neergaard paa Fuglsang.

TYSKLAND

Gennem Aartusinder har der staaet Stridigheder i Egnen omkring den Vold i Slesvig, som antagelig først Kong Gudfred og senere Dronning Thyra lod opføre til Værn mod Naboerne mod Syd. Medens Danskerne i Aarhundreder som Vikinger var de angribende, blev Forholdet her det modsatte. Efter nogle maaske heldige Hærgningstog i Sachsen og andre Egne af Tyskland blev det Naboen, der var den truende.

I Middelalderen var Forbindelsen med Tyskland ringe og kun faa Danske tog derned. Hansetiden ændrede noget i dette Billede, men overfor Hansestæderne nærredes fra dansk Side den samme Frygt, og man har ingen Eksempler paa, at Danske som Handelsmænd har gjort sig gældende indenfor Hansestædernes Ring. Efterhaanden aftog Frygten noget, og adskillige Danske tog til Tyskland for at studere ved de forskellige Universiteter, men først med Reformationens Indførelse kan man tale om, at der blev en mere intim Forbindelse — og da fik den iøvrigt Slagside, for nu var det Tyskerne, der oversvømmede Danmark og ikke omvendt. Indenfor Videnskab, Handel og Kunst gjorde de sig stærkt gældende i Danmark og blev stærkt favoriserede, og de opnaaede ikke blot høje Embeder, men der blev af den indvandrede tyske Adel skabt en helt ny Overklasse i Danmark.

Dansk Indsats i Tyskland var derimod længe beskednen. Det skulde blive indenfor Kunsten, at Danske først gjorde sig gældende i det store Naboland, og som en af de betydeligste skal nævnes *Diderik Buxtehude* (1637—1707). Faderen var Organist i Helsingør og gav selv Sønnen den første Uddannelse. Selv kom den unge Buxtehude tidligt til at virke som Organist, først i Helsingborg og fra 1660—67 i Helsingør. Efter syv Aars Tjeneste i Fødebyen fik han et meget smigrende Tilbud fra Lübeck om at blive Franz Tunders Efterfølger som Organist ved Mariakirken. Han tog mod Tilbudet og blev her til sin Død. Han opnaaede tidligt stor Berømmelse,

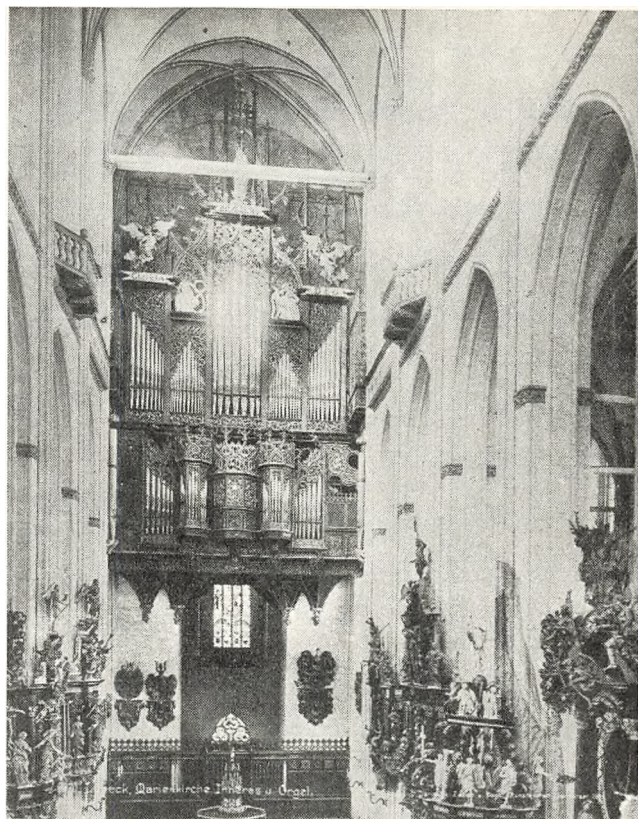
navnlig vakte de saakaldte „Abendmusikken“, store Kirkekoncerter, som han fra 1673 i en Aarrække afholdt i Adventstiden, stor Opsigt, og her hørte man Samtidens største Kantateværker samtidig med Buxtehudes egne Kompositioner, hvoraf flere er skrevet netop til disse Koncerter. Samtidig fik han Lejlighed til at vise sin sjældne Orgelkunst, hvorved Lübeck snart blev en af Nordtysklands vigtigste Musikbyer. Blandt Buxtehudes Elever udmærkede sig navnlig den tidligt afdøde Sønderjyde *Nic. Bruhn* fra Svavested. Ogsaa Johan Sebastian Bach blev en af hans Elever, idet han 1705 paa sin Fod gik fra Arnstadt i Thüringen til Lübeck for at høre og lære af den store danske Orgelmester, en Rejse, der siden satte dybe Spor i Bachs Kunst. Af Buxtehudes Kompositioner blev kun en ringe Del trykt i hans Levetid, men i nyere Tid er man begyndt paa Grundlag af de spredte, endnu bevarede Afskrifter at udgive hans betydeligste Arbejder, Koralbearbejdelser, Orgelværker etc. Langt den betydeligste Del af hans Arbejder findes i Uppsala. I de frie Orgelværker har han naaet et Højdepunkt, der stiller ham paa den ypperste Plads før Bach.

C. F. Hansen — Ny-Klassicismens fornemste Repræsentant i dansk Arkitekturhistorie — skabte i de Aar, han var Landbygmester for Holsten, en Række offentlige og private Bygninger, som i Nutiden omfattes med samme Interesse og Beundring som de Bygværker, han senere rejste i København (Domhuset og Nytorv Arrest, Frue Kirke, Metropolitanskolen).

Digterne kom ogsaa til at spille en betydelig Rolle: *Baggesen* og senere *Oehlen-schläger* var hyppige Gæster i Tyskland, ofte paa store Herregaarde, og paa samme Maade gæstede tyske Digttere Danmark. Her var virkelig Tale om en oprigtig Kontakt.

Dette var dog naturligvis kun en Kontakt, der sporedes i visse Kredse. Den solide Forbindelse med Tyskland gennem Danskes Indsats dernede skabtes først i Hamborg. Først langt senere hen kan man tale om en Koloni af Danske i Berlin. Hamborg laa saa nær, den var nærmest at betragte som et Led af Helstaten, hvortil Nabobyen Altona hørte. Alligevel blev det især efter Napoleonskrigene, at Hamborg fik Betydning for Danmark, ja man kan godt sige, fik et Herredømme over dansk Handel, som kun kan sammenlignes med Situationen under Hansesædernes Blomstringstid. Jo mere det af forskellige Grunde gik tilbage for København som

direkte Importør af oversøiske Varer, des mere gik det fremad for Hamborg, hvis Købmænd forstod at faa det mest mulige ud af Situationen under Benyttelsen af delvis nye Metoder. Hamborg blev ikke blot Danmarks Leverandør af Importvarer, men ogsaa Afgager af vor Eksport, og som noget ganske naturligt gik til lige alle vore Pengetransaktioner med Udlandet, private som offentlige, over Hamborg. Den danske Storkøbmand, Generalkonsul *Hendrik Pontoppidan* i Hamborg var den danske Stats Bankier, og

Mariakirken i Lübeck

havde end Trearskrigen til en vis Grad hæmmet Hamborgs dominerende Indflydelse i Danmark — den finansieredes for Danmarks Vedkommende af den dansk-engelske Hambros Bank i London — saa var Afhængigheden dog stor nok til, at Krisen i 1857 meget hurtigt forplantede sig fra Hamborg til København. Den unge Bankdirektør C. F. Tietgen tjente sine Sporer ved at gennemføre en Hjælpeaktion til Huset Pontoppidan. Syv Aar senere gjorde Krigen i 1864 Ende paa Hamborgs Magt over dansk Næringsliv.

Hendrik Pontoppidan (1814—1901) voksede op i Thisted, hvor Faderen var Præst (han døde, da Sønnen var tre Aar). Han var som trettenaarig en kort Tid til Søs med en lille Skude, men kom saa i Handelslære hos M. W. Sass i København. Som Kommis kom han til Altona og var der i tre Aar og kom saa til Manchester. Med en lille Kapital oprettede han 1841 i Hamborg Firmaet *H. Pontoppidan & Co.*, som ved samvittighedsfuldt Købmandsskab snart voksede sig stort. Til at begynde

med handlede Firmaet med Hørkram og Fedevarer, senere slog det sig paa Kommissionshandel i Korn og gjorde her mægtige Forretninger. Størstedelen af det danske Korn, der gik til England, solgtes gennem Pontoppidans Firma, der mere og mere lagde sin Forretning an paa Kornhandel og tilrev sig den danske Eksport af Korn til England og Norge. Her brød Pontoppidan faktisk nye Veje. Før hans Tid købte de danske Provinskøbmænd Kornet af Bønder og Godsejere i Efteraarstiden og lod det derefter ligge Vinteren over. De maatte selv tage Risikoen med Befragtningen, og talrige Havarier paaførte dem store Tab. Der var Tider, hvor 20—30 Kornskibe laa i danske Havne og ventede og ofte maatte losses om for at undgaa Brand ombord.

Nu kom de danske Provinskøbmænd ind paa at sælge Kornet til Pontoppidan og faa de paa ham trukne Banco-Veksler diskonteret i Nationalbanken. Da den engelske Korntold bortfaldt i 1849, tog Pontoppidans Forretning et uanet Opsving. Som sin Medarbejder og faste Forbindelse i London havde han *Regnar Westenholz*, der fra 1845 blev optaget som Kompagnon i Firmaet. De to havde som unge Kommis'er lært hinanden at kende i Altona, og de sluttede Venskab for Livet. Westenholz, der senere blev dansk Finansminister, købte sig udstrakte Godser i Danmark og blev ligesom Pontoppidan en fremragende Godsejer. Efterhaanden som Pontoppidans Forretning voksede, tjente den danske Nationalbank store Penge paa Diskonteringen af hans Veksler.

Det store Handelshus vandt Tillid ude og hjemme, og da Handelskrisen 1857 fik Forretningen til at vakle, forstrakte — paa Tietgens anbefaling — Nationalbanken det med et Laan, som hurtigt blev tilbagebetalt. Pontoppidan var til sin Død taknemlig for den Hjælp, han havde faaet fra Danmark. Han tog levende Del i sit Fædrelands Skæbne, og dets Ulykke i 1864 gik ham nær til Hjerte. For at bevare Tilknytningen til sin Hjemstavn og være med i Arbejdet for Landets Genrejsning købte han Hovedgaarden „Constantinsborg“ ved Brabrand Sø og udviklede den til en Mønsterbedrift. Ogsaa Hedens Opdyrkning interesserede han sig for; i Nærheden af Herning købte han 1600 Tdr. Land Hede, som han beplantede, afvandede og opdyrkede. Han ydede Støtte til Hedeselskabet, Landboforeninger, til Rationaliseringen af Mejeridriften, til Fjerkræavl og Mosekulturen. Som Handelsmand

Generalkonsul Hendrik Pontoppidan

staar han som en af Danmarks betydeligste, han kan sidestilles med Tietgen og havde ligesom denne et udpræget Initiativ og en Evne til at lede Forretninger ad Baner, der hidtil ikke havde været anvendt. Hans Sønner fortsatte hans store Virksomhed.

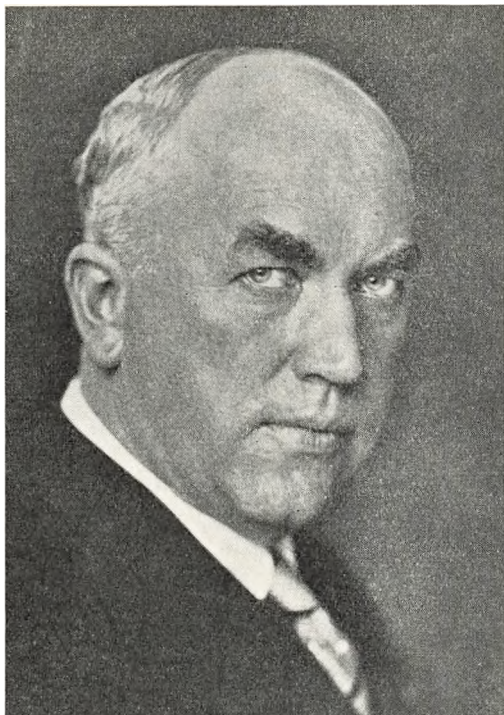
Firmaet H. Pontoppidan & Co., der er et af de sidste Minder fra de Dage, da Danmarks Handel gennem Hertugdømmerne brugte Hamborg som Udfaldsport mod Syd, er fremdeles i Slægtens Eje. Dets Forretninger er i Hovedsagen af samme Art som i Stifterens Dage. Firmaet er nu i tredje Generations Eje, idet to af Stifterens Sønesønner, *Oluf Pontoppidan* (Søn af Erik Pontoppidan der døde 1904) og Dr. *Harald Pontoppidan* (Søn af Hendrik Pontoppidan jr., der døde 1934) er Associés i Firmaet. De taler begge Dansk og har bevaret Tilknytningen til det gamle Land, ligesom de har lagt Vægt paa at opretholde de gode Traditioner fra den danske Tid.

Samtidig med Pontoppidan kom en anden ung, dansk Forretningsmand, *Schack-Sommer*, til Hamborg; han var i nogle Aar i Pontoppidans Forretning og oprettede senere Firmaet *Holbeck & Sønner* sammen med en Landsmand M. L. Holbeck. Han var Medstifter af „Det danske Selskab“ og tilbragte sine Ferier paa sit Landsted „Sommariva“ ved Helsingør.

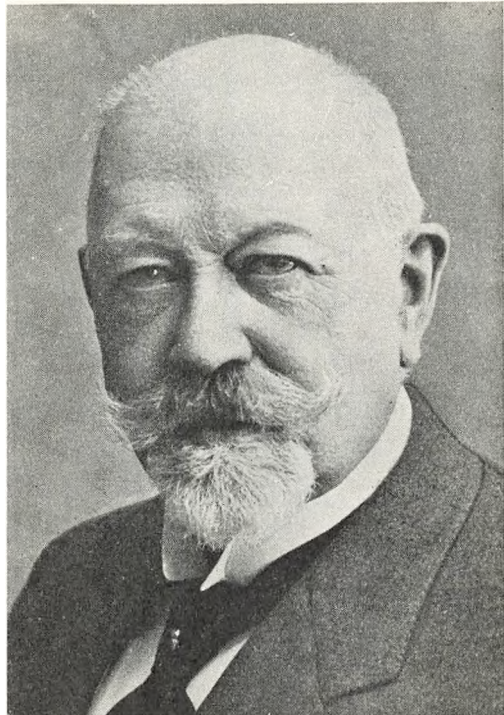
Da England i 1892 lukkede for Indførsel af levende danske Kreaturer, var der flere danske Kreaturkommissærer i London og Newcastle, der forlagde deres Virksomhed til Hamborg. Den mest fremtrædende var *Christen M. Ladefoged* — Fætter til den kendte, danskfødte Storimportør i London *L. Nielsen-Ladefoged* — der blev en hovedrig Mand og i mange Aar drev Forretning baade i Hamborg og London og tilsidst flyttede tilbage til sin Slægtsgaard „Marielyst“ ved Skive, som han udvidede ved at købe en Række andre Gaarde samt Jord og ved at udtørre store Arealer.

En Nevø til Ladefoged, *Knud C. Knudsen* (død 1950) fortsatte dennes Forretning, efter at Ladefoged selv var taget til London. Knudsen boede i flere Aar i Hamborg og stiftede senere sammen med sin Svoger Firmaet *Lundgaard, Knudsen & Weber*, der blev det betydeligste Firma i Branchen.

Brødrene *Edvard, Julius og Johannes Dall* drev i Fællesskab en stor Kreaturkommissionsforretning, som fortsattes under tysk Ledelse. En fjerde Broder, *Hans Dall*,

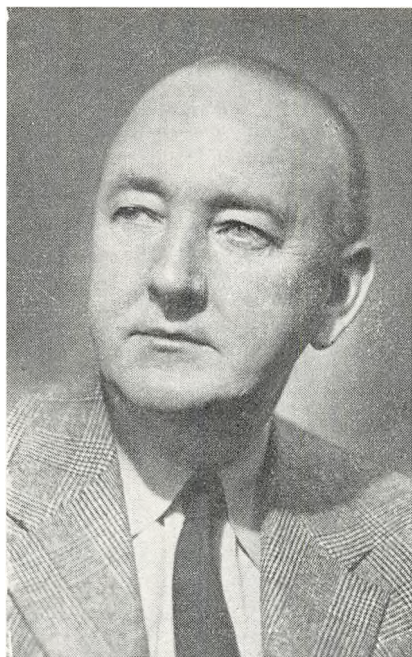
Generalkonsul S. P. F. Seest

Konsul Chr. F. Christoph

drev en stor Import, senere indenlandsk Forretning med Opkøb af Svin paa Hamborgmarkedet til Afsætning i Industribyerne i Vesttyskland. Andre store danske Kreaturkommissionærer som *Møller-Kjær*, *Alfred Kraul*, *Jens Breinholt* og *Peter Kjeldsen* — alle Jyder — drev indtil den første Verdenskrig en meget betydelig Import af levende og slagtede Kreaturer fra Danmark til Tyskland. 1916 blev Importen af Kreaturer og Kød centraliseret i „Central-Einkaufs-Gesellschaft“, og dermed var det Slut for det private Initiativ for en Aarrække. Afdøde *Mourits Mortensen* var en Tid lang anset som den største danske Hesteimportør i Hamborg, men slog sig, efterhaanden som Hestene blev færre, ogsaa paa Kvæghandelen og døde som en hovedrig Mand. Til Hamborg søgte gennem Aarene mange unge danske Handelsmænd for deres Uddannelses Skyld. Adskillige blev dernede og etablerede selvstændige Forretninger, saasom *Chr. Münster*, der oparbejdede en stor Virksomhed i Kemi-kaliebranchen, Firmaet *Walsøe & Hagen*; i Assuranceverdenen gjorde Kaptajn *Joh. Havemann* sig gældende som Søforsikringsekspert.

Ingeniør *G. Tychsen* oparbejdede Oliefabriken „Teutonia“ ved Hamborg, Datter-

Direktør Carl Christiansen

selskab af Aarhus Oliefabrik, til det største danske Foretagende i Hamborg, men desværre endte det med en Fallit, der satte sine Spor i dansk Bankvæsen.

Fabrikant *Carl Christiansen*, der i 1910 som tyveaarig kom til Hamborg, skabte en betydelig Virksomhed: Norddeutsche Schleifmittel-Industrie, som han oparbejdede til Tysklands næststørste Fabrik for Fremstilling af Slibematerialer, og som før Krigen havde Filialer i Italien, Frankrig og England. Virksomheden er genoptaget efter Krigen.

I Itzehoe i Nærheden af Hamborg var i en Menneskealder to dygtige danske Statsborgere Ledere af verdenskendte Virksomheder: Direk-

tør *Anders Andersen*, Mechanische Netzfabrik und Weberei A/G, Europas ældste og største Fiskenetfabrik, og Ingeniør *Johs. Hinsch*, Indehaver af Firmaet Siemens & Hinsch, der fabrikkerer Centrifugalpumpen „Siki“.

I Harburg oparbejdede *Carl Drejø* og *Hans Olsen* et stort Skibsmæglerfirma. Det verdenskendte „Uhlenhorster Fährhaus“, der nærmest svarer til den under Besættelsen ødelagte Yacht-Pavillon i København, havde i mange Aar som Inspektør dansk Statsborger *Ole Olsen*, der senere avancerede til Meddirektør og Medindehaver.

Aug. Nielsen, født i Skive 1867, opbyggede i Hamborg en omfattende Import- og Eksportorganisation, hvis Speciale var Oprettelse af Kaseinfabriker rundt om i de mælkeproducerende Lande.

Rundt om i Tyskland gjorde danske Forretningsmænd isoleret en betydelig Indsats. I 1849 grundlagde *Charles Petit* i Lübeck et Speditionsfirma, som Sønnen, Generalkonsul *Charles Hornung Petit* (1844—1934) videreførte. Han indtraadte i Firmaet 1870, blev Aaret efter dansk Vicekonsul og i 1892 dansk Generalkonsul. Skønt født i Lübeck følte han sig altid som dansk, og ikke blot oparbejdede han

Virksomheden, der havde nær Kontakt med det gamle Land, men han var ogsaa en uselvsk Hjælper af alle danske Interesser.

Det samme gælder Konsul *Chr. F. Christoph* (1846—1932). Han var født i Christiansfeld, hvor Faderen var Snedkermester. Fra sit 6. til sit 13. Aar besøgte han den derværende Brødreminigheds Skole, saa kom han i Lære hos sin Fader og derefter paa Teknisk Skole i København. I Slutningen af 60'erne aftjente han frivillig sin Værnepligt som Garder, hvorefter han aabnede en Møbelfabrik i København. Det var dog først, da han var gaaet i Kompagni med Arkitekt Unmack, og de havde overtaget Fabrikationen af de saakaldte „Døckerske“ Telte, at den store Fremtid aabnede sig for ham. Ikke alene med det prøjsiske Krigsministerium, men ogsaa med Sultan Abdul Hamid, ved hvis Hof Christoph i flere Maaneder opholdt sig, afsluttede Firmaet store Forretninger, og efter forskellige Vanskeligheder lykkedes det ogsaa Christoph, der havde bosat sig i Warszawa og dér var blevet udnævnt til dansk Konsul, at faa betydelige Leverancer til Rusland. Baade Witte og Sukomlinof interesserede sig for ham og hans fortrinlige Barakker; Markedet udvidedes til Italien og Spanien, Østrig, Sydamerika og Holland, og Krigen gav Firmaet et yderligere Arbejdsfelt, der ogsaa udvidedes til Bygning af Jernbanevogne. Christoph & Unmack nød Verdensry. Firmaets gamle Chef bosatte sig siden i Berlin, hvor han døde æret for sit Livsværk og som den danske Kolonis ældste.

Et stort dansk Navn i den elektriske Industri var Ingeniør *Knud Nielsen* (1878—1935). Han var født i København; efter Uddannelse i England, Tyskland og Amerika blev han Direktør for Siemens Elektrische Betriebes Elektricitetsværk i Malaga 1906—10. I de følgende tre Aar var han Direktør for samme Selskabs Ueberlandszentrale i Wiesmoor, hvor han foretog sine epokegørende Eksperimenter. 1913—30 ledede han Selskabets Ueberlandszentrale i Lübeck. 1920 blev han Direktør for dette Selskabs Centralforvaltning, og 1922 for dets Datterselskab „Kraftwerk Unterweser“; efter Fusion af disse Selskaber og Ændring af Firmabetegnelsen til Nordwestdeutsche Kraftwerke blev han i 1925 Direktør for dette og beklædte Stillingen til sin Død. Samtidig var han Formand i eller Medlem af Bestyrelsen for henved en Snes store tyske Elektricitetsselskaber, bl. a. Preussische Elektrizitäts A/G. 1925 udnævntes han til Dr. techn. h. c. ved Berlins tekniske Højskole.

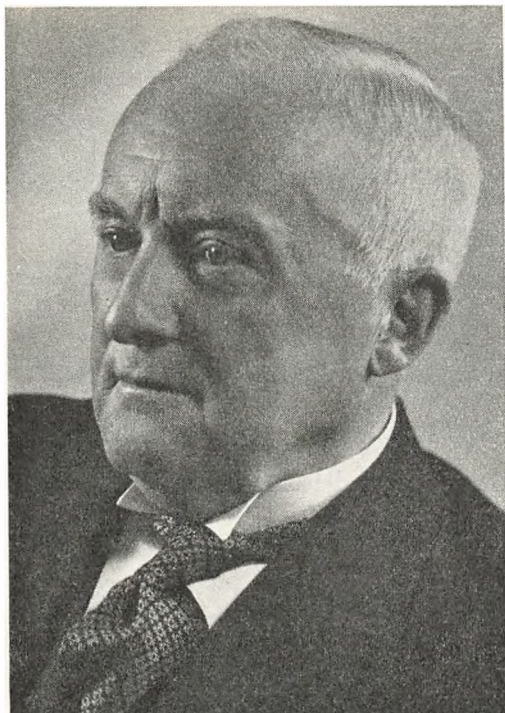
En anden kendt Tekniker, der i en Aarrække virkede i Tyskland, var Ingeniør *S. A. Faber* (1867—1937), Broder til Statskonsulent Harald Faber og Professor Knud Faber. Han fik sin Uddannelse i England, Tyskland og Frankrig, var senere bl. a. Direktør for A/S De danske Sporveje og forestod Sporvejenes Overgang til elektrisk Drift. Saa rejste han til Tyskland og blev i en Aarrække knyttet til „Gesellschaft für elektrische Unternehmungen“.

Ingeniør *Erik Sommerfeldt* indtog en Del Aar en fremskudt Stilling indenfor den tyske Elektricitetsindustri og blev senere Direktør for Dansk Aluminiumindustri i København.

Den danske „Automobilkonge“ i Tyskland *Jørgen Skaftø Rasmussen*, født paa Falster, udlært som Smed i København, kom i 1900 til Tyskland, gennemgik Mittweida-Skolen og begyndte i 1906 i Zschopau i Sachsen en Motorfabrik, som han oparbejdede til en af Europas største Automobil- og Motorcyklefabriker: „Zschopauer Motorenwerke“, der omfattede et Net af Forsyningsfabriker i hele Erzgebirge og beskæftigede 7000 Mand. Fra Fabrikerne udgik bl. a. Tysklands populæreste Vogn, D. K. W. I Begyndelsen af 1930'erne indtraadte der Vanskeligheder, som medførte, at Skaftø Rasmussen udtraadte af Ledelsen, men samtidig blev udnævnt til Æresdoktor ved Universitetet i Dresden. Efter sidste Verdenskrig er han flyttet til Danmark, hvor der synes at skulle vise sig nye Muligheder for Udnyttelse af hans Evner.

Et meget anset Navn erhvervede Dr. techn. *Jul. H. West* (1868—1946) sig. Han var født paa Egelund Skovridergaard ved Faaborg og kom som 18-aarig til Tyskland, hvor han studerede ved en Række Universiteter. I Tidens Løb udsendte han en lang Række praktisk-videnskabelige Værker, bl. a. om økonomiske og tekniske Emner, og han var raadgivende Ingeniør ved forskellige Fabriksorganisationer, som i høj Grad anerkendte det fremragende dygtige Arbejde, han udførte for flere tyske Industrier. West følte sig altid som Dansk; naar han inspicerede Fabriker, kørte han rundt med et lille Dannebrogflag paa sin Automobil, og han vedblev at være dansk Statsborger.

I Mannheim har Generalkonsul *S. P. F. Seest* skabt sig en smuk Stilling. Han er en Gaardejersøn fra Ødis Bramdrup, født 1882; efter at have taget Præliminærexamen rejste han sydpaa, fik Eksamen fra Handelsskolen i Strassbourg, og i de

Dr. J. Skaft Rasmussen

Søren Hermansen

følgende fire Aar fik han praktisk Handelsuddannelse. I 1908 oprettede han i Mannheim Rederiet Schleppdienst Mannheim og syv Aar senere Firmaet Seest & Vogt, Import & Export. Fra 1923 har han været Direktør for SAWIKO G. m. b. H., Salzgewinnungs und Vertriebsgesellschaft des Winterhalls Konzerns. Han blev dansk Konsul i 1923 og Generalkonsul 1939.

Henry Rasmussen oprettede i 1907 i Vegesack ved Bremen et Baadeværft, som han oparbejdede til at omfatte Bygning af Lyst- og Brugsfartøjer saasom Sejl- og Motoryachte, Inspektionsbaade, Redningsbaade, Marinefartøjer o. lign.

Ingeniør *Balthazar Münter* (1867—1933) var i Ueberlingen ved Bodensøen i en Aarrække Leder af et af Tysklands største Jernbanebygningselskaber. Münter var Søn af Kammerherre, Kommandør A. H. J. B. Münter. Han blev Student fra Malmø i 1886, hvor hans Fader paa det Tidspunkt var Direktør for Kockums Skibsværft, og drog straks efter til Zürich for at gennemgaa Ingeniørhøjskolen. Efter i 1894 at have taget Eksamen herfra, gik han ud i praktisk Virksomhed; han fik Ansættelse i de badensiske Jernbaners tekniske Ledelse og fik meget hurtigt betroede Poster

ved adskillige af de store Jernbaneanlæg, som i dette Tidsrum fandt Sted i Baden. Fra 1900 til 1903 ledede han Anlægget af den store Godsbanegaard i Freiburg, men udtraadte derefter af Statstjenesten for efter sin Svigerfaders, Ingeniør Feuberts Død at overtage Ledelsen af hans ansete Ingeniør- og Entreprenørvirksomhed Astrion & Co. Under hans Førerskab anlagde dette Firma en lang Række Jernbaner og Tunneler og voksede støt og sikkert frem til at blive et af Tysklands største indenfor Branchen.

Civilingeniør *N. F. Nissen* (1870—1936), Medstifter af Firmaet Nyeboe & Nissen i København, blev Leder af Firmaets Filial i Mannheim og overtog senere hele Virksomheden i Tyskland som Eneindehaver. Han kom ind i forskellige industrielle Virksomheder i Tyskland og gjorde flere Opfindelser vedrørende mekaniske Fyrapparater.

Eilert Rolin oparbejdede efter første Verdenskrig i Stettin et anseligt Firma i Pumper og Rør. Det blev slaaget i Stykker efter Russernes Indmarch, og Rolin var i nogle Maaneder Fange i Moskva. Han blev senere Handelsraadgiver ved den danske Repræsentation i Berlin og Vesttyskland.

M. Lillienkiold, tidligere Direktør for Sukkerfabriken „Vestsjælland“, har siden 1922 været Direktør for Pheifert & Langen, en stor Sukkerfabrik i Dormagen i Rhinlandet.

Svend Jerntved oparbejdede i Frankfurt a. M. Boston Blacking til et betydeligt Foretagende, *Kurt Bronée* i Berlin en større Virksomhed i Varmemaalere.

I Aarene siden den anden Verdenskrigs Slutning har *Erhard Vitger* vundet en fremtrædende Stilling indenfor tysk Automobilindustri. Han er født i København 1898, kom i 1920 til det nystiftede Ford Motor Co. i København og blev i 1924 sendt til Tyskland for at overtage en Stilling som Kontorchef i Ford Selskabet i Berlin. Han gjorde Udviklingen med og blev i 1945 udnævnt til Generaldirektør for det tyske Ford Selskab med Domicil i Köln. Han blev tillige Direktør for Finansieringsfirmaet „Kredit A/G für Ford Fahrzeuge“. Kort Tid efter blev han af Militærregeringen udnævnt til Forvalter (custodian) for begge Firmaer. Den amerikanske Militærregering i Salzburg gjorde ham senere ogsaa til Forvalter af det østrigske Ford-selskab. Desuden er Vitger Medlem af Bestyrelsen for den tyske Automobil-Indu-

Kunsthändler Carl Dyhrs fornemme Butik i Berlin

Direktor E. Vitger

Direktor Carl Dyhr

striforening (V. D. A.) og af Kølns Handelskammers Eksportudvalg. I Aarene efter Krigen har Direktør Vitger stillet sig til Røde Kors' Disposition og været ledende i Fordelingen af Tusinder af Gavepakker til Danske i Rhinlandet og Westphalen.

Blandt Filialer af danske Virksomheder maa nævnes: *F. L. Smidth & Co.'s* Fabrik i Lübeck, *Koopmanns* Slagteriers Salgsfilial i Hamborg, Firmaet *Martin Lund*, hvis Leder er Direktør *Viggo Jensen*, samt *DANISCO's* Fabrik i Berlin, som grundlagdes 1924 og i flere Aar har været ledet af Direktør *L. Christiansen*; Fabriken sælger sit Produkt under Navnet „Maltserkreuz Akvavit“, som gennem Aarene har hævdet sig som det førende Mærke i Tyskland.

Ingeniørfirmaet *Christiani & Nielsen* oprettede i 1910 et Datterselskab i Hamborg — det første i en lang Række i Alverdens Lande — som hurtigt fik store Opgaver, navnlig med Udvidelse af Hamborgs Havn, og som i Aarenes Løb har udviklet sig til et stort Foretagende.

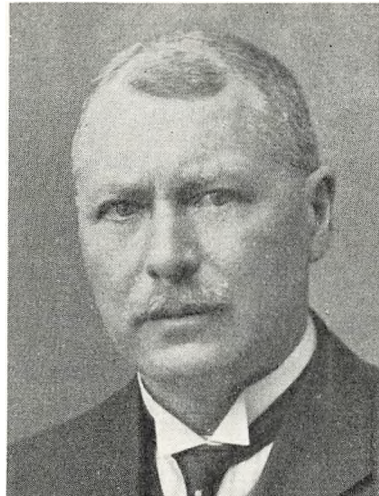
Kunsthandler *Carl Dyhr* er Pioneren for dansk Kunsthaandværk i Udlandet. Han repræsenterede i en Aarrække med Dygtighed og vaagen Interesse danske, kunstindustrielle Virksomheder i Tyskland. Hans Forretning i Budapesterstrasse i Berlin var en fin Ramme om Kongeligt Porcellæn, Georg Jensens Sølv, Just Andersens Tin, Holmegaards Glas og andre danske, kunstindustrielle Frembringelser.

Tyskland har i Aarhundreder været Lærestedet for danske Haandværkere, og dette Land var Maalet for de fleste „Navere“, som i forrige Aarhundrede begav sig ud paa „Valsen“. Mange af de danske Haandværkere fandt sig saa godt til Rette i de fremmede Forhold, at de slog sig ned for stedse, og endnu finder man mange danske Haandværksmestre i større tyske Byer, navnlig Berlin, Hamborg, Køln og München — blandt dem er der baade Snedkere, Bogtrykkere, Buntmagere, Smede, Skræddere, Malere, Blikkenslagere og Kobbersmede. Kendte Navne blandt disse er: Snedkermester *Hans Thomsen*, Hamborg, Møbelfabrikant *C. Eriksen*, Hamborg, Blikkenslager *Michael Dreyer*, Køln, Kobbersmed *Peter Rasmussen*, München, Arkitekt *Achilles*, München, og Bogbindermester *Steffens*, Rosenheim, Bayern.

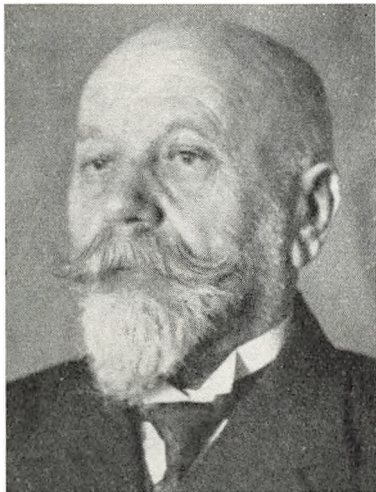
Danske Gartnere har skabt flere betydelige Gartnerivirksomheder, som er kendt over hele Tyskland, saaledes *Niels Lund Christensens* Planteskole i Erfurt og *Søren Hermansens* Skovplanteskole i Halstenbek, Holsten.

Johs. P. M. v. Lillienskiold

A. Andersen, Itzehoe

H. K. Steffens, Bayern

Michael Dreyer, Köln

Søren Hermansen er født 1875 i Halling i Hads Herred. Hans Forældre havde et lille Landbrug, og der var 7 Børn. Søren kom i Gartnerlære og bestemte sig efter endt Læretid for Planteskolebranchen. Efter et Ophold i England kom han i 1902 til Tyskland. Han kom straks til Halstenbekegen, og til denne vendte han ogsaa tilbage efter at have set sig om i Landet. I Efteraaret 1902 begyndte han sammen med en Kompagnon Buch at drive Planteskole for Tiltrækning af Planter til Skovbrug. Kompagniskabet blev opløst i 1919, og siden er Virksomheden stadig blevet udvidet.

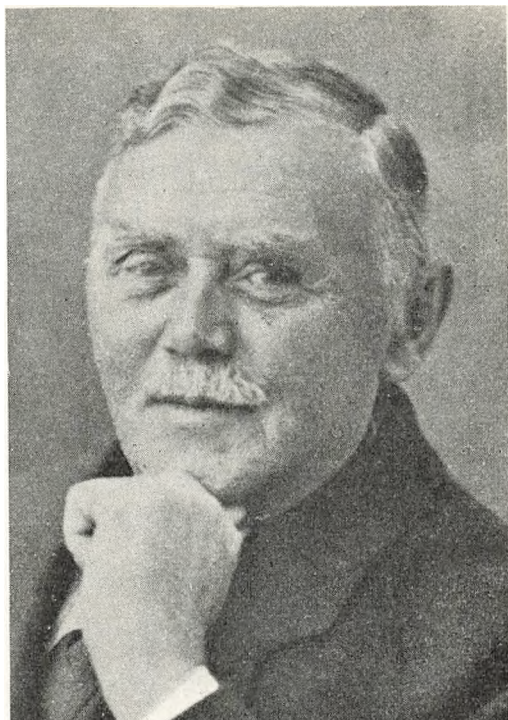
En Indsats i tysk Lægevidenskab ydedes af Dr. med. *W. Nagel* (1856—1930), der var Professor ved Berlins Universitet. Han var født i Højer i Sønderjylland som Søn af Apoteker og Postmester Nagel. Som otteaarig Dreng oplevede han den anden slesvigske Krig; allerede 1865 optoges han paa Sorø Akademi, hvorfra han 1873 dimitteredes til Københavns Universitet. Efter i 1879 at have aftjent sin Værnepligt som Underlæge i den danske Hær, nedsatte den unge Dr. med. sig som Læge i sin Fødeby Højer. Her praktiserede han som Læge til 1885 og fik derefter Ansættelse ved den gynækologiske Universitetsklinikk i Berlin. 1892 blev han Privatdocent, 1896 Professor. Han var Medlem af en Række videnskabelige Selskaber og nød høj Anseelse i Lægekredse. En hel Række videnskabelige Arbejder skyldes ham, og han blev en verdensanerkendt Specialist paa Fødselsvidenskabens Omraade. Professor Nagel var saaledes Medlem (honorary fellow) af American gynaecological society og honorary fellow of Edinburgh obstetrical society. I Aarene 1893—94 opholdt han sig i England, og ogsaa i Amerika har Professor Nagel været paa sin Videnskabs Vegne. Ved Siden heraf var han paa det nationale Omraade et lysende Eksempel til Efterfølgelse. Samtidig med at han arbejdede i Tyskland, bevarede han med Sønderjydens Sejghed sin danske Nationalitet og sin nedarvede danske Kultur og Tænkemaade. Indenfor den danske Koloni i Berlin var Professor Nagel meget aktiv og fik bl. a. oprettet en dansk Skole.

Vilh. Th. Dall (1850—1925) blev tysk Politipræsident i Strassbourg. Han var født i Ødis Kro i Sønderjylland, Søn af Kroejeren. Der var en stor Børneflokk i Hjemmet, men det lykkedes den opvakte Dreng at naa frem til Studentereksamen. Han studerede siden Jura og blev til sidst Politipræsident i Strassbourg, men han glemte aldrig Ødis Kro.

En kulturhistorisk Indsats af Betydning blev ydet af *C. B. Lorck* (1814—1905).

Lorck var født i København, Officerssøn, blev Student og cand. phil., men opgav Studeringerne for at blive Boghandler. Først gik han dog i Lære i Bianco Lunos Bogtrykkeri for at lære Typografi. I 1836 rejste han til Leipzig, hvor han først arbejdede hos Breitkopf & Härtel, men indtraadte næste Aar som Associé i J. J. Webers Forlag. 1845 opløstes Kompagniskabet, og Lorck blev Eneindehaver af Forlaget med tilhørende Trykkeri. Som Boghandler og Forlægger fik han stor Betydning, men det

var dog især, efter at han i 1866 havde trukket sig tilbage fra Forlags- og Bogtrykkerivirksomheden, at han kom til at øve sin store Indsats. Han helligede sig Resten af sit lange Liv til litterær og organiserende Virksomhed indenfor tysk Boghaandværk. Han dannede en tysk Bogtrykkerforening, for hvilken han var Forretningsfører til 1875, og stiftede 1884 Centralforeningen for tysk Boghaandværk, hvis Sekretær han var, og af hvis bekendte „Buchgewerbe-Museum“ i Leipzig han indlagde sig stor Fortjeneste. Ogsaa den store tyske Bogafdeling paa Chicagoudstillingen i 1893 arrangerede han, og han har udgivet en lang

Professor W. Nagel

Række Værker om tysk Boghandel, Bogtryk og Bøger. Fra 1856 var Lorck dansk Generalkonsul i Leipzig og interesserede sig meget for nordisk Litteraturs Udbredelse i Tyskland. Han udgav bl. a. en „Skandinavischer Litteraturbericht“ og mange Oversættelser, bl. a. H. C. Andersens Eventyr i en tysk Udgave, hvortil Vilh. Pedersen paa Lorcks Opfordring tegnede sine siden verdensberømte Illustrationer. Som et kulturelt Mellemlid mellem Tyskland og Danmark samt det øvrige Norden fik Lorck den allerstørste Betydning.

Danske Kunstnere har stadig søgt Tyskland, enten som Stedet for deres videre Uddannelse eller som Springbrædt for deres Karrière. Enkelte blev ogsaa dernede, medens de fleste dog kun fejrede kortvarige Triumfer.

Det var saaledes Tilfældet med den store Tonedigter *Niels W. Gade*, der i 1844—48 var Leder af Gewandhauskoncerterne i Leipzig.

I München erhvervede Maleren *A. Andersen-Lundby* (1840—1923) sig et anset Navn som Kunstner. Han var en fattig Dreng fra Aalborgegnen, viste tidligt Evner som Tegner, afslørede sig som en Naturbegavelse, der til sidst vandt Sejr. I 1876

slog han sig ned i München, hvor han gennem Aarene udstillede en lang Række Arbejder, hvoraf navnlig Snebillederne gjorde stor Lykke, — ogsaa paa Charlottenborg — og han blev i Tyskland til sin Død.

Lucile Grahn-Young (1819—1907), den henrivende Balletdanserinde, skabte sig et Verdensnavn i Tyskland. Hun var tidligt kommet paa Det kgl. Teaters Balletskole og fik som tiaarig sin første Rolle. Femten Aar gammel dansede hun sin første Solo og henrykkede Publikum. Kun atten Aar gammel blev hun Solodanserinde, men havde siden Vanskeligheder med Bournonville og søgte derfor Orlov, optraadte i Hamborg og sidste Gang i Danmark 1839. Over Hamborg drog hun til Paris, og hendes senere Løbebane blev et fortsat Triumftog. I Paris, St. Petersborg og London beredtes hende de største Ovationer, navnlig efter at hun i England i 1845 havde danset sammen med tre af Datidens mest beundrede Danserinder, deriblandt Maria Taglioni, og vundet Prisen. Over hele Europa var hendes Udførelse af Folkedansen „Cajucha“ berømt. Hun giftede sig med en østrigsk Tenorsanger og var i tretten Aar Leder af Balletten ved Stadsteatret i Leipzig og siden af Hofteatret i München. Hun blev et af de største Navne i tysk Kunst paa sin Tid.

Forfatteren *Karl Gjellerup* (1857—1919) var Størstedelen af sit Liv knyttet til Tyskland. Den unge Teolog, der inden han havde faaet sin Embedseksamen, var blevet Fritænker, kom under en Rejse i 1883 tysk Aandsliv paa saa nært Hold, at han aldrig mistede Kontakten. Han bosatte sig i Tyskland og levede de 30 sidste Aar af sit Liv i Dresden, hvorfra han udsendte det ene litterære Arbejde efter det andet. Han gled bort fra Danmark og opslugtes faktisk helt af Tyskland, men hele det vældige Antal Digterværker, han naaede at udsende, og som næsten alle er en Diskussion om Livsanskuelser, passede uden Tvivl ogsaa bedre for det tyske end for det danske Publikum. Han blev en bitter og ensom Mand, men var selvfølgelig estimeret i litterære Kredse, og det fik han det bedste Bevis paa, da han i 1917 fik tildelt den litterære Nobelpris sammen med Henrik Pontoppidan. Schopenhauer, Buddhismen og Wagner var hans tre store Interesser.

Mange danske Sangere blev knyttet til tyske Scener. Den tidligere Leder af Statsradiofonien, Kammersanger *Emil Holm*, var saaledes i Aarene 1901—14 knyttet til Hofteatret i Stuttgart. *Lauritz Melchior* vandt nogle af sine første kunstneriske Sejre

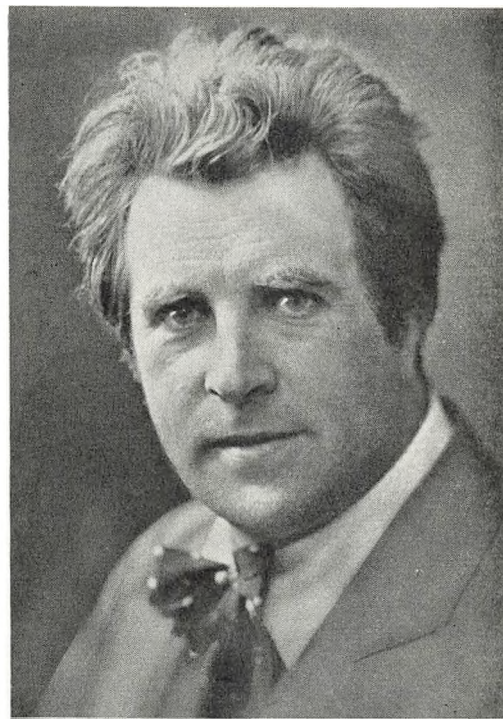
Vald. Psilander

Lucile Grahn

Asta Nielsen

Ejnar Forchhammer

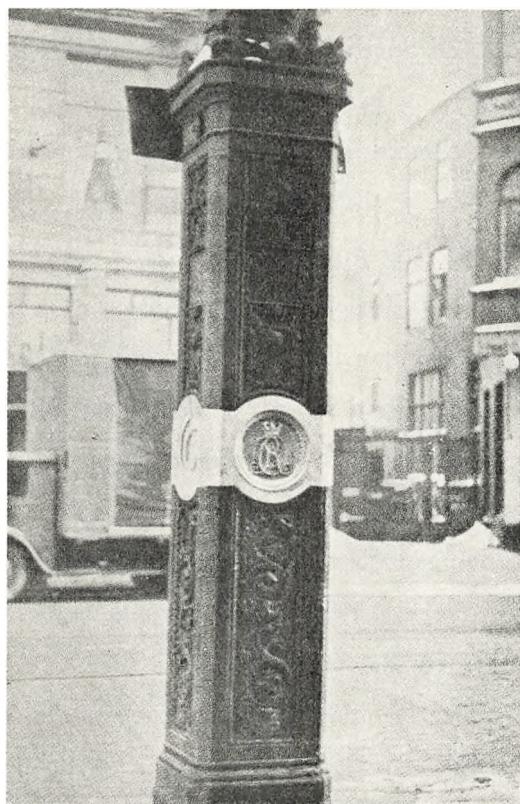
paa tyske Scener. *Ejnar Forchhammer* (1868—1928) begyndte sin sceniske Løbebane som Heltetenor i Lübeck, hvor han debuterede som Lohengrin. Han var derefter i fire Aar knyttet til Hofteatret i Dresden, til Frankfurter Operaen i ti Aar og var tilsidst i Wiesbaden en Aarrække. Han var en stor Wagnerbeundrer og har bl. a. skrevet en Bog „Richard Wagner og hans Tannhäuser“. Broderen, *Jørgen Forchhammer*, blev Professor i Stemmefysiologi og Fonetik ved Universitetet i München. De tre Brødre, *Johannes, Olaf og Aage Fønss* har alle haft en Række Aar i Tyskland. Johannes Fønss var knyttet til Operaen i Mannheim og optraadte hyppigt paa en lang Række tyske Operascener, Aage Fønss var i fem Aar Hofoperasanger i München, og Olaf Fønss lagde Grunden til sin Filmsberømmelse i Tyskland, hvor han ledede Filmsselskaber og selv optraadte. Størst Navn af alle indenfor Filmen vandt dog *Asta Nielsen*, Tyskernes forgudede „die Asta“. Hun var som Skuespillerinde i København ikke naaet frem i første Række, men næppe havde hun haft sin første Filmsrolle i Urban Gads „Afgrunden“, før hun med et Slag var berømt. Hun bosatte sig nu i Tyskland, fortsatte sin Virksomhed i Filmens Tjeneste og blev hurtigt et af denne Kunststarts største Navne. I sin Skikkelse, i sin Mimik og i sine udtryksfulde Øjne ejede Asta Nielsen ganske særlige Betingelser for Filmen. En af hendes mest berømte Roller var Elena Fontana i „Barnet kalder“. Efter mange Aars Ophold i Tyskland vendte Asta Nielsen tilbage til Danmark. Omtrent samtidig med hende opnaaede den unge *Valdemar Psilander* (1884—1917) den store Berømmelse som Filmskuespiller, først i Tyskland, siden i det meste af Europa, hvor han blev de unge Pigers Ideal.

Helt for sig staar *C. F. S. Sarauw* (1824—1900), der fik en meget bugtet Skæbne. Han var Borgmesterson, født i Slesvig, studerede Jura i Kiel og Heidelberg, meldte sig frivillig 1848 ved den slesvigholstenske Hær, men gik senere i dansk militær Tjeneste og deltog i Krigen 1864 paa dansk Side. Efter Krigen fortsatte han, der var en begavet Personlighed, sine Studier og blev cand. polit. Han var en glimrende militær Skribent, Medarbejder ved „Berlingske Tidende“ under den fransk-tyske Krig, opholdt sig siden meget i Udlandet og blev hemmelig Agent i Tyskland for det franske og russiske Efterretningsvæsen, hvorved han kom i Konflikt med de

tyske Love og blev dømt ved Rigsretten til 12 Aars Tugthus. Han benaadedes dog snart og vendte hjem og blev militær Medarbejder ved „Politiken“.

I Hamborg findes en af de ældste danske Foreninger i Udlandet, „Det danske Selskab“, stiftet 1842. Blandt Stifterne var *Hendrik Pontoppidan* og *Regnar Westenholtz*. Blandt Selskabets senere Formænd kan nævnes Direktør *H. Dornonville de la Cour*, som fra 1891 til 1919 var ansat i Bankhaus Conrad Hinrich Donner, de sidste 21 Aar som Hovedkasserer. Efter sin Hjemvenden til Danmark blev han Forstander for den offentlige autoriserede Vejning og Maaling i Københavns Frihavn.

I 1922 stiftedes paa Foranledning af daværende Generalkonsul Yde det danske Alderdomshjem og Rekonvalescenthjem „Rosenborg“ i Börnsen, tæt uden for Hamborg, en Institution, som siden har været til stor Gavn for gamle og svagelige Danske i Tyskland. Den er indrettet i en tidligere Rigmandsvilla med Plads til 60 Gæster. Villaen er omgivet af en stor Park og 13 Tdr. Land Agerjord.

En af Christian VIII's Smedejernspæle paa
Grænsen mellem Altona og Hamborg
(rejst i 1840'erne)

ØSTRIG

I det 17. Aarhundrede var adskillige danske Officerer i „kejsерlig Tjeneste“ og havde mere eller mindre fast Domicil i Wien. Det gælder saaledes General *Andreas Harboe*, der kæmpede en Række Slag paa de kejsерliges Side og vandt saa stor Navnkundighed, at han nævntes sammen med vore største Sø- og Landhelte. Han blev begravet i Roskilde Domkirke.

Stor Berømmelse vandt Rigs greve *Leo Ulfeldt* (1651—1716), Søn af Korfitz Ulfeldt og Leonora Kristine. Han var den yngste af sine Forældres ti Børn og levede ligesom sine Søskende i Udlandet efter Faderens Domfældelse. Han havde faaet en god Uddannelse af Dr. Otto Sperling, der siden kom til at dele Leonora Kristines trange Skæbne i Blaataarn, og han var et ualmindeligt lyst Hoved. Han kom til Wien, hvor han gjorde en glimrende Karrière og steg til kejsерlig Generalfeltmarskal og Gehejmeraad. Han var Fader til Slægtens sidste Mand, kejsерlig Gehejmeraad og Ridder af den gyldne Vlies, Rigs greve *Korfitz Anton Ulfeldt* til Goltzsch (1699—1769), der efterhaanden beklædte en Række glimrende Stillinger: som Udenrigsminister, ungarsk Hof- og Statskansler o. s. v. Han havde i Ægteskab med Fyrstinde Lobkowitz kun een Søn, der døde tidligt; to Døtre ægtede henholdsvis en Greve von Thun und Hohenstein og en Greve Waldstein-Wartenberg. I den sidstnævnte Slægt opbevaredes Stammoderen Leonora Kristines „Jammersminde“, og først i 1923 lykkedes det Museumsinspektør Otto Andrup at erhverve det enestaaende Manuskript, der viser Leonora Kristine som en af Danmarks største Forfatterinder og af en menneskelig Storhed, der næsten er uden Lige.

Den næste danske Officer, der opnaaede Berømmelse i Østrig, var Admiral Baron *Hans Birch Dahlerup* (1790—1872). Han var Søn af en Postmester i Hillerød, blev Søofficer og steg i Graderne, indtil han tog sin Afsked 1849 med Kontreadmirals Karakter. Samtidig udnævntes han til den østrigske Marines Overkommandant,

Arkitekten Theophilus Hansen

Admiral, Baron H. B. Dahlerup

Viceadmiral og Feltmarskalløjtnant. Dahlerup var en af sin Tids dygtigste og mest kundskabsrige Officerer. Han havde udmærket sig under Krigen mod England (1807—14) og var tre Gange i engelsk Krigsfangenskab. Efter Freden anvendtes han i udstrakt Grad, bragte bl. a. som Chef for „Rotha“ Thorvaldsen hjem fra Italien og førte Skibet for den senere Kong Frederik VII paa en Rejse til Syden. Misfornøjet med Marinens Styrelse tog han 1849 mod det smigrende Tilbud om at gaa til Østrig som Chef for og Reorganisator af den østrigske Marine. Han medvirkede her i høj Grad til Venezias Fald 1849 og fortsatte sit Reorganisationsarbejde til 1851, da han vendte hjem, overvældet med Hædersbevisninger, men misundt af østrigske Søofficerer. I 1861 blev han atter kaldt til Østrig som Raadgiver hos Marinens Chef, den senere Kejser Maximilian af Mexico. 1865 maatte han fratræde, fordi han næsten fuldstændig mistede Synet, og vendte tilbage til Danmark. Han var en højtbegavet Mand med mange forskellige Evner, hvad han bl. a. viser i sine Memoirer „Mit Livs Begivenheder I—IV“. Adskillige danske Søofficerer fik paa hans Anbefaling Ansættelse i Østrig, deriblandt *Ulrik Lund*, der endte som Admiral.

Den Dansker, der varigst har sat sig et Minde i Østrig, specielt i Wien, er dog Arkitekten *Theophilus Hansen* (1813—91). Han opnaede at blive Professor, Oberbaurat og Friherre, og foruden at være en stor Kunstner paa sit Felt viste han sig

som et betydeligt Menneske. Theophilos Hansen var tredieældste Søn af Bud Rasmus Hansen i København. Han var kun 11 Aar, da Faderen døde. De økonomiske Forhold i Hjemmet bedredes, da den ældste Søn Christian — senere en stor Arkitekt — blev Tegnelærer ved Borgerdydskolen. Theophilos kunde nu blive uddannet til Arkitekt og kom paa Kunstakademiet. I 1836 vandt han Akademiets store Guldmedaille, og to Aar senere drog han ud for at bruge det Rejsestipendium, der fulgte med Medaillen.

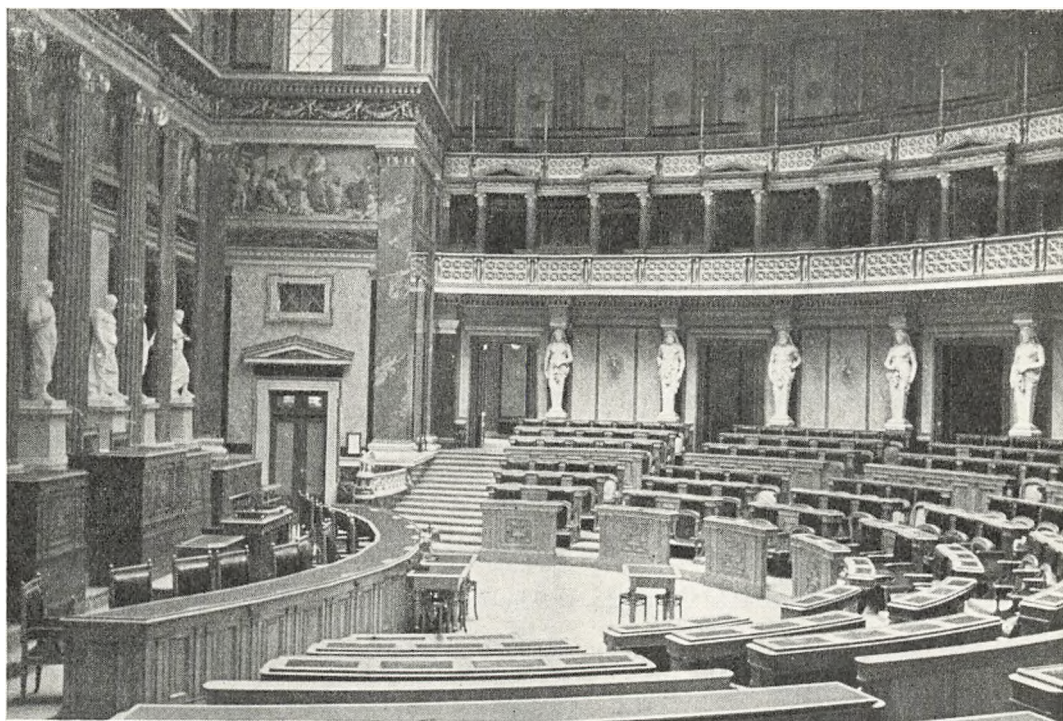
Hans Broder Christian havde da allerede i to Aar opholdt sig i Athen, hvor han som Arkitekt ledede Opførelsen af det nye græske Universitet. Den 8. Oktober 1838 mødtes de to Brødre i Athen, hvor Theophilos fik travlt med Opmaalinger, indtil ogsaa han fik en Byggeopgave: Opførelsen af et astronomisk Observatorium i Athen. Den lille Bygning med de spinkle græske Detailler blev, skriver Arkitekt Willy Hansen, som har gjort Theophilos Hansens Indsats til Genstand for nøje Undersøgelse, Indledningen til en Arkitektvirksomhed af et Omfang, som næppe nogen anden dansk Arkitekt har naaet.

Flere Privathuse fulgte efter Observatoriet, bl. a. det nuværende Hotel Grande Bretagne. I Foraaret 1846 modtog Theophilos Hansen Opfordringen til at komme til Wien for at tiltræde en Stilling som Medarbejder hos Arkitekten, Professor Ludwig Förster. Med to Tegnere som Hjælpere overtog han straks Ledelsen af 12 Bygningers Opførelse — et Værk, som han løste til Försters fulde Tilfredshed. I Fællesskab byggede de derefter Vaabenmuseet, en Del af et mægtigt Arsenal, men derefter ophævedes Kompagniskabet.

Mange forskellige Forhold gjorde deres til, at Wien i disse Aar oplevede en Ekspansion og et Byggeri uden Lige, især Nedlæggelsen af Voldene i 1857. De yngre Arkitekter fik store Chancer, og blandt dem kom Theophilos Hansen snart til at indtage en førende Stilling. Hans store Boligbyggeri overfor Operabygningen, „Heinrichshof“, blev kaldt „Europas smukkeste Leje-Hus“. Men det var ikke alene i Wien, han kom til at bygge. Rundt om var der Brug for hans Evner, f. Eks. blev han Arkitekt for Militærinvalidehuset i det daværende Lemberg, et vældigt Komplex, der i nogen Grad kom til at minde om Vaabenmuseet.

Rigsdagsbygningen i Wien, bygget af Theophilus Hansen

Den store Sal i Rigsdagsbygningen i Wien

I 1859 paabegyndte han Opførelsen af et Videnskabernes Akademi i Athen, men først i 1887 kunde den færdige Bygning, en af de smukkeste, Hansen har opført, afleveres til den græske Regering.

Videre byggede Hansen Jagtslottet Hernstein for Ærkehertug Leopold og opførte samtidig en Mængde større og mindre Bygninger, hvoraf skal nævnes: Kapel i Matzleinsdorf (1857—58), den græsk-ortodokse Kirke i Wien (1858), Skolebygning for den evangeliske Menighed i Wien (1859), den allerede omtalte Bygning Heinrichshof (1861), Villaer i Vevey (Schweiz), i Mähren og ved Cilli, Koncertsalsbygning for Gesellschaft der Musikfreunde i Wien (1869), Deutschordenmeister, Ærkehertug Wilhelms Palæ, Wien, den czekiske Forenings Hus i Brünn, Bankiererne Epsteins og Ephrussis Huse i Wien, Kirke i Késmark og Villa og Mausoleum ved Comosøen for Grev Blome (1873), Gravkapel for Fyrst Stirbey i Bufta (Rumænien) og for Godsejer Filisano i Filias ved Krajova.

Halvfjerdserne blev Hansens store Tid, de Aar, da hans Stjerne stod i Zenith, og de helt store Byggeopgaver blev ham betroet. 1877 fuldførte han den nye Børs i Wien; samtidig med Børsen byggede han Kunstakademiet, ogsaa i Wien (først fuldført efter hans Død), og endelig havde han i 1871 begyndt Arbejdet med sit Livs Hovedværk Parlamentsbygningen i Wien (1871—1884). 1876 udførte han nogle Tegninger til Rhinbroen ved Basel, og 1884 paabegyndte han Opførelsen af det græske Nationalbibliotek i Athen, som først blev færdigt efter hans Død.

I sine sidste Aar tumlede han med Kæmpeprojekter, bl. a. til et stort Museum i Athen (det skulde koste 7 Millioner Drachmer), og et vældigt græsk Kongeslot. I 1884, 72 Aar gammel, rejste Hansen til København for paa den danske Regerings Opfordring at udarbejde et Forslag til en Genopførelse af Christiansborg som Rigsdagsbygning. Paa eget Initiativ udførte han nogle Aar senere et Forslag til et Raadhus i København, som han i 1889 skænkede Københavns Magistrat, ledsaget af et Brev, hvori han bl. a. siger, at han „haaber, Magistraten vil opbevare dette i mit Livs 76. Aar egenhændigt udførte Arbejde til Minde om en Landsmand, der efter et halvt Aarhundredes Fravær ikke har glemt den Taknemlighed, han skylder sin Fødeby, hvor han under Ledelse af sin uforglemmelige Lærer, Professor Hetsch, fik sin første Uddannelse som Arkitekt“.

Georg Nikolaus Nissen (1765—1826) var Diplomat og Musikforfatter. Han knyttedes i en tidlig Alder til den danske Legation i Wien, og her ægtede han Mozarts Enke og forfattede en Biografi af den berømte Komponist. Den udgaves efter hans Død af hans Enke under Titlen „Biographie W. A. Mozart's nach Originalbriefen“. Han og hans Hustru Constanze ligger begravet i Salzburg.

Erik Schmedes

Det glade Wien tiltrak vel ikke Danske i samme Grad som Paris, men talrige danske Kunstnere kom her dog paa kortere eller længere Besøg. Adskillige studerede ved Operaen, og enkelte blev dernede. Det største Navn blandt de Sangere, der gjorde Danmark Ære i Østrig, var *Erik Schmedes* (1868—1931). Han var Søn af en velhavende københavnsk Grosserer og viste tidligt kunstneriske Anlæg. Han uddannedes som Pianist, studerede Sang i Berlin og Paris og debuterede 1891 som Valentin i „Faust“ paa Operaen i Wiesbaden, kom senere til Nürnberg og Dresden og knyttedes 1898 til Hofoperaen i Wien, hvor han virkede til 1924. Han sang her alle betydelige Partier i det løbende Repertoire, blev som Tenor en af den kejserlige Operas bærende Kræfter og skabte sig i Løbet af faa Aar et Ry af internationalt Format, ikke mindst ved sine Wagnerskikkelser. Han var Søstersøn af vor store Sanger Niels Juel Simonsen og kom til Danmark paa kortere Besøg. I 1911 blev han af Det kgl. Teater engageret til Gæstespil, men da han ganske naturligt vilde synge Partierne paa Tysk, stillede Publikum og Presse sig køligt overfor ham. Det gjorde ham bitter, men en Del Aar senere optraadte han sammen med sin Datter, *Dagmar Schmedes*, i Tivoli og gjorde megen Lykke. Han var netop meget trofast mod Danmark, og da han skulde pensioneres af den østrigske Opera, fik han at vide, at han som udenlandsk Sanger kun vilde faa en Pension i Papirkroner, der

Legationsraad G. N. Nissen

overhovedet igen Værdi havde; hvis han vilde søge østrigsk Statsborgerskab, vilde han faa Pensionen i Guldkroner. Men Schmedes, som sad ret haardt i det, svarede, at han saa gav Afkald paa Pensionen, for han vilde dø, som han havde levet, som dansk.

Kate Rantza (død 1936), Datter af Folketingsmand A. C. Meyer, fik et Navn som Operasangerinde i Wien og udførte store Wagnerpartier som Brünhild og Isolde paa Statsoperaen som paa „Volksoper“.

Da Wien og det øvrige Østrig efter første Verdenskrig kom i bitter Nød, tog mange Danske fat paa et Hjælpearbejde, og blandt dem var i første Række Arkitekt *Axel Wahl Bau*, der i 1909 var kommet til Wien, hvor han var beskæftiget med Arkitektarbejde. Siden kom han sammen med Dansk Røde Kors ind paa Hjælpearbejdet og var en kort Tid Midtpunkt blandt de Danske i Wien, indtil han rejste tilbage til Danmark, hvor han blev Leder af et dansk-østrigsk Turistbureau.

Gennem over 30 Aar har *Vilhelm Voigt Broch* været det aktive Mellemlid mellem Danmark og Østrig. Efter et Ophold i England kom han til Rusland og blev ansat ved det danske Gesandtskab i Petrograd og Medarbejder ved Dansk Røde Kors dér. I 1919 kom han til Wien, først ved Generalkonsulatet og siden ved Gesandtskabet som Attaché.

I en Aarrække har en dansk Maler virket i Wien og fra 1930 været Professor ved Kunstakademiet. Det er *Robin C. Andersen*, der er født i Wien af danske Forældre og stadig har Tilknytning til danske Kredse, taler Sproget flydende og har vist megen Hjælpsomhed overfor Kunstnerkolleger.

SCHWEIZ

Gennem Tiderne har der været flere Former for Tilknytning mellem Schweiz og Danmark. Schweizerne fandt som Restauratører Virkefelt i København, i den danske Hovedstad hører Navne som à Porta, Schucani, Josty, Cloëtta m. fl. i høj Grad med og har spillet en betydelig Rolle. Paa samme Maade har Danskerne endog paa Felter, hvor Schweizerne stod som Ekspertes, vundet Navn. Det gælder indenfor Urindustrien, hvor et dansk Urmagerdynasti har sat Blomst og en Gren af Slægten vundet et meget anset Navn. Men iøvrigt har mange danske Haandværkere og nogle danske Hotelfolk slaaet sig ned i Schweiz.

Familien Jürgensen har siden det 18. Aarhundrede spillet en Rolle indenfor Urmagerfaget. Stamfaderen *Jørgen Jürgensen* blev kgl. Hofurmager i Danmark, og Sønnen *Urban Jürgensen* førte Virksomheden frem til Blomstring endog udenfor Landets Grænser. *Urban Jürgensen* (1776—1830) kom i Lære hos Faderen og foretog med Støtte af Fonden „ad usus publicus“ en femaarig Rejse til Udlandet, under hvilken han arbejdede i de store Urfabriker i Genève og Neuchatel. Under sit Ophold i Neuchatel satte han sig ind i den herhjemme dengang ukendte Kunst at gennembore ædle Stene. Hans Opfindsomhed paa Urmagerkunstens Omraade var stor; han indførte Brugen af Staal til Cylinderhjulet og fuldkommengjorde Cylinderuret som Tidsmaaler. Staten bekostede Udgivelsen af hans Værk „Regler for Tidens nøjagtige Afmaaling ved Ure“, og han ofrede sig helt for sin store, ansete Virksomhed. Hans Respekt for, hvad han havde lært i Schweiz, var grundfæstet, og det blev da ogsaa en af hans Sønner, *Jules Jürgensens* Lod at føre det fædrene Erhverv videre i det Land, der altid har staaet som det første paa Urmagerkunstens Omraade.

Jules Jürgensen (1808—77) uddannedes sammen med sin to Aar ældre Broder i den fædrene Virksomhed. De to Brødre overtog ved Faderens Død 1830 Forretningen under Navnet *Urban Jürgensens Sønner*, og de foretog begge Studierejser

til Schweiz, hvor Jules Jürgensen blev og skabte sig en enestaaende Position. Urban Jürgensens Hustru var schweizisk, saa ogsaa paa denne Maade blev han knyttet til det Land, der helt opslugte ham, selv om han bevarede Kontakten med den hjemlige Virksomhed, som Familien videreførte. Han nedsatte sig først som Mester i Byen Le Locle i den fransktalende Del af Schweiz. Fra hans Værksted her udgik nogle af de fineste og sindrigste Urværker, som overhovedet er fremstillet. Han eksperimenterede, som den Kunstner han var inden for sit Fag, og skabte de mest komplicerede Konstruktioner af Lommeure, forsynet med Slagværk, Minutrepetition, Visere for alle mulige Tidsinddelinger o. s. v. Disse Ure blev berømt over hele Verden; fra Schweiz solgtes de til et meget velstaaende Publikum, bl. a. det russiske Aristokrati og amerikanske Millionærer. Man opretholdt Forbindelsen med Firmaet i København, og *Jules Jürgensens* Sønner førte Virksomheden videre, indtil den senere gik over paa andre Hænder og flyttedes til Bienne. Men i Schweiz er Jürgensen — Urmageren, der fik de mest kræsne Kunder i Verden — højagtet, og i Bienne findes et helt Museum alene for hans mest berømte Urværker.

H. C. Andersen og *Thorvaldsen* havde paa flere Maader Forbindelse med Schweiz. Vor store Eventyrdigter var ofte Gæst hos Familien Jürgensen. Thorvaldsen har sat sig et varigt Minde med den saakaldte „Schweizerløve“. Dette Monument over de under den franske Revolution faldne Schweizergardister blev — efter Thorvaldsens i 1819 udførte Model — hugget ud i en Klippe ved Luzern af Stenhuggeren Lucas Ahorn og afsløret i 1821 i Overværelse af den danske Tronfølger Prins Christian Frederik og Gemalinde.

For danske Farmaceuter har Schweiz altid været Lærestedet *par excellence*. Hundreder af danske Farmaceuter har faaet deres Uddannelse suppleret paa schweiziske Apoteker, og adskillige har i Aarenes Løb nedsat sig som Apotekere forskellige Steder i Landet, saaledes *Niels Hansen* i Vevey og *V. Holbek* i Montreux.

Den danske Civilingeniør *T. Obel Jørgensen* indførte Dansk Gæringsindustris Z-Gærpræparat i Schweiz og samlede 4 af de 6 schweiziske Gærfabrikers Produktion i Fabriken i Hindelbank ved Bern, som nu ledes af Civilingeniør, Konsul *T. Buntzen*. Direktør, cand. pharm. *Søren Sak* (1883—1950), som i mange Aar var bosiddende i Schweiz, har opfundet og fabrikmæssigt udarbejdet flere Metoder til Frem-

Thorvaldsens Schweizerløve i Luzern

stilling af Pressegær, hvorved hans Navn er blevet kendt i Industrikredse Verden over. Han var i sin Tid Direktør i De danske Spritfabriker og var Medstifter og Direktør for Dansk Gæringsindustri 1918—27. — Ingeniør *G. Hammershaimb*, der stammer fra Færøerne, var knyttet til Verdensfirmaet Sulzer i Winterthur som Ekspert i Skibsbygning. Han har bl. a. forestaaet Bygningen af de fleste Dampere, der løber paa Genfersøen og Vierwaldstättersøen. — I Brown Boveris Fabrik i Zürich har Civilingeniør *Sigurd Rump* en ledende Stilling.

Ogsaa i Hotelverdenen har Danske været repræsenteret; en meget anset og dygtig dansk Hotelmand var *A. Hvalsøe*, gennem mange Aar Direktør for Sanatoriet „Davos Dorf“ i Davos. Han var født i Buenos Aires 1869, men Forældrene flyttede tilbage til Danmark, hvor Faderen blev Garvermester i Holbæk. Her kom Sønnen i Købmandslære. I 23 Aars Alderen blev han dødssyg af Tuberkulose og søgte Helbredelse paa et Sanatorium ved Davos. Han genvandt sit Helbred og slog sig ned i Schweiz, hvor han blev Bogholder paa flere store Hoteller. Efterhaanden fik han

Malermester Peter Jørgensen

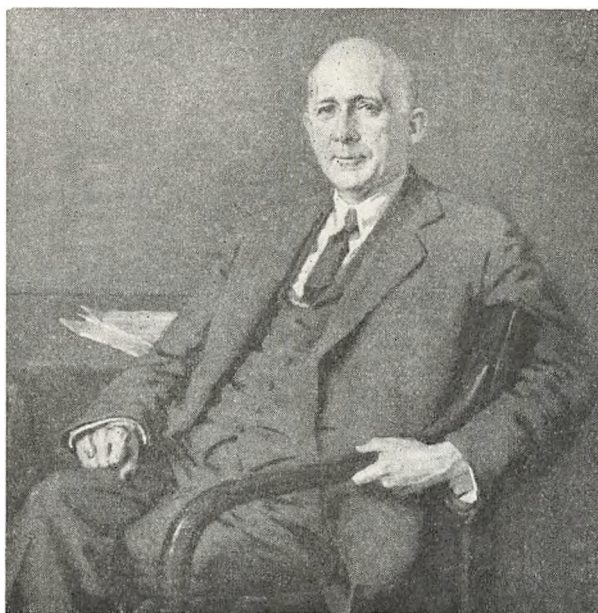

Direktør A. Hvalsøe

en saadan Indsigt i Hotel- og Sanatoriedrift, at han fik Mod til sammen med en Søster at oprette sit eget Sanatorium „Villa Maria“ i Davos. Senere byggede han et stort, moderne Sanatorium, „Davos Dorf“, og hertil knyttede han den verdensberømte Tuberkuloselæge von Muralt. Efter dennes Død indrettede Hvalsøe Sanatoriet til et moderne Sportshotel, hvor et fint, internationalt Selskab samledes. Dette Hotel drev han med stor Dygtighed, og hans Søn, *Erik Hvalsøe*, fortsatte det efter hans Død i 1939. Hvalsøe vedligeholdt Interessen for Danmark, saa mange kendte Danske som sine Gæster og besøgte ofte det gamle Land. Han gjorde et stort Arbejde for, at unge danske Hotelfolk kunde oplæres i Udlandet og tog mange i Tjeneste i sin egen Virksomhed.

Schweiz er et Land, hvortil Haandværkere fra alle Europas Lande gennem Aarhundreder er søgt hen for at lære. Det gælder ikke mindst skandinaviske Haandværkere, som her har fundet et Centrum for deres „Naverbevægelse“. De rejsende, skandinaviske Haandværkere — de gik paa „Valsen“, som det hed — har i Fællesskab, med Danskerne som den dominerende Part, opbygget en Organisation „Skandi-

navisk Central Understøttelses Kasse“, som i over 50 Aar har virket til Støtte for Tusinder af rejsende Haandværkssvende. Denne Organisation har Hovedsæde i Schweiz og Afdelinger i baade Danmark, Norge og Sverige samt en Række andre Lande. Det er Meningen, at den skal hjælpe med til at skaffe Arbejde og i Nød-tilfælde række en hjælpende Haand. Mange af de rejsende Haandværkssvende, der kom til Schweiz, syntes saa godt om Landet, at de slog Rod her, og der sidder stadig maaske 100 Malere, Tømrere, Snedkere o. s. v., alle udgaaet fra Danmark, som Mestre rundt om i de schweiziske Byer. Haandværkernes „grand old man“ er Malermester *Peter Jørgensen*, Kreuzlingen, Stifteren af C. U. K.

Direktor Søren Sak

SPANIEN

I svundne Tider var Spanien et Maal for adskillige Danske, der havde Eventyrblod i Aarerne. Flere danske Sømænd deltog i de Togter, der udgik fra Spanien, men deres Navne og deres Indsats er glemt, og i de efterfølgende Aarhundreder var det meget faa Danske, der søgte til dette for Nordboerne i mange Henseender saa fremmedartede Land.

I Madrid og enkelte andre Byer har dog flere Danskere vundet Fodfæste som Forretningsmænd. Som en af de første virkede *E. J. Gamborg-Andrésen* i den spanske Hovedstad, hvor han i en Aarrække var dansk Konsul.

I Madrid grundlagde *C. N. Franzen* et fotografisk Atelier, der efterhaanden blev

Konsul C. N. Franzen

Konsul Gamborg-Andrésen

Byens fineste. *Christian Nissen Franzen* (1863—1923) var Lærersøn fra Sønderjylland, blev opdraget i Danmark og uddannet som Fotograf. Som ganske ung rejste han til Udlandet og søgte Uddannelse i Rom, München og Paris. I 1893 tog han til Spanien, hvor han tre Aar senere etablerede sig i Madrid. Med megen Dygtighed oparbejdede han en stor fotografisk Forretning „Fotografia Artistica“, og han virkede som fotografisk Korrespondent til fremmede Ugeblade. Ved Siden af sin fotografiske Forretning drev han et Trykkeri og et Forlag. Ogsaa Franzen var dansk Konsul.

Knud Hedegaard (1887—1944), Lærersøn fra Hylke og uddannet som Farmaceut, rejste 1918 til Spanien, hvor han blev Direktør for det store amerikanske Farmacifirma Parke, Davies & Co.'s Afdeling for Middelhavslandene med Domicil i Madrid. I denne Stilling organiserede han Spaniens Medicinalfabrikation.

Redaktør *Oscar V. Andersen* døde i 1925 i Landsbyen Pollenza paa Øen Mallorca, hvor han gennem en halv Snes Aar havde virket som Lærer. Han var i 1903—13 Redaktør af det katolske Tidsskrift „Varden“ og udgav i 1907 en Oversættelse af Mistrals store Roman „Miréio“. Han var paa mange Omraader meget kundskabsrig og en stor Sprogbeğavelse.

I Barcelona har i de sidste Tiaar flere Danske drevet Forretning med skiftende Held. Før Revolutionen havde *Eduard von Mehren* oparbejdet en stor Forretning i Træ. *Louis Lehm* har paa Barcelonas Hovedgade, Paseo de Gracia, en fornem Butik for dansk Kunstindustri, især baseret paa Georg Jensens Sølv. Generalkonsul *Th. Hjorth Andersen*, tidligere Direktør i Vestindisk Handelskompagni, driver med Barcelona som Domicil omfattende Forretninger paa Mellemamerika, Vestindien og Colombia.

Direktør *Aage Lindegaard*, Bilbao (født 1880), gik paa Sorø Akademi, Teknisk Skole og Kunstakademiet. Han tog til Argentina, hvor han indtil 1918 var Ingeniør-assistent ved engelske Jernbaneselskaber. Derefter blev han Ingeniør i Ovnbyggerfirmaet A. Hermansen i Bilbao, snart efter Direktør, senere Medindehaver og Formand i Bestyrelsen.

Cordt Bay, Cadiz, er født i Randers 1883. Han kom i Handelslære, ansattes hos Thor E. Tulinius, København, kom til London og Bordeaux og blev i 1909 Korrespondent i Firmaet Holbek y Ca., Cadiz, og snart efter Forretningsfører. Fra 1914

Generalkonsul Hjorth Andersen

Direktor, Konsul Aage Lindegaard

Konsul Cordt Bay

driver han sin egen, meget betydelige Forretning i Vin og Sydfrugter, som han eksporterer til alle mulige Lande.

I de gamle spanske Middelhavsbyer Almeria og Valencia har flere danske shipping Folk drevet omfattende Virksomhed.

Ved Huelva i det sydvestlige Spanien ligger Landets største Koppermine Rio Tinto, hvis *general manager* var Sir Auckland Geddes. Omkring Minen laa mægtige øde Strækninger, hvis Opdyrkning og Beplantning blev overdraget til den danske Forstkandidat *Kai Haase*; han ledede Beplantningen af 14.000 Hektarer. Efter hans Død blev hans Hustru boende i Rio Tinto, hvor hun gaar op i et Hjelpearbejde for de mange Arbejderfamilier, der er i Selskabets Tjeneste.

F. L. Smidth & Co. har en Afdeling i Madrid, som har forestaaet Opførelsen af en Række Cementfabriker rundt om i Spanien, og som ledes af Civilingeniør *E. V. Kierkegaard*.

PORTUGAL

Forbindelsen mellem Danmark og Portugal har aldrig haft større Omfang, men i vore Dage har dog adskillige danske Forretningsmænd skabt betydelige Foretagender i Lissabon.

Carl Ellis Wandel (1876—1942) grundlagde i 1897 i Lissabon Firmaet Carl Wandel, der navnlig beskæftigede sig med Eksport af Kork. I 1904 udnævntes han til dansk Generalkonsul for Portugal, og nogle Aar senere gik han helt over i Diplomati, idet han i 1909 ansattes som Generalkonsul og Minister i Buenos Aires. I 1914 forflyttedes han til Konstantinopel, men traadte i 1926 ud af Diplomati.

Generalkonsul *Karl D. F. Andersen*, født 1885 i Kolding og handelsuddannet her, tog til Udlandet og kom til Portugal, hvor han sammen med *C. A. Husum* (født 1881 i Roskilde), der var ansat i Firmaet Carl Wandel i Lissabon, overtog det af Wandel grundlagte Firma, som de derefter førte videre under Navnet Andersen & Husum, Carl Wandels Efterfølgere. Firmaet er efterhaanden blevet et af de største Foretagender i Korkbranchen.

Viggo Petersen, født 1880 i Lübeck som Søn af Dampskibsekspeditor J. P. Petersen, Aarhus, blev uddannet i Lübeck, Hamborg og Newcastle; i 1903 kom han til Portugal, hvor han i en Aarrække var ansat i Firmaet Dundas, Wiborg & Co. i Lissabon. Han stiftede i 1919 Firmaet Sociedade Comercial Iberia Ltd., Det Iberiske Handelskompagni, Lissabon, der driver en omfattende Forretning i Kork og Sardinier.

Johan Beckmann kom i 1919 til Lissabon som Repræsentant for D. F. D. S. og begyndte samtidig en Skibsmæglervirksomhed, der navnlig under Verdenskrigen 1939—45, da Portugal fik uanede Chancer, tog et vældigt Opsving.

Store Ingeniørarbejder er udført af Danske i Portugal. *Højgaard & Schultz* har bygget Havnen ved Setubal, og et stort Dæmningsarbejde i Gaiodalen skyldes ogsaa

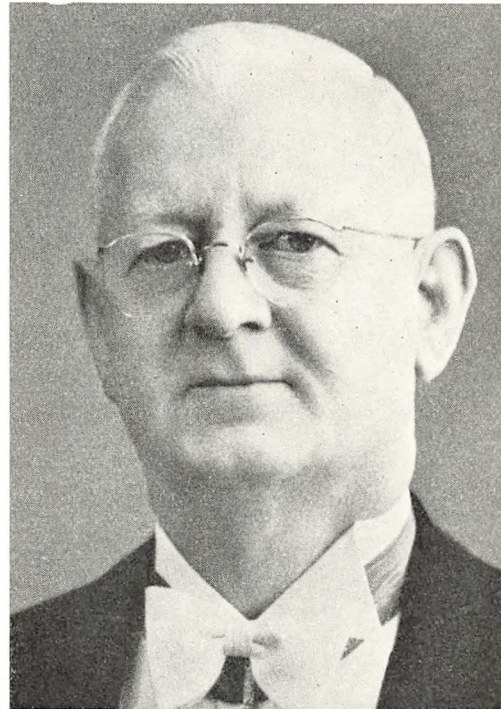
Genralkonsul Karl Andersen

Direktor Viggo Petersen

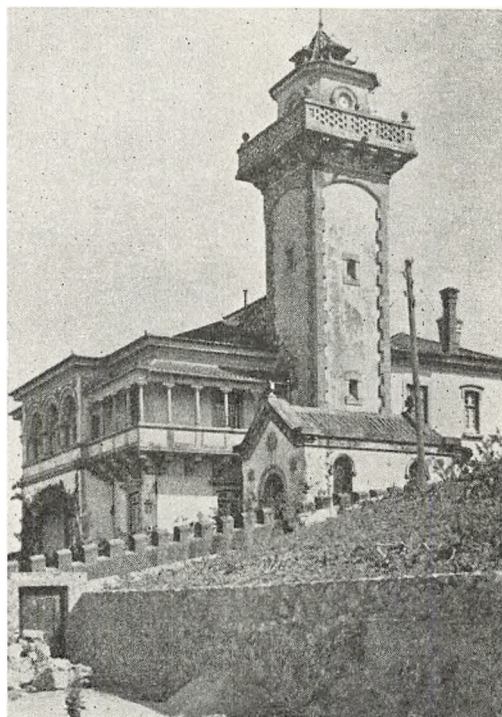

Direktor, Civilingenior H. C. Bechgaard

Skibsmægler Joh. Beckmann

dette Firma, der har haft en Stab af danske Ingeniører i Virksomhed dernede. F. L. Smidth & Co. har sammen med Højgaard & Schultz bygget Cementfabriken „Secil“ udenfor Lissabon; den ledes af Direktør, Civilingeniør *H. C. Bechgaard* og er den største Cementfabrik paa den iberiske Halvø.

Generalkonsul Karl Andersens Landsted „Quinta dos Lagos“ i Cintra udenfor Lissabon

ITALIEN

Cimbrenes og Teutonernes krigerske Togter i Romerrigets Dage og Normanernes Erobring paa Sicilien var Danskernes første Kontakt med Italien.

Capella Palatina og Domkirkerne i Palermo og Cefalu er blandt de Pragtbygninger, der vidner om Normannernes Herskertid paa Sicilien.

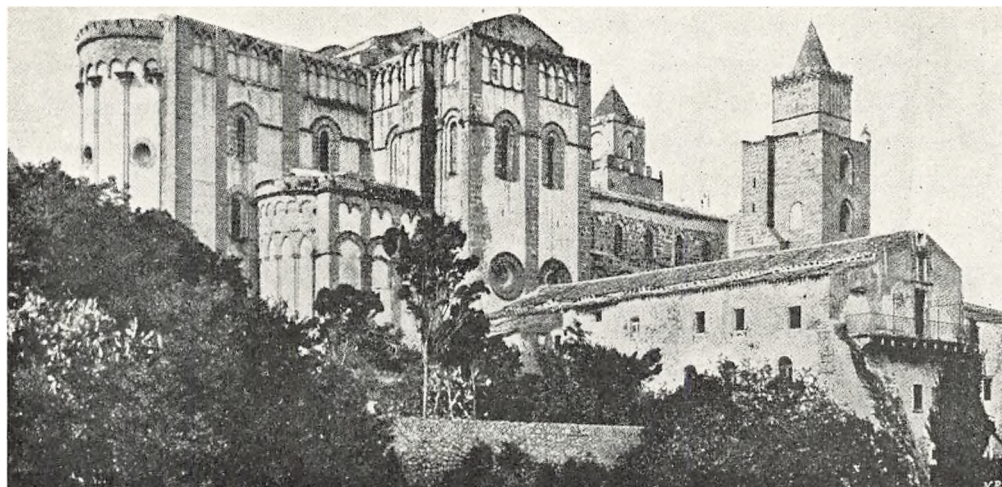
Professor J. L. Heiberg skriver om Capella Palatina, der blev til paa Kong Roger II's Initiativ, at dette Slotskapel, der indrettedes i den arabiske Emirs Palads, hvor Roger flyttede ind, endnu staar „som et af de skønneste Rum i hele den vide Verden“.

Domkirken i Cefalu er et Monument til Minde om Rogers Kongekroning 1130. I Gavebrevet hedder det, at han „har fundet det værdigt og rimeligt at bygge et Hus til Ære for vor Frelser, der baade har givet ham Ære og smykket hans Navn med Kongetitlen“. Heiberg mener, at Roger har hentet Arkitekter fra Normandiet, og at Kirkerne i Caen og Bayeux har været Forbillederne for Domkirken i Cefalu.

Byzantinske, arabiske og normanniske Bestanddele er i denne som i de andre Pragtbygninger paa Sicilien, som f. Eks. S. Giovanni degli Eremiti, S. Maria del Amiraglio, gaaet op i et harmonisk Hele.

De normanniske Herskere forenede et friskt og storladent Initiativ med en udpræget Sans for det receptive. Kunst, Videnskab, Handel og Retspleje, der havde sin Grund i den eksisterende græske, arabiske og normanniske Dannelse, forstod Normannerne at give nyt Liv og føre til en Blomstring, der minder om Renaissancens.

Det var i Aaret 1029, at franske Normanner for Alvor havde faaet Fodfæste i Syditalien, lokket hid af longobardiske Fyrster, der siden Folkevandringstiden havde resideret i Syditalien, og som laa i Kamp med Byzantinerne, der havde Besiddelser i samme Egne. Byzantinere, Longobarder, Hertugen af Neapel og Paven havde alle Interesser i dette Omraade. Intriger og Magtbalancer skiftede, og en stærk Central-

Domkirken i Cefalu

Kong Rogers Grav i Domkirken i Palermo

magt dannedes. Og fra Sicilien truede Araberne, der under de første Kaliffer havde tiltvunget sig Herredømmet over store Dele af Middelhavs-bækkenet. For de krigerske, eventyrlystne og overlegne Organisatorer af normanniske Mænd blev Syditalien det ideelle Sted for Intervention. Da de som Tak for deres Indsats i forskellige Togter 1029 modtog Aversa som Len af Hertugen af Neapel var Grunden lagt til den Udvikling, der gennem utallige Kampe med Byzantinerne, Longobarder, den tyske Kejser og Paven førte til Syditaliens Undertvingelse under Normannernes Herskerstav. Det var Navne som Tancred af Hauteville,

Niels Stensen

Robert Guiscard og Roger, der gav disse Kampe deres store Perspektiv, og hvis Vilje fremtvang de absolutte Sejre paa Slagmarkerne. En Byzantiner af kejserlig Herkomst skriver om Robert Guiscard, at han „var herskesyg, listig og tapper. . . uimodstaaelig i at sætte sine Planer igennem, saa at han altid naaede sit Maal. Hvad hans Ydre angik, var han højere end de højeste, havde en rødlig Lød, blondt Haar og lynende Øjne“.

1071 faldt Bari, Byzantinernes sidste By, kort efter Salerno og dermed ogsaa Longobardernes Rige. Paa samme Tid laa Roger I i aarelange Kampe med Araberne paa Sicilien, der tilsidst maatte kapitulere 1091. Hans Søn Roger II lod sig udnævne til Konge 1130 og kom til at herske over baade Syditalien og Sicilien. Paven anerkendte ved Freden i St. Germano den 25. Juli 1139 Rogers Kongeværdighed. I hans, hans Søns og Sønnesøns Tid oplevede Sicilien og Syditalien den Epoke, hvor Kunst, Erhverv og Statsmandssnille under normannisk Ledelse skabte Riget europæisk Ry. Den normanniske Herskerslægt uddøde 1194, hvorefter Hohenstaufferne ved Giftermaal arvede Besiddelserne.

I Middelalderen og op til vore Dage har der været en intim Forbindelse med

Italien, en stadig Paavirkning, der har haft stor Betydning for dansk Kultur, bl. a. gennem Digtere, Kunstnere og Videnskabsmænd, som i kortere eller længere Tid har boet i Rom eller andre italienske Byer.

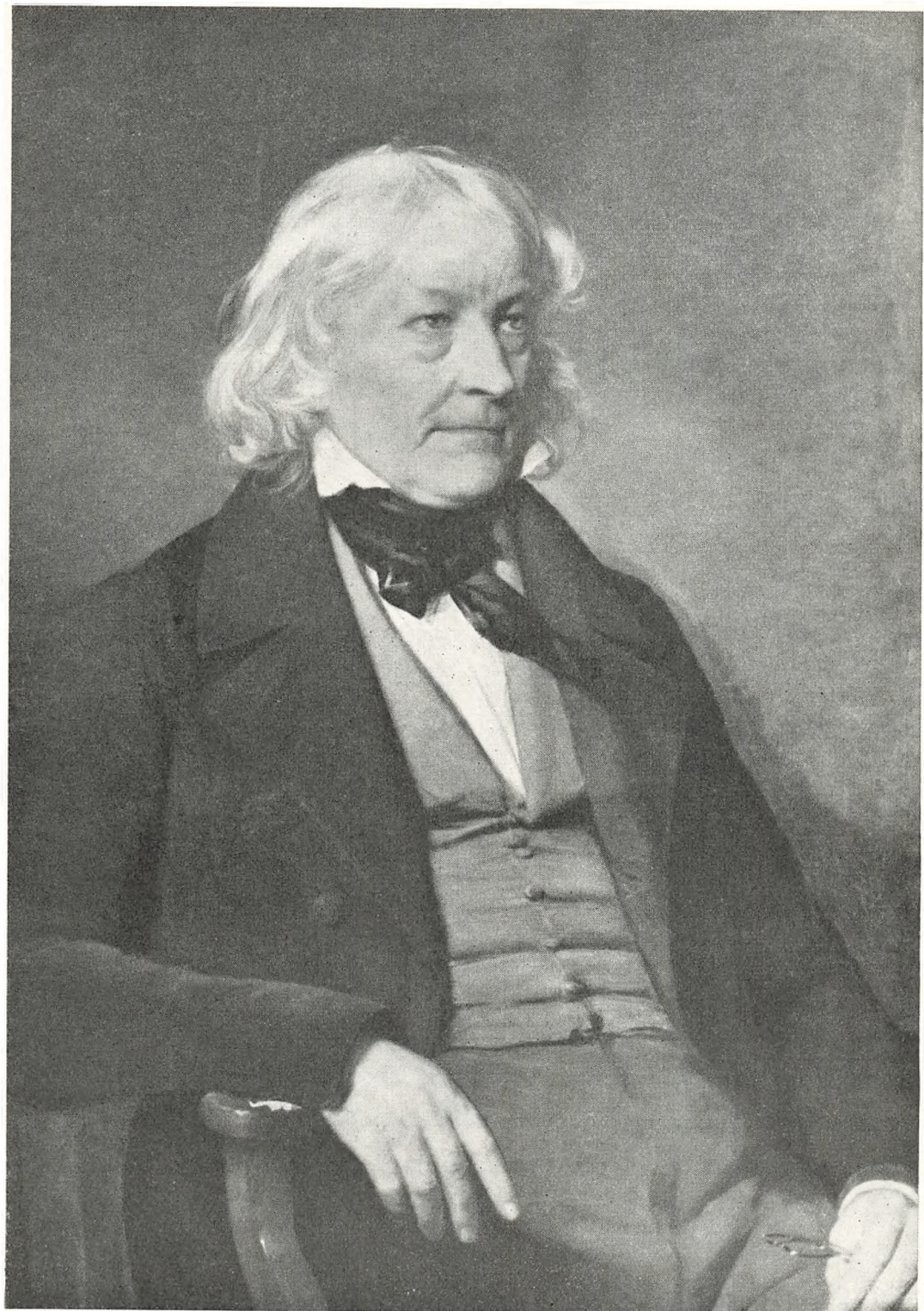
Den første af disse Danske var *Claudius Clavus* (Cl. Clausen Swart) fra Salling paa Fyn, som paa Erik af Pommerns Tid, 1420'erne, færdedes meget i videnskabelige Kredse i Italien. Han var en fortræffelig Korttegner og udarbejdede de første egentlige Kort over de nordiske Lande.

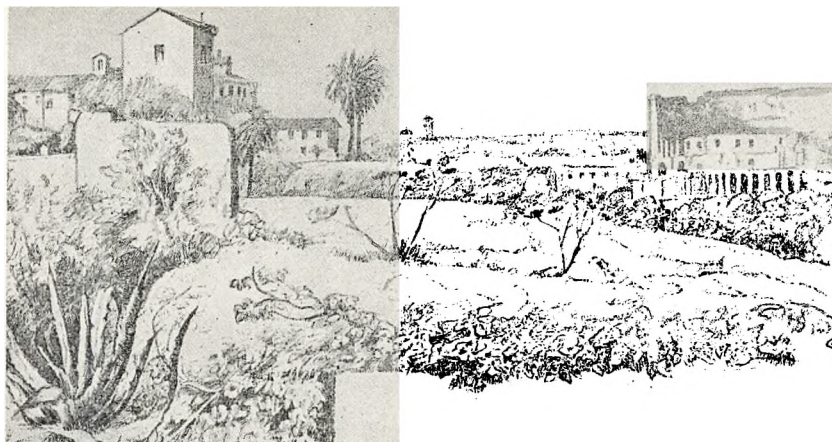
To af vore Verdensberømt heder er nær knyttet til Italien. *Niels Stensen* (Steno), Danmarks mest geniale Naturforsker, var fremragende baade som Fysiolog og Geolog. Medens Hjemlandet ikke tilfulde forstod at vurdere hans Geni, fik han i Italien gunstige Betingelser for at drive sine epokegørende, videnskabelige Undersøgelser, som fik grundlæggende Betydning baade for Geologien og Anatomien. I de sidste Aar af sit Liv (han døde 1686) virkede han som katolsk Biskop i Nordtyskland.

Bertel Thorvaldsen, som tælles blandt Verdens største Billedhuggere, kom til Italien i 1796 og fandt her Jordbund for sine geniale, kunstneriske Evners Udfoldelse. 1838 vendte han tilbage til Danmark, medbringende sine store Samlinger af egne og andres Værker, og modtoges i København som en Konge.

I den store Skare af danske Kunstnere, der i disse Aar søgte til Rom, var den ejendommeligste *Albert Küchler* (1803—86), ikke mindst gennem sin Skæbne. Han kom som ung lovende Maler til Rom, slog sig ned der og levede det sædvanlige Kunstnerliv. Men saa skete det, at han i 1844 gik over til Katolicismen, og nogle Aar senere aflagde han Løfte som Franciscanermunk. Han fik sit Hjem i San Bonaventura Klosteret ved Palatinerbjerget, og her blev han til sin Død. Hans Malerier, baade de smukke og hyggelige Genrebilleder og de mange med religiøse Motiver, skabte ham et fint Kunstnernavn.

Den fremragende danske Arkæolog *Georg (Jørgen) Zoëga* (1755—1809), som opholdt sig i Rom fra 1783 til sin Død, var sin Tids ypperste Kender af Roms Oldtids-historie og den ægyptiske Kultur. Han ydede betydningsfulde Bidrag til Udforskningen af Hieroglyfferne og karakteriseres af Frederik Poulsen som den egentlige Grundlægger af den klassiske Arkæologi som Videnskab.

Palatinerbjerget med Küchlers Kloster S. Bonaventura

En lang Række Digtere har været bosiddende i Italien og bidraget til dér at skabe Interesse om Danmark. *Carsten Hauch* endte sine Dage i Rom og ligger begravet paa den protestantiske Kirkegaard dér. Her hviler ogsaa en anden dansk Forfatter, *Børge Janssen* (1867—1933), der foruden sine historiske Romaner skrev en Række Bøger om Italien og hele sit Liv var en begejstret Elsker af det skønne Land. Hans Datter *Bodil Børge Ciccarella* er kendt som „den danske Stemme“ i Roms Radio.

Endvidere maa nævnes *Magister Knud Ferlov*, Lektor i Dansk ved Roms Universitet, og *Kunstmaler Tyge Bendix*.

Det store Navn i vore Dage er Digteren *Johannes Jørgensen*, der i en lang Aar-række har boet i Assisi, Perugia, og er Æresborger i denne By. Ingen har mere intenst og i skønnere Sprog talt Italiens Sag.

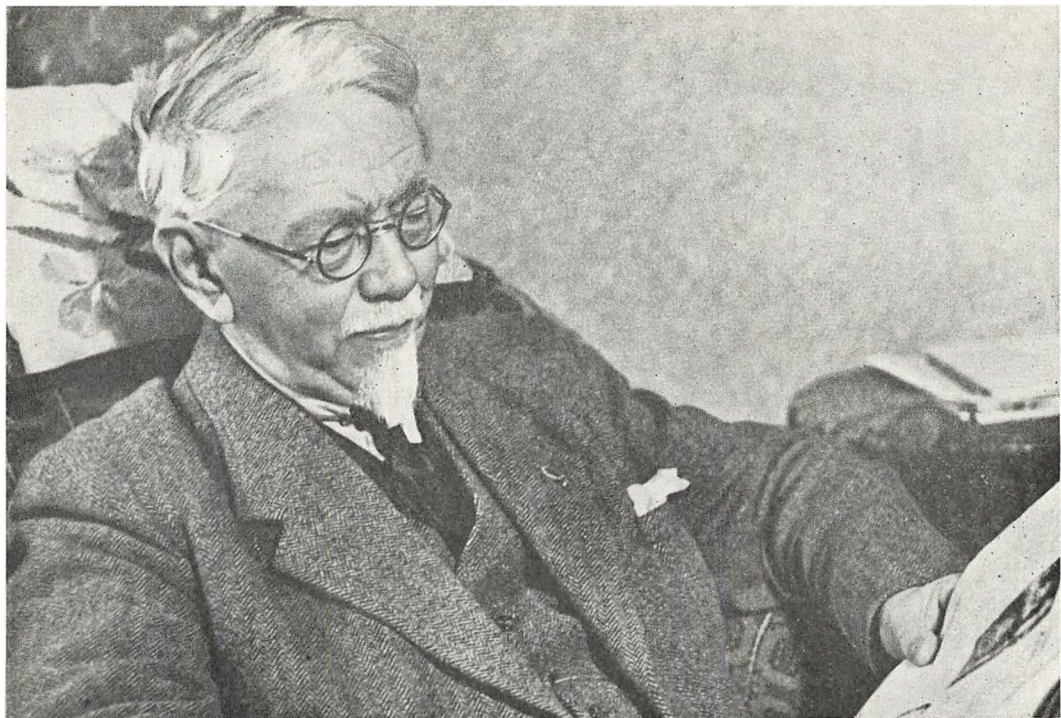
I over hundrede Aar havde Familien Fog Forretning paa Sicilien. Grundlæggeren af Firmaet, Konsul *Emil Fog* (1816—1903) oprettede en Fabrik og Varehuse i Messina tilligemed Svovlraffinaderier i Catania og Girgenti. Ved hans Død i 1903 overtog hans Sønner Forretningen og førte den videre under Navnet *Emil Fog & Sønner*. *Axel Fog* (1848—1922) blev den, der skabte Firmaets Position ud over Italien. Han var født i Messina, men blev opdraget i København, hvor han gik i Efterslægtens Skole, og efter at være vendt hjem til Sicilien, blev han optaget i Firmaet. Han blev 1876 Vicekonsul under Faderen og efter dennes Død Konsul og Chef for Forretningen. Ved Jordskælvet 1908 ødelagdes Ejendommene i Messina, og Fog flyttede

Danske Kunstnere i Osteriet La Gensola i Rom. For Bordenden tilhøjre ses Thorvaldsen. Maleri af I. C. Blunck

1910 til Palermo, hvor han 1911 blev Konsul for hele Sicilien og 1914 Generalkonsul. Han varetog Livet igennem danske Interesser og søgte og fik i 1912 dansk Indfødsret. Hans Sønner, *Alfred Fog*, Palermo, og *Waldemar Fog*, Messina, førte Forretningen videre, men Firmaet blev senere ophævet.

Ogsaa Familien *Sarauw* havde Tilknytning til Sicilien. *Johan Adolph Sarauw* fra Sorø var i 1837 blevet Associé i Handelshuset Fr. Ballin & Co. i Messina. Hans Søn, *Carlo Sarauw*, der blev over 90 Aar gammel, endte som de Danskes „grand old man“ i Italien. Fader og Søn drev i mange Aar Forretningen i Fællesskab. I 1868—69 var Carlo Sarauw i New York for at aabne Huset nye Forbindelser, og 1877 blev han Chef for Handelshuset. Under Jordskælvet i 1908 var han fraværende i Palermo, men deltog i Redningsarbejdet. Hans yngre Broder aabnede senere et Kontor i Catania, hvortil Handelshusets Hovedkontorer siden er overflyttet. Ved Siden af sin Forretning deltog Carlo Sarauw i socialt, filantropisk og politisk Arbejde. I 1919

Johannes Jørgensen i Assisi

var han delegeret ved Fredskonferencen for Italien; han var Præsident for flere Handelsselskaber i Palermo og Medlem af Ordenskapitlet i Rom.

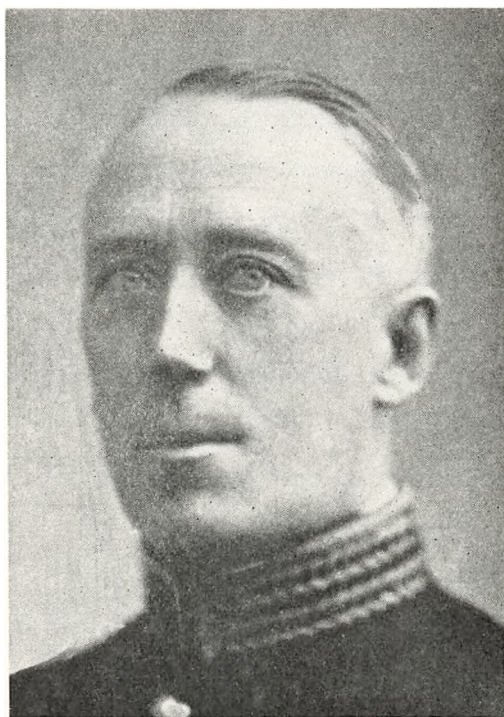
I Genua har to danske Skibsfartsmænd skabt sig et Navn: *Wilhelm Jensen* (1881—1944) og *Ejner Boesgaard* (født i Rudkøbing 1892).

Wilhelm Jensen, der var dansk Generalkonsul i Genua, blev dræbt under et Luftbombardement paa Byen. Han var født i Flensborg, hvor Faderen var Skibsfører, uddannedes i Skibsmæglerfirmaer i sin Fødeby og senere i Cardiff, Marseille og Genua. Fra 1905—15 havde han sit eget Firma i Genua. Men da Italien i 1915 traadte ind i Verdenskrigen paa Ententemagternes Side, maatte Wilhelm Jensen som tysk Statsborger forlade sin Virksomhed; han indkaldtes til tysk Krigstjeneste og deltog i Kampene paa Vestfronten indtil Krigens Afslutning i 1918. Efter 7 Aars Fraværelse vendte han tilbage til Genua og oparbejdede hurtigt med stor Energi og Dygtighed en omfattende Skibsmæglerforretning „*Agenzia Marittima Nordica*“ (Northern Shipping Agency).

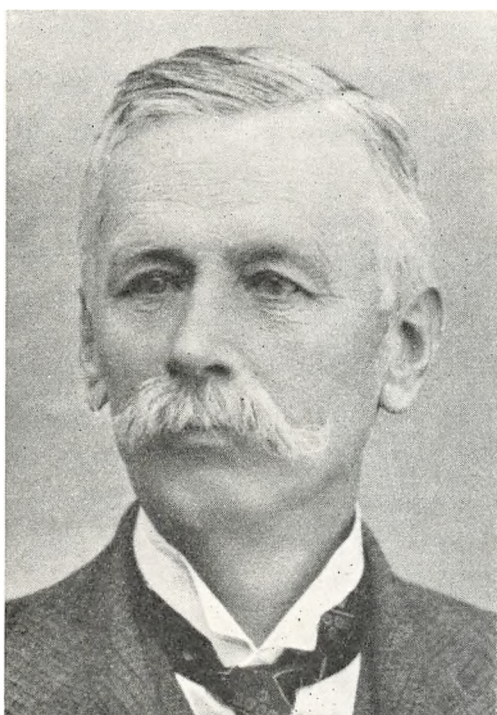
Ejner Boesgaard var indtil 1937 Indehaver af et stort Skibsmæglerfirma „Hugo

Konsul Ejner Boesgaard

Generalkonsul Birger Breyen

Konsul Axel Fog

Børge Janssen

Trumpy“, der oprindelig var oprettet af norske Skibsfartsfolk, og som i sin Tid regnedes for det største Skibsmæglerfirma i Middelhavsområdet. Siden 1937 har han drevet sin egen Forretning og er i stadig Kontakt med danske Skibsfartsfirmaer.

Generalkonsul *Svend Salomon* i Rom, som er født i København 1872, rejste til Italien i 1892, hvor han Aaret efter oprettede et teknisk Ingeniør- og Patentbureau i Milano, som han 1913 flyttede til Rom, hvor han blev dansk Konsul.

Generalkonsul *Birger Breyen* i Turin, født i København 1878, var efter sin Skolegang ansat i forskellige Forsikringsselskaber og kom i 1902 til Italien, hvor han var i et italiensk Forsikringsselskab i Turin. Herfra vendte han hjem og var i en Aarrække italiensk Konsul i Aarhus, men tog saa i 1919 til Italien igen og oprettede en Import- og Eksportforretning i Turin. Han har gennem Aarene varetaget danske Interesser med største Nidkærhed.

Indenfor en speciel italiensk Industri, nemlig Marmoreksport, har flere danske Forretningsmænd gjort sig gældende, saaledes *H. Sthyr* i Viareggio og *A. Grausen* i Carrara.

Kendt af alle danske Italiensfarere er Indehaveren af Pension *Dinesen* i Rom og Napoli, *Marie Dinesen*, en Gaardmandsdatter fra Høve, der har forstaaet at skabe Pensioner, der gæstfrit modtager danske Italiensrejsende. Hun er den mest kendte af de mange danske Kvinder, der paa dette Omraade har bidraget til at befæste Forbindelsen mellem Danmark og Italien.

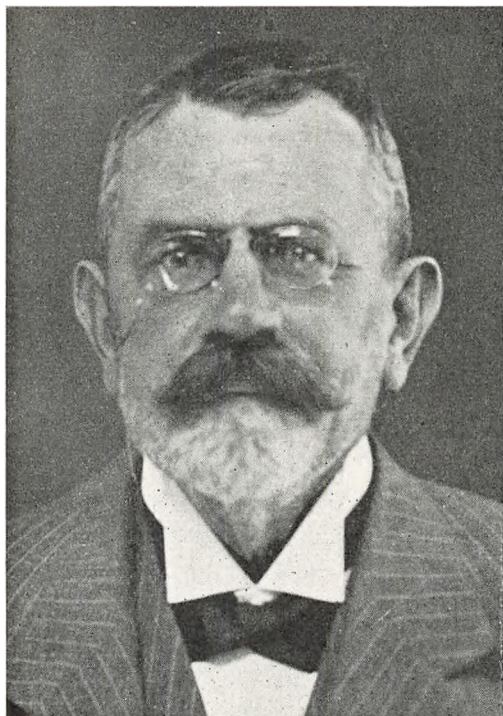
Generalkonsul Wilhelm Jensen

RUMÆNIEN

Rumænien har ikke været blandt de Lande, der lokkede mange Danske til sig. Der har dog været nogle Ingeniører, som har udrettet et Arbejde, der har sat Spor i Landets Udvikling. Det gælder i første Række *Hans H. Dithmer* (1856—1935) og *Eugène Magnussen* (1849—1919).

H. H. Dithmer virkede i Rumænien i 40 Aar. Han var født paa Klostermosegaard ved Helsingør og tog som ganske ung til Zürich, hvor han i 1878 fik Ingeniør-eksamen. I de følgende 5 Aar virkede han som Ingeniør ved Bygningen af St. Gotthard Banen. Fra Schweiz drog han til Rumænien, hvor han først i nogle Aar var Sektionsingeniør ved de rumænske Statsbaner og senere i en Aarrække Entreprenør for Landets offentlige Vandbygningsarbejder. Under denne Virksomhed vandt han i høj Grad Regeringens Anerkendelse og fik overdraget den store Opgave som Forpagter af Domænen Chirnogi at inddæmme og tørlægge 5000 Tdr. Land, som nu hører til Landets bedst kultiverede Strækninger. I 1924 vendte han hjem til Danmark. Ingeniør Dithmer var i mange Aar dansk Konsul i Bukarest.

Arbejdet i den internationale Donaukommission lededes fra 1874 til Omordningen i 1939 af danske Ingeniører, først *Carl Kühl*, derefter *Eugène L. C. Magnussen*, der døde 1919, og til Slut af dennes Søn, *Knud Magnussen*. Den internationale Donaukommission blev stiftet af Stormagterne efter Krimkrigen med den Opgave at gøre nedre Donau sejlklar, afmærke den, organisere Lodstjeneste og iøvrigt sikre Skibsfarten. 150 Kilometer af Floden kom under Kommissionen, der blev en Stat i Staten. De danske Ingeniører nød Eksterritorialret, Toldfrihed og Skattefrihed og førte endog deres eget Flag. Store Ingeniørarbejder udførtes i Aarenes Løb, Floden, der oprindelig kun var et Par Meter dyb, fik Sejlrender med over 7 Meters Dybde, og 4 Kilometer ud i Sortehavet byggedes Diger, der hindrede Tilsanding. I Sumpene byggedes Arbejderbyer og Værksteder, og en Flaade af Uddybningsfartøjer, Pramme

Civilingeniør Eugène Magnussen

Civilingeniør Knud Magnussen

og Slæbedampere sorterede under Kommissionen sammen med Fyrtaarne, Sømærker, Bolværker, Administrationsbygninger, Lodsstationer, Boliger, Hospitaler etc. Den internationale Kommissions selvstændige Arbejde var imidlertid en Torn i Øjet paa det udvidede Rumænien efter Versaillesfreden. Forhandlingerne mellem den engelske, franske, italienske og rumænske Regering førte saa i 1939 til en Overenskomst, hvorunder Tyskland for første Gang gjorde sin Indflydelse gældende. Den rumænske Regering overtog den 13. Maj 1939 Lodsvesenet og den tekniske Tjeneste, og Knud Magnussen rejste tilbage til Danmark for at bosætte sig her. Forbindelsen med Donau brast dog ikke. Kommissionen bevarede en vis kontrollerende Indflydelse, og en Komité af raadgivende Ingeniører blev udpeget af Stormagterne. England udpegede Ingeniør Knud Magnussen som sin Repræsentant, men da Krigsbegivenhederne medførte Nyordningen i Rumænien, og Sovjets Indrykning i Bessarabien førte til, at ogsaa Rusland fik et Ord med i Laget hvad Donau angaar, kom Ingeniør Knud Magnussen aldrig i Funktion i sin nye Stilling.

Civilingeniør, Direktør *P. F. Bagge* kom, efter at være blevet cand. polyt., i F. L.

Smidths Tjeneste og blev senere Driftsleder af Cementfabriken Granitoid i Bulgarien i et Aar. Han kom til Transsylvanien, som efter Versaillestraktaten overgik til Rumænien. Han blev Driftsingeniør ved den store Cementfabrik i Turda i Transsylvanien (Siebenbürgen), fra 1929 Direktør. Her forblev han, indtil Forholdene i 1942 drev ham tilbage til Danmark, hvor han nu er i Røde Kors' Tjeneste.

Ekspert var af og til Raadgiver for den rumænske Regering i specielle Spørgsmaal, saaledes den for sin Indsats i Rusland kendte Statsraad *C. A. Koefoed* og Landbrugskandidat, cand. polit. *M. Gormsen*, der fik overdraget at give Forslag til visse Agrarreformer og Indførelse af Andelsvæsenet i Rumæniens Landbrug efter dansk Mønster.

En Del danske Haandværksmestre har haft deres Virksomhed i Bukarest, dengang da danske Haandværkere gik paa Valsen rundt om i Europa, men som Følge af de nuværende politiske Forhold er de fleste efterhaanden søgt tilbage til Danmark.

P. F. Bagge

JUGOSLAVIEN

Under Balkankrigen 1912 gjorde en Del unge danske Læger Tjeneste ved serbiske Krigslazaretter, bl. a. nuværende Professor *Meulengracht* og Læge *Johs. Møllgaard*, Broder til Professor Holger Møllgaard ved Landbohøjskolen. Efter Fredsslutningen blev Møllgaard i Serbien, hvor han slog sig ned som praktiserende Læge og blev en Lægekunstens Pionér i det primitive Land. Efter hans Død rejste taknemlige Serbere, Patienter og Kolleger, ham et smukt Mindesmærke.

Som ganske ung Kandidat tog Tandlæge *Kaj Wadum Pedersen* i 1913 Stilling som Assistent hos en Tandlæge i Beograd. Ved Verdenskrigens Udbrud det følgende Aar meldte han sig til frivillig Tjeneste i Hæren og kom til at betyde meget for den serbiske Lægevirkksomhed. Det var saaledes ham, der foranledigede en dansk Lægemission indkaldt til Behandling af de saarede Soldater. Efter Krigen nedsatte han sig som Tandlæge i Beograd, giftede sig med en Serberinde og levede sig ind i det serbiske Folk. Han døde i 1938, kun 44 Aar gammel.

Den fremragende danske Arkæolog, Arkitekt, Dr. phil. *Ejnar Dyggve*, som tillige er kendt for sine Udgravninger ved Saloniki, har i Dalmatien udført et stort arkæologisk Arbejde, hvis Resultat har gjort hans Navn kendt i videnskabelige Kredse Verden over. Efter i forskellige Egne af Dalmatien — med Støtte af Rask Ørsted-fondet og Carlsbergfondet — at have ledet en Række Udgravninger blev han i Aarene 1929—32 den jugoslaviske Regerings Generalinspektør for alle arkæologiske Mindesmærker i Dalmatien.

I Aarene før sidste Verdenskrig foretog et dansk Ingeniørkonsortium, hvori *Kamp-sax, Højgaard & Schultz* og Sten- og Grusfirmaet *Carl Nielsen* var interesseret, i Ud-kanten af Beograd et stort Opfyldningsarbejde; et tidligere sumpet Terræn paa det Sted, hvor Donau og Save løber sammen, blev opfyldt, hvorved der indvandt Byggearealer, som kunde give Plads til 20.000 Mennesker.

GRÆKENLAND

Antikkens skønne Land har gennem Tiderne lokket mange danske Kunstnere og Videnskabsmænd.

Arkæologen *P. O. Brøndsted* (1780—1842) rejste efter at have taget Doktorgraden i København 1806 med sin Svoger Georg Koës til Paris, hvor de blev tre Aar, derfra drog de med tre tyske Videnskabsmænd til Rom og Syditalien og endelig til Athen, hvor to engelske Kolleger sluttede sig til dem. Sammen med disse Rejsefæller foretog Brøndsted arkæologiske Undersøgelser rundt om i Grækenland. I 1811 begav han sig til Konstantinopel og over Smyrna tilbage til Athen. I Vinteren 1811—12 foretog han Udgravninger paa Keos, og 1812 udgravede han Apollotemplet ved Figalia. Efter sin Hjemkomst til Danmark holdt han, efter at være blevet udnævnt til Professor i Filologi, 1815—17 nogle livlige og anskuelige Forelæsninger over sin Rejse i Grækenland, som efter hans Død blev udgivet af N. V. Dorph.

Denne Arkæologernes Forkærlighed for Grækenland har holdt sig op til vore Dage, og Dr. *Frederik Poulsen* har gennem sine Udgravninger i Kalydon og gentagne Forskningsrejser til Grækenland vundet Berømmelse som en af Samtidens betydeligste klassiske Arkæologer samtidig med, at han har evnet som Skribent at give sjældent livfulde Skildringer baade af sine videnskabelige Resultater

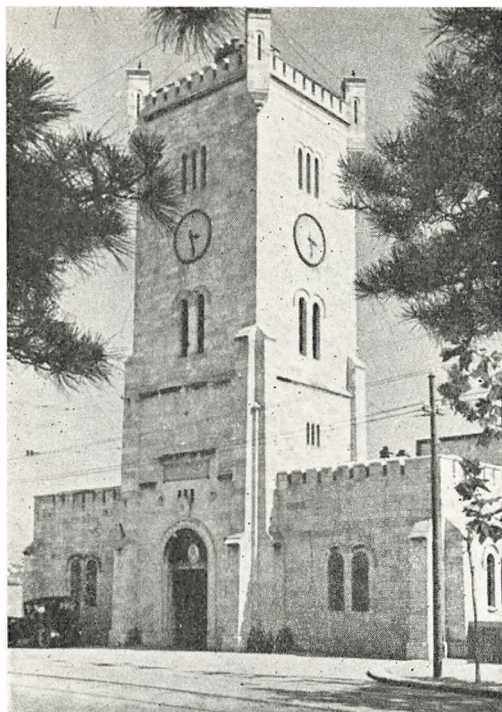
Kong Georg, da han i 1863 som Prins Vilhelm af Danmark blev valgt til Grækernes Konge

Universitetet i Athen, bygget af H. Chr. Hansen

og Grækernes Liv i Nutiden. Endvidere kan fremhæves de store Thessaloniki-Udgravninger i 1939, som lededes af en anden verdenskendt dansk Arkæolog, Arkitekt Dr. *Ejnar Dyggve*, der iøvrigt ogsaa havde deltaget i de dansk-græske Kalydon-Udgravninger i 1932 og 1935. *K. F. Kinch* foretog meget betydningsfulde Udgravninger paa den chalkidiske Halvø og paa Øen Rhodos (sammen med *Chr. Blinkenberg*).

Kunstmaler *Jørgen Reedtz* (1853—1933) tilbragte en stor Del af sit Liv i Grækenland. Han var født paa Ubberupgaard paa Fyn og drog som ung Maler til Fods til Wien, hvor han blev en af Theophilos Hansens Medarbejdere. Siden boede han i en Aarrække i Paris og flyttede saa til Grækenland, paa hvis Museer han udrettede et stort Arbejde. Han blev en fortrolig Ven af Kong Georg og knyttede Venskab med mange ledende Personligheder i Grækenland, som f. Eks. Venizelos. Som Kunstner var han ret ukendt i Danmark, men i sine Aar i Frankrig og Grækenland var han en flittig og anset Maler, fra hvis Haand der foreligger en Række Portrætter og Landskabsmalerier. Han var i en Del Aar Direktør for Kunstmuseet paa Kreta. Sine sidste Aar tilbragte han i Danmark.

Lloyds Arsenal i Triest, bygget af H. Chr. Hansen

Statsskovrider Holten

Arkitekt *H. Chr. Hansen* (1803—83), Theophilos Hansens ældre Broder, kom til at spille en betydelig Rolle — en Tid sammen med Broderen — i Grækenlands nyere Bygningshistorie. Hans Chr. Hansen, Søn af Bud Rasmus Hansen, besøgte Akademiet og blev Elev af Hetsch, vandt 1827 den lille, to Aar senere den store Guldmedaille. 1831 drog han paa det store Stipendium til Italien, rejste derfra efter faa Aars Forløb til Grækenland, hvor han kom i Forbindelse med Bygningsdirektøren i Athen, Tyskeren Schaubert, og allerede 1834 udnævntes han til Kongen af Grækenlands Arkitekt. Indtil 1850 boede han i Athen og var stærkt beskæftiget, dels ved Privatarbejder, dels ved offentligt Byggeri som den engelske Kirke og Universitetet, en pragtfuld hvid Marmorbygning i klassisk Stil — et af Datiden højt beundret Arbejde — og dels ved Udgravninger, f. Eks. af Niketemplet paa Akropolis. Et Tilbud fra Østrig trak ham bort fra Grækenland, men baade han og Broderen bevarede Kontakten med Athen, der kan takke de to Brødre for flere af Byens mest monumentale Bygninger: foruden Universitetet tillige Videnskabsakademiet og Biblioteket. H. Chr. Hansen fik nu af Østrigske Lloyds Dampskibsselskab over-

Direktor Fr. Dreyer

Civilingeniør Broager Christensen

draget Opførelsen af det store Arsenal i Triest, hvorefter han vendte tilbage til Danmark og blev G. Bindsbølls Efterfølger som Professor ved Bygningsskolen. Blandt de Arbejder, han i de følgende Aar udførte i København, maa fremhæves Kommunehospitalet (1859—63), som endnu 100 Aar efter anerkendes som Mønsterhospital.

Saa kom Tiden, da den danske Prins *Vilhelm* blev Grækenlands Konge under Navnet *Georg I.* Det var den danske Bankier i London, Baron Hambro, der under en græsk Delegations Besøg i London havde faaet etableret den første Kontakt, som resulterede i Kongens Valg. Kong Georg, der ikke glemte sit gamle Land, førte en stor Del af det gamle Danmark med sig til Grækenland. Mange af hans tidligere Venner ved Hoffet fulgte med, og i Tidens Løb var det ikke saa faa Danske, den græske Konge indkaldte til meget forskelligartet Tjeneste.

Der var Skovrider *I. A. Holten*, der 1896 blev Direktør for Skovbrugsskolen i Vy-tina og oplevede den græsk-tyrkiske Krig 1897. Han havde Kong Georgs særlige Fortrolighed og steg i Graderne, saa han til sidst blev Generalinspektør for det græske

Skovvæsen. — Administratoren af Kongens private Godser var ogsaa en Dansker, *Weismann*, der rejste til Grækenland i 1890 og næsten straks fik overdraget dette smigrende Hverv. Ogsaa *Weismann* var Forstmand; han flyttede senere efter Kongens Død tilbage til Danmark.

Under den græsk-tyrskiske Krig, hvor der iøvrigt i en Fremmedlegion kæmpede henved 30 Danske, kom der ogsaa unge danske Sygeplejersker til Grækenland, og en Del af dem blev dernede efter Fredsslutningen. Dette gjaldt f. Eks. Frøken *Reinhardt*, der blev Forstanderinde for et stort Hospital, der var oprettet af Dronning Olga, og hvortil 5—6 danske Sygeplejersker var knyttet. Hospitalet hed „Evangelismus“. Frøken *Reinhardt* vendte siden tilbage til Danmark og døde i Hillerød.

Stabsdyrlæge, Oberst *Alfred Rahbek* (1860—1929) blev som ung Dyrlæge i 1881 kaldt til Grækenland af Kong Georg for at organisere Veterinærvæsenet. Han blev Dyrlæge ved de kongelige Stalde og Korpsdyrlæge i den græske Hær. I 1913 tog han sin Afsked med Obersts Rang. Han fik Lejlighed til at udføre et betydeligt Arbejde ved Indførelsen af ordnede Dyrlægeforhold i den græske Hær og ved Fremme af de veterinære Forhold i Grækenland i Almindelighed. Han deltog i flere Krige som Stabsdyrlæge. *Rahbek* var gift med en sønderjydsk Dame, *Louise Philipsen*, og deres Hjem var i mange Aar et Samlingssted for fastboende og besøgende Danske.

Direktør *Fr. Dreyer* har i over 25 Aar boet i Grækenland, hvor han er Leder af en stor Gær- og Spritfabrik i Athen.

Civilingeniør *A. Broager-Christensen* arbejdede i Grækenland i Aarene 1925—33 som Tegnestuechef i det amerikanske Firma *Ulen & Co.*, der bl. a. udførte den store Marathon-Dæmning i Athen og Reguleringen af Strumafloden i Makedonien.

CZEKOSLOVAKIET

Bøhmens Forbindelse med Danmark er af ældgammel Dato. Den elskelige *Dronning Dagmar*, Valdemar Sejrs første Dronning, var en bøhmisk Prinsesse, og *Tyge Brahe*, Grundlæggeren af den moderne Astronomi og næst efter H. C. Andersen den mest berømte Dansker, tilbragte de sidste Aar af sit Liv (død 1601) i Praha i frivillig Landflygtighed og blev begravet i Teinkirken.

Th. Brorsen (1819—1895) fik som Astronom sit Navn knyttet til samme Land som sin berømte Landsmand Tyge Brahe. Han var Søn af en Skibskaptajn fra Als, kom i Flensborg Latinskole og studerede i Kiel og Heidelberg. Astronomi havde interesseret ham, fra han var ganske lille, og den blev hans Livssag. I Begyndelsen af 1840'erne blev han ansat ved det af Frederik VI oprettede Observatorium i Altona. Her opdagede han 1846 den Komet, der bærer hans Navn. For denne og for to følgende Kometopdagelser fik han af Christian VIII forskellige Guldmedailler. I 1847 fik han, der efterhaanden var blevet en Særling, Tilbud om at komme til Friherre Parisk v. Senftenbergs Privatobservatorium paa et Slot i Bøhmen. Her udførte han i over 10 Aar et stort Arbejde som Astronom, gjorde bl. a. Iagttagelser af Zodiakalysset, som han paaviste strakte sig hele Himlen rundt, fandt en Stjernetage i Orion o. s. v. Da hans Velynder døde, nedlagdes Observatoriet, og som en ulykkelig og ensom Mand vendte han tilbage til Als, hvor han døde. Faa vidste, at den sære, verdensfjerne Mand ved sin første Kometopdagelse for stedse havde indskrevet sit Navn i Astronomiens Historie.

Efter første Verdenskrig saa det ud til, at der skulde opnaas en intim Forretningsforbindelse med den nye Stat Czekoslovakiet. Danmark sendte den dygtige og energiske Direktør *P. Nørgaard* som sin første officielle Repræsentant dertil, og mange danske Forretningsmænd tog til Praha, hvor *Chr. Jensen*, en dansk Forretningsmand af gammeldags Type, hidtil havde været næsten ene om at repræsentere

Danmark. Men Resultatet svarede ikke til Forventningerne. Saa kom den anden Verdenskrig, og efter den er Forbindelsen med Danmark svundet yderligere ind.

Czekoslovariets store Grundlægger, Præsident *Thomas G. Masaryk*, følte stærkt for Danmark, hvorfra hans Hustru stammede.

Lauritz Væggerskilde var i Mellemlrigstiden Inspektør for store Godser i Nærheden af Praha.

I 1937 udnævntes en dansk Frelserofficer *S. Thykjær* til Chef for Frelsens Hær i Czekoslovakiet, hvor han i en Aarrække udførte et stort og meget paaskønnet Arbejde.

Godsinspektør Væggerskilde

POLEN

Kontakten mellem Danmark og Polen var ret betydelig i de Tider, da de to Lande bekrigede samme Fjende, Sverige, og Karl den Tolvte knyttede maaske Landene yderligere sammen. Adskillige Danske kom til den polske Hær, nogle Eventyrere søgte det polske Hof, og siden, da Ulykkerne ramte Polen, fik danske Kunstnere Lejlighed til at vise deres og Danmarks Sympati med det undertrykte Land. *Carsten Hauch* og *Thorvaldsen* er to danske Kunstnernavne, der blev kendt i Polen, og „Hvorfor svulmer Weichselfloden“ blev en meget ofte sunget og reciteret Sang i Danmark. — Tre af Thorvaldsens kendte Værker findes i Polen: Statue af Fyrst Potocki (Katedralen i Krakov), Rytterstatue af Poniatovski (den store Plads i Warszawa) og Statue af Copernicus (Warszawa).

Efter at Polen i 1918 havde genvundet sin Selvstændighed, stilledes der fra danske Forretningsmænd store Forventninger til Landet, men de fleste skuffedes. Landet

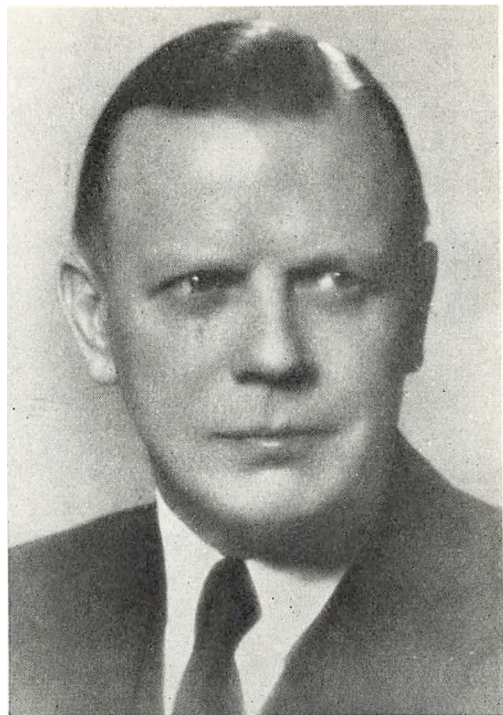
var krigshærgtet og langt tilbage, dog blev der god Brug for danske Ingeniørarbejder. I den nye Havneby Gdynia udførte *Højgaard & Schultz* vældige Havneanlæg.

Kulturingeniør *Chr. Enevoldsen*, som i en Aarrække var Godsinspektør ved store russiske Godser i Sydvestrusland, blev efter Revolutionen Leder af storstilede Udskiftnings- og Afvandsingsarbejder, som den

Chr. Enevoldsen

polske Regering iværksatte i Volhynien. Civilingeniør *Hans Galle* blev i 1904 ansat som Kemiker ved Vacuum Oil Co. i U. S. A. og Aaret efter Chefkemiker ved det store Selskabs Raffinaderi i Dzieditz i Polen, i 1910 Direktør og endelig 1923 Generaldirektør for samtlige Fabriker og tekniske Anlæg under Vacuum Oil Co. i alle de Lande, der hørte ind under det tidligere Østrig-Ungarn. Men alt dette blev slaaet over Ende, da Tyskland i 1939 overfaldt Polen, og Hans Galle maatte vende tilbage til Danmark.

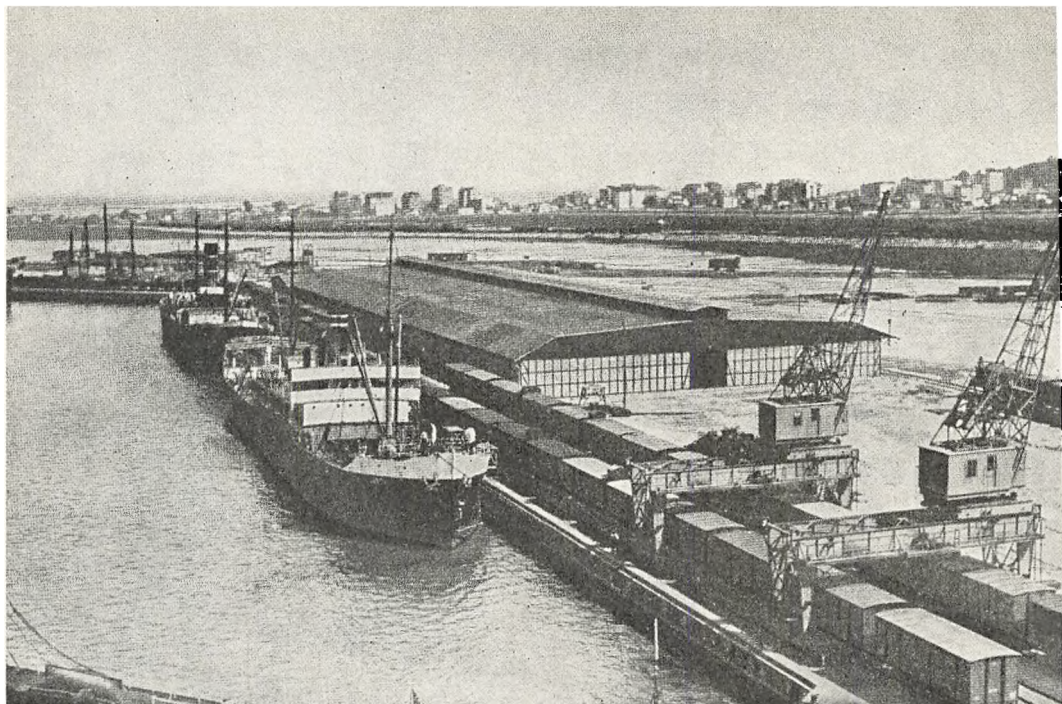

Direktør M. Plinius

En af de faa, der holdt ud gennem Trængslerne, er *Carl Oscar Thorbjørnsen*. Han begyndte i St. Petersborg i 1903 og drev Forretning her, indtil Revolutionen tvang ham hjem til Danmark i 1919. I 1921 begyndte han et Handelsforetagende i Danzig, som han blev drevet bort fra under sidste Krig, men han lagde ud paany, da det værste var overstaet.

Det i 1918 genopstandne frie Polen fik mange Venner i Danmark, og en af de mest trofaste var *Ingeborg Stemann*, der i 1915 blev cand. mag. og siden var knyttet til Undersøgelse af russiske Krigsfangers Kaar i Tyskland. I 1921 blev hun Lektor i skandinaviske Sprog i Poznan ved det derværende polske Universitet og fire Aar senere ved Universitetet i Warszawa. Mag. art. *Folmer Wisti*, senere Direktør for Det danske Selskab i København, var Lektor i skandinaviske Sprog først i Krakow, senere i Warszawa, indtil Tyskland i 1939 erobrede den polske Hovedstad.

M. K. Plinius (født 1894), uddannet i Ø. K. og Leder af Selskabets Skibsafdeling i Singapore, Libau, Riga og Warszawa, blev Direktør i Gdynia-Amerikalinien med Hovedsæde i Warszawa fra Selskabets Start i 1930, adm. Direktør fra 1939 for Gdynia Amerika Shipping Lines Ltd. med Hovedsæde i Gdynia. Efter at Nationaliseringen var sat ind, fratraadte han i 1949.

Del af det mægtige Havneanlæg i Gdynia, bygget af Højgaard & Schultz. I Baggrunden ses Byen Gdynia

Det Østasiatiske Kompagnis Datterselskab „United Baltic Corporation“ havde i Mellemlkrigsarene Afdelinger i flere af de vigtigste Byer i Østersølandene. Afdelingen i Danzig lededes af *P. M. Gjersing*, som i 1913—20 var knyttet til Ø. K.'s Afdelinger i Hankow og Shanghai. Nuværende Direktør for Det vestindiske Kompagni paa St. Thomas, *Einar Høpffner*, bestyrede Filialen i Memel.

Den danske Bacon Ekspert *Hjalmar Hansen* virkede — efter at have anlagt en Række Slagterier i England — i Mellemlkrigsarene som Inspektør for polske Slagterier og bidrog i høj Grad til de polske Slagteriprodukters Sukces paa Verdensmarkedet.

DE BALTISKE LANDE

Estland — Letland — Lithauen

I Østersølandene — de Lande, som før første Verdenskrig politisk hørte til Rusland — er der ydet en stor Indsats af danske Kulturingeniører (Meliorations-Teknikere). Det var Civilingeniør *Peter Rosenstand Wøldike*, der brød Vejen. 1883 rejste han til Rusland og nedsatte sig i Dorpat (Estland) som praktiserende Kulturingeniør. Med en Afbrydelse i Aarene 1892—97 arbejdede han i Østersølandene indtil Revolutionen i 1917. Han blev Leder af et kulturteknisk Bureau, som oprettedes af den liflandske Adel, og forestod Afvandingen af kolossale Omraader af Moser, Enge, Skove og Marker. Hans Virksomhed fik den største Betydning for Landbrugsudviklingen i Livland, Estland og Kurland, og Wøldike blev tillige tilkaldt ved Løsningen af kulturtekniske Opgaver i det indre Rusland.

Wøldikes fremragende Indsats medførte, at andre danske Ingeniører tilkaldtes til Deltagelse i det kulturtekniske Arbejde i Østersøprovinserne, saaledes *J. C. Johansen*, Konsul *Joh. Hoppe* og Ingeniør *Henriksen*, Kulturinspektør for Kurland, samt *Chr. Enevoldsen*, som senere traadte i den polske Regerings Tjeneste. *J. C. Johansen* ledede i 30 Aar store Jordforbedringsarbejder i Livland og Estland, og 1910—19 var han Lands-Kulturingeniør for Estland. Efter Revolutionen blev han dansk Generalkonsul i Estland. En af hans Sønner, Zoologen *Hans Johansen*, blev Professor i Tomsk og er nu knyttet til Zoologisk Museum i København, en anden Søn, Historikeren *Poul Johansen*, var under Estlands Frihedstid Stadsarkivar i Reval, han blev senere Professor i Hamborg med Hansahistorie som Speciale. — *Johannes Borch* var i en Aarrække Direktør for „Baltischer Samenbauverband“, en af baltiske Godsejere dannet Sammenslutning for Frøavl med Hovedkontor i Dorpat og Filialer i Riga og Kiew.

Kong Erik Klipping og hans Moder Margareta (Sprænghest). Billede i Revals „Lybske Ret“ fra 1282

Knud den Hellige. Koloreret Tegning i Sct. Knudsgildets Skraa i Reval (ca. 1486)

Estland

Af de tre smaa Østersøstater, der har været gennem saa mange tragiske Tilskikkelser, er Estland den, der har haft intimest og længst Forbindelse med Danmark. I Hovedstaden Reval, som i Frihedstiden omdøbtes til Tallinn, Danskerbyen, findes i Kirker, Fæstningsværker o. s. v. mange Minder om den danske Tid.

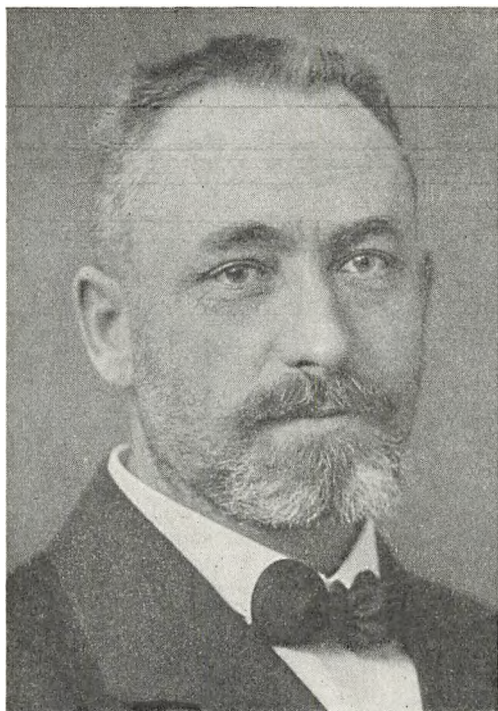
I 1219 drog Valdemar Sejr med en stor Flaade til Estland, besatte den gamle Borg paa Dombjerget ved Reval og forhandlede med Esterne om Underkastelse. Hans Lejr blev om Aftenen uventet overfaldet af Esterne, som i sidste Øjeblik blev trængt tilbage og slaet paa Flugt. Hvert Barn i Danmark og Estland kender denne Episode, hvor Dannebrog skal være faldet ned fra Himmelen. Da samme Flag benyttes af Staden Reval som „lille Vaaben“ — og det „store Vaaben“ viser de tre danske Løver, maa der være en sand Kærne i denne smukke Legende, som knytter Danmark og Estland for alle Tider til hinanden. Løverne blev senere optaget i Republiken Estlands Vaaben. — Til Trods for Slagets sejrige Udfald 1219 lykkedes det ikke Danskerne at faa virkelig Fodfæste i Estland. De faa danske Adelsmænd og Klerke,

En af Tallinns smukke Parker omgivet af gamle Taarne fra Dansketiden

som mest kom fra Jylland, blev snart fortyskede i en Tid, da tyske Købmænd og Riddere ogsaa i Danmark spillede en stor Rolle. Højest 10 pCt. af Landets regerende Overklasse var af dansk Afstamning. Alligevel fandtes der en Del fremragende Danske, som har ofret deres Livskraft til Landets bedste. Fremfor alle bør nævnes Ærkebiskop *Andreas Sunesøn* fra Lund, som i de første Aar efter 1219 var kirkelig og verdslig Administrator af den nye danske Koloni. Han grundlagde Bispedømmerne Reval og Virland, byggede omtrent 16 Landsbykirker i Estland og arbejdede med sine Medarbejdere, bl. a. Biskop *Tuve* af Ribe, utrætteligt for Kristendommens Udbredelse blandt Esterne.

Som militær og administrativ Leder af Kolonien fungerede „Hovedsmanden“ (Capitaneus) paa Revals Slot. Det var mest Danske, der af Kongen blev udnævnt til at beklæde denne Post; blandt disse er de mest fremragende *Sakse Aagesen Munk*, *Jens Kande* og *Stig Andersen Hvide*. Den første (1238—57) var Skaber af den danske Administration i Landet, den anden udkastede 1310 et Projekt til Befæstningen af Byen Reval, som blev Grundlaget til Stadens imponerende Ringmur og Taarn-

Generalkonsul J. C. Johansen

fortifikation. Den sidste, Stig Andersen Hvide, ordnede Landets Forhold efter Oprøret 1343 og uddelte vigtige Privilegier til Stæderne og Stænderne og Ridderskabet, inden „Hertugdømmet“ blev solgt til den tyske Ridderorden i 1346. Dronning *Margareta*, kaldet Sprænghest, en pommersk født Prinsesse, fik Estland tildelt som Enkesæde; hun sørgede for Klostrenes og Kirkens Velfærd og gav Byen Reval vigtige Privilegier, som f. Eks. Møntrettigheden, Handelsret, ordnede Maal og Vægt samt Skatteforholdene. I Reval Stadsarkiv findes en smukt udstyret Afskrift af den saakaldte „Lybske Ret“, som paa Titelbladet viser

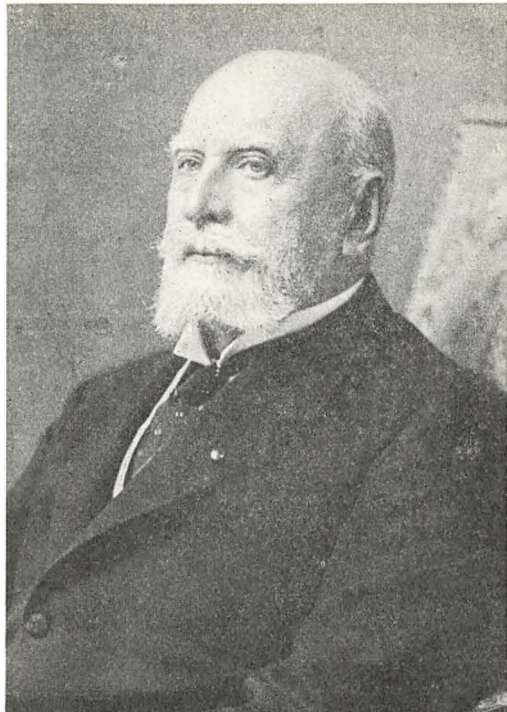
Miniaturbilleder af Dronning *Margareta* og hendes Søn Erik Klipping. I Reval blev grundlagt et særligt Broderskab, *St. Knudsgildet*, som ejede et stort Hus i Langgade og først blev opløst 1920. Dettets Statut eller Skraa ligner fuldstændig dem, som var i Brug i Danmark (Flensborg, Malmø).

Naar man taler om Dansketiden i Estland, maa man ikke glemme Kong *Valdemars Jordebog*. Denne indeholdt nemlig en særskilt og udførlig „Estlandsliste“, som historisk og filologisk hører til de mest betydningsfulde Dokumenter i Estlands Fortid. Gennem talrige Stednavne og Personnavne faar vi et interessant Billede af Landets daværende Forhold.

Siden Østersøprovinserne efter 1710, efter den store nordiske Krigs Afslutning, blev russiske, endte Danmarks politiske Indflydelse dér. Kun kulturelle Forbindelser, gennem enkelte Udvandrere fra Danmark, var endnu mulige. Blandt disse kan nævnes *Prins Peter* af Holstein-Beck, som var Guvernør i Estland, og General *Numsen*, som var i russisk Tjeneste og døde i Byen Walk. De fleste Udvandrere var dog Smaaborgere og Haandværkere, Godsforvaltere, Gartnere eller Skibskap-

Generaldirektør Th. Hansen

Etatsraad P. Bornholdt

tajner. Blandt Revals Malere findes i det 18. og 19. Aarhundrede flere Danske, f. Eks. Elkiær, Lønvig, Hillebrandsen, Jørgensen o. s. v. *Johannes Hau* fra Flensborg har omkring 1830 malet talrige Billeder af den maleriske gamle Stad, som nu har stor Værdi. Hans Sønner *Eduard* og *Woldemar* blev kendte Portrætmalere i St. Petersborg.

I Midten af det 19. Aarhundrede begynder en stærk Indvandring af danske Mejerister, Landbrugsspecialister, Ingeniører og Godsforvaltere. Det er betegnende, at i alle tre Østersøprovinser fungerede Danskere indtil første Verdenskrig som ledende Kulturteknikere. Man kan sige, at Landbruget i Estland i flere Henseender har haft megen Gavn af det Arbejde, som disse danske Specialister har præsteret.

Den største Indsats ydedes af *J. C. Johansen* (1868—1930), der virkede i Estland i over 40 Aar. Han var født i Slagelse og rejste i 1892 som ung cand. polyt. til Østersølandene og virkede i en halv Snes Aar som Kulturingeniør med Station i Riga og Vitebsk. 1901 ansattes han som Distriktskulturinspektør i Estland. Denne Post beklædte han paa saa fremragende Vis, at han en halv Snes Aar senere udnævntes

„Lange Hermann“

til Kulturinspektør for hele Estland. Samtidig beklædte han en Række vigtige Tillidshverv, var Kurator for den livlandsk-estlandske Landbrugsskole og det estniske Landhusholdningsselskabs Konsulent for Landbrugets Driftsmetoder.

F. L. Smidth & Co. fik blandt sine mange Interesser i det gamle Rusland ogsaa Del i Udviklingen af den store Cementfabrik i Port Kunda med de dertil hørende Olieskiferlejer, Skove etc. i Estland. Kunda var oprindeligt en Herregaard beliggende ved den finske Bugt mellem Narva og Reval. Paa de til Ejendommen hørende Jorder oprettedes i 1871 en Cementfabrik til Udnyttelse af en Humuskalk,

som i vid Udstrækning forefandtes paa Godsets Grund. Efter Aarhundredeskiftet traadte Selskabet i Samarbejde med F. L. Smidth & Co., som foretog flere Forbedringer, bl. a. Anvendelse af Olieskifer, som kunde udvindes paa Stedet. Under Ledelse af Ingeniør *Th. Hansen* som Generaldirektør udviklede Virksomheden sig til et meget omfangsrigt Foretagende. Til Fabriken hørte ca. 1000 Tdr. Land, heri indbefattet en stor smuk Park. Alle Fabriksbygninger og Beboelseshuse var meget smukke og velholdte. Til Ejendommen hørte egen Kirke, Skole, Børnehaver og Sygehuse, egen Havn, Port Kunda, egen Jernbane, 20 km lang, til nærmeste Købstad Wesenberg med en Række Sidebaner til Fabrikens Raamaterialer og Brændselsgruber, Tørvemose, et større Landbrug, Vaskeri, Badeanstalt etc. I hele denne

omfattende Virksomhed var 1000 Mennesker beskæftiget, indtil Omvæltningerne under sidste Krig satte ind.

Letland

Riga tiltrak mange danske Forretningsmænd, og adskillige af dem vandt i Tidens Løb frem, indtil Revolutioner og Krige slog dem ud.

Etatsraad *P. Bornholdt* (1842—1924) var i Menneskealdre det mest kendte danske Navn i Østersølandene. Han var født i Jylland, var fra sin tidligste Barndom sin egen Lykkes Smed og fik en faderlig Ven i Tietgen. Efter at have faaet sin kommercielle Uddannelse i England begyndte han 1872 som Skibsmægler og Skibsprovianteringshandler i Riga, hvor hele hans Livsarbejde faldt. En skønne Dag var han et Navn i Riga, og da en meget stor Del af Forbindelsen med det mægtige russiske Marked foregik over denne By, gik det hurtigt fremad. Snart kunde Bornholdt anlægge Filialer i Libau, Reval, Windau og Petrograd. Forretningen blev hurtigt en af de største paa den baltiske Kyst. Bornholdt blev Agent for Det Forenede Dampskibsselskab og for en Mængde tyske, engelske og russiske Linier. Gennem sit Ægteskab med Mary Emily Creagh, en Datter af den engelske Admiral Creagh, fik han nær Tilknytning til engelske Kredse.

Bornholdt selv var en Mand med mange Idéer. Han havde Planer om at lede Emigrantrafikken fra Rusland over Riga paa danske Skibe, og især var han ivrig efter at skabe Forbindelse mellem de russiske Jernbaner og de danske Dampskibsselskaber. Mange unge Skibsfartsfolk fik deres Uddannelse hos ham. Han havde Forbindelser langt ind i Rusland, ja selv i Sibirien, og mange danske Forretningsmænd, der vilde have

Gunnar Haagenen

Kontakt med Rusland, søgte hans Raad. Bornholdt var den danske Rigakolonis absolutte Førstemand, umaadelig hjælpsom og velgørende i stor Stil. Paa sit store Landsted udenfor Riga og i sit Palæ i Riga udfoldede han en storslaaet Gæstfrihed, bl. a. under danske Orlogsskibes Besøg. Han bevarede sin danske Nationalitet til det sidste og var en glødende Patriot. Da Spørgsmaalet om Salget af de vestindiske Øer kom til Folkeafstemning, rejste han trods Svagelighed til Jylland, hvor han ejede Godset „Løvenholm“, for at stemme imod Salget.

Den 1. Januar 1918, da Bolschevikerne erobrede Riga, flygtede Etatsraad Bornholdt til København ombord paa et engelsk Krigsskib og forblev her et halvt Aars Tid. Men han glemte ikke sine ulykkeligt stillede Landsmænd. Med en engelsk Krydser sendte han en Ladning Levnedsmidler til Fordeling i den skandinaviske Koloni i Riga. Etatsraad Bornholdt hørte til den gamle Type af Storkøbmænd. Da det under Opførelsen af Marmorkirken til sidst begyndte at knibe med Midlerne, traadte Bornholdt til med økonomisk Støtte og sendte for egen Regning russiske Arbejdere over til Forgyldning af Kirkens Kuppel.

Mange danske Forretningsmænd, som før Revolutionen havde deres Virksomhed i Rusland, slog sig, efter Letlands Oprettelse som selvstændig Stat, ned i Riga, hvor de fik Lejlighed til i nogen Grad at udnytte deres Kendskab til russiske Forhold, idet en stor Del af Ruslands Udenrigshandel gik over Letlands Hovedstad. Henved et halvt Hundrede Danske drev selvstændig Forretning, deriblandt flere Smør-

købmænd. — De største Virksomheder havde *Gunnar Haagensen*, Indehaver af stor Forretning med Automobiler, Landbrugsmaskiner, Raatobak m. m., og *C. E. Christensen*, som i en Aarrække drev Letlands største Smøreksportforretning, der maatte lukke, da Letland i 1936 indførte Statsmonopol for Smørhandel. Haagensen maatte efter den russiske Indmarch i 1940 sammen med den øvrige danske Koloni rejse til Danmark.

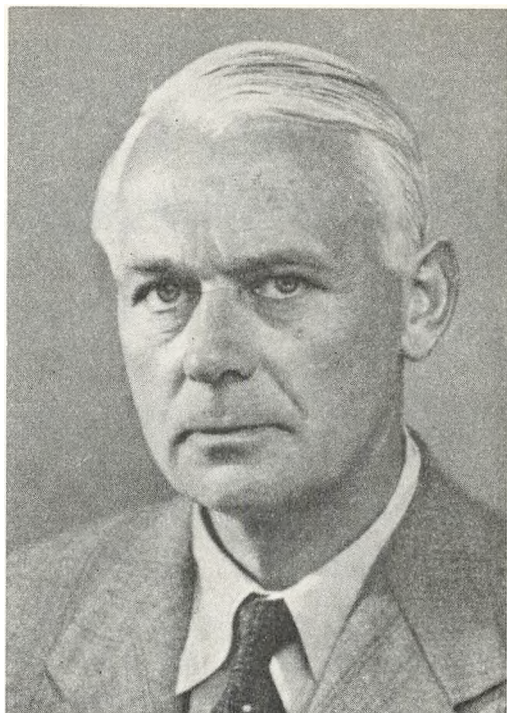
Grundlæggeren af Aarhus Oliefabrik, *Alfred V. Kieler*, oprettede omkring Aarhundredskiftet i

Direktor C. E. Christensen

Direktør Alfred V. Kieler

Grosserer Jørgen Buch

Libau en Oliefabrik, som fik en rivende Udvikling med Filial i Odessa og en Margarinefabrik i Warszawa. Fabriken lededes fra 1912 af senere Generalkonsul *Eigil Leth*, som kom til Rusland i 1905 og blev Direktør for en Imprægneringsanstalt.

Statskonsulent *Otto Nielsen* (1880—1919) var født i Aarhus, men voksede op i Riga og lærte russisk ligesaa godt som sit Modersmaal. Som 20-aarig kom han tilbage til Danmark for at lære praktisk Landbrug og tog 1903 Landbrugseksamen. Han rejste saa paany til Rusland, var ved Landbrug i Kurland og siden Godsinspektør i Podolien i 9 Aar og blev saa det danske Landhusholdningsselskabs Landbrugskonsulent i Rusland og fra 1915 til sin Død Statskonsulent. Verdenskrigen og Revolutionen gjorde, at han flere Gange maatte flygte, men i 1919 var han tilbage i Riga for at genoptage sin Gerning, da han sammen med sin Hustru dræbtes ved Byens Bombardement.

Lithauen

Lithauen er et udpræget Landbrugsland, og da Landet efter første Verdenskrig blev selvstændigt, udvirkede den daværende Generalkonsul *Erik Biering*, at nogle danske Landmænd fik overdraget Forpagtningen af lithauiske Statsgodser, mens enkelte købte Godser forskellige Steder i Landet. De fleste var kommet godt i Gang, da den russiske Invasion i 1940 standsede Udviklingen og tvang alle de danske Landmænd til at vende tilbage til Danmark.

I Kaunas oprettede *Jørgen Buch* i 1922 et Handelsfirma, som med danske Industriprodukter som Hovedartikel fik et betydeligt Omfang, men maatte standse, da Russerne kom i 1940. — Ingeniørfirmaet *Højgaard & Schultz* udførte i Mellemløbetiden flere betydelige Ingeniørarbejder i Lithauen, bl. a. to store Broer over Niemen i Kaunas, et Havneanlæg i Memel og en Jernbane.

RUSLAND

Samtidig med Vikingetogene vestpaa drog store Skarer af Nordboer østpaa og kom til at spille en stor Rolle i den omfattende Vareudveksling mellem Orienten og Sydeuropa paa den ene og Nord- og Nordvesteuropa paa den anden Side. Handelsvejene var de store russiske Floder. Af de to vigtigste Ruter gik den ene fra Nevaen over Novgorod, Smolensk og Kiev langs Dnjepr til Sortehavet, den anden fra Nevaen over Bjelosoro langs Volga til det kaspiske Hav. Disse Nordboer, de saakaldte Varjager, som fik verdenshistorisk Betydning ved at bidrage til den russiske Stats Grundlæggelse, var overvejende Svenskere, men der foreligger dog flere Vidnesbyrd om, at der var et ikke ubetydeligt Antal Danske imellem dem.

Det første og største danske Navn i Ruslands Historie er *Vitus Bering*; den verdensberømte Opdagelsesrejsende, som i 1703 traadte i russisk Tjeneste — sammen med 25 norske og danske Søofficerer — og her fik Lejlighed til at udføre historiske Bedrifter, der vil blive nærmere omtalt senere.

Paa samme Tid som Vitus Bering kom adskillige danske Forretningsmænd til St. Petersborg, hvor de navnlig importerede saltede Sild og eksporterede Hør, Hamp, Tjære og Tømmer. Blandt disse kan nævnes *Claus Plum*. Han drev en stor Forretning sammen med en hollandsk Slægtning, og efter at være vendt tilbage til Danmark ca. 1760 ejede han Godserne Tidselholt og Nørager.

En særlig Glans staar om *Poul Vendelbo Løvenørn* (1686—1740), den fattige Student fra Horsens, som opgav sine teologiske Studier for paa Opfordring af den norskfødte russiske Oberst Lange at gaa i russisk Tjeneste. Den smukke, raske unge Mand rejste 1707 til Rusland, hvor han blev Løjtnant i Menzikoffs Livvagt, med Kaptajns Rang, og efter Slaget ved Poltava 1709 Major og Generaladjutant hos Menzikoff. 1710 blev han Oberstløjtnant og kom samme Aar til København paa den russiske Regerings Vegne. Frederik IV ophøjede ham i Adelsstanden under Navnet

Alfons Vargas de Bedemar

Løveørn, da han mentes som den mægtige Menzikooffs Yndling at kunne være Danmark til Nytte. Han blev ekstraordinær Generaladjutant hos Kongen og forhandlede paa dennes Vegne med Czaren, men da de to Herskere ikke kunde enes om fælles Optræden i den store nordiske Krig, brød Løvenørn med Czaren og gik helt i dansk Tjeneste. Her steg han til de højeste Grader, var først Diplomat, siden Stiftamtmand og endelig General og fik Godset Bregentved som Gave. I den store Politik

kom han til at spille en betydelig Rolle og virkede ivrig for Danmarks Tilknytning til Frankrig og Sverige.

En ejendommelig Skikkelse, som i det 19. Aarhundrede udmærkede sig i russisk Tjeneste, var Greve *Alfons Vargas de Bedemar*, Søn af en spansk Greve og Videnskabsmand og en dansk Kvinde. Han fødtes i København 1816 og fik en god Uddannelse. 1840 blev han dansk Forstkandidat, rejste et Par Aar senere til Rusland, hvor han gjorde en straalende Karrière og døde 1902 som Ruslands berømteste Forstmand. Særlig berømt er han for sine Væksttabeller, som i russiske Konversationsleksika kaldes den russiske Forstlitteraturs ypperste Pryd. Han var først Skovrider ved den kejserlige Families Godser, siden blev han Medlem af det Raad, der styrede dem, og i 1881 gik han af som Gehejmeraad. Skønt Søn af en Udlænding, optaget af Arbejde i fremmed Land og præget heraf bevarede han dog sit danske Sind og sit danske Modersmaal uden Accent, og i de sidste 20 Aar af sit Liv lod han ingen Sommer gaa hen uden at besøge Danmark, skønt intet ydre bandt ham til dette Land. Han skænkede Halvdelen af sin Formue — 400.000 Kroner — til Dansk Røde Kors, og hans jordiske Levninger blev jordfæstet ved Faderens Side paa Assistens Kirkegaard i København.

Vladimir Ivanowitsch Dahl (1801—72), født i Lugansk som Søn af en dansk Læge og en tysk Moder, var en af Ruslands største Sprogmand. Han blev opdraget i Dorpat og uddannet som Læge, Naturforsker og Etnograf. Under Mærket „Kosak Luganskij“ udgav han nogle Skitser af Folkelivet, som blev meget stærkt rost af Turgenjev. Hans Hovedværk er et stort 5 Binds „Forklarende Leksikon over det

russiske Sprog“, et monumentalt og epokegørende Arbejde. Endvidere har han udgivet „Det russiske Folks Ordsprog“, omfattende en Samling paa 30.000 Ordsprog.

1830 kom en ung dansk Forretningsmand, *Hans Jessen Pallisen*, Søn af en Skibsreder i Aalborg, til St. Petersborg, hvor han efter i 25 Aar at have haft Ansettelse i Firmaet *Asmus Simonsen & Co.* 1855 oprettede sit eget Firma, som fik et meget betydeligt Omfang: Import, Eksport, Skibsrederi, Papirfabrik m. m.; Firmaet paatog sig flere større Opgaver, bl. a. Udlægning af et Telegrafkabel i det kaspiske Hav, og det var det første

Thor Lange

danske Firma, der optog Handel med Smør fra Sibirien. Pallisen var dansk Generalkonsul og den danske Kolonis ledende Mand til sin Død.

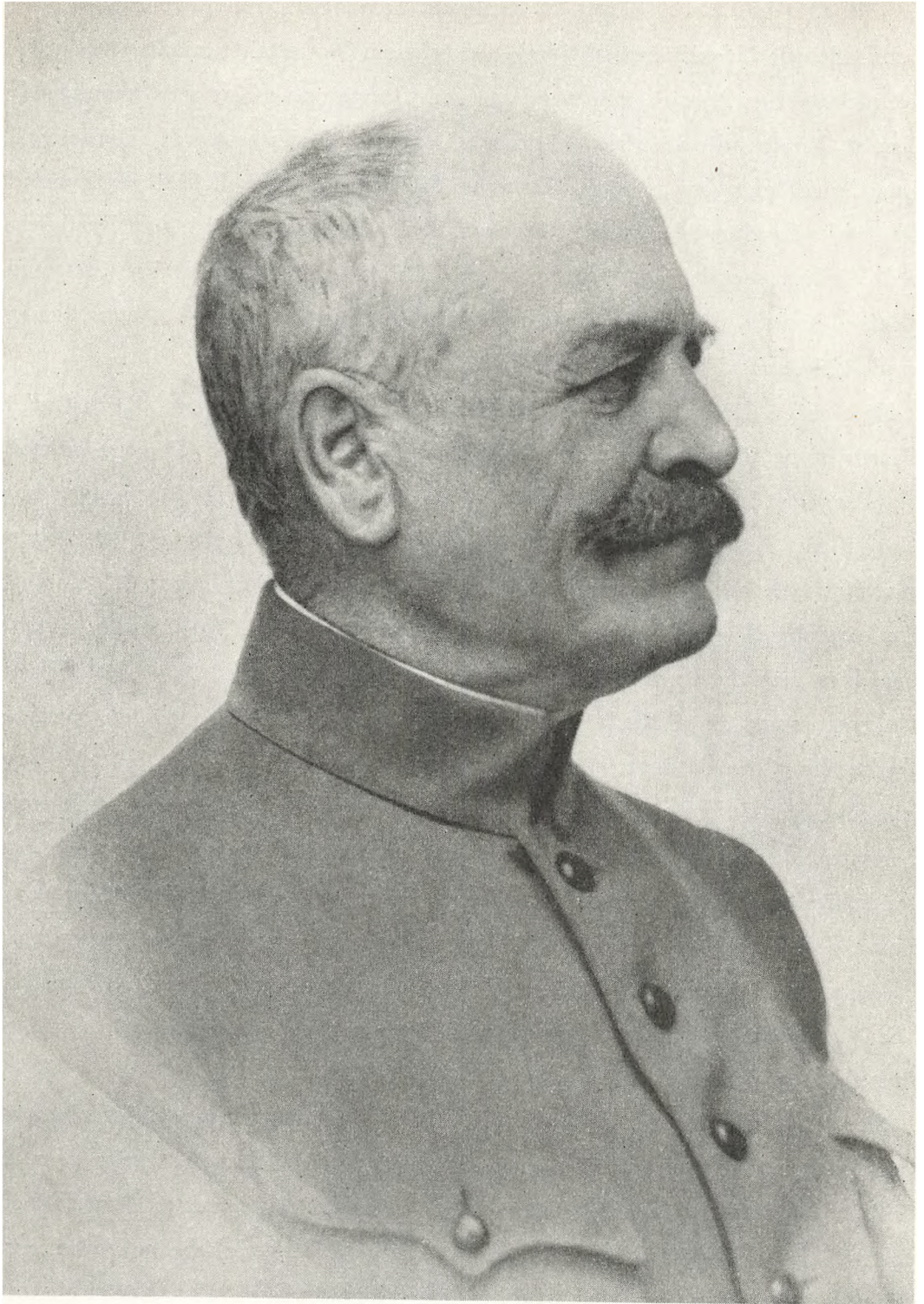
En karakterfuld dansk Personlighed i Rusland var Digteren, Statsraad *Thor Lange* (1851—1915). Han var oprindelig Filolog, Elev af Madvig, paa hvis Anbefaling han blev antaget som Aspirant til en Lærerpost i Latin og Græsk ved et af de russiske Akademier. Efter at have taget sin Eksamen 1874 rejste han det følgende Aar til St. Petersborg og blev i 1877 Lærer ved Institut Lazarev i Moskva og næste Aar ved det nyoprettede Lyceum Katkof. Han udgav Lærebøger paa Russisk og var Medarbejder ved en Række russiske Blade. Ved Giftermaal blev han Ejer af Godset Selo Napadovka. Han ophøjedes i den russiske Adelsstand, fik senere Generals Rang og Titel af Excellence. Han bevarede sin Kærlighed til Danmark, hvilket har fundet smukke Udtryk i Mindesmærker (Finderupkorset og Magnus den Gode-Stenen) rundt om i Danmark. Han udfoldede en flittig Virksomhed som Digter („Skin ud, du klare Solskin“) og oversatte eller gendigtede skotsk, gammelholandsk, fransk, tysk og slavisk Folkepoesi.

Thor Lange var dansk Konsul i Moskva og støttede paa udmærket Maade de danske Interesser, som i disse Aar vandt Indpas i Rusland og Sibirien.

En Landsmand, der ydede en overordentlig Indsats i Kejsertidens Rusland, var Statsraad *C. A. Koefoed* (1855—1948), som planlagde og ledede Gennemførelsen af Landboreformer af uhyre Omfang.

Efter Eksamen som Landbrugskandidat i Danmark 1875 kom han i 1878 til Rusland, lærte Sproget paa en mindre Landejendom og blev i 1880 Forvalter paa et Gods paa 5000 Tdr. Land i Kaluga. Blev derefter Taksator for en af de største russiske Kreditforeninger og knyttedes 1889 til Adelsbanken, en i 1884 oprettet Hypothekbank, for hvilken han i forskellige Egne af Landet var Taksator, deraf 9 Aar i Transkaukasien med Bopæl i Tiflis. I 1901 kom han til Guvernementet Mogilef i Vest-Rusland, hvor han stødte paa en Gruppe Landsbyer, som af Bønderne selv var blevet udskiftet ved Udflytning af alle Gaardene. Han foretog en Undersøgelse af denne Udskiftning, hvori han saa en Løsning af Agrarspørgsmaalet, som da beskæftigede Regeringen, og offentliggjorde en Afhandling, som vakte stor Opmærksomhed. I de følgende Aar fandt han flere andre, over hele Vest-Rusland spredte Landsbygrupper, som ligeledes havde udskiftet uden Regeringens Medvirken. Om sine Undersøgelser holdt han i 1904 et Foredrag i det kejserlige geografiske Selskab, hvilket havde til Følge, at Finansminister Witte, Præsident for Den overordentlige Kommission til Landbrugets Fremme, tilbød ham Fritagelse for tjenstligt Arbejde, for at han kunde fuldføre sit Undersøgelsesarbejde.

I 1905 offentliggjorde han et omfangsrigt Værk, „Udflyttede Bøndergaarde“ og fik derefter af Indenrigsministeriet Understøttelse til en Rejse til Vesteuropa. I 1906 udstedte Regeringen en Lov om Oprettelse af Landbokommissioner, hvis Hovedopgave var at hjælpe Bondebanken med Køb og Udparcellering af Herregaarde og Støtte til Bønder, som ønskede Udskiftning af Landsbyer. Samme Aar udgav Koefoed „Kampen mod Fællesbruget i Rusland og Udlandet“, og den 22. November udstedte Stolypin en epokegørende provisorisk Lov om Udskiftning. Fra 1907 til 1917 var Koefoed den faktiske Leder af det vældige Udskiftningsarbejde, som sattes i Gang hele Landet over. Stolypins Mord 1911 bragte ingen Standsning i Arbejdet; Koefoed naaede — assisteret af 5000 Landinspektører — at lede Udskiftningen af

Statsraad C. A. Koefoed

14 Millioner ha, d. v. s. 12 pct. af Ruslands Bondejord. Men Revolutionen 1917 standsede hele Udskiftningsarbejdet — en voldsom Omvæltning traadte i Stedet for det planmæssige Arbejde, som var i saa god Gænge under Koefoeds fremragende Ledelse. Han traadte derefter i det danske Gesandtskabs Tjeneste ved Tilsynet med Fangelejrene og oplevede mange Eventyr i Sibirien. Fra 1921 til 1931 var Koefoed Danmarks Landbrugskonsulent i Moskva. Senere blev han tilkaldt som Raadgiver ved Planlæggelsen af Landbrugsreformer i Rumænien og Jugoslavien. Statsraad Koefoed hævdede sig ved sit Arbejde i Rusland op blandt de største Navne, der er knyttet til dansk Virksomhed i Udlandet.

Flere andre danske Landbrugskandidater og Godsforvaltere kom til Rusland i Czartiden og fik Stillinger som Godsinspektører i forskellige Gouvernementer, hovedsagelig i Sydvestrusland, saaledes *Chr. Lassen*, som først var Godsbestyrer hos Grev Musin Puschkin, senere paa Stutteriet Dobrowska for Storfyrst Dmitri Konstantinowitsch og endelig paa Grev Grabbes Gods ved Beresteczky i Volynien. Godsforvalter *Munck*, som i mange Aar var Godsforvalter hos Grev Hayden i Podolien, blev sat i Fængsel af Bolchevikerne og døde i Fængslet. Endvidere *Victor Brummer*, som kom til Rusland 1886 og blev Bestyrer af Godser for flere russiske Jordrotter, General Reuz i Østersøprovinserne, Godsejer Serichof, Godsejer von Mesenkamp i Estland og hos Fyrst Urusov, hvis Gods laa i Nærheden af Tolstojs berømte Gods Krasnaja Poljana. *Hans Wiedemann*, der efter at have forsøgt sig forskellige Steder, uden at hans fremragende Evner kom ret til sin Udfoldelse, blev Forvalter paa et af Fyrst Vasiltschikofs Godser, hvor han mangedoblede Indtægterne. Ved hans Død ytrede Fyrst V., som da var Landbrugsminister, til en anden Dansk: „Saadan en Forvalter faar jeg aldrig mere, jeg tror, jeg sælger Kisllaj“ (Godsets Navn) — og han solgte det!

Store Nordiske Telegraf-Selskab blev i Stand til at tilvejebringe Telegrafforbindelse mellem Østasien og Europa ved at opnaa Ret til at benytte Linien gennem Sibirien, og Selskabet har haft nogle af sine vigtigste Støttesteder i Rusland og Sibirien. Selskabet har altid forstaaet at opretholde et venskabeligt Forhold til Magthaverne, takket være dets dygtige Repræsentanter som f. Eks. Kammerjunker *Kiær*.

Konsul *Henrik Lassen Ørnfelt* (1864—1938) blev som ganske ung Telegrafist af Store Nordiske kaldt til Sibirien for at indføre Wheatstonesystemet og opholdt sig derude i Aarene 1887—91.

Store Nordiske saavel som adskillige andre danske Virksomheder i Rusland blev paa mange Maader støttet af Keiserinde *Dagmar*, som med levende Interesse fulgte dansk Foretagsomhed i det store Land.

Gennem Store Nordiske kom adskillige Danske i Forbindelse med Rusland og russisk Kultur. Saaledes Statsraad *P. Emanuel Hansen*, som i 1881 blev Leder af det russiske Telegrafvæsens Skole i St. Petersborg. Han har oversat en Mængde russiske Bøger til Dansk og megen dansk Litteratur til Russisk. Ved Revolutionens Udbrud havde han af Regeringen faaet det Hverv at lede Reorganiseringen af alle Ruslands Opdragelsesanstalter, men han maatte flygte, efterladende al sin Ejendom.

En omfattende Indsats ydede danske Ingeniører og Forretningsmænd i *Kaukasus*. Her arbejdede Ingeniør *Adam Biering* fra 1880, først som Ingeniør i det svenske Naftaselskab Brødrene Nobel — Ruslands største — senere som Chef for dets Boringer efter Nafta, indtil han 1890 etablerede sin egen Entreprenørforretning, som han drev til 1906, da han solgte den til sin i 1901 til Kaukasus ankomne yngre Broder, nuværende Minister *Erik Biering*. Adam Biering forlod Kaukasus 1911 og hjemførte en meget betydelig Formue; han døde i Danmark 1912 efter at have oprettet en Række Legater.

Ingeniør *Karl Petersen*, Chefingeniør i Adam Bierings Entreprenørforretning, indlagde sig stor Fortjeneste som Konstruktør af forbedrede Maskiner og Metoder for Boringer efter Nafta. Karl Petersen bistod i 15 Aar Adam Biering og forlod Baku grundet paa Sygdom 1906; nu er han bosat i Sorø. — *Christian Wissing*, oprindelig Maskinist, arbejdede sig i Baku frem til at blive Chef for Naftaselskabet Brdr. Nobels Maskinværksted, hvor der beskæftigedes 1000 Mand. Wissing døde i Baku omkring 1912.

Sigvard Stahr, handelsuddannet i København, var ligeledes ansat i Naftaselskabet Brdr. Nobel, hvor hans Slutpost var Chef for Central-Materialelageret og alle Materialeindkøb. Pensioneret af Brdr. Nobel døde Stahr i København omkring 1912. Civilingeniør *Vilh. Glud* (1873—1939) praktiserede først en Tid hos Adam Biering

i Baku og var derefter teknisk Chef for store udenlandske Naftaselskaber, dels i Baku, dels i Nordøstkaukasus i Naftaområdet Grosny, hvor han fungerede indtil Revolutionen. Senere kom han til Paris.

Erik Biering var handelsuddannet og oparbejdede fra 1901 en Forretning i Baku, inden for hvis Rammer han efterhaanden overtog Telefonkoncessionen for Baku og Elisavetpool samt ovennævnte Entreprenørforretning for Boring efter Nafta; desuden var han Medstifter, Medindehaver af og Formand for Bestyrelsen i et Fiskeriselskab, der havde Statskoncession paa Fiskeri i Kurafloeden ved dens Udløb i det kaspiske Hav, og Handels- og Industriselskabet „Orient“, der oprettede og drev Bomuldsplantager i det sydøstlige Kaukasus omkring Kurafloeden samt Silkeavl i Bjergdalene i Østkaukasus. Erik Biering indførte den kaukasiske Bomuld paa Børsen i Liverpool, og han var fra 1904 dansk Vicekonsul i Baku og fra 1908 dansk Konsul sammesteds; han forlod Kaukasus i 1921, efter at hans Virksomhed var blevet umuliggjort ved Revolutionen. Den sovjetrussiske Regering fortsatte hans ovennævnte Virksomheder.

I Erik Bierings Forretning, der beskæftigede 4000 Arbejdere, virkede flere dygtige Danske paa ledende Poster. Af disse kan fremhæves *Svend Langmack*, der indtil Revolutionen var Direktør i Selskabet „Orient“; han døde 1942 i Washington, U. S. A. Ingeniør *Oscar Jacobsen* var teknisk Chef i Telefonselskabet fra 1907 til 1912; han overgik derefter til Naftaindustrien, først som Ingeniør i Bierings Entreprenørforretning, tog i et Aar paa Studierejse til U. S. A. og var senere indtil Revolutionen Chef for et af de største Entreprenørfirmaer i Baku. Ingeniør Jacobsens Efterfølger som teknisk Chef i Telefonselskabet var Civilingeniør *Axel C. G. Petersen*, der i to Aar beklædte denne Post for derefter at vende tilbage til Danmark, hvor han bl. a. blev kendt som Medindehaver af Electrical Fono Film (sammen med Civilingeniør *Arnold Poulsen*). Ingeniør Axel Petersen efterfulgtes af Ingeniør

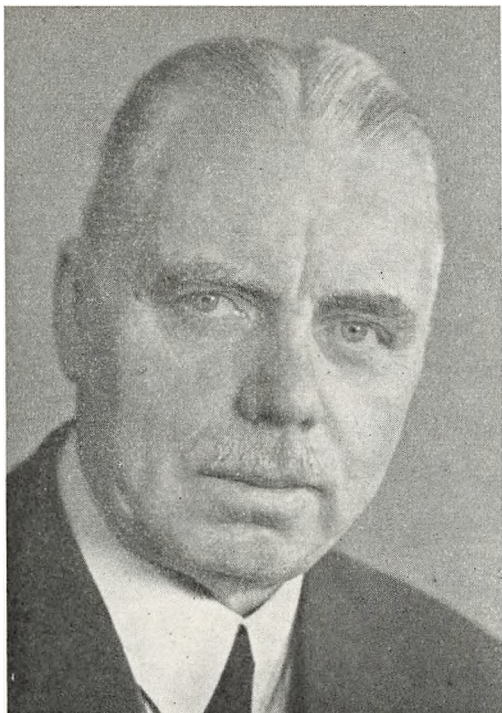

Erik Biering

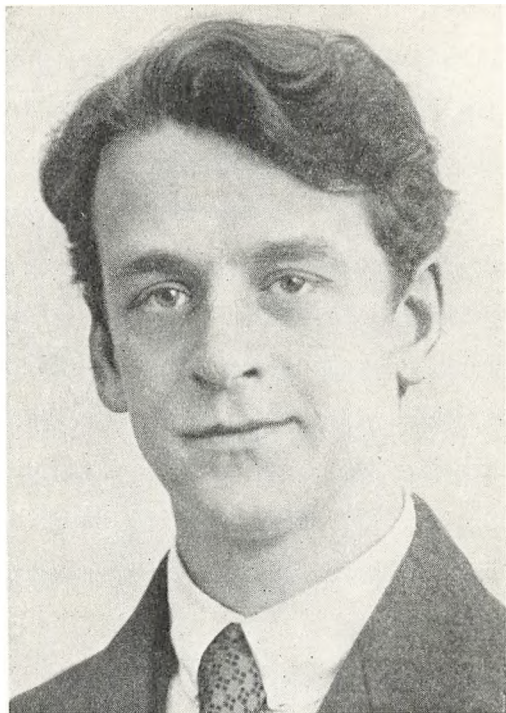
Christian Biering, der efter Uddannelse i Naftaindustrien projekterede og gennemførte betydelige Landvindinger ved Bredden af det kaspiske Hav, hvor han ledede Opførelsen af en ny Fabrik for Entreprenørvirksomhed, for sluttelig efter at have gennemgaaet Specialuddannelse ved Københavns Telefon Aktieselskab at overtage Posten som Driftsleder ved Telefonkoncessionen i Baku, en Stilling han holdt, indtil han blev arresteret af Bolchevikerne i 1920, og efter at have tilbragt 3 Maaneder i Fængsel blev han udvekslet med Telefonmateriel!

I Nordkaukasien oparbejdede Konsul *Th. Schytte* i Aarene før Revolutionen en mægtig Handelsorganisation, væsentligst baseret paa Eksport af Korn og Solsikke-kager. Han arbejdede sammen med Korn- og Foderstof Kompagniet i København og Liverpool-Firmaet *Marquis, Clayton & Co.*, hvis Leder var den senere saa bekendte „Melasse-Konge“ og Skibsreder *F. M. Krøyer-Kielberg*. Firmaet havde Hovedkontor i Novorossisk ved Sortehavskysten og Opkøbsstationer i *Armavir, Maikop, Torgowaja* og *Tiflis* samt Kontor i *Bremen*. Man faar et Indtryk af Firmaets Dimensioner, naar det oplyses, at det ved Revolutionen for dansk Regning laa inde med Lagre forskellige Steder i Kaukasien til en Værdi af 10 Millioner Kroner. Alt tabtes ved Revolutionen. — Under en Levnedsmiddelkrise, som i 1916 truede med at fremkalde Oprør i Sydrusland, reddede Schytte Levnedsmiddelsituationen i Sortehavsguvernemet ved at sætte sit Firmas Organisation ind paa Fremskaffelse af livsvigtige Produkter fra det indre Rusland. Fordelingen af disse Varer skete i nøje Samarbejde med Myndighederne. Konsul Schytte havde ogsaa en væsentlig Andel i Evakueringen af danske og finske Undersaatter, der i 1919—20 forlod Sydøstrusland; desuden gav han Storfyrstinde *Olga* med Familie Husly i lang Tid, inden de blev i Stand til at forlade Revolutionens Rusland.

Generalkonsul *H. D. Schrader* (født 1889), som i Aarene 1910—45 skiftevis virkede i Rusland, Polen, Tyskland og Danzig, har haft en yderst broget og dramatisk Løbebane: 7 Aar i Novorossisk hos Ingeniør *Knud Bartels* ved Bygningen af Cementfabriker for *F. L. Smidth & Co.*, 5 Aar Direktør for *Libau Oliefabriks* Afdeling i *Rostov*; da Byen i 1919 blev erobret af Bolschevikerne, blev Schrader udnævnt til teknisk Konsulent for Regeringen i Donguvernemet og udarbejdede en Produktionsplan for Planteolieindustrien i Sydrusland; den blev indsendt 1921, men

Konsul Th. Schytte

Civilingeniør Knud Bartels

Myndighederne kunde ikke bestemme sig, ej heller da Aarhus Oliefabrik efter nogen Forhandling tilbød at overtage Koncession for Olieindustrien i Sydrusland. Derefter 2 Aar ved Oliefabriken Teutonia i Hamborg (Søsterselskab af Aarhus Oliefabrik) og i 3 Aar udsendt af Aarhus Oliefabrik til Rusland, Polen og Tyskland. Oprettede 1926 for Aarhus Oliefabrik et Olieraffinaderi i Danzig og blev Leder af dette. Filialen blev tre Aar senere solgt til Unilever, og Schrader var Direktør for dette efterhaanden meget betydelige Foretagende, indtil Krigsbegivenhederne i 1945 tvang ham til at rejse tilbage til Danmark — i en Fiskerbaad til Bornholm.

Hans Wilhelm Hanssen (født 1882) blev i 1908 af Frichs sendt til Libau Oliefabrik og derfra 1910 til Odessa, hvor han byggede en Filial, for hvilken han var teknisk Direktør, indtil Revolutionen standsede Virksomheden i 1920.

Danske Interesser gjorde sig i stor Udstrækning gældende i russisk Søfart, baade i Østasien og i Østersøhavnene. *Det Russiske Østasiatiske Kompagni* — Ø. K.'s første Datterselskab — stiftedes 1899 og var godt i Gang med store Godstransporter mellem Østasien og de russiske Østersøhavne, da den russisk-japanske Krig udbrød

i 1904. Til at begynde med lammede den Selskabet Virksomhed, men det lykkedes at foretage saadanne Omlægninger af denne, at Selskabet blev i Stand til at udnytte den Højkonjunktur, som fulgte med Krigen. — I St. Petersburg oprettede *Poul Mørch Nordisk Dampskibsselskab*, som raadede over et anseligt Antal Baade.

Omkring 1910 begyndte danske Bygningsingeniører at arbejde i Rusland. Det første Firma, som fik Entrepriser her, var det af Ingeniørkapt. *F. Møhl* stiftede „Dansk Betonbjælkekompani“, for hvilket Ingeniør *C. A. Lyngbye* byggede en Mængde Jernbetonskorstene rundt om i Rusland. Kort efter kom *Christiani & Nielsen*, hvis russiske Afdeling lededes af Civilingeniør *Knud Højgaard*; blandt dette Firmas Arbejder i Rusland kan nævnes et Fyrtaarn ved Kronstadt og Krigshavnen i Reval. Ogsaa *F. L. Smidth & Co.* fik betydelige Arbejder med Anlæg af Cementfabriker flere Steder i Rusland. Afdelingen lededes af Civilingeniør *Holger Stenbjørn*, senere af Civilingeniør *N. I. E. Udsen*.

En fremragende Indsats i Betonbygningskunstens Udvikling i Rusland ydedes af *Knud Bartels*, en højt begavet Ingeniør, som arbejdede i Rusland 1911—18. Som Overingeniør i det tyske Jernbetonfirma *Wayss & Freitag* byggede han i St. Petersburg et mægtigt Hotel ved Isakskatedralen, Sportspaladset paa *Kamen Ostrof* og en Jernbeton Hængebane. Han benyttede nye, dristige og elegante Konstruktioner, som førte Betonbyggeriet ind paa helt nye Baner og skaffede ham Ry over hele Rusland som en genial Bygningsingeniør. Han blev senere knyttet til *Azow-Don Banken* og endelig udnævnt til Tillids- og Skønsmand ved Jernbetonkonstruktioner. I Sydrusland opførte han en Række store Bygværker — alle Mesterværker af Ingeniørkunst, prægede, som de var, af hans Geni, en sjælden Forening af Fantasi, teknisk Snille og Skønhedssans. Hans største Arbejde var Anlægget af et mægtigt Cementværk med tilhørende Luftbaneanlæg i *Novorossisk* og nogle kæmpemæssige Siloer i *Don-Bækkenet*. Ogsaa i Konstruktionen af Mineskakter viste han genial Kombinations-evne. Revolutionen slog det hele i Stykker, en straalende Løbebane, som lovede saa rige Muligheder, blev brudt af. *Bartels* mistede hele sin betydelige Formue og maatte vende tilbage til Danmark, hvor han efter at have konstrueret det første Betonskib døde af spansk Syge 1918.

Nordisk Fjerfabrik optraadte allerede fra 1903 som Køber af Fjer paa de russisk-

sibiriske „Johr“-Markeder, og da Forholdene blev særlig gunstige for Opkøb, etablerede Fabriken i 1916 et selvstændigt russisk Selskab med Hovedkontor og egen Bygning med Pakhuse, Sorterestation o. s. v. i Charkow. Nordisk Fjerfabriks egne Eksperter gennempløjede hele Rusland fra det hvide Hav til det sorte Hav samt store Dele af Sibirien og oprettede paa de vigtigste Pladser Samle- og Pakkestationer. Mange Varer lykkedes det under Krigen at faa ekspederet via Archangelsk til England samt til Danmark gennem Postvæsenet i 5 kg Sække. I 1919 blev Nordisk Fjerfabriks Ejendom og Varelagre beslaglagt, og man har siden intet hørt dertil udover, at Halvdelen af de uekspererede Varer nogle Aar efter blev realiserede af den russiske Regering for 240.000 Kroner.

Jacob Raun organiserede Vacuum Oil Co.'s Afdeling i Moskva, og *Aksel Berg*, som nu er Direktør for Chr. Hansens Laboratorium i København, skabte sammen med en Schweizer et aneligt Firma, Berg & Streckeisen, Moskva.

Dyrlæge *C. W. Mæhl* (1853—1930) gik i 1875 i russisk Tjeneste, blev Guvernementsdyrlæge skiftevis i Vatsko, Nishnij Novgorod og Kostroma; han holdt Stillingen ogsaa efter Revolutionen og udrettede meget for Bekæmpelsen af Husdyrenes smitsomme Sygdomme.

M. Hedemann skabte en stor Planteskole i Gomel i Hvide-Rusland. *K. Martens* var Overgartner ved de kejserlige Slotte i St. Petersborg. Professor *G. G. Jacobsen* var i 30 Aar Leder af det zoologiske Museum under Videnskabernes Akademi i St. Petersborg. Ved Hofteatret i St. Petersborg var der flere fremragende danske Musikere, saaledes Brødrene *Frants* og *Richard Hillebrandt* (1842—98), Violinisten, Kammermusikus *Johs. Nørvang*, og Danskeren *E. W. Ramsøe* (1857—95) var Orkesterdirigent i Michailof-Teatret. Den danske Professor *Peter Petersen*, som var Mester i Kontrapunkt, var i mange Aar Direktør for Konservatoriet i St. Petersborg.

Malerinden *Theodora Krarup* (1862—1941) levede i St. Petersborg fra 1896—1938. Hun var anset for sin Dygtighed som Portrætmalerinde og malede bl. a. Czarinaen og hendes Døtre, en Række Storfyrster, Ministre og rige Købmænd og den mærkelige sibiriske Bonde Rasputin, hvis Indflydelse ved Czarhoffet fik saa skæbnesvangre Følger.

Et særligt Kapitel af dansk Foretagsomhed i Rusland er *Russisk Handelskom-*

Direktør Erik Plum

pagnis Virksomhed under forrige Verdenskrig. Under *Erik Plums* Ledelse skabtes en stor Bank-, Handels- og Industrikoncern, hvis Værdier blev rekvireret af Sovjetregeringen, da al Privatjendomsret blev ophævet i Rusland. Koncernen omfattede følgende Selskaber: Russisk Handelskompagni, Moskva og Petrograd. Russisk Asiatisk Kompagni, Omsk. Det udenlandske Skovindustri Selskab, Petrograd, Svovlsyre- og Superphosphatkompagniet Rusland, Moskva, Trifolium, Holten & Bondarzewsky, Kiew, Bouillonterningfabriken „Sossoco“, Moskva, Kemisk Farmaceutisk Fabrik „Lion“, Moskva, Optik- og

Instrumenthuset „Richter“, Petrograd. Endvidere Det dansk-russiske Dampskibsselskab, København, og Dansk Rekyllriffel Syndikat, Petrograd og Kowrow. Sidstnævnte byggede en mægtig Vaabenfabrik i Kowrow mellem Moskva og Nischnij Novgorod, som lededes af Kaptajnerne *Brandt-Møller* og *Jürgen Jürgensen*. De nævnte Firmaer havde tilsammen Kapitaler paa ca. 39 Millioner Kroner. Var Revolutionen i Rusland ikke kommet, er det muligt, at denne Koncern vilde have skabt sig en enestaaende Position i Nordeuropa. Men nu faldt det hele sammen. Bolschevikerne beslaglagde alle Firmaets Fabrikker og Værdier, der beløb sig til godt 125 Millioner Kroner.

Harald Schou Kjeldsen drev efter Revolutionen under meget vanskelige Forhold adskillige industrielle Virksomheder, bl. a. en større Knapfabrik i Leningrad. Han holdt ud i en halv Snes Aar som eneste Dansker, men maatte efter en Række dramatiske Oplevelser give op og vendte tilbage til Danmark.

I Aarene 1929—36 tilkaldte Sovjetregeringen en Mængde udenlandske Ingeniører, deriblandt flere danske og dansk-amerikanske, til Gennemførelse af den saakaldte

Femaarsplan. Blandt de dansk-amerikanske Ingeniører var *S. M. Jørgensen*, som havde en meget betydelig Stilling indenfor Olieindustrien og af sine danske Kammerater kaldtes „Oliekongen“. Han var blandt de ledende Ingeniører i „Sujuz Njeft“ i Moskva og projekterede Verdens største Olieraffinaderi ved Baku. *Svend Rerup-Olsen* havde en stor og ansvarsfuld Stilling som ledende Konsulent i „Orgametall“ (d. v. s. Organisation af den svære Industri), som beskæftiger sig med Planlægning og Organisation af Industrier til Fremstilling af Traktorer, Militærudrustning, Flyvemaskiner, Motorer, Værktøj o. s. v. *C. L. Christensen* fra New York (kendt som Digter under Navnet „Bror Enebo“) var raadgivende Ingeniør ved de russiske Statsbaners Broafdeling. Han forestod her Bygningen af 6 lange Broer over Volga, to over Oka (en Biflod til Volga) og en over Dnjepr. Den dansk-amerikanske Mineingeniør *Eric* arbejdede ved Minefelterne i Kaukasus, Ural og Altai og deltog i Bygningen af flere store Kobbersmelteværker. Ingeniør *C. G. G. Th. Kjhlsen* var i fire Aar Overingeniør i den russiske Statstrust „Cemprojekt“, som projekterede, ledede og byggede en Række Cementfabriker.

Under den senere Udvikling har Danske — saa lidt som andre Udlændinge — haft Mulighed for at virke i Sovjetunionen. „Jerntæppet“ er gaaet ned for et Rusland, der er mere gaadefuldt end nogensinde.

Over Steppen

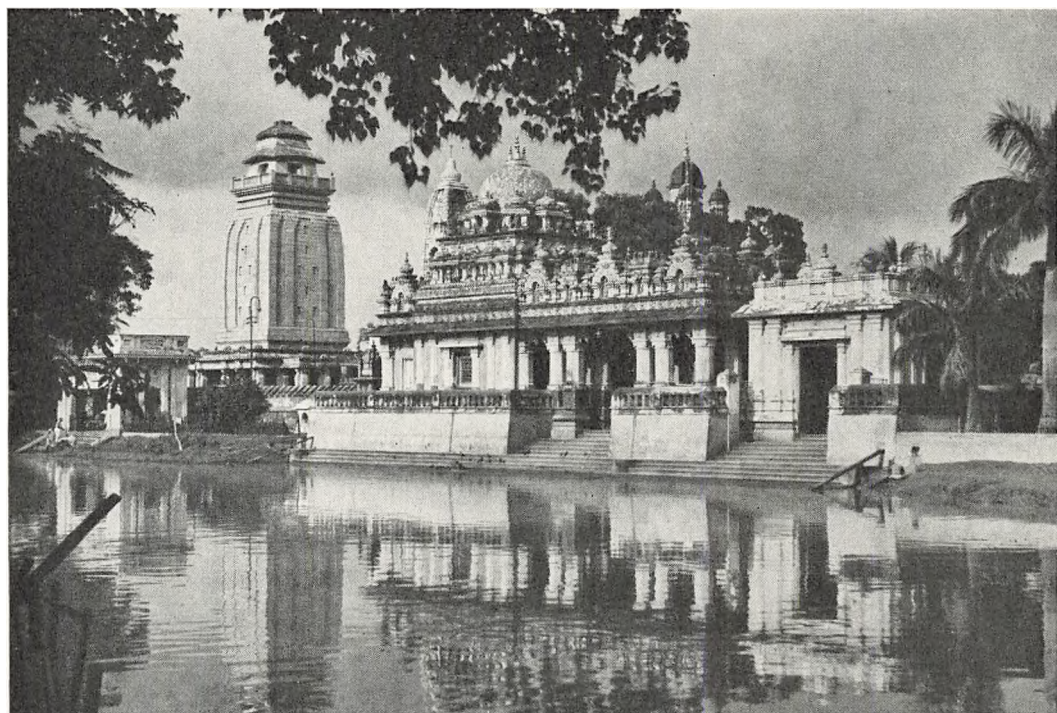

Foroven: Færdselsregulering i Khyber Passet. I Midten: Khyber Passet. Nederst: Chakdara Fortet (Sophie Petersen fot.)

DANSKE I ASIEN

Marmorbaad i den kejserslige Have i Peking

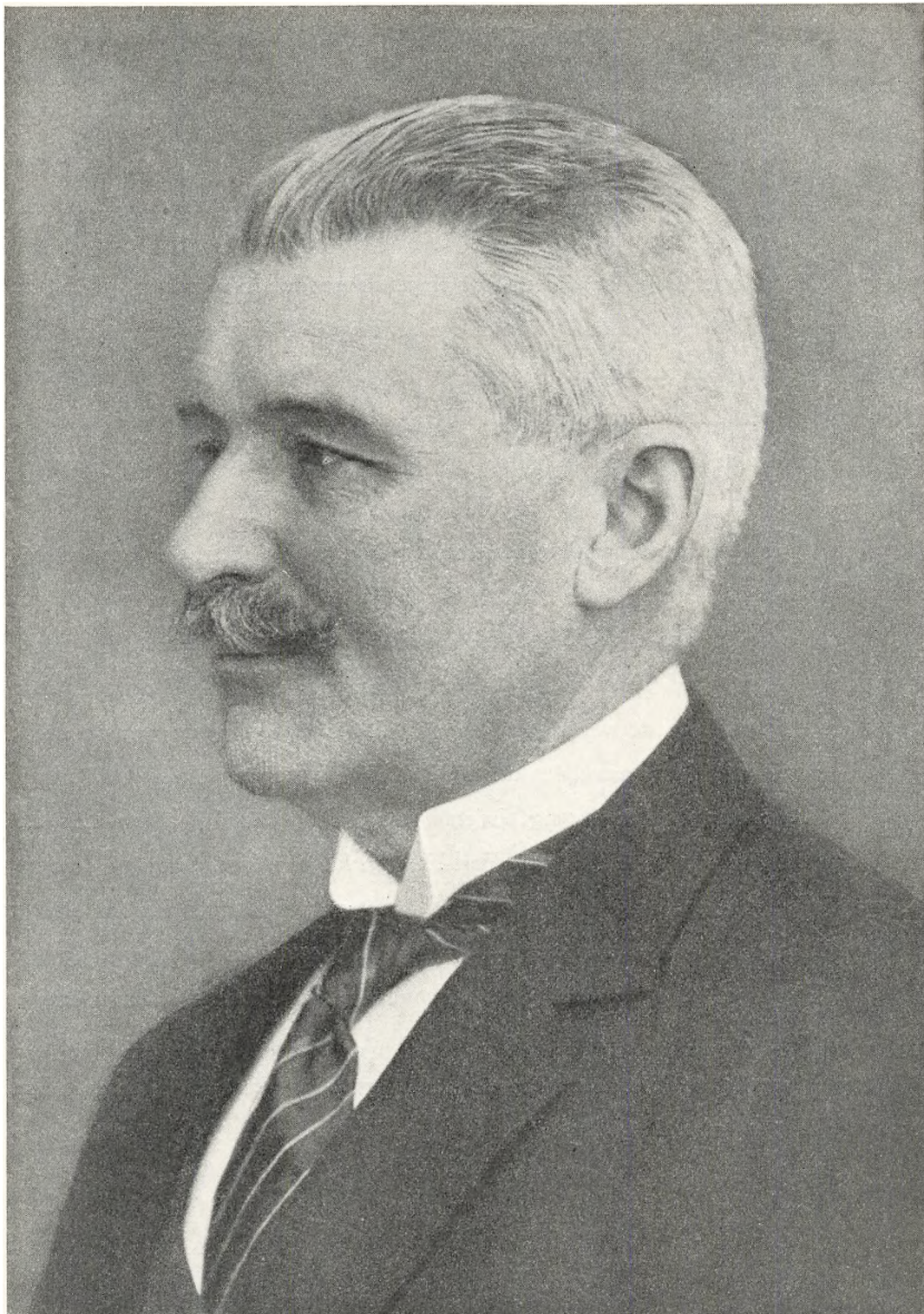

Kali Tempel, Calcutta

Østens fagre Riger har gennem alle Tider virket dragende paa Nordens og Vestens Folk. Maaske var det ubevidst Drømmen om at drage ind i og genvinde det tabte Land, der besjælede deres Stræben. „Soldater“, sagde Alexander, „jeg vil føre Eder til det yderste Hav, hvor Solen staar op.“ Disse Ord raabte han til Tropperne, da de var paa March og i Kamp inde i Indien, og Regnen silede ned som i Syndflodens Dage. —

Stærke Viljer gemmer ofte paa Drømme om Eventyr og Bedrifter, som de gennemfører i det frugtbare Øjeblik, som de stille har biet paa. Saaledes var det med H. N. Andersen, da han bankede paa Døren til Østens Lande og gik i Land i Bangkok, og saaledes var det med Columbus, da han om Morgenen den 12. Oktober 1492 fik Land i Sigte. Han troede, det var Indien, Landet i Østen, hvorfra Lyset og Solen kom.

Ogsaa engelske Storkøbmænd fra det 17. Aarhundrede og danske Handelsmagtater i det 18. Aarhundrede følte sig bjergtaget af og draget mod det fjerne Østens Rigdomme. Tietgen, H. N. Andersen, Hjerl Hansen fulgte i deres Spor for derovre at hente Guld og kostbare Varer hjem til Landet ved Østersøen. Eliten blandt Europas praktiske, foretagsomme Sønner har i Østen udrettet store Ting og draget Asiens Millioner ind i en Udvikling, som gennem en mere end 100-aarig Periode bragte Liv og Blomstring til disse fjerne Folkeslag, men i hvilken der efter sidste Verdenskrig er indtraadt en Fase, der rummer Perspektiver af uanet Rækkevidde for baade Europas og Asiens Folk.

H. P. Hjerl Hansen

DANSKE PIONERER I SIBIRIEN

I Aarhundreder havde Sibirien — de vældige Landomraader hinsides Ural — helliget som en Udørken i det russiske Rige. Man anede ikke, at „Europa kunde begravnes i Sibirien, og der endda kunde blive en Verdensdel tilovers“.

Selv Russerne, der siden det mindeværdige Slag ved Sibir (Tobolsk) den 23. Oktober 1581 havde underlagt sig Landet, anede forbavsende lidt om deres Lande i Øst. Størstedelen af de Russere, der overskred Grænsen ved Ural for at drage østpaa, var i tre Hundrede Aar saa godt som udelukkende deporterede, dels politiske, dels virkelige Forbrydere eller Embedsmænd og Sekterere, som Czarerne vilde rydde af Vejen.

Men lidt efter lidt sivede det ud, at enorme metalliske Rigdomme og overdaadig Frugtbarhed skjulte sig særlig i Vestsibirien, det uhyre Omraade mellem Ural og Altai. Enkelte Videnskabsmænd og Opdagelsesrejsende bragte Bud om de store Skatte, der laa gemt i Sibiriens Jord: Kul, Jern, Guld, Kobber, Nikkel, Zink, Tin, Kviksølv, Svovl, Mangan, Grafit, Asbest, Glimmer, Platin, Marmor, Salt og en Rigdom af Ædelstene og Halvædelstene: Topas, Aquamarin, Granat, Ametyst, Porfyr, Agat, Nefrit og mange andre.

At Jorden i Vestsibirien var lige saa frugtbar som den sorte Jord i Ukraine, og at de vældige Skove i Østsibirien var et Eldorado med Vildt og Pelsdyr, blev nu ogsaa kendt. Men der synes at have manglet Initiativ, Mod samt Kapital til for Alvor at udnytte disse Rigdomme.

Heri skete en Ændring under Alexander III's Herskertid. Denne Kejser, der var gift med den danske Prinsesse Dagmar, indledede en fuldstændig Omvæltning af Sibiriens Liv. Da han i Juli Maaned 1890 i Kejserpaladset i St. Petersborg med sin Guldpen underskrev det store Kommissionsforslag om Bygning af den transsibiriske Jernbane, blev Signalet givet til det fantastiske Omslag fra Død til Liv. Allerede den

19. Maj 1891 nedlagde Kronprinsen i Vladivostok Grundstenen til Verdens største Jernbaneanlæg, der med sine 9000 km er omtrent dobbelt saa langt som Pacificbanen i Nordamerika og længere end den planlagte Cairo-Capetown Jernbane. Med en Indsats af flere Hundrede Tusinde Arbejdere blev Bane:n færdigbygget paa 10 Aar.

Inden Anlægget var færdigbygget, var Czar Alexander for længst død, men den geniale Finansminister Witte holdt Tøjlerne i sin Haand, og han blev fremfor nogen Manden, der befordrede Udvandringen af russiske Bønder til Sibirien, standsede den uhyggelige Deportation samt hidkaldte Udlændinge, særlig Danskere og Amerikanere, til Opbygning af Forretningslivet. Witte er blevet staaende i Mindet som det nye Sibiriens egentlige Skaber, en sjælden Begavelse, hvis Syner og fantastiske Drømme om et Storrusland indtil Stillehavet antog Virkelighedens Form paa mindre end 10 Aar.

Medens der i 1885 kun emigrerede 26.000 russiske Bønder til Sibirien, steg Strømmen i 1890'erne til 200.000 pr. Aar, for i 1908 at kulminere med 759.000. Det var fattige Bønderfolk, der tog Chancen i Vestsibirien. Elendige og forhutlede saa disse Bønder ud, naar de rejste mod Øst. Men Regeringen hjalp dem i Gang, saa de fik Tag over Hovedet. I Tusindvis af Træhytter og Landsbyer skød op, særlig i Guvernementerne i Tobolsk, Akmolinsk, Tomsk, Jeniseisk og Irkutsk. Den spredte indfødte Tatarbefolkning kom snart i Mindretal og fortrængtes mod Øst, hvor den fortsatte sit Nomadeliv.

Parallelt med Sibiriens Kolonisation gik der en Omvæltning i selve Produktionsapparatet, og det gjaldt særlig i Mejeribruget. Udviklingen af Smørproduktionen, der brød frem med en saadan Voldsomhed, at den fyldte Czaren med Glæde og Forbavselse og Konkurrenterne paa Verdensmarkedet med Angst og Bekymring, skyldtes saa godt som udelukkende danske Mejeristers og Forretningsmænds Initiativ. De Danske, der kom fra et lille Land, blev altid vel modtaget i Sibirien og Rusland i Modsætning til Tyskerne og Englænderne, bag hvis merkantile Transaktioner man anede politiske Motiver.

De danske Mejerister og Forretningsmænd stod rede til at gribe de Chancer, russiske Embedsmænd gav dem, og Resultatet blev et af de mærkeligste og mest straalende Kapitler af dansk Foretagsomhed i Udlandet.

Begyndelsen blev dog ikke gjort i Sibirien, men i europæisk Rusland, i Wologda Distriktet midtvejs mellem Moskva og Arkangelsk. En dansk Mand, *Karl* (kaldet *Fjodor*) *Rieffestahl*, som havde været Forvalter paa forskellige russiske Godser, og som nu i Begyndelsen af 90'erne var ansat hos Nikolaj Veretsjagin, det russiske Mejerivæsens Skaber og en meget initiativrig Personlighed, fik paa dennes Foranledning af den russiske Regering den Opgave at skaffe en Del danske Mejerister til Rusland for at lære de russiske Bønder at lave Smør. Paa en Rejse til Danmark 1894 engagerede han en halv Snes danske Mejerister og Mejersker, der blev anbragt som Instruktører forskellige Steder i Wologda-Eggen. Imellem dem var *Carsten Korch* og *Karl Alfred Hansen*, som begge kom til at spille en stor Rolle ved Starten af de danske Mejerivirksomheder i Rusland og Sibirien.

Udstyret med Pelse og Uldtøj som til en Polarrejse og med Revolver i Bæltet drog de 10 udtagne danske Mejerister i 1895 til St. Petersburg. Med paa Skibet fulgte 12 fynske Kvier og en prægtig Tyr. Foreløbig tænkte Mejeristerne slet ikke paa Sibirien (det blev først opdaget som Mejeriland i 1897), deres Opgave blev udelukkende at bygge og lede Mejerierne i det egentlige Rusland. Men Rygtet om den sibiriske Mælk, der med sin mægtige Fedtprocent viste sig at være Verdens bedste, drejede med eet Slag den danske Mejeriverdens Øjne mod det fjerne Land.

Amerikanerne var der allerede, de solgte Slaamaskiner i Tusindvis til de sibiriske Bønder, og i Chicago oprettede man en Skole, der gav Undervisning i praktisk Russisk. Senere tilrev Amerikanerne sig ogsaa Salget af andre Landbrugsmaskiner og vedblev her at ligge et Hestehoved foran Danskerne, Englænderne, Tyskerne og Svenskerne.

Paa dette Tidspunkt opkøbtes Størstedelen af Smørret af det danske Firma *Pallisen & Co.* i St. Petersburg. Smørfirmaet *E. F. Esmann* i København fik Interesse for de Muligheder, Rusland og navnlig Sibirien maatte byde med Hensyn til Udviklingen af en Mejeriindustri, og Direktør *H. P. Hjerl Hansen* engagerede under en Rejse til Rusland 1896 ovennævnte *Carsten Korch* som Leder af en nyoprettet Filial i Wologda, hvor man straks begyndte Opkøb af Smør, Æg og Vildt og tillige forsynede Mejerierne med Maskiner og andre Artikler til Fremstilling af Smør.

1897 rejste Direktør *Hjerl Hansen* atter til Rusland og oprettede den første danske

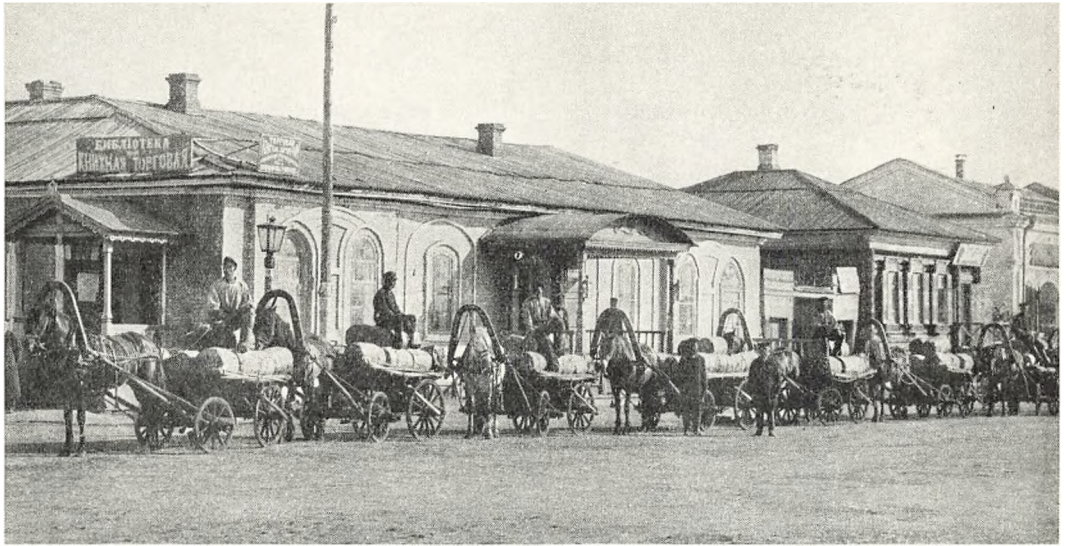
E. F. Esmanns første Kontor i Omsk

Filial i Sibirien, i Byen Kurgan. Dermed var det første Skridt gjort til en eventyrlig Udvikling: I Løbet af faa Aar oparbejdedes i Vestsibirien med dansk Initiativ som Drivkraft en Mejeridrift og Forretningsvirksomhed af mægtige Dimensioner. Direktør Hjerl Hansen var den store Foregangsmand og ydede her en fremragende kom-

merciel Indsats, som har sikret ham et stort Navn i dansk Handels Historie. Som Kurgan-Filialens Leder ansattes *Carsten Korch*, fra 1904 *Karl Alfred Hansen*, tidligere ved Pallisens Filial.

Paa det daværende Tidspunkt kendte man i Europa yderst lidt til Sibirien, og man forbandt ved dette Navn Forestillingen om et delvis utilgængeligt Land, dækket af Is og Sne, Hjemsted for politiske Fanger og Forbrydere, hvis blotte Navn fremkaldte en vis Uhyggestemning; men i Virkeligheden laa Forholdene ganske anderledes, selv om Sibirien med sit enorme Landomraade indenfor sine Grænser rummer saa at sige enhver Form for Naturforhold fra det ødeste Øde til det frugtbareste Land, fra vidtstrakte flade Stepper til mægtige Bjergkæder, fra endeløse Skovstrækninger til ufremkommelige Tundraer. Gennem Vestsibirien og helt ned gennem Ukraine strækker sig et Bælte af den saakaldte „sorte Jord“, som hører til Verdens frugtbareste Hvedearealer, og den transsibiriske Bane medførte Landets Aabning for Omverdenen.

Naar Danskerne fik en saa stor Succes med deres Forsøg paa at skabe og fremme Mejeriudviklingen i dette enorme Land, saa skyldes det ogsaa den Modtagelighed for disse Idéer, som fandtes hos den sibiriske Bondebefolkning. Ganske vist gik Udviklingen ikke for sig uden Modstand, særlig fremkaldt ved de indfødte russiske Købmænds Udnyttelse af Bøndernes Overtroiskhed i Kampen for at forsvare deres Interesser, som de saa truet af det indtrængende danske Initiativ. Det i Mejerierne indførte, blanke Bliktøj ansaas for Djævelens Værk, og bedre var det ikke med Seperatorerne. Uhyggelige Udslag kunde denne til Ophidselse drevne Overtro faa,

Smør kommer ind til Esmanns første sibiriske Station, Kurgan

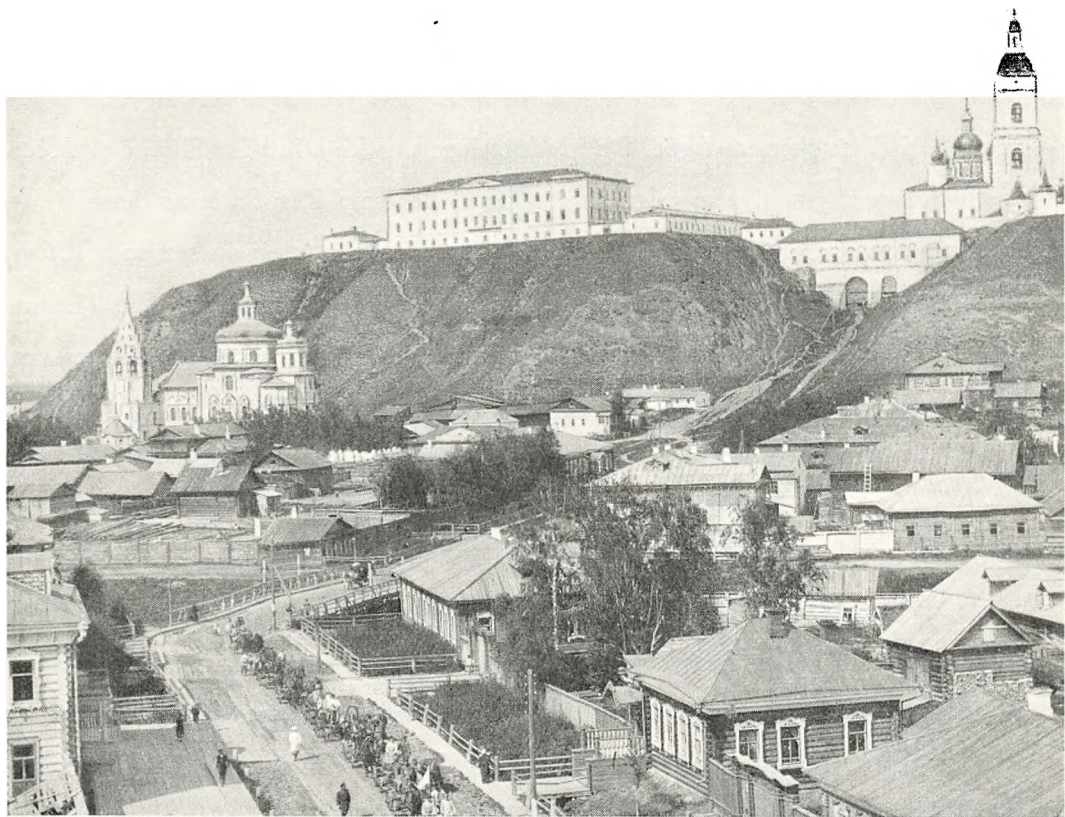
Esmanns første Kontor i Sibirien, Kontoret i Kurgan

Dansk Smør vilde aldrig have holdt til de Transporter, der i Sibirien blev budt Smørret, som om Vinteren ofte transporteres over Hundreder af Kilometer ind til Byerne

naar Bønderne stormede de nyoprettede Mejerier, slog Blikktøj og Centrifuger i Stykker og foranstaltede andet Hærværk; det var dog altsammen Overgange, næret af Konkurrencenid, og blev snart overvundet, idet det hurtigt gik op for Bønderne, hvilken økonomisk Betydning Mejerierne fik for dem.

Danskerne forefandt i Sibirien Forhold, som de ikke havde staaet overfor andre Steder. Stalde i egentlig Forstand var der saa godt som ingen af, i Reglen erstattedes de af et Halvskur i et Hjørne af Gaarden, og naar man betænker de uhyre Svingninger i Temperaturen i Sibirien, gaaende fra en Kuldegrad paa 40 Grader til en Varmegrad paa 40 Grader (Temperaturer, som hyppigt blev overskredet til begge Sider, saaledes konstateredes der et Aar 52 Graders Kulde i Omsk), vil enhver Landmand forstaa, hvor ugunstige Forholdene maatte ligge for en *regelmæssig* Smørproduktion Aaret rundt, saa meget mere som Vinterfodring af Kreaturerne udover

Guvernementsbyen Tobolsk paa den Tid, da de danske Smørfirmaer virkede i Sibirien

det til Livets Ophold nødvendige Minimum var ukendt, og det var ikke noget usædvanligt Fænomen, at der om Vinteren herskede en saadan Knaphed paa Fodermidler, at Straatagene maatte tages i Brug til Kvægets Fodring. Udenfor Landsbyerne, som i Reglen var meget store, bestaaende af mange Hundrede Huse, ophobedes Gødnin-gen i store Bunker, og naar disse Bunker blev for mægtige, blev de simpelthen af-brændt. Jorden fik ikke tilført nogen Gødning, men var tilstrækkelig god til Aar efter Aar at yde en rigelig Afgrøde af Hvede. Forbindelsesmidlerne var yderst mangelfulde. Udover den eensporede transsibiriske Bane var der kun Floderne og yderst mangelfulde Veje eller rettere Hjulspor, som i Foraaret flere Uger under Tø-bruddet var ganske upassable for enhver Art af Trafik.

Efter at en betydelig Omsætning i Smør og Forsyning af Mejeriinventar og Mejeri-artikler var oparbejdet i Kurgan, etablerede Firmaet Filialer i Omsk ved Floden

Irtisch samt i Stationsbyen Tschany mellem Irtisch og Ob-Fladen, og E. F. Esmann udsendte Funktionærer paa Undersøgelser rejser østpaa ned langs Floderne Irtisch og Ob og ind over Stepperne for at studere Mulighederne for Udvikling af Mejeridrift ogsaa i disse fjernere Egne. De Meddelelser, der kom ind fra Firmaets Udsendinge, var meget gunstige, og den første Filial, der som Resultat af disse Rejser blev aabnet, var i Barnaul ved Ob-Floden, ledet af Einar Ishøj og senere af Birger Jacobsen. Paa denne Egn brød Mejeridriften igennem med eksplosiv Kraft, begunstiget ved de rige Græsgænge og den store Frugtbarhed. For at gøre Bønderne fortrolige med den nye Industri og yderligere øge Interessen, etablerede og drev Firmaet Esmann for egen Regning en Række af Mejerier. Firmaet Carl Holbek, som var det første danske Firma, der efter Firmaet E. F. Esmann startede Filialer i Sibirien, oprettede ligeledes et større Antal Mejerier for egen Regning, dog længere nordpaa, og da senere — den 1. Januar 1904 — disse to Firmaer blev knyttet sammen under Navnet *A/S Det Sibiriske Kompagni* med en Begyndelsesaktiekapital paa 2 Millioner Kroner, som senere udvidedes til 6.350.000 Kroner (som laa paa faa private Hænder) under Overledelse af Direktør Hjerl Hansen, ejede Kompagniet et stort Antal egne Mejerier med 12—14.000 Mælkeleverancer, inddelt i Distrikter under delvis danske Instruktørers Ledelse.

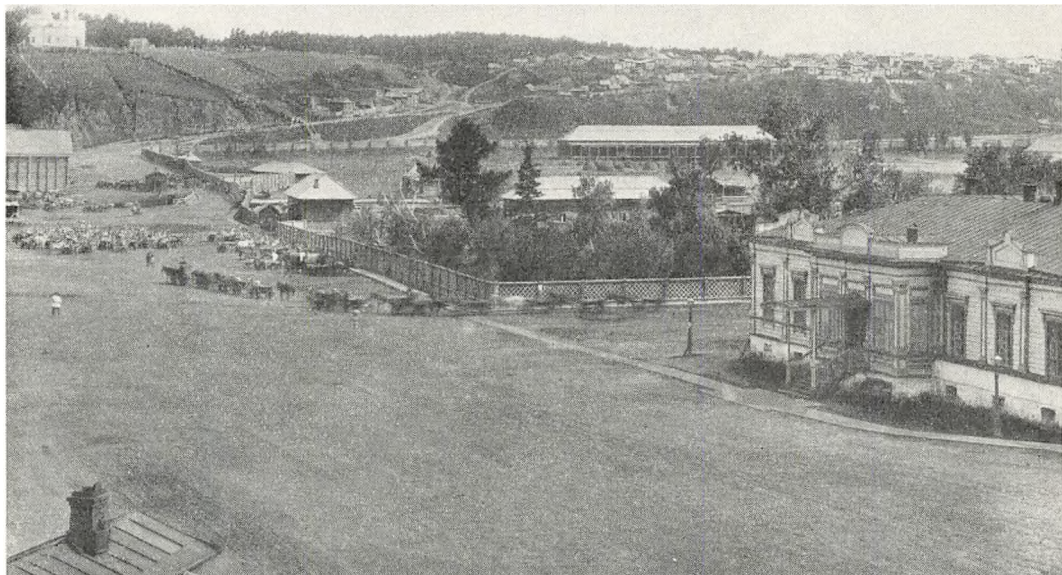
Naar man betænker, at Bankvirksomheden i de Tider var yderst ringe udviklet i Sibirien, og at man saaledes maatte transportere Pengene i Kontanter til Mælkeleverandørerne over lange Distancer, om Vinteren hyppigt paa Slæder og om Sommeren paa Floddampere, saa vil man ane, hvilken enorm Risiko der var forbundet hermed, og det samme var for en stor Del Tilfældet med Pengetransporterne til Købet af Smør og andre Produkter paa de mange Stationer, Firmaerne efterhaanden indrettede langs Banelinien og Floderne og inde paa de store sibiriske Stepper. Filial blev oprettet efter Filial, og Mejeridriften voksede i et Tempo, som vist aldrig har været set noget andet Sted. Forklaringen hertil ligger bl. a. i den Kendsgerning, at medens Bønderne tidligere havde leveret deres Produkter til Købmændene og igen faaet deres forskellige Fornødenheder, men sjældent havde set Kontanter og hyppigt havde staaet i Gæld til Købmændene, saa fik de nu Kontanter og blev gjort uafhængige af de stedlige Købmænd. Dette gav sig Udslag i, at Bønderne efterhaanden fik Raad

til at anskaffe bedre Redskaber og Maskiner til deres Bedrift, bl. a. afløstes de gamle Træpløve af Staalpløve.

Det siger sig selv, at de sibiriske Bønder blev langt mere velstaaende end Bønderne i det europæiske Rusland. I Sibirien kunde Landmændene ryge, drikke Te og Vodka i uanede Mængder, de kunde bo bedre, og de kunde lægge Kontanter til Side. Side om Side med den gamle Overtro opvoksede der i den sibiriske Bonde en grænseløs Appetit paa Livet og Lyst til Penge. Hans Snedighed kunde til Tider spille Smørgrossererne slemme Puds, man maatte passe godt paa, at ikke Sten skjulte sig i Dritlerne, og i det hele have et Øje paa hver Finger, naar man købte Smør af Bønderne. Men i det store hele var Bønderne godlidende og kom efterhaanden til at holde af de fremmede danske. Var det til at undres over, at disse Bønder, der var vant til at faa 5—6 Øre pr. Pund slagtet Oksekød, og som nu pludselig kunde opnaa den fantastiske Pris af 12 Rubler (23 Kr.) for et Pud Smør (16,4 Kilo), var begejstrede for vore Mejerifolk og Forretningsmænd.

Langvejs fra, helt ude fra de yderste Landsbygder, der ofte laa 5 Dages Slæderejser fra nærmeste Handelsplads, kørte Bønderne deres Smør ind til Smørgrossisten. Om Natten laa hver Bonde i sin Pels med Gevær ved Siden og passede paa sin Slæde og sit Smør, thi ofte lurede Røvere og Banditter i de store Skove paa at gøre et Kup, enten naar Bonden kørte ind med Smørret, eller naar han vendte hjem med en velspækket Tegnebog. Men den russiske Bondes Snuhed klarede som Regel selv de livsfarligste Situationer, og ofte maatte Banditterne bide i Græsset.

Det Sibiriske Kompagni udvidede denne Forsyning af Bønderne med deres Fornødheder af alle Arter, som allerede var paabegyndt i Firmaet Esmanns Tid. Bøndernes Hovedforbrugsgenstande var foruden Beklædning: Te, Sukker, Tobak, Tændstikker etc. Kompagniet indkøbte i europæiske Sukkerdistrikter aarligt Hundreder og atter Hundreder Waggoner af Sukker, i Hankow, Kina, store Kvantiteter af den saakaldte Murstenste, som var fremstillet af Testøv fra Kina og Indien, og som under stærk Varme blev presset i Form af Mursten, i hvilken Skikkelse den blev benyttet af de sibiriske Bønder ved deres store Konsum af Te; Tændstikkerne kom fra Byen Ural, hvor Kompagniet f. Eks. i en enkelt Forretning sluttede Kontrakt for op til 60 Jernbanewaggoner Tændstikker. Kompagniet opkøbte Produkter hos

„Sibiko“ i Minusinsk

Bønderne, Korn og Kreaturer, som for de sidstes Vedkommende i store Sendinger i frossen Tilstand gik til de russisk-europæiske Storbyer Moskva og St. Petersborg og solgt for Konsum der.

Der skete i de Aar paa Regeringens Foranstaltning en betydelig Udvandring af Bønder fra europæisk Rusland til Sibirien, mærkeligt nok paa Grund af manglende Jord i europæisk Rusland. Store Strækninger, der hidtil kun var befærdet af Kirgiserne med deres Flokke af Heste, blev taget i Brug til Emigranterne, Kompagniet oprettede Stationer, hvor Indvandring fandt Sted, byggede egne Købmandshuse med Kontor og Lagre, afkøbte Bønderne deres Produkter og forsynede dem med alt, hvad de brugte. Butikker blev oprettet i Landsbyerne, Maskiner og Redskaber blev hentet langvejs fra, Slaamaskiner, Mejemaskiner, Bindere og Hesteriver indførtes af Kompagniet fra U. S. A. — et Omraade, hvor man maatte konkurrere med den russiske Stats Lagre af Maskiner, som, før de danske Firmaer kom til Sibirien, var etableret overalt, hvor Jorden toges ind til Dyrkning. Kompagniet sendte et enkelt Aar 10.000 Plove til sine Filialer i Sibirien, deraf alene 8000 indkøbt i Tyskland. Arbejdsvogne

Direktør Hjerl Hansen blandt Kirgisere. Filttellet (Jurte) er Kirgisernes Sommerbolig

og Tærskedvogne blev i store Mængder indkøbt i Sydrusland, hvor de fremstilledes som Husflidsarbejder, og igennem Kompagniets Filialer fordelt til de sibiriske Bønder. Paa Mongoliet drev Kompagniet ogsaa Forretning; der udsendtes Folk forsynet med Sølvbarrer til disse fjerne Egne for at opkøbe Faar og Geder, som blev ført igennem Altai Bjergene for senere at slagtes i Kompagniets Filialer og for en Dels Vedkommende at blive videresendt til Østasien og Resten til Danmark til Erstatning af islandsk Faarekød. Et enkelt Aar opkøbte Kompagniet meget store Kvantiteter af Vildt, særlig Urfugle og Agerhøns i Mongoliet, som blev transporteret fra Kompagniets Filial i Minussinsk ved Jenisseifloden (denne Filial blev ledet af *Poul Quaade*), hvorfra Vildtet efter at være blevet sorteret og pakket blev videretransporteret paa ca. 1000 Slæder den ca. 50 Mil lange Vej fra Minussinsk til Stationen Atchinsk ved den transsibiriske Jernbane og videre gennem Sibirien og Rusland til Østersøhavene, hvorfra det fordeltes til Salgsstederne i Europa.

Fra Danmark, Tyskland og i mindre Grad Østrig og Kaukasus indførte de danske Firmaer aarligt mange Hundrede Jernbanewaggoner af Drittelstave til Fremstilling

af de Fustager, hvori Smørret pakkedes. Fra Danmark indførtes Smørfarve og forskellige Mejerimaskiner og fra russiske Saltminer de store Kvanta af Smørsalt, som krævedes ved Fremstillingen af Smør.

De sibiriske Bønder havde allerede før Danskernes Ankomst fremstillet det saakaldte Smeltesmør, som anvendtes til Stegning. Paa Kompagniets Filial i Nowo-Nikolajevsk, som lededes af *Johs. Høybye*, senere af *M. Th. Martens*, var der en Afdeling for Sortering og Smeltning af dette Produkt, som dog, efterhaanden som Mejeridriften udvikledes, fremstilledes i stadig ringere Mængder.

Blandt de danske Smørfirmaer, som etablerede sig i Sibirien, er allerede omtalt Firmaet *Carl Holbek*. Derefter kom Firmaet *Th. Lund & Petersen*, hvis ene Chef, Direktør *Groes-Petersen*, i mange Aar ledede denne Forretning fra Hovedkontoret i Omsk, og som efterhaanden udvidede den meget betydeligt, men senere afstod den til *Russisk Handelskompagni*, som drev den videre under Navnet *Russisk Asiatick Kompagni* med et stort Antal Filialer og en betydelig Virksomhed. Endvidere skal nævnes det af *Th. Jacoby* og *G. Noack* under Navnet *Dansk Sibirisk Eksportselskab* drevne Firma i Petropavlovsk, Ischim og Tschany, *T. & S. Plum*, *A. Rindom & Restorff*, *Poul Rützwow*, *H. Klitgaard*, *John Mathiasen*. Nogle af disse Firmaers sibiriske Filialer blev efterhaanden overtaget af Det Sibiriske Kompagni. Firmaet Pallisen i St. Petersborg, som oprindeligt havde spillet en saa betydelig Rolle, gled paa et forholdsvis tidligt Tidspunkt ud af denne Forretning og ophørte med sin Forretning i Sibirien, samtidig med at Andelsbevægelsen paa Smøreksporens Omraade satte sin første Spire i Kurganegnen.

Efterhaanden steg de sibiriske Mejeriers Antal til omkring 5000, for en væsentlig Del Andelsmejerier. Alene det Antal af Mejerier, som en enkelt af Firmaets Filialer i Kamen ved Ob Floden — en af Kompagniets Hovedvirksomheder, ledet af *Paul Jørgensen* (senere Leder af Kompagniets Filial i Kobe i Japan) — monterede, løb op i Hundreder. Det Sibiriske Kompagni oprettede i Tjumen en Fabrik for Fremstilling af Mejerimaskiner under dansk faglig Ledelse.

Efterhaanden havde Kompagniet ca. 40 Filialer, strækkende sig fra St. Petersborg til Vladivostok. I Transbajkalien var der i Byen *Tschita* umiddelbart før Verdenskrigen etableret en Filial for at optage Forretningen paa Østsibirien, hovedsagelig

Baade med Sojabønner paa Liao-Floden i Høsttiden

bygget paa Import fra Udlandet og fra Øst- og Vestsibirien og Kamtschatka. I disse østsibiriske Egne kom der aldrig nogen Mejerivirksomhed.

Naar de danske Firmaer fik en saa fast Fod i denne Forretning, hang det sammen med Firmaernes Afsætningsorganisationer i Europa for de sibiriske Produkter. Tyske Firmaer søgte i mange Aar til København for at indkøbe deres Forsyninger af sibirisk Smør, men det kunde ikke være andet, end at saavel tyske som engelske Firmaer efterhaanden søgte at faa Fodfæste i Sibirien og saaledes paaføre de danske Firmaer Konkurrence. Denne blev fra dansk Side imødegaaet ved, at de store Firmaer som Det Sibiriske Kompagni etablerede Salgsorganer i saa at sige hver stor tysk By, hvor de mindre Købere selv kunde faa Lejlighed til at udvælge det Smør, der passede for deres Brug, og de danske Firmaer vedblev at være de ledende i denne Branche, ligesom deres hele Organisation med Bøndernes Forsyning for Øje oprettholdt sin Betydning, selv om der baade af engelske og tyske Firmaer, hovedsagelig ved Ansættelse af Kommissionærer, hvoraf en Del var Danske, blev etableret betydelige direkte Opkøb.

Under Verdenskrigen 1914—18 indtraadte store Forandringer. Eksporten maatte naturligvis ophøre, men de eksisterende danske Firmaer fortsatte deres Virksomhed

og gjorde betydelige Omsætninger under vanskelige Forhold, der krævede megen Agtpaagivenhed. Interessante er Beretningerne om den Form for Forretning, der dengang blev drevet, om de store Transporter ad Ob og Jenissei Floderne til Nordishavet, efter at al Mulighed for Varetransport med Jernbane gennem Rusland var ophørt. Disse Flodtransporter, som androg Millioner af Kroners Værdi, skulde ved Flodmundingen i Ishavet møde de fra Europa chartrede Baade. Der var ikke dengang som nu Radio eller Fyrtaarne eller andet, som kunde støtte Skibsfarten, og kun nogle faa Uger om Aaret i Eftersommeren var det muligt at skaffe Forbindelse mellem Floddamperne og de søgende Dampere, og hele Omladningen af Varer fra Floddamper til Sødamer foregik i det aabne Hav ved Flodens Udløb under næsten uoverstigelige Vanskeligheder. Ved de største Transporter opstod der den Vanskelighed, at mægtige Skovbrande frembragte kvælende Røg, som i flere Dage forhindrede Skibenes Avancering paa Ob-Floden, saaledes at man løb Fare for, at Skibene ikke kunde naa frem til at møde de søgaaende Dampere, saa disse vilde blive nødt til at vende tomme tilbage for ikke at blive indesluttet i Isen i Nordishavet. Det lykkedes imidlertid i sidste Øjeblik at komme igennem, men dette tjener som et Eksempel paa, hvilke Vanskeligheder der kæmpedes med, og hvilken Dristighed der under disse Forhold maatte udvises.

Hele denne Virksomhed medførte, at Det Sibiriske Kompagni foruden Filialer i Japan og U. S. A. oprettede forskellige Selskaber i Europa, særlig England og Tyskland, som blev Specialfirmaer indenfor bestemte Brancher i Tilknytning til Sibirien. Eksempelvis kan nævnes Starten af *Nordisk Pelskompagni*, som Kompagniet etablerede i Forbindelse med kgl. Hofbuntmager *Oscar Bang*, under Ledelse af Direktør *Aage Bang*, et Firma, som opkøbte Pelsværk i Sibirien ved Kompagniets Filialer fra Jægerstammerne i Nordsibirien, en Virksomhed, som nogle Aar blev drevet i betydeligt Omfang. Til Optagelse af *Osteproduktionen* i Sibirien blev der dannet et Selskab ved Samarbejde mellem det største engelsk-canadiske Ostefabrikationsfirma og Kompagniet. Ostemejeriet blev oprettet i Altai Egnene, og de første Cheddar-Oste fra disse Mejerier naaede frem til London ved Verdenskrigens Begyndelse.

Som et Udtryk for den sibiriske Smørproduktions Omfang kan anføres, at Det Sibiriske Kompagni i en enkelt Uge opkøbte 23.000 Fustager Smør à 50 kg, d. v. s.

H. P. Hjerl Hansen i sit Kontor paa St. Annæ Plads i København

ca. Halvdelen af, hvad Danmark da producerede paa en Uge; det maa dog erindres, at den sibiriske Smørproduktion var meget ringe om Vinteren. Kompagniet gjorde i sin Kreditgivning den Erfaring; at den sibiriske Bondebefolkning var præget af en ikke almindelig Hæderlighed med Hensyn til Opfyldelse af sine Forpligtelser; dette Forhold gjorde det muligt at opbygge en Virksomhed som den, Kompagniet og andre Virksomheder skabte.

Efterhaanden som Kompagniet voksede, blev det nødvendigt at oprette et Central-kontor i Sibirien for Opkøb af Varer til Filialernes Forsyning. Dette blev oprettet i Omsk under Ledelse af Direktør *H. Fasting*.

Danske gik ogsaa i Spidsen med Hensyn til Oprettelse af Slagterier. Det største var *Brüel & Thøgersen* i Kurgan, et anseligt Foretagende, til hvilket mange Danske i Aarenes Løb var knyttet. Firmaet *Jacobsen & Dantzer*, hvis ene Indehaver var tid-

ligere Filialbestyrer i Det Sibiriske Kompagni, senere Direktør for Hellesens Enke & V. Ludvigsen, Generalkonsul *Vald. Jacobsen*, etablerede i Nowo-Nikolajevsk en Smørforretning og et Slagteri. *Søren K. Randrup*, som i 1897 sammen med Smørfirmaet *John Mathiasen* oprettede et Indkøbskontor i Byen Tara og blev gift med Millionæren *Pjatkoffs Datter*, oprettede senere i Omsk en stor Plovfabrik, hvis Plove var kendt videnom i Rusland. Han kom efter Revolutionen til England og skabte sig en Forretning i London.

En ejendommelig Skikkelse blandt de danske Pionerer i Sibirien var *Peter Rieffestahl*. Han kom efter en omflakkende Tilværelse i Rusland til Sibirien i Begyndelsen af 90'erne og slog sig op som Entreprenør, bl. a. paatog han sig flere Brobygningsarbejder ved den sibiriske Bane og anlagde Færgelejerne ved Bajkalsøen. Senere oprettede han et Bryggeri i Irkutsk, hvis gode Øl var kendt over hele Sibirien.

I Aarene før Verdenskrigen udvidedes de danske Foretagender i europæisk Rusland og Sibirien til stedse større Omfang; Krigen gav flere af Virksomhederne yderligere Opblomstring paa Grund af den tyske Handels Forsvinden. Men derefter kom Revolutionen, som med eet Slag lagde det hele øde. De danske Forretningers Varebeholdninger blev efterhaanden rekvirerede, alle Forretningsbygninger frataget dem for at blive taget i Brug som Kaserner, Museer, Administrationsbygninger o. s. v.

De Danske i Sibirien maatte for at redde Livet flygte østpaa og vendte ad forskellige Veje hjem til Danmark, i de fleste Tilfælde berøvet alt.

Baade som Forretningsmænd, Landmænd, Mejerimænd, Ingeniører, Videnskabsmænd, Musikere etc. virkede Danske i det store Land, der bød paa saa mange Mulig-

heder, og med hvis Befolkning de forstod at komme paa venskabelig Fod. Det var en Skare paa henved 2000 Danske, som Revolutionen i 1917 efterhaanden tvang til at forlade Rusland og Sibirien.

De danske Fordringer paa Rusland blev af en nedsat kgl. Kommission opgjort til 400 Millioner Kroner, deraf

Graven over en af „Sibiko“s gode Instruktører, Vilhelmsen

25—26 Millioner alene for Det Sibiriske Kompagni. Dette sluttede i 1923 en treaarig Koncessionskontrakt med Sovjetregeringen om Genoptagelse af Virksomheden i Sibirien under de Former, Sovjetprincipperne tillod. Forsøget mødte dog netop under disse Former sine Vanskeligheder og blev efter Koncessions-tidens Udløb ikke fortsat.

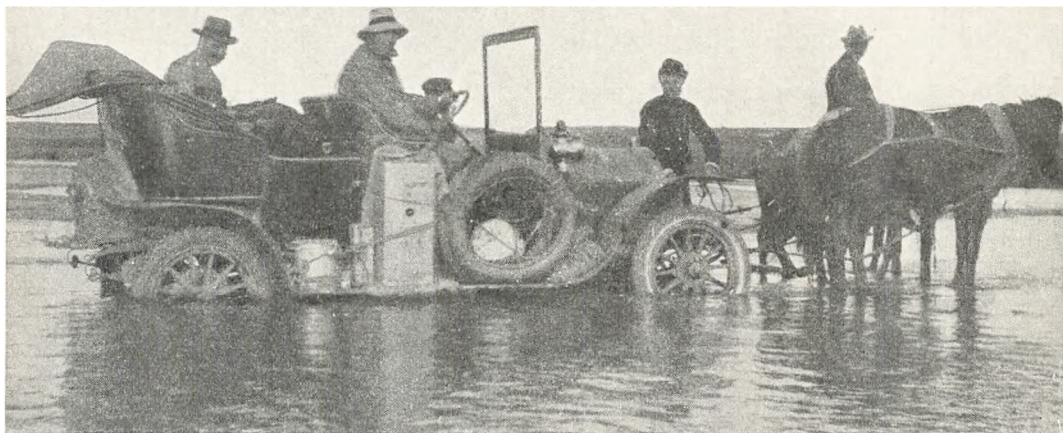
Professor Hans Johansen

Saaledes endte et straalende Kapitel i dansk Foretagsomheds Historie. Fattige kom næsten alle vore Landsmænd hjem. Adskillige var for gamle til at tage fat paany, men mange fik Støtte fra Staten eller fra anden Side Chance for en ny Start. Den ventede Reaktion i Rusland mod Kommunismen lod bestandig vente paa sig — og med Aarene svandt ethvert Haab om Chancer for Privatkapitalen i det nye Storrige i Øst. En ny Tid var for Alvor begyndt i Sibirien. Men ovre i det frugtbare Land sidder der vel endnu Bønder, der mindes den Tid, da de fremmede Danske betalte dem gode Penge for deres Smør og Flæsk og skaffede dem en Lefvofod, de aldrig havde drømt om. Men hvordan disse Bønder nu lever, og hvad de tænker og drømmer, ved vi intet om.

De danske „Sibirjaker“ spredtes for alle Vinde, men mange kom i gode Stillinger i Danmark eller fremmede Lande. Overalt sidder de — trods den Modgang og Skuffelse, de har lidt — med Minder og Længsel efter det store og trods alt forunderlig frie Land med dets uhyre Vidder, dets drømmende Natur og uendelig rige Muligheder. Og de kan tænke tilbage med Bevidstheden om, at den danske Indsats derude har haft Betydning for det store Lands Opkomst og Udvikling.

Trods Skuffelserne i Sibirien var Hjerl Hansens Initiativ ikke udtømt. Han kastede sig over nye Opgaver hjemme og ude i den store Verden.

I Tiden efter Revolutionen har en dansk Videnskabsmand, Zoologen, Professor

En Automobilrejse i 1913 ud over Sibiriens Stepper var et Vovespil

Hans Johansen, udført et stort videnskabeligt Arbejde i Sibirien. I Aarene 1918—21 foretog han en videnskabelig Ekspedition til Altaibjergene og Mongoliet, senere til Syd-Ussuriland og mange andre sibiriske Egne. I 1928—31 arbejdede han i Kamtschatka og paa Kommandør-Øerne, og 1931—37 var han Professor i Zoologi og Direktør for Zoologisk Museum ved Universitetet i Tomsk. Hans Speciale er Studiet af Sibiriens Fugle og den nordasiatiske Faunas Historie. Han indsamlede paa sine Rejser et stort Materiale desangaaende. Da han ikke vilde opgive sit danske Statsborgerskab, maatte han forlade Rusland og efterlade alle sine Samlinger, som i 1948 blev sendt til København, hvor Hans Johansen er blevet knyttet til Zoologisk Museum.

KINA

I over 200 Aar har Danmark haft Forbindelse med Kina, først gennem Handel og Søfart, og siden 70'erne i forrige Aarhundrede derved, at Danske har deltaget i moderne Tekniks Indførelse i Landet. Udviklingen medførte efterhaanden, at Danske i stort Antal fik Lejlighed til at udnytte deres Evner baade i Administration, Handel, Industri, Søfart, Ingeniørvirksomhed o. s. v. Efter første Verdenskrig regnede man med, at der var omkring 800 Danske i Kina; efter den sidste Storkrig er Antallet svundet ind til et Par Hundrede eller mindre.

Danskerne var blandt de store europæiske Handelsnationer, som i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede aabnede Handelen paa Kina. Asiatisk Kompagni anlagde i 1730 i Canton et meget stort Faktori, hvis kinesiske saakaldte „Hong“-Navn blev „Det gule Flags Nation“. I over 100 Aar drev Kompagniet herfra en udstrakt Handel, som var indbringende baade for Kinesere og Danskere.

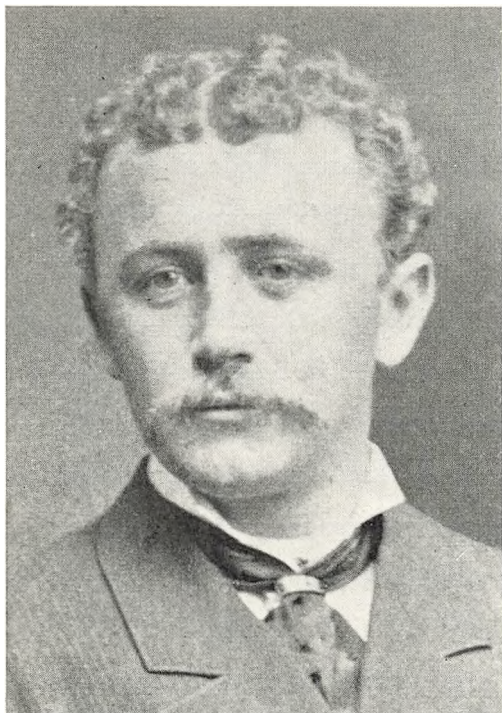
Den danske Kinafart i disse og de følgende Aar udgør et stort og interessant Kapitel i dansk Søfarts og Søhandels Historie. Danske Storkøbmænd gjorde store Forretninger paa Kina, og Folk fra de sønderjydske Havnebyer Haderslev, Aabenraa, Sønderborg og Flensborg tog livligt Del i Kinafarten.

Allerede i 1840'erne — efter Asiatisk Kompagnis Opløsning — finder vi adskillige selvstændige, danske Købmænd i de kinesiske Havnebyer — det kan man f. Eks. læse om i Beretningen om Korvetten „Galathea“s Verdensomsejling i 1847.

Fra Slutningen af Aarhundredet kan af danske Storkøbmænd paa Kinakysten nævnes *P. Kierulff* i Peking, *P. Karberg* i Shanghai og *H. Skott* i Hongkong. Sidstnævnte havde Forretning derude fra 1885, indtil han overlod den til den danske Storkøbmand i Hongkong *Wallace Hansen*, hvorefter han bosatte sig i Danmark. *Wallace Hansen*, der er født i New York af danske Forældre 1885, kom i Skole i København og rejste 1906 til Kina, hvor han etablerede Forretning i Hongkong-Canton

Kinesisk Flodbaad

Etatsraad Jacob Henningsen

J. J. Bahnson

Direktor H. S. Poulsen

Telegrafingenior H. Chr. Schiern

1913. Siden blev han Generaldirektør i Firmaet John Manners & Co. Ltd., Hongkong, Shanghai og London. I en Aarrække var Wallace Hansen dansk Konsul i Canton.

Efter at *Det Østasiatiske Kompagni* havde faaet fast Grund under Fødderne i Si-am og paa Malakkahalvøen, fortsattes Kompagniets Udvikling mod Nord — til Kina, hvor det efterhaanden fik meget store Interesser. Agenturer etableredes i Shanghai og Hankow, som gav Kompagniet Del i Yantse-Dalens vældige Handel med The, Silke, Bomuld, Kul, Jordnødder og Sesamfrø. I de følgende Aar blev der yderligere oprettet Kontorer i Tsingtao og Hongkong.

Kompagniets vigtigste Indsats i Kina blev dog Handelen med *Sojabønner* fra Manchuriet. Her skabtes i Aarene efter Aarhundredskiftet en mægtig Opkøbsorganisation, som efterhaanden aftog en meget væsentlig Del — indtil 40 pct. — af Nordkinas Eksport af Sojabønner, som dels eksporteredes til Danmark, hvor Kompagniet i 1909 oprettede Dansk Sojakagefabrik, som udvikledes til et mægtigt Foretagende, dels til en Række andre Lande. Udskibningen foregik oprindeligt over Vladivostok, senere over Dalny, og løb op til 1.000.000 Tons aarlig. Den 2. Verdenskrig slog hele Sojabønnehandelen ud af danske Hænder.

Denne omfattende Handelsvirksomhed blev grundlagt og oparbejdet af tre Mænd, som siden fik ansvarsfulde Stillinger i Selskabet: *C. C. Hansen*, senere Direktør i Kompagniet, *L. Wassard*, senere Direktør for Dansk Sojakagefabrik, og *H. V. Jacobsen*, nu Direktør i Kompagniet. Konsul *Aage Jørgensen*, Harbin, ledede denne vigtige Gren af Selskabets Virksomhed, indtil Krig og Revolution trængte Danskerne ud; Konsul Jørgensen afløste i 1947 Dir. Wassard som Direktør for Dansk Sojakagefabrik.

Kompagniets Interesser i Øst- og Sydkina har i de senere Aar været varetaget af *A. Brøndal* i Shanghai (nu Direktør i Kompagniet), *H. V. Johansen* i Tsingtao, *A. Bosselmann* i Hankow og *M. Pagh* i Hongkong.

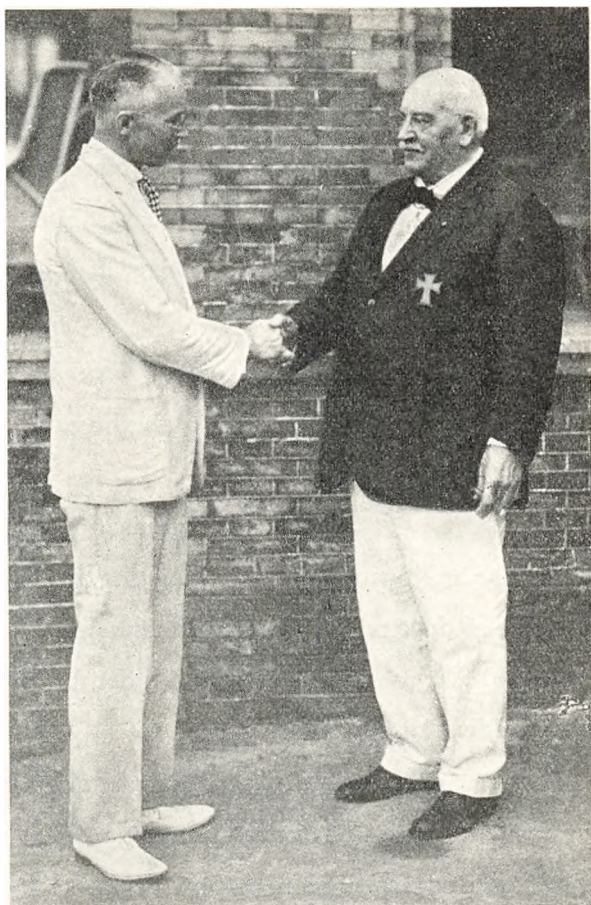
Et andet dansk Verdensforetagende, *Nordisk Fjerfabrik*, som er Verdens største og ledende indenfor Branchen, opkøber Størstedelen af sine Raavarer i Kina. I Hovedfilialen i Canton og i Filialerne i Shanghai og Hongkong bearbejdes mægtige Partier af Fjer fra det indre af Kina. Selskabets Direktør for Østasien var i mange

Aar Konsul *Kay Neckelmann*, som nu er i Direktionen i København. Han er efterfulgt af *Erik Hüttemeier*.

Andersen, Meyer & Co. i Shanghai, som i sin Tid var et af de største udenlandske Firmaer i Kina, er grundlagt af Danske. Det oprettedes i 1907 af *Vilhelm Meyer* (1878—1935), Søn af den københavnske Grosserer *Louis Meyer*, og to andre Danske, *Andersen* (senere kendt under Navnet *Ivan Dolgoroukoff*) og *Petersen*, som begge udtraadte kort efter. Det lykkedes at oparbejde dette Firma til et mægtigt Foretagende med Filialer i alle de vigtigste Byer Landet over. Dets Virksomhed omfattede baade Import af alle

mulige Fabriker, Bygning af Havne o. s. v. og endvidere Eksport af Pelsværk, Tæpper m. m. Firmaet blev hovedsagelig oparbejdet ved Støtte af amerikansk Kapital, og efter Generaldirektør Meyers Død i 1935 maa det karakteriseres som et udelukkende amerikansk Foretagende, hvis Fremtid iøvrigt efter Revolutionen er usikker.

En Landsmand, som opnaaede en usædvanlig økonomisk Succes derude, var *Laurits Andersen* (1849—1928) i Shanghai. Han var Søn af en Tømrersvend i Gurre i Nordsjælland, kom til Kina i 1870 og døde derude i 1928 som Mangemillionær og Legatstifter i stor Stil. Han kom ud som Maskinist, havde i Begyndelsen nogle eventyrlige Oplevelser i Krige i Korea og paa Formosa, kom ind i Ledelsen af et amerikansk Firma, som han arbejdede op ved Hjælp af et Patent paa Fremstilling af Cigaretter og tjente en Formue, som han yderligere forøgede, da han solgte Fabriken til

Generalkonsul Svend Langkjær (t. v.) overrækker Kommandørkorset til Generaldirektør Lauritz Andersen

„The British Cigarette Company“, for hvilket han derefter blev Vicepræsident. I 1926 gav han med sin Gave paa 1 Million Kroner Stødet til Rejsningen af det nye danske Nationalmuseum, og ved hans Død gik hele hans Formue, 4 Millioner Kroner, til Danmark, til det Fond, der bærer hans Navn, og hvis Midler gaar dels til Støtte af dansk Erhverv, dels til filantropiske Formaal.

Paa et teknisk Omraade — Telegrafen — er Danske gaaet i Spidsen for Udviklingen i Kina.

Det var *Store Nordiske Telegrafsekskab*, der omkring 1870 bragte Telegrafen til Østasien, og som blev med sin Stab af dygtige Teknikere ledende i Telegraf-Udviklingen i Kina.

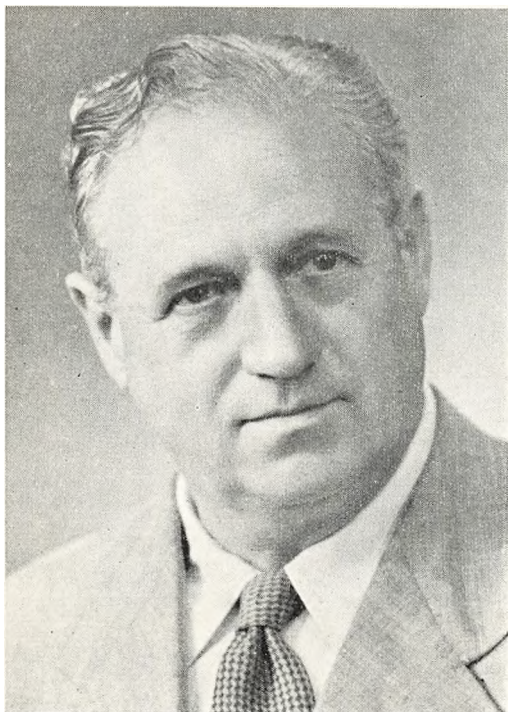
Selskabets vidtspændende Organisation grundlagdes i 1870—71 derude med Erhvervelse af Koncessioner, Nedlægning af Kabler, Bygning af Stationer o. s. v. under Ledelse af daværende Premierløjtnant *Edouard Suenson* (1842—1921), som derefter i over 40 Aar sad i København som den kloge og myndige Leder af dette store danske Verdensforetagende.

Østen er og har altid været Selskabets vigtigste og vanskeligste Virkefelt. Driftsledelsen for hele Østen har sit Sæde i Shanghai, og de Mænd, der siden 1871 har siddet her som Driftsledere, har formaaet at hævde Selskabets Position selv under de vanskeligste Forhold.

Etatsraad *Jacob Henningsen* (1849—1913) var Chef derude i Aarene 1883—1900. Han var en Gæstgiversøn fra Nakskov, blev dansk Jurist før han gik ind i *Store Nordiske*, hvis øverste Leder han blev i Kina. Ved lange Rejser i det indre Kina skaffede han sig Kendskab til Landet og skrev talrige Artikler derom til danske Blade, samt Bøgerne „Det himmelske Rige“, „Under Punkahen“ og den bredt anlagte „Kina under Forvandlingens Tegn“, hvor han efter Revolutionen 1911 søgte at trække Linierne op for det moderne Kinas Udvikling. Sine sidste Aar tilbragte han i Danmark.

Ivan Berner var Direktør i 1900—08 og Kaptajn *J. J. Bahnson* i Aarene 1908—35. Siden 1935 har *H. S. Poulsen* været i Spidsen for den østasiatiske Afdeling.

Kaptajn *Bahnson* (f. 1875) er Søn af den gamle General og Krigsminister. Han kom til Østen i 1905 og blev tre Aar efter Driftsbestyrer for Østasien, fra 1924—35

Civilingeniør Aage Corrit

Generaldirektør Vilh. Meyer

Direktør. Han nød stor Anseelse og var i et Par Aar Medlem af Shanghai Municipal Council.

Store Nordiskes dygtige Arbejde gennem snart 80 Aar har i høj Grad bidraget til at styrke de Danskes Position i Kina, og Store Nordiske har i mange Tilfælde været unge Danskes Vej til gode Stillinger i Østen — i Administrationen eller Forretningslivet.

I Aarenes Løb er saaledes mange af Store Nordiskes Stab gaaet ind i kinesisk Telegraftjeneste, baade i den administrative og den tekniske Tjeneste.

I den kinesiske Telegrafadministration ansattes flere Danske som „advisers“ — Raadgivere — og de var de eneste Udlændinge, som knyttedes til denne Del af kinesisk Statsadministration. Blandt disse Danske maa nævnes *H. G. C. Bohr*, *C. C. Sonne*, *F. N. Dresing* og *A. H. Eriksen*, af hvilke den sidste endnu lever i Danmark. Endvidere maa nævnes *Herbert F. Henningsen* (1876—1925), en Søn af førnævnte Etatsraad Jacob Henningsen. Han var i kinesisk Telegrafadministrations Tjeneste i en lang Aarrække. Ved en bestemt Lejlighed udviste han et usædvanligt, personligt

H. F. Henningsen

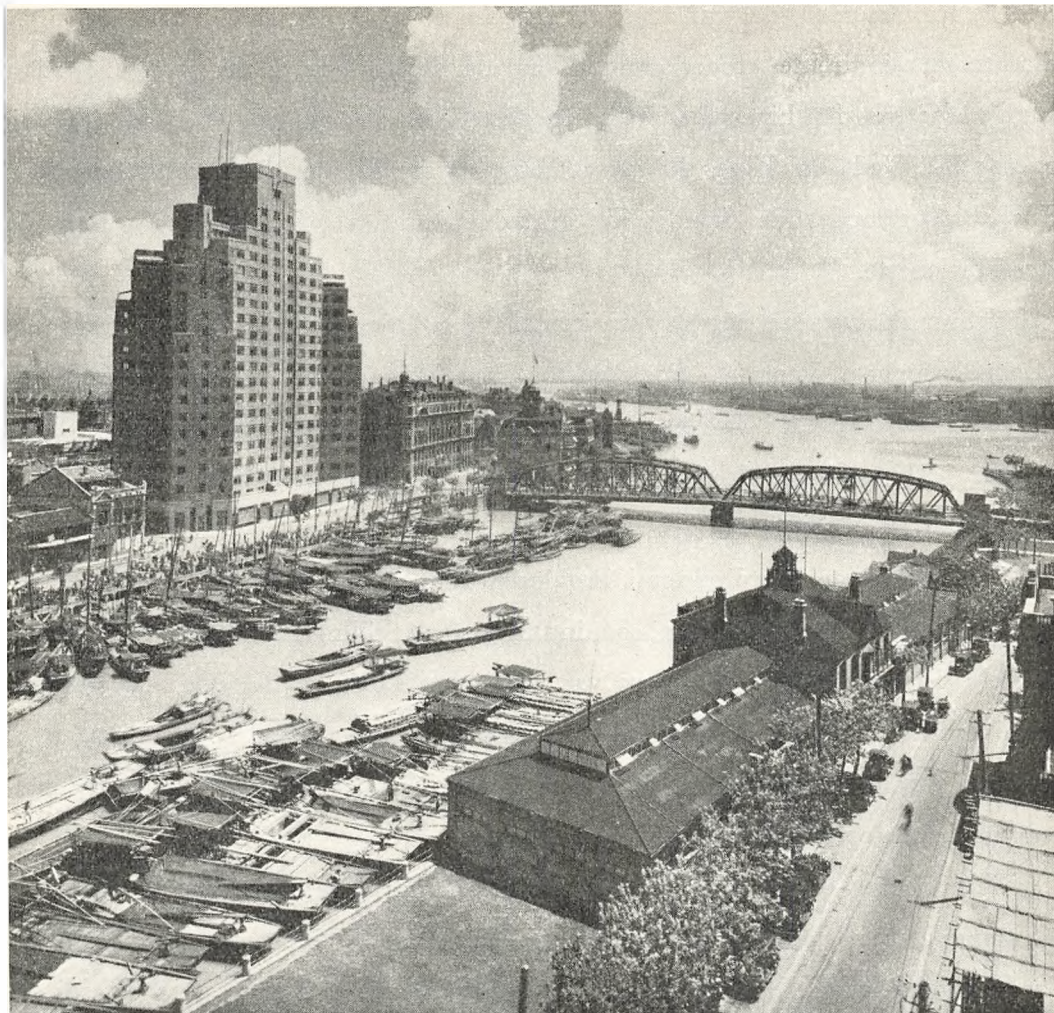

Konsul Wallace Hansen

Mod. Under Urolighederne i Mongoliet i 1912 red han ene Mand ind i den mongolske Røverhøvdinges store Lejr dybt inde i Ørkenen for at finde en forsvunden Engländer, Grant, og naaede tilbage med Beretning om, at Grant var blevet skudt, fordi han vilde forsvare sin kinesiske Tjener. Den britiske Legation udvirkede, at Røverhøvdingen blev straffet med Døden. Henningsen var den eneste Dansker, der af den levende Buddha var tildelt Titlen „Hertug af Mongoliet“, en Titel, han iøvrigt kun delte med den bekendte Svensker i Kalgan, Larson.

Danske Telegrafingeniører fik betroet meget store og vanskelige Opgaver, som de løste med Glans. De har bygget et Net af Linier over hele det vældige Rige fra Manchuriet og Mongoliet i Nord til Yunnans og Tongkins Grænser i Syd og gennem Midtprovinsen Szechuan til Turkestans Grænse i Vest.

Man kunde her fremhæve Ingeniør *Hans Christian Schiern* (1853—1917), som var i kinesisk Tjeneste fra 1886 til 1906, og som under vanskelige Forhold, ofte gennem udstrakte Ørkenegne, har anlagt Telegraflinier af ialt 800 danske Mils Længde, dels i Korea — han var en af de første Europæere, der gennemrejste dette Lands Indre — dels i Manchuriet og Mongoliet, bl. a. den 250 Mil lange, meget vigtige Linie fra Peking gennem Ørkenen Gobi til Kiachta ved Grænsen til Sibirien.

Parti fra Shanghai

Af den lange Række dygtige danske Telegrafingeniører i kinesisk Tjeneste kan yderligere nævnes *C. Boiesen*, *E. Mengel*, *O. Møller* og endelig den sidste Dansker i Tjenesten derude, Ingeniør *Vilhelm Petersen*, som var tilsynsførende Ingeniør i Aarene 1902 til 1935 og nu bor i Danmark. Han foretog altid sine mange og lange Inspektionsrejser til Fods — imponerende Spadsereture paa Kryds og tværs af Kina. Han har foretaget længere Fodture i Kina end nogen anden Europæer.

Ser man tilbage over, hvad Danske har udrettet i den administrative og tekniske Tjeneste, er det fuldt berettiget at fastslaa som en Kendsgerning, at det er Danske, der har skabt den kinesiske Telegraf. Det er danske Telegraffolk, der har bygget

den op fra Grunden, det var dem, der i de første 25 Aar af dens Eksistens, enten direkte eller indirekte, administrerede den, og de har lige til det sidste haft stor Indflydelse paa den kinesiske Telegraftjeneste i alle dens Grene — baade indadtil og udadtil. Ved som Kinas Repræsentanter at føre Forhandlinger med fremmede Selskaber og med andre Landes Telegrafadministrationer har Danske indlagt sig stor Fortjeneste.

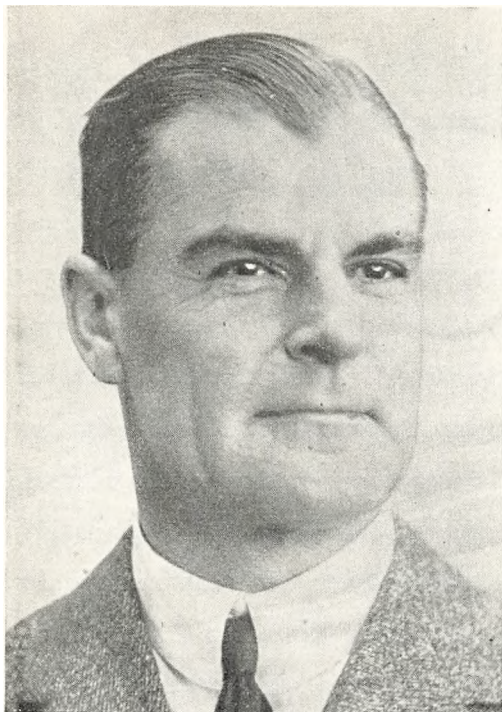
Indenfor Postvæsenet har tre Danske naaet den høje og ansvarsfulde Stilling som „Commissioner of Posts“ — Postdirektør. Den første var *N. P. Petersen*, der døde 1925 som Postdirektør i Provinsen Ankwei. Han var den første til at organisere Postvæsenet i Mongoliet og det fjerneste Vestkina, og da han døde udsendte Postvæsenet et Mindeskrift om ham.

Knud Holm var Postdirektør i Provinsen Kiangsu med Bopæl i Hovedstaden Nanking, og *Harald Kirkegaard*, som indtog samme Stilling i Provinsen Fukien med Bopæl i dens Hovedstad Foochow, var den eneste Dansker, der opnaaede Rangen „Senior Director of Post“. Efter sidste Krig vendte han tilbage til Danmark, hvor han har begyndt Udgivelsen af en Romancyklus, der skal belyse Brydningerne mellem den gamle og den nye Tid i Kina.

I Toldvæsenet — den vigtigste af de civile kinesiske Administrationsgrene — har i Aarenes Løb et stort Antal Danske haft Ansættelse, til Tider over et halvt Hundrede, baade i selve Administrationen, den saakaldte „indoor staff“, som Tolddirektører og Distriktschefer, og i „outdoor staff“ som Havnemestre, Kaptajner og Toldbetjente.

Den første Dansker, der naaede op i de højere Stillinger i Toldvæsenets Administration, var *J. F. Oiesen* (1857—1928), som vandt en meget betydelig Position i det gamle Kina.

Oiesen var født i Rønne som Søn af en Savskærer. Da han var 13 Aar gammel, udvandrede Familien fra Bornholm til De Forenede Stater og bosatte sig i Warren, Pennsylvania, hvor Oiesen opholdt sig til sit 20. Aar. En Morbroder, Styrmand Møller, var paa Rejser med engelske Skibe naaet til Kina, hvor han fik Ansættelse i det dengang nylig oprettede kinesiske Toldvæsen (Imperial Maritime Customs). Efter mange Aars Tjeneste maatte Møller paa Grund af en Øjenlidelse i 1875 tage sin Af-

Vilh. Petersen

S. M. Black

Ingeniør E. Trock

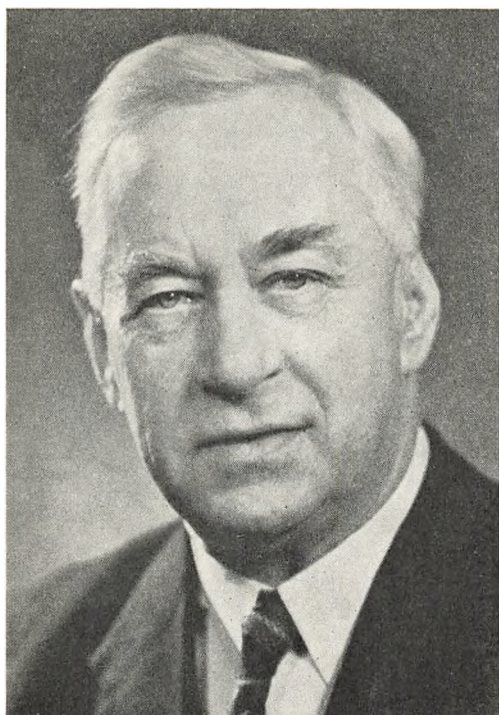
Direktør Kay Neckelmann

sked, men ved hans Indflydelse lykkedes det Oiesen at faa Ansættelse som Assistent i den engelsk administrerede, kinesiske Toldetat 1877. Han gjorde Tjeneste først som Assistent i Cheefoo og derefter i Swatow, Shanghai, Wuhu og Kiukiang. 1889—90 var han knyttet til det koreanske Toldvæsen, som dengang administreredes af Kina. Efter i nogen Tid at have beklædt Stillingen som Sekretær paa Hovedkontoret i Seoul fungerede han som Toldkommissær i forskellige koreanske Byer. Da Krigen mellem Japan og Kina brød ud i 1894, fungerede Oiesen som Toldkommissær i Yuensan, hvor han ogsaa varetog kinesiske Undersaatters Interesser. Krigen medførte, at han fik Udnævnelse som engelsk Prokonsul for Korea, endnu medens han opholdt sig i Yuensan. To Aar senere fungerede han som engelsk Konsul i Seoul og senere igen som Prokonsul for hele Korea. Da Krigen havde gjort Ende paa Kinas Overherredømme i Korea, maatte Toldvæsenets Funktionærer afvikles, og Personalet trækkes tilbage. Oiesen vendte tilbage til Kina, hvor han 1900 forfremmedes til Toldkommissær (Commissioner of Customs). Som saadan forrettede han Tjeneste i Santuao, i Lappa (Macao) og i Peking som Generalsekretær i Toldinspektoratet. Efter to Aars Ferie i U. S. A. gjorde han Tjeneste som Toldkommissær i Foochow, i Canton, i Tientsin og i Hankow for tilsidst at slutte sin Løbebane i Toldvæsenet som Sekretær for Toldvæsenets statistiske Bureau i Shanghai 1918—19. Han tog 1920 Afsked fra det kinesiske Toldvæsen efter 43 Aars Tjeneste. Næste Aar overtog han Posten som dansk Gesandt og befuldmægtiget Minister i Peking og varetog denne Stilling, indtil han i 1923 trak sig tilbage; Resten af sit Liv tilbragte han dels i Danmark, dels i Amerika. I 1912 udnævntes Oiesen af den kinesiske Regering til Generalinspektør for Kinas Saltskat, men Stormagtsindflydelse forhindrede den kinesiske Regering i at effektuere Udnævnelsen, og allerede næste Aar maatte Oiesen vige Pladsen uden at have tiltraadt Embedet.

Oiesen var den første og mest fremtrædende blandt de Danske, som i Aarenes Løb naaede frem til ansvarsfulde Stillinger i det kinesiske Toldvæsen. Han var en særpræget Personlighed af høj Kultur og ualmindelig Begavelse, og han formaaede uden Anmasselse at gøre sig gældende i de store Forhold, hvor Hovedparten af hans Livsgerning faldt. Han omfattede Kina med levende Interesse og skaffede sig i Aarenes Løb et nøje Kendskab til kinesisk Kultur. Han er Forfatter til flere Af-

Minister J. F. Oiesen

Postdirektør H. S. Kierkegaard

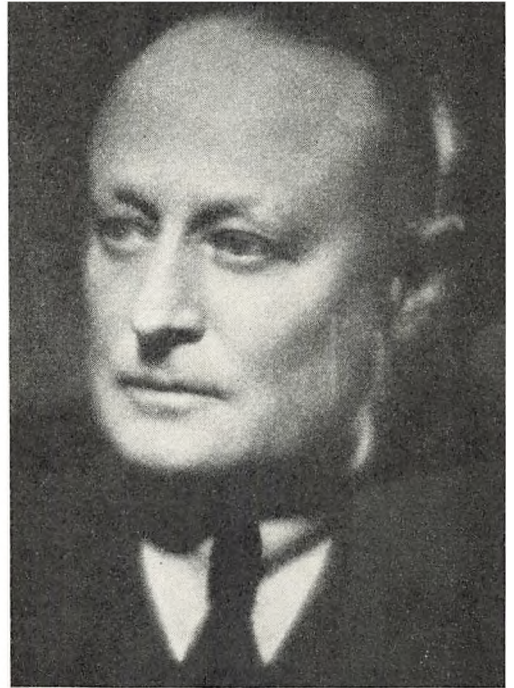
Tolddirektør Jørgen Klubien

handlinger i udenlandske Tidsskrifter om kinesiske Forhold. Han stod i venskabeligt Forhold til flere af Kinas betydeligste Mænd, saasom de store Statsmænd Li-Hung-Chang og Yuan-Shi-Kai, og hans Dygtighed og Arbejdskraft blev ved Siden af Tjenesten i Toldvæsenet benyttet i flere vigtige Sager; saaledes var han i 1911—15 administrerende Bestyrelsesmedlem af den internationale Kommission til Hai-Ho Flodens Sejlbarhed og 1912—13 Præsident for den internationale Kommission til Bekæmpelse af Hungersnøden i Provinsen Chihli. Kongen af Korea hædrede ham i 1891 med Adelsrang, og Kejseren af Kina gav ham i 1904 civil Embedsrang af 3. Klasse, Mandarin.

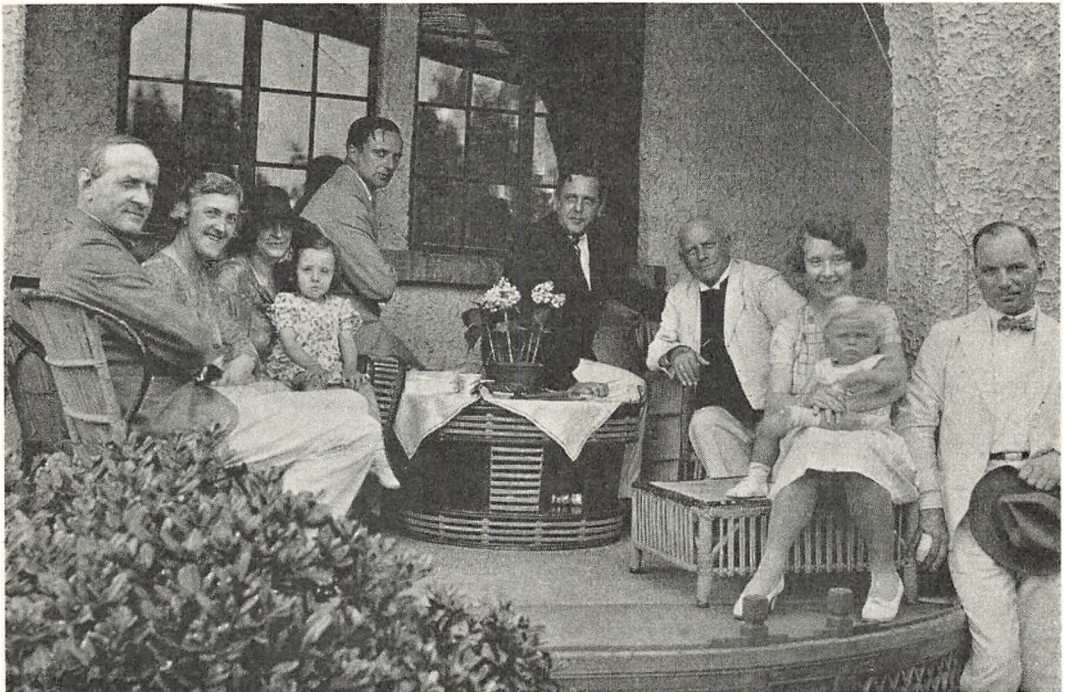
Fire andre Danske er naaet frem til Stillingen som „Commissioner of Customs“, nemlig *K. von Lindholm*, som var i Tjeneste i forskellige Egne af Kina og Korea fra 1888 til 1925, *Jørgen Klubien*, som vendte hjem 1937 efter 33 Aars Tjeneste derude, *Paul Bærentzen*, som kom til Kina i 1904 og beklædte et af de vigtigste Embeder i det kinesiske Toldvæsen, nemlig som Tolddirektør for Shanghai Distriktet, indtil han lige før sidste Verdenskrig slog sig ned i Kenya, senere i U. S. A., og endelig

Tolddirektor Knud Jordan

Tolddirektor Paul Barentzen

Danske i Shanghai. Fra venstre: Sekretariatsattaché i Store Nordiske Ibsen Sørensen, Fru Prip-Møller, Fru Ibsen Sørensen, Pastor Sæe, Ingeniør E. Trøck, Pastor Reichelt, Fru Trøck, Arkitekt Prip-Møller

Dr. Hans Petersen-Egens

Knud Jordan. Sidstnævnte er født ude i Østen, i Nagasaki, hvor hans Fader var Bestyrer af Store Nordiskes Station. Han kom ind i Toldvæsenet i 1911 og var „Commissioner of Customs“ 1928—46. Efter sidste Storkrig har han bosat sig i Danmark.

I Administrationen af Salttolden gjorde de danske Ingeniører *Carl Gimbel* (1881—1940) og *F. C. Mathiesen* et stort og betydningsfuldt Pionerarbejde som Distriktschefer. *Carl Gimbel* var en Købmandssøn fra Middelfart, tog polyteknisk Eksamen som Bygningsingeniør 1904 og rejste Aaret efter til Argentina, hvor han fik Ansættelse hos et Jernbanselskab

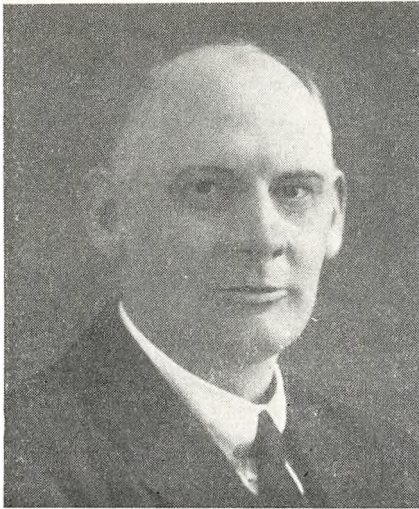
og siden var Afvandingsingeniør for den argentinske Regering. Fra Sydamerika tog han til Kina, styrede Pekings Vandværk en Tid og blev saa Professor ved det kejserlige Regeringsuniversitet i samme By. Fra 1915 var han i den kinesiske Regerings Tjeneste som Saltdirektør i forskellige Provinser.

Foruden Telegrafingeniørerne har mange andre danske Ingeniører, navnlig Bygningsingeniører, virket i Kina.

Johannes Holmberg (1877—1939), Gartnersøn fra Vennerslund paa Falster, tog 1903 til Kina, hvor han byggede Vandværket i Tientsin, for hvilket han var Direktør i en lang Aarrække. Ingeniør *Albert de Linde* ledede med stor Dygtighed Reguleringen af Hai-Ho-Floden, Sejlløbet mellem Tientsin og Taku. Chef-

Postdirektør Knud Holm

Knud Rothe

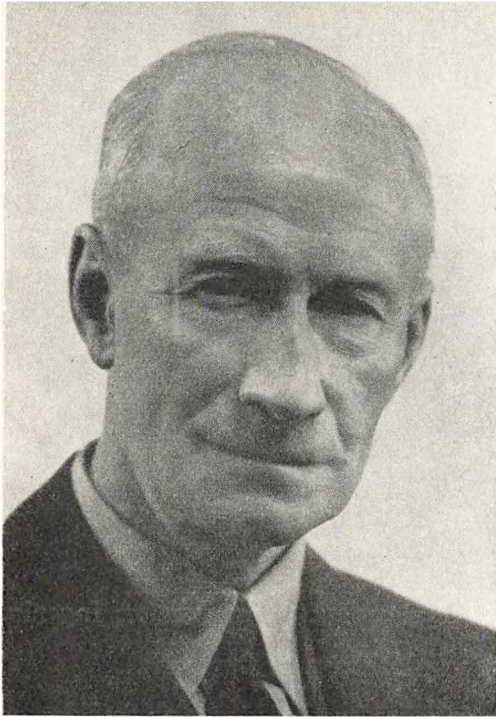

P. E. Müller

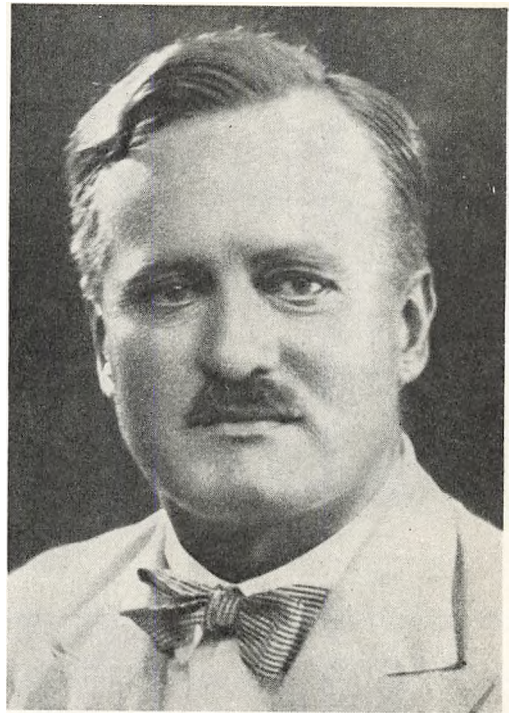
ingeniør for denne for Skibsfarten meget vigtige Regulering blev derefter Ingeniør *Paul Erik Müller*, som døde kort efter at være vendt tilbage til Danmark.

F. L. Smidth & Co. har bygget flere Cementfabriker baade i Nord- og Sydkina og i de indre Provinser. Blandt de af Firmaet udsendte Teknikere var Ingeniør *Peter Carlsson*, som ledede Opførelsen af en Maskinfabrik, der anlagdes af det kinesiske Firma *The Chee Hsin Cement Co.*, og for hvilken han derefter i flere Aar var Direktør. Ingeniør *Leth Møller* (1890—1949) byggede Nationalbiblioteket i Peking — efter Tegning af den danske Arkitekt *Niels Chr. Jørgensen* — endvidere det store katolske Universitet samme Sted og flere andre offentlige Bygninger. Ingeniør *Rainals*, nu bosiddende i Næstved, var i en Aarrække Chef for det førnævnte Firma, *Andersen, Meyer & Co.*'s Konstruktionsafdeling. En anden af dette store Firmas Afdelinger lededes af Ingeniør *K. V. Aagesen*, som gennem en Aarrække var en meget initiativrig Formand for Den danske Tennisklub i Shanghai. Ingeniør *Frederik Skov* er Chef for *Standard Oil's* Konstruktionsafdeling for hele Kina.

En dansk Ingeniør, hvis Virksomhed har vakt Opmærksomhed overalt i Kina, er *Aage Corrit*, Shanghai (født 1892 i København). Efter Præliminæreksamen kom han i Smedelære, var et Par Aar i Argentina og kom saa hjem og blev cand. polyt. Han var ansat hos *Christiani & Nielsen* et Aars Tid, rejste 1918 til Kina, hvor han i et Aar var ansat i Firmaet *Andersen, Meyer & Co.*, hvorefter han 1919 oprettede eget

Ingeniør Robert Christensen

Ingeniør J. C. A. Gundersen

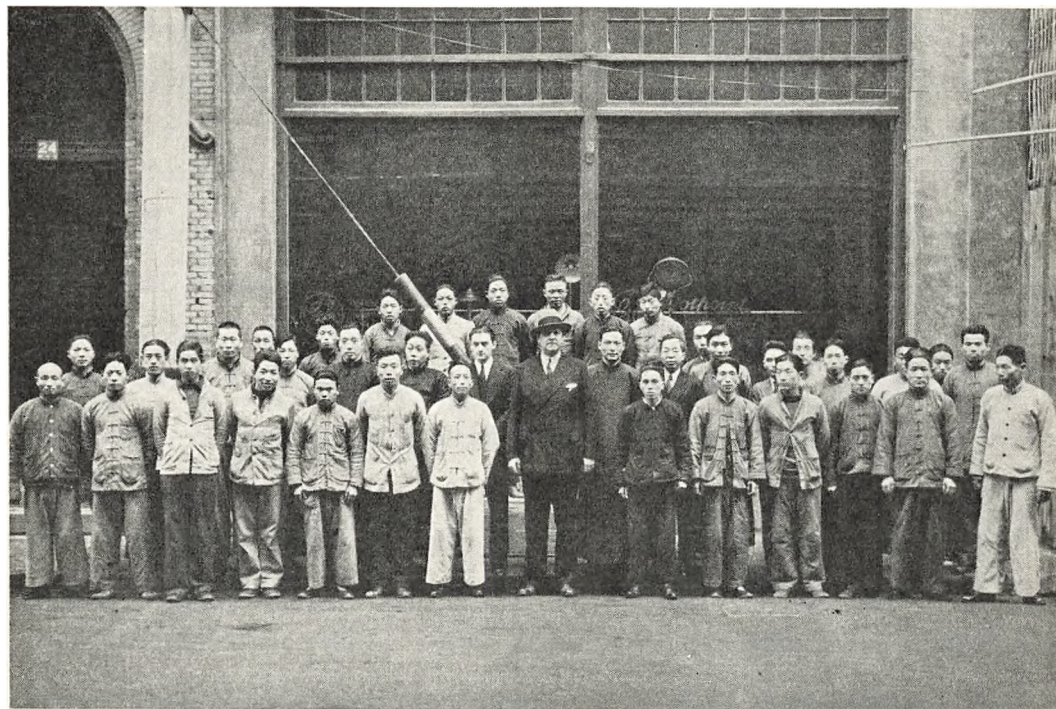
raadgivende Ingeniørfirma i Shanghai. Han regnes for Østens store Funderingseks-pert og har bl. a. løst en vanskelig Opgave, der stilledes ham af den kinesiske Rege-ring, nemlig Fundering af en stor Bro over Chien Tang-Floden, som skabte Forbin-delse mellem Shanghai og Sydkina (Canton), men som under de kinesisk-japanske Krige blev sprængt i Luften. Vanskelighederne bestod i uhyre Masser af Dynd for-uden stærk Strøm og Tidevand, som fremkalder store og hurtige Forandringer i Dybdeforholdene. Ingeniør Corrit har tillige bygget flere Jernbanebroer, Fabriks-bygninger, Hangarer til det kinesiske Flyvevæsen o. s. v.

En anden dansk Bygningsingeniør, *J. C. A. Gundersen* — nu bosiddende i Hillerød — har som Chef for den østasiatiske Afdeling af et af Hollands største Entreprenør-firmaer, *Netherland Harbour Works*, projekteret og forestaaet flere meget store Havnebygningsarbejder paa Kinakysten.

Ingeniør *Thorkil Bülow Ravens* var i en lang Aarrække knyttet til det kinesiske Toldvæsen. Ved sin Hjemrejse til Danmark hjembragte han en stor Samling af kinesiske Kunstgenstande.

Fra de danske Prinsers Besog paa Store Nordiskes Station i Shanghai 1930

Ingeniør K. V. Aagesen med sin Stab (Andersen, Meyer & Co., Shanghai)

Ingeniør *Knud Rothe* (født 1874) har i ledende Stillinger i Tientsin og Shanghai bidraget væsentligt til Telefonvæsenets Udvikling i Kina. Gennem mange Aar var han Traffic Superintendent ved Telefonselskabet i Shanghai.

Nuværende Frihavnsdirektør *Fugl Meyer* kom til Kina i 1919 og ansattes i Andersen, Meyer & Co., men blev senere Leder af Havnevæsenet i Shanghai, indtil han i 1929 vendte tilbage til Danmark. Paa Grundlag af Studier og Opmaalinger har han udgivet en Bog, „Chinese Bridges“ (Shanghai 1930).

I Peking drev to Danske, *Lund* og *Gernow*, begge nu bosiddende i Danmark, i nogle Aar et Konstruktionsfirma.

Erik Nyholm, som i en ganske ung Alder kom til Kina efter sidste Verdenskrig, virkede som Ingeniør og Forretningsmand i Peking og Shanghai og arbejdede i nogle Aar sammen med Ing. Leth Møller og Arkitekt N. Chr. Jørgensen.

Civilingeniør *S. J. F. Jensen* oprettede i 1921 sammen med en Kompagnon „Hankow Chemical Laboratory“, som senere fik en Afdeling i Shanghai. Efter Krigen ledede han i nogle Aar „Asiatic Yeast Works“, Shanghai, Datterselskab af De danske Spritfabriker.

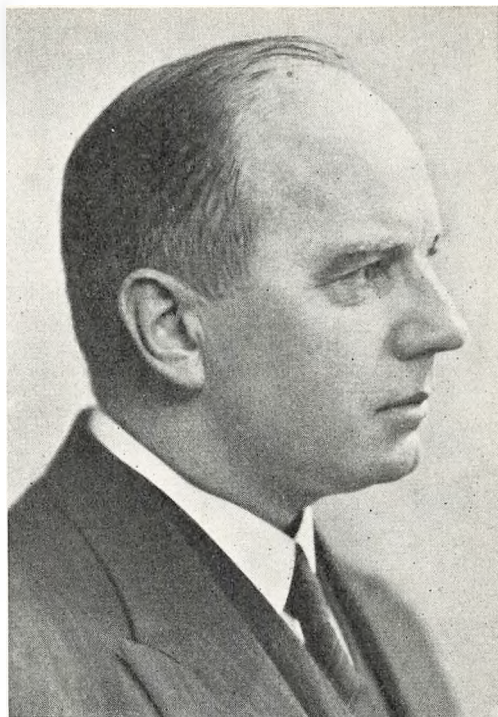
Ingeniør *Robert Christensen* havde i sin Tid en højt betroet Stilling som Raadgiver for General Chang Tso Lin, der i mange Aar sad som enevældig Hersker i Manchuriet. Robert Christensen kom derud som Repræsentant for det danske Maskinfirma Nielsen & Winther, der leverede Værktøjsmaskiner til Chang Tso Lins Arsenal i Mukden. Generalen fik Interesse for ham; der viste sig at være Brug for ham alle Vegne, og det endte med, at han udnævntes til Driftsleder for hele det store Arsenal, hvor han sad i 7 Aar, indtil Chang Tso Lin omkom ved et Bombeattentat. Efter sin Tilbagekomst til Danmark kom han ind hos Burmeister & Wain og arbejdede sig frem til Produktionschef. Han blev myrdet af Tyskerne kort Tid før Kapitulationen.

De fleste af Danskerne i Kina bor i Shanghai, hvor de dels er ansat i de førnævnte danske Foretagender, dels i amerikanske og engelske Firmaer eller har selvstændige Forretninger, og desuden har enkelte været knyttet til offentlige Institutioner.

En tidligere danske Mejerist, *J. P. Søgaard*, nu boende i Odense, grundlagde i 20'erne et dansk Mejeri, „The Shanghai Milk Supply Co.“.

En tidligere Ø.K.-Mand, *C. J. Knipschildt*, oparbejdede sammen med *A. H. Eskelund* et anseligt Handelshus, *Knipschildt & Eskelund*, og Ingeniørerne *L. Larsen & E. Trock* skabte et større Elektricitets- og Installationsfirma i Shanghai.

Danmark har gennem Tiderne haft livlig Søfart paa Kina. Mange danske Skibsførere har været knyttet til Skibsfarten paa Kinakysten, og flere af dem har taget en Tørn med Sørovere. Adskillige gik i Lods væsenets Tjeneste. Gennem Aartier var det saadan, at Dampere, som skulde tages op fra Woosung ad Huangpu til Shanghai, blev ført af danske Lodser. Det var f. Eks. den danske Lods *Andersen* — kaldet „Tiger-Andersen“, Broder til den kendte Legatstifter *Lauritz Andersen* — der under „Valkyrien“s berømte Togt til Østasien førte det danske Krigsskib med *Prins Valdemar* ombord ind til Shanghai. Indtil fornylig var to stoute danske Sømand Lodser i Shanghai, *S. P. Jørgensen* og *K. E. Petersen*.

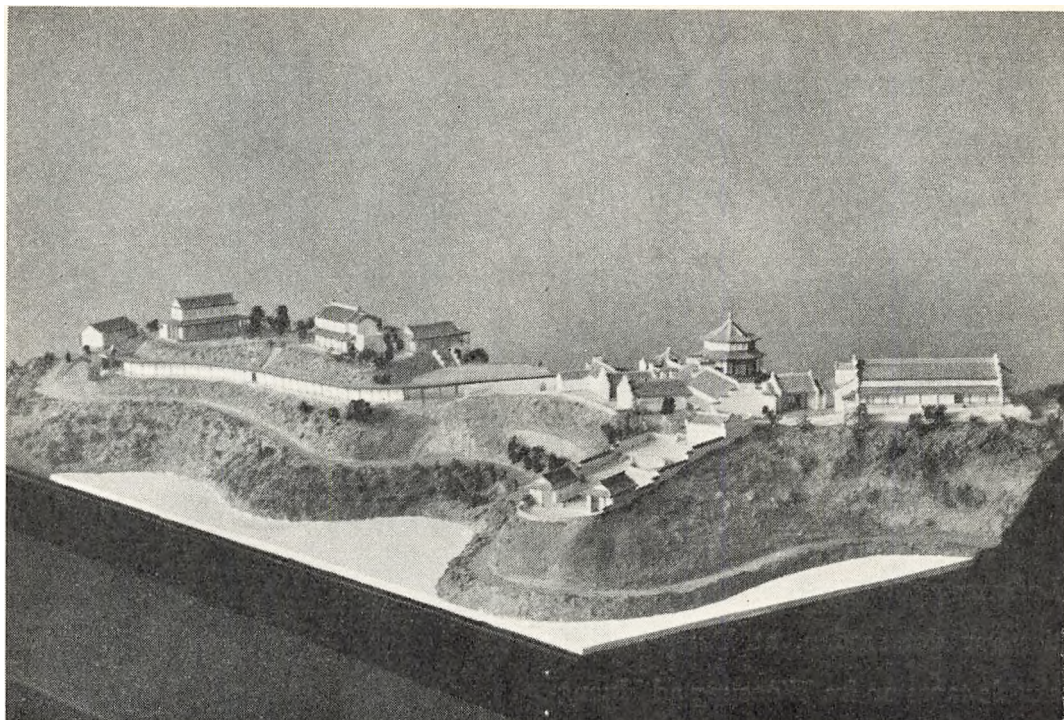

Arkitekt Prip-Møller

Fra dansk kirkelig Side er der i Manchuriet optaget et *Missionsarbejde* og dermed forbundet filantropisk Arbejde, som er nærmere omtalt i 3. Bind af nærværende Bog.

Læge *Carl Krebs*, som efter Revolutionen i et Par Aar var Repræsentant for Dansk Røde Kors i Sibirien, foretog i 1919—20 en Rejse gennem Mongoliet, hvor han i 1923 i Distriktet *Urjan-Chai* sammen med nogle Landsmænd etablerede en lille Farmkoloni, som dog efterhaanden opløstes; han selv forlod som den sidste *Urjan-Chai* i 1937.

Et højst værdifuldt Materiale til Belysning af kinesisk Arkitektur er samlet af Arkitekt *Johannes Prip-Møller* (1881—1943), som i Aarene 1929—33 med Støtte af *Carlsbergfondet* og *Ny Carlsbergfondet* rundt om i Kina foretog omfattende Opmaalinger og Studier af buddhistisk Tempelarkitektur. Siden bearbejdede han Ma-

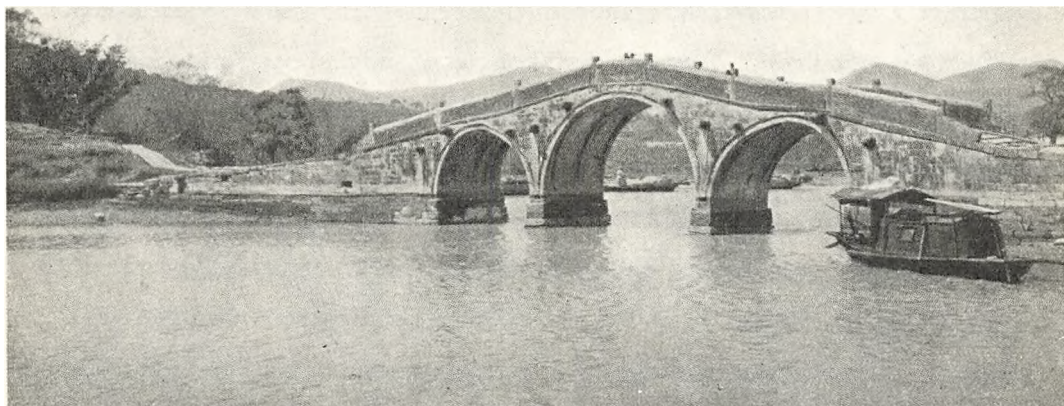

Model af Tempel, bygget af Prip-Møller

terialet og samlede det i et Værk herom paa Engelsk, som vakte Opmærksomhed blandt Arkitekturhistorikere Verden over. Under sit Ophold i Kina fik han til Opgave at bygge flere nye Kirker og Templer, og han viste her en genial Evne til at bevare gammel kinesisk Tradition i de nye Bygningsværker han rejste; han kom dermed til at lægge Grund til en særpræget moderne kinesisk Bygningskunst.

Efter at have lært sig Kinesisk rejste *Knud Kring* som ganske ung til Kina, hvor han fik Ansættelse paa et Forsikringsselskabs Kontor i Sydchina. Han blev gift med en Kineserinde og dyrkede ivrigt sin Interesse for kinesisk Sprog og Kultur. Han foretog lange Rejser gennem Kina, lærte sig 7 kinesiske Dialekter og samlede sig et stort og meget værdifuldt Bibliotek af kinesisk Litteratur. Da han døde i 1918 af spansk Syge, førtes hans Bibliotek til København, hvor det kom til at danne Grundlaget for den kinesiske Bogsamling paa Det kongelige Bibliotek.

Mange af de Danske, som gennem en Aarrække har haft deres Virksomhed i Kina, har hjembragt store og i flere Tilfælde meget sjældne og værdifulde Samlinger af kinesiske Kunstgenstande. Det gælder saaledes nuværende Direktør i Det Østasia-

Malerisk gammel kinesisk Bro

tiske Kompagni *Henrik V. Jacobsen*, som i Aarene 1911—30 var knyttet til Kompagniets Kontor for Sojabønnehandelen i Manchuriet, fra 1917 som Bestyrer. Han har en af Skandinaviens største og smukkeste Samlinger af kinesisk Kunst.

Ved sin Hjemkomst fra Østen i 1931 efter en Menneskealders Virksomhed i Store Nordiskes Tjeneste hjembragte *Sophus Black*, nu bosiddende i Rungsted, en stor og meget alsidig Samling af kinesiske Kunstgenstande, hvoraf han har skænket en Del til Nationalmuseet. Ogsaa Ingeniør *Bülow Ravens* havde mange smukke Ting med sig hjem fra sit mangeaarige Ophold i Kina. Det samme gælder *Erik Nyholm*, som efter Krigen forlod Kina, medbringende mange smukke og sjældne Ting.

Endelig maa det nævnes, at *Ivan Dolgoroukoff* (der oprindeligt hed Andersen), en af Stifterne af Andersen, Meyer & Co., erhvervede en stor Kunstsamling, som dog efterhaanden er blevet spredt for alle Vinde. Hans Karriere var ogsaa usædvanlig, han blev pavelig Kammerherre og dekoreret med en Række høje fremmede Ordner.

KOREA

Den første Dansker, der i nyere Tid kom til Korea, var den senere kendte store Legatstifter *Lauritz Andersen*. Han kom til Østasien 1870 som Skibsreparatør og Maskinist og arbejdede i 70'erne i Hongkong og Shanghai samt paa Formosa og i Korea. I sidstnævnte Land havde han en Række eventyrlige Oplevelser, bl. a. som Deltager i et Par Grænsekrige.

I 1880'erne kom Store Nordiskes Folk til Korea. Det var Det Store Nordiske Telegraf-selskab, der satte Korea i Telegrafforbindelse med Omverdenen ved i 1883 at udlægge et Kabel mellem Japan og Korea med Landingssted ved Fusan — den Havneby paa Koreas Østkyst, der blev Amerikanernes og F. N.-Troppernes Forsyningshavn under Felttoget mod Nordkoreanerne 1950.

I 1885 lykkedes det Store Nordiske at føre en Telegraflinie over Landegrænsen til Kina ved Anlæg af en Linie fra Mukden til Koreas Hovedstad Seoul med Side-linie til dens Havneby Chemulpo. Linien blev udført af tre af Store Nordiskes dygtigste Ingeniører, *H. Munck*, *H. Chr. Schiern* og *H. Mühlensteth*. De to sidstnævnte gik senere i kinesisk Tjeneste. Mühlensteth var i flere Aar den koreanske Regerings tekniske Raadgiver — endog i Fiskerisager!

Den senere saa højt ansete Tolddirektør *J. F. Oiesen* var fra 1889—1900 knyttet til det koreanske Toldvæsen, som dengang administreredes af Kina (hans Virksomhed her nærmere omtalt under Kina).

Under første Verdenskrig var *C. Langberg* i fire Aar Leder af Standard Oil's Afdeling i Seoul. Senere blev han Leder af Afdelingen i Nagasaki i Japan.

Missionær Frk. *Margrethe Salling* ledede i 25 Aar et Børnehjem i Seoul, udsendt af Det danske Missions Selskab.

Direktør *E. F. Johansen*, i mange Aar Repræsentant i Japan for store amerikanske Filmselskaber, var efter sidste Krig, indtil det nordkoreanske Angreb satte ind i 1950, Repræsentant for Korea med Bopæl i Seoul.

Tolldirektør Knud Jordan i Diamantbjergene i Korea

Koreansk Hytte i Diamantbjergene

JAPAN

En af de første Danske, der kom til Japan, var Kammerherre *Balthazar Münter*. Efter i 10 Aar at have været Direktør for Kockums Værft i Malmø rejste han 1886 til Japan som Repræsentant for Østen for det engelske Verdensfirma *Armstrong, Whitworth & Co.* Han varetog Firmaets Interesser med fremragende Dygtighed og indtog en anset Stilling som den kinesiske og japanske Regerings Raadgiver i militær-tekniske Spørgsmaal. I 1898 vendte han tilbage til Danmark.

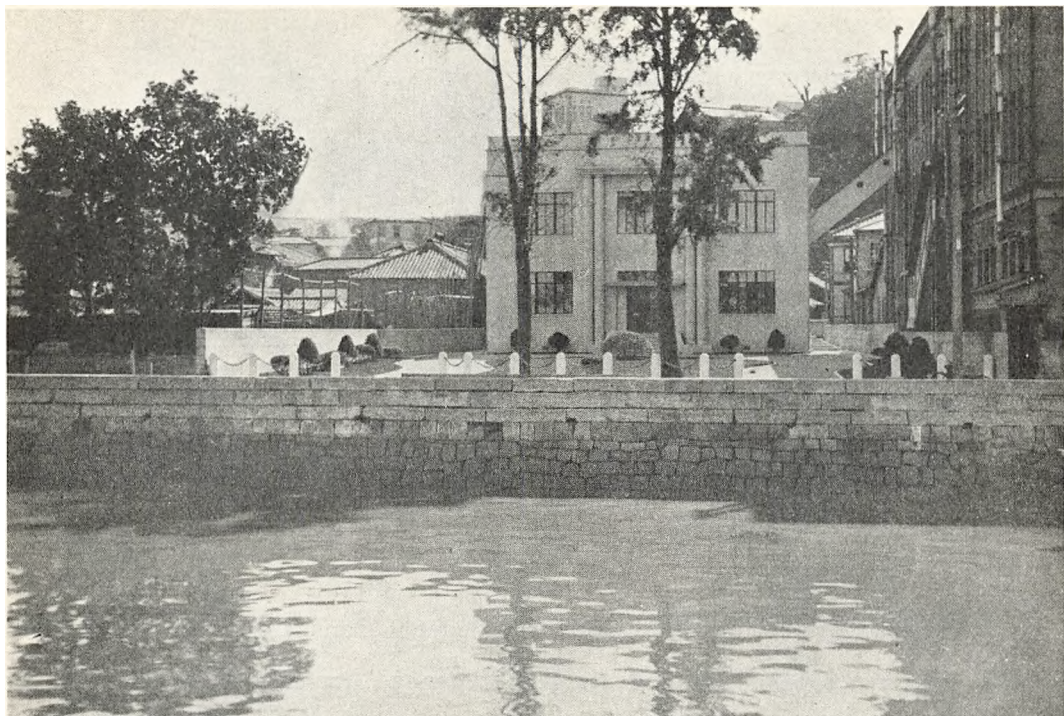
Indtil forrige Verdenskrig var der kun et meget ringe Antal Danske i Japan — kun en Snes Stykker — dels Kaptajner i den japanske Handelsmarine, dels Funktionærer i *Store Nordiske's* Tjeneste ved Stationen i Nagasaki; siden steg Antallet til over et halvt Hundrede. Adskillige Danske, som flygtede fra Revolutionen i Sibirien, slog sig ned i Japan, saaledes *Gudmand Akselbo*, som oprettede et Datterselskab af *Thomas Ths. Sabroe* og stiftede *Dansk Forening* i Japan.

En af de Danske, der har opholdt sig længst i Japan, er Konsul *Aage H. Hansen* i Tokyo. Han kom allerede 1899 til Japan paa et Handelsstipendium og blev i 1918 Direktør for Firmaet *Kjellbergs Succrs.*, Tokyo og Stockholm, men skabte senere sit eget Firma, *Handelshuset A. H. Hansen & Co.* Sidste Verdenskrig slog Foretagendet i Stykker, og Konsul Hansen bosatte sig derefter i Danmark.

F. L. Smidth & Co. anlagde i Mellemkrigsaaene flere store Cementfabriker. Virksomheden derude blev grundlagt af Ingeniør *Th. Stig Nielsen*, senere Vicepræsident i Selskabets Afdeling i New York, nu i „*Lone Star Cement Co*“; senere lededes det af Civilingeniør *Sigurd Petersen*.

I *Standard Oil Co.* har flere Danske indtaget ansvarsfulde Stillinger. Saaledes *C. Langberg*, tidligere Leder af Afdelingen i Nagasaki, og *A. L. F. Jordan*, i mange Aar knyttet til Afdelingen i Yokohama.

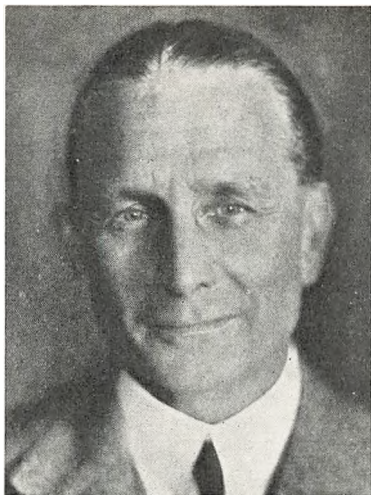
To Danske er de ledende Filmsfolk i Japan: Filmselskabet *United Artists* Salgs-

Store Nordiskes Bygning i Nagasaki

Gade i Yokohama

Direktor C. Langberg

Konsul A. H. Hansen

kontor i Japan har gennem en Aarrække været ledet af Danskeren *J. Albeck*, Tokyo, og *E. F. Johansen*, Osaka, har ligeledes gennem mange Aar været Repræsentant for Østen for Metro-Goldwyn-Mayer.

Det Østasiatiske Kompagni har siden sidste Verdenskrig haft en Afdeling i Japan, som ledes af *P. F. Elm*.

I Yokohama oprettede *Chr. Petersen* — efter at Revolutionen havde fordrevet ham fra Sibirien — „Bluff Hotel“, som var meget søgt af Europæere og Amerikanere. Hotellet blev ødelagt ved det store Jordskælv, men Petersen byggede det ufortrødent op igen. Under Krigen blev han af Japanerne mistænkt for Spionage og sad i mange Maaneder som Fange i Peking. Efter Krigen kom han tilbage til Danmark, men rejste i 1949 igen til Yokohama og tog fat paa Genrejsningen af Hotellet.

Ved det kejserske Konservatorium i Tokyo har den danske Komponist *Charles Lautrup*, nu Orkesterdirigent i Amerika, og *H. G. Lorange*, nu i Danmark, været Lærere i Musik.

I Aarene 1923—28 var Landbrugskandidat *Emil Fenger* Leder af Statsejendommen „Memory of Denmark“ paa Nordøen Hokkaido og tillige Lærer ved den af Regeringen paa Ejendommen oprettede Landbrugsskole. Foruden ham var tre andre danske Landmænd indkaldt for at drive Mønsterbrug.

Daibutsu, Kamakura, Japan

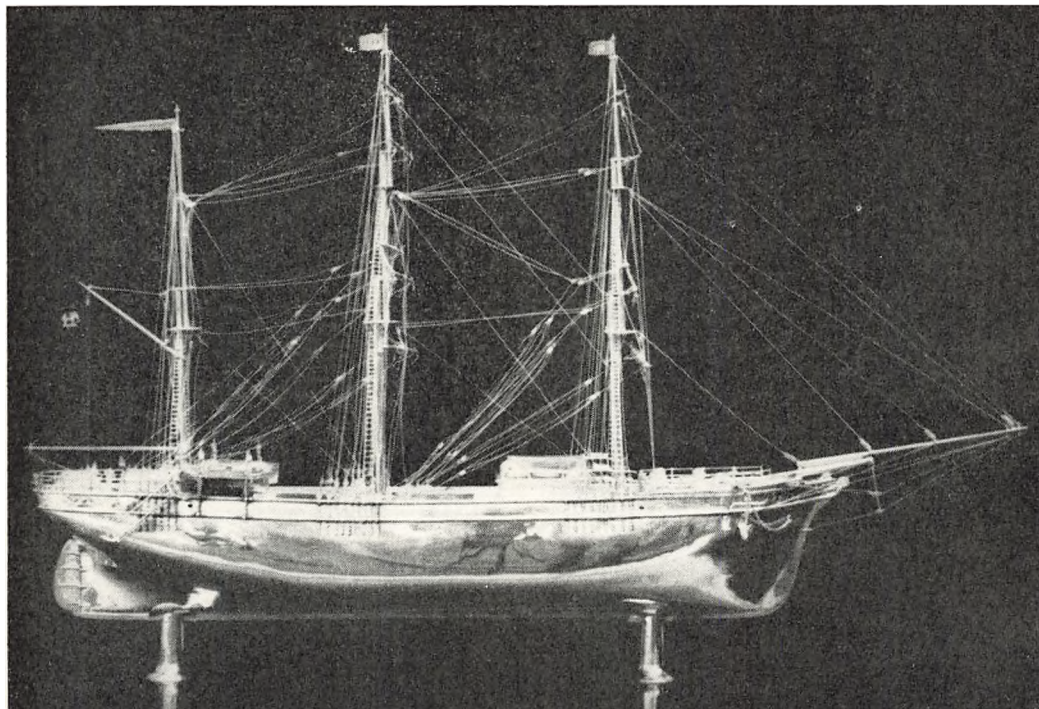
Direktor N. B. Bach

PHILIPPINERNE

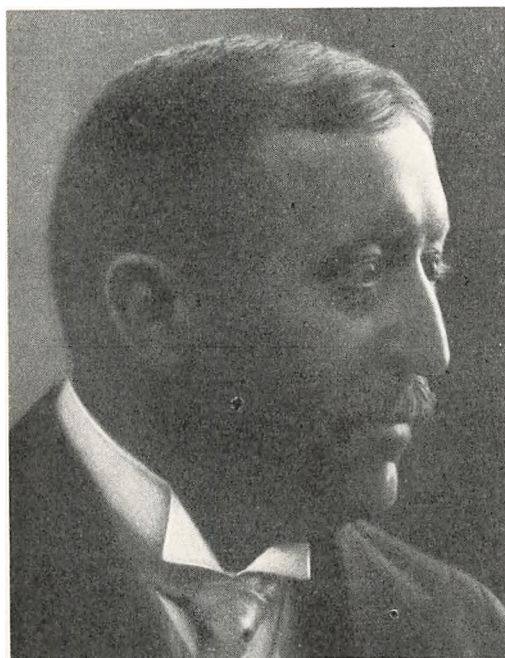
Paa Philippinerne var *N. B. Bach*, tidligere Hollandsk Indien, i sin Tid Ejer af store Plantager med tilhørende Sukkerfabrik i Ilo-Ilo; nu er han interesseret i A. P. Møllers Plantagedrift og Sukkerfabriker i Tanganyika, men bosiddende i U. S. A. Han er en Forretningsmand af det store Format.

Det Østasiatiske Kompagni har efter Krigen faaet betydelige Interesser paa Philippinerne med Hovedkontor i Manila, ledet af Konsul *G. Halberg*, tidligere Hongkong.

Før sidste Krig var der i Manila en ret talrig Koloni af danske og dansk-amerikanske Forretningsmænd, hvis Virksomheder blev ødelagt af Krigsbegivenhederne, men nu langsomt vokser frem igen.

Solvskibet „Thoon Kramon“ — det Skib, hvormed H. N. Andersen sejlede sin første Last Teaktræ — fra Siam til England — og som gav ham hans første Indtægt. Solvskibet er en Gave fra Siam-Kontorets asiatiske Stab til Ø. K.'s 50 Aars Jubilæum

Kaptajn Guldberg

HOTELS.

Oriental Hotel.

Proprietors:

H. N. ANDERSEN.

P. ANDERSEN.

Family accommodations, American Bar, Billiard Saloon, Baths, Newspapers, Boats for hire, Breakfast 9 A. M., Tiffin 0 30 P. M., Table d'Hôte 7 P. M., Appropriate Rooms for Private Parties.

Mineral Water Manufacturers and Confectioners.

East side of the river, a little below the French Consulate General.

Annonce i Siam Directory 1887

SIAM

H. N. Andersen, Admiral Richelieu, General Schau

Ingeniør Westenholz m. fl.

Naar der skal gøres Rede for dansk Indsats i Siam, er der fire store Navne, som træder i Forgrunden, nemlig: *H. N. Andersen, Richelieu, Schau og Westenholz.*

H. N. Andersen (1852—1937) kom i Begyndelsen af 70'erne som ung Sømand til Hongkong, hvis rivende Udvikling prægede sig dybt i hans Sind. Efter at have sejlet endnu nogle Aar, lært Sprog og Sømandskunst til Bunds og indhøstet mange Erfaringer, kom han til Siam, til *Bangkok*, hvor han forefandt rige, uudnyttede Muligheder, og som blev Udgangspunktet for en Fremtid, der skulde bringe en saa forbavsende Udfoldelse af hans Evner til Gavn baade for Danmark og for Østen.

Efter et Par Aars Forløb blev H. N. Andersen Kaptajn paa Barkskipet „*Thoon Kramon*“, der tilhørte Kongen af Siam og blev benyttet i Handelssøjemed. Han fik en Dag den Idé at stuve „*Thoon Kramon*“ fuld af Teaktræ og sejle til Europa. Teaktræ var ikke dengang en almindelig Handelsvare, og endnu mere ualmindeligt var det at sejle til Europa med et siamesisk Skib, hvis Besætning bestod af Siamesere og Malayer. Andersen overvandt Regeringens Betænkeligheder ved selv at gaa ind for en Del af Risikoen, og Togtet kom i Stand. Rejsen ud og hjem omkring Kap Det gode Haab gik glat, og Fortjenesten paa Teaktræet, som blev solgt i England, blev 100 pCt. Dermed havde H. N. Andersen begyndt sin Handelskarriere.

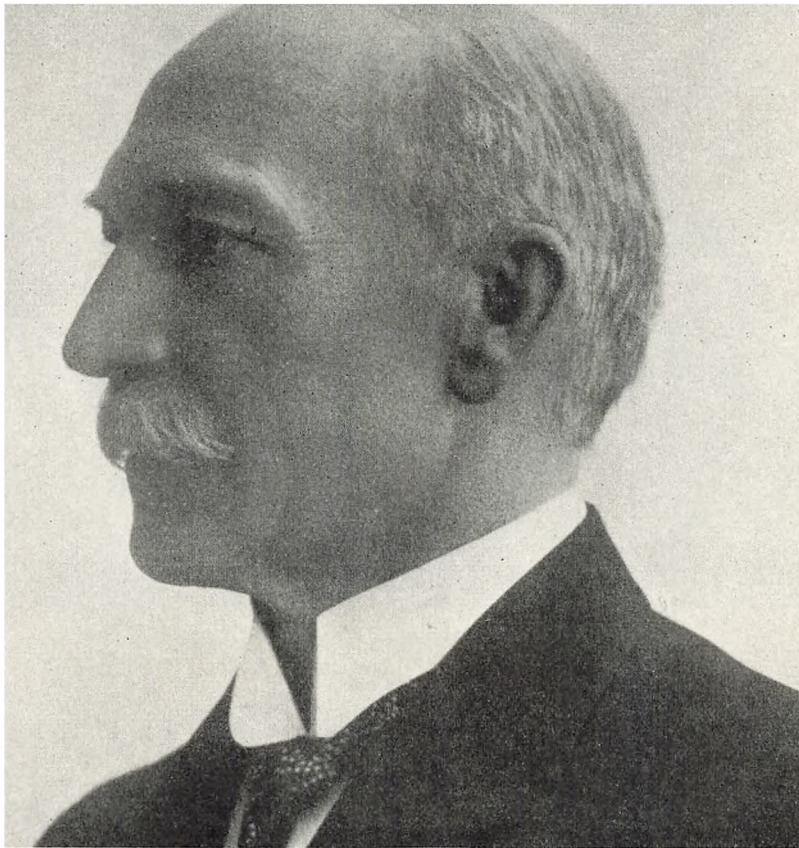
Efter Hjemkomsten til Bangkok gik „*Thoon Kramon*“ ind i den siamesiske Marine som Skoleskib. H. N. Andersen satte Foden paa Landjorden og tog Ophold paa „*Oriental Hotel*“, som han overtog tilligemed de tilknyttede Forretningsvirksomheder, deriblandt en *Store*, og fik samtidig Dispositionsret over det omliggende Terræn, der fra Menamfloden strakte sig op til Byens Hovedstrøg. Dette Areal ejedes af en af Siams Stormænd, der efter sin Titel som Udenrigsminister almindelig kaldtes Kromatan. Firmaet Andersen & Co. blev stiftet — 1. September 1884 — og der-

med var Spiren til Det Østasiatiske Kompagni lagt. — Der blev straks taget fat paa Arealets Udnyttelse. Gamle Bygninger blev nedrevet, og nye rejste sig. Gennem Arealet, et delvis junglebevokset Terræn, anlagdes en bred Avenue med stilfulde, moderne, grundmurede Villaer, noget hidtil uset i Bangkok. Til Store-Forretningen knyttedes efterhaanden en betydelig Import og Eksport, delvis med egne Skibe. Bl. a. eksporteredes store Kvantiteter af Teaktræ opkøbt i Bangkok. Egen Teaskov-Koncession og egen Savmølle kom til at staa som et lokkende Maal — og det naaedes i 1894.

Firmaet Andersen & Co. havde nu naaet en saadan Position, at det kunde danne Basis for det Handelskompagni af international Rang, som H. N. Andersen tilstræbte at skabe. Den 27. Marts 1897 stiftedes *Det Østasiatiske Kompagni* med en Kapital paa 3,5 Millioner Kroner. Kompagniet overtog Andersen & Co., hvis Virksomhed omfattede Eksport og Import, Rederi, Skov- og Savmølle drift, *Store-Forretning* tilligemed Filialen i Københavns Frihavn, og nu udvikler sig i overraskende hastigt Tempo den verdensomspændende Virksomhed, alle Danske kender eller i al Fald har Indtryk af, med Handelskontorer og Agenturer, Produktionsfelter og industrielle Foretagender rundt om i Verden, Ruter paa Verdenshavene, Samarbejde med andre Nationer. Som sin Opgave satte H. N. Andersen „at bidrage til at udvide og udvikle Danmarks Erhverv, at erhverve udefra“, og ved Indsats af hele sin Personligheds rige Evner skabte han et Foretagende, som for lange Tider vil staa som et lysende Eksempel for handlekraftig dansk Ungdom.

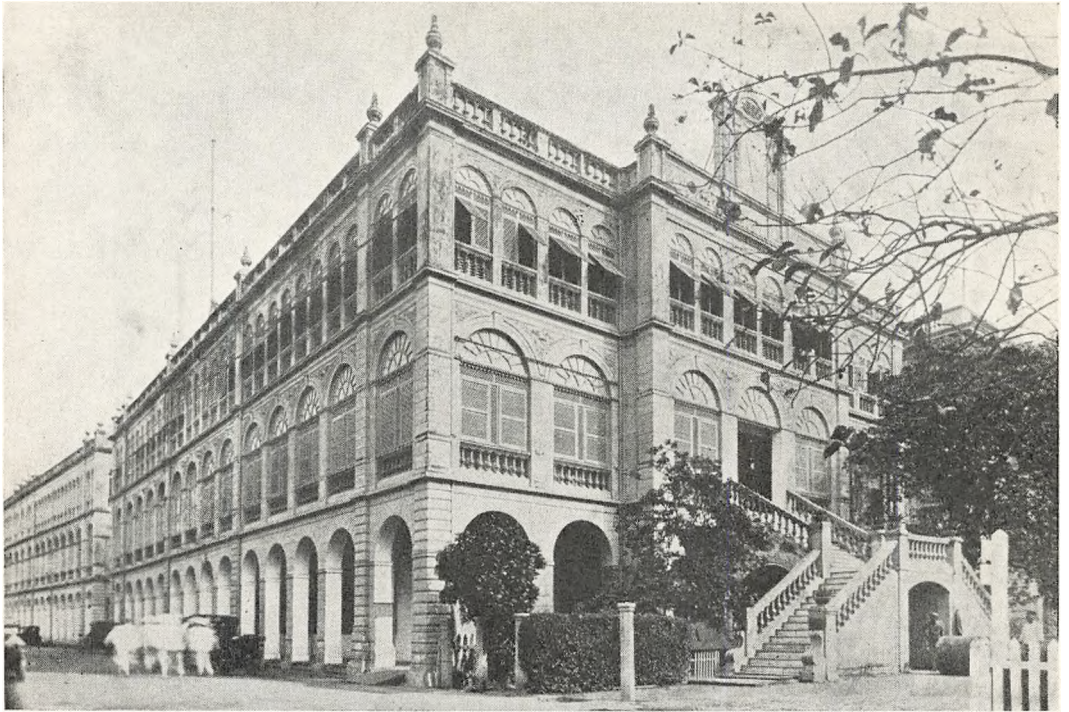
En af Kompagniets største Vanskeligheder i Starten var det Monopol, „The China and Japan and Straits Conference“ havde etableret paa Stykgodsfart mellem Europa og Østasien. Det lykkedes Andersen at overvinde denne meget alvorlige Hindring og faa Kompagniet optaget i Ringen. Han viste i det hele en forbløffende Evne til at knytte Interesser af højst forskellig Art i fremmede Lande til Selskabets Virksomhed, som efterhaanden udbyggede sin Stilling ved Kapitaludvidelser, Erhvervelse af Koncessioner og Oprettelse af egne Kontorer i forskellige Lande.

Et af Kompagniets vigtigste Foretagender i Siam er *Teaskovdriften* i det nordlige Siams Bjergegne. Der vokser Teaktræ flere Steder i Troperne, dog hovedsagelig udplantet i Plantage, men den værdifuldeste Teak, den vildtvoksende, findes oppe i

H. N. Andersen

Siam og Burma mellem 18 og 20 Grader nordlig Bredde. Naar man hører om Teakskove, fristes man til at tænke sig dem som Skove, væsentlig bestaaende af Teaktræer, men det virkelige Forhold er det, at Teaktræerne kun vokser enkeltvis eller i smaa Grupper spredt i den store Bestand af mange andre Slags Træer, saaledes at det er et ikke ringe Arbejde for Skovassistenterne at finde dem frem i det uvejssomme Terræn, indtegne dem paa Kortet og følge deres Vækst, indtil de naar de Dimensioner (7 Fod i Omkreds i Mandshøjde), der tillader Fældningen. Ø. K.'s Hovedstation ligger i Provinshovedstaden *Prae*, en gammel By med Volde og med flere smukke Regeringsbygninger af nyere Dato. Ø. K.'s „Compound“ er et smukt og anseligt Anlæg. I en pragtfuld, vidtstrakt Park med grønne Plæner og blomstren-

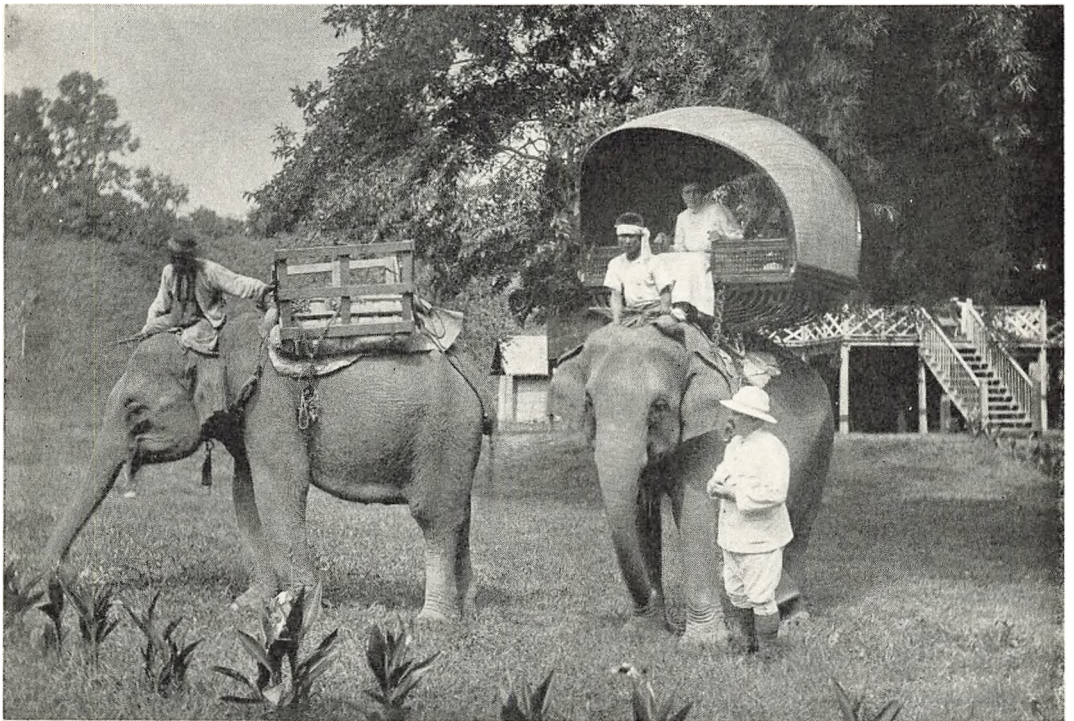
Det Østasiatiske Kompagnis Hovedkontor i Bangkok

Bangkoks elektriske Sporvogn med Westenholtz paa Fortovet

Elefanter paa Arbejde i Ø. K.'s Teaskovdistrikt

A. J. Mygind og Frue foran deres Hus i Præe. Mygind udsendtes 1897 som Ø. K.'s første Forstassistent; var fra 1907–12 Leder af Kompagniets Teaskovkoncession i Nordsiam

de Busketter ligger Forstassistenternes Bungalows og Kontorer halvsjult under mægtige Løvtræer, og højt oppe paa en grøn Skraaning, den gamle Byvold, løfter sig Skovdirektørens statelige, to-etagers Bygning. Heroppe fra ser man ud mod et Landskab af forrevne, skovdækkede Smaabjerge, der svinder bort i blaa Soldis. Det er det Østasiatiske Kompagnis Skovkoncessioner, man ser foran sig, men de strækker sig betydeligt videre, end Øjet naar, idet de efter gentagne Udvidelser omfatter et Omraade som to Gange Fyn. Derude i de uvejsomme Skove ligger med flere Miles Mellemrum Kompagniets Skovstationer, hvorfra Fostassisterne leder det daglige Arbejde. Man beskæftiger op imod 1000 indfødte Arbejdere tilligemed halvtredie Hundrede Elefanter og en Mængde Bøfler. Elefanterne slæber Stammerne ud fra de mest ufremkommelige Steder, hvorpaa Bøflerne tager fat og trækker de tungt læssede Vogne til nærmeste Bjergflod — i de senere Aar har man dog taget en smalsporet Jernbane til Hjælp. Stammerne henligger ved de halvtørre Elvlejer, indtil Regntiden fremskaffer saa meget Vand, at de kan naa ud til den større, vandrige Flod Me-Yome og derfra videre til Menam. Herfra bindes Stammerne sammen i Flaader og driver med Strømmen ned til den 70 Mil bortliggende Savmølle i Bangkok. Teaskovene er Statsdomæner, Regeringen kontrollerer Skovhugsten og opkræver Afgiften efter Stammernes Kubikindhold. Fra Ø. K.'s Savmølle eksporteres Tømmeret sammen med store Kvantiter andetsteds opkøbt og gaar paa Kompagniets Skibe ud i den vide Verden.

Der eksporteres jo fra Siam meget andet end Teaktræ. *Risen*, der bærer Siams Velstand, er langt den vigtigste af Landets Udførselsprodukter, og en ikke ringe Del heraf eksporteres gennem Ø. K.

I et afsides og vanskelig tilgængeligt Terræn i Sydsiam ligger *Pong-Tinminen*, som i en Aarrække blev drevet af Ø. K. En tre Kilometer lang Rørledning førte Vandet fra en Bjergelv ned til Arbejdsfeltet for at afgive Kraft og Elektricitet.

Oppe ad en af Floderne, ved *Bandon*, har Kompagniet en storstilet Skovdrift, som omfatter et Areal paa Størrelse med Sjælland. Herfra hentes forskellige Træsorter, tidligere ukendte paa Markedet, nu stærkt efterspurgte, først og fremmest *Yangtræet* (*dipterocarpus turbinatus*), der skal kunne naa en Højde af henimod 300 Fod med en Diameter paa 8—10 Fod og afgiver knastfrit Tømmer i mægtige Dimensio-

Gruppebillede fra Tiden omkring Aarhundredskiftet. Midt i forreste Række ses Prinsesse Marie. I næste Række Nr. 2 f. v. H. N. Andersen. Endvidere vil man se Prins Valdemar, den senere Konsejlspræsident J. H. Deuntzer, Baron Blixen-Finecke, Bankdirektør Axel Heide samt Prinserne Aage, Axel og Erik

Admiral A. de Richelieu

ner. Ø. K. var det første Selskab, der satte en saadan Skovhugst i Gang paa Malakkahalvøen. De fældede og afkortede Stammer slæbes ud til Floden af Elefanter og Bøfler og drives saa — sammenbundne i Rafter ned til Savmøllen ved Byen Bandon. Tidligere indskrænkede man sig til at drive Skovhugsten nær Flodbredderne, men nu gaar man ved Hjælp af transportable Skinneveje og Tractorer langt ind i Skovdybet. Savmøllen ved Bandon er et meget stort Anlæg med

udstrakte Maskin- og Lagerbygninger og store Bolig-Komplekser for Arbejdsstyrken. Der arbejdes ved Savmøllen og oppe i Skoven med en Styrke paa 4—500 Mand og ca. 50 Elefanter. Den siamesiske Statskasse oppebærer sin Andel i Udbyttet gennem Afgifter af hvert fældet Træ.

Det var i Bangkok, *Det Østasiatiske Kompagni* begyndte, og her har dets Hovedsæde for Østen været hele Tiden siden. Den mest ansvarsfulde Stilling i Kompagniet udenfor København har derfor gennem alle Aarene været Stillingen som general manager for Bangkok Afdelingen. Her har bl. a. siddet to af Kompagniets nuværende Direktører, *O. Bjørling* og *Hakon Christiansen*. Den nuværende Chef er *Axel Nielsen*.

Viceadmiral *A. du Plessis de Richelieu* (1852—1932) kom allerede i 1874 som ung

Generalmajor Gustav Schau

Generalmajor Palle Warming

Søofficer i siamesisk Tjeneste, som han først forlod som Marineminister i 1902. Admiral Richelieu skabte en veldisciplineret og velorganiseret Flaade, som bidrog meget til, at Kongens Autoritet blev udvidet til de fjernere Dele af Riget. I 1893, da den franske Flaade forcerede Mundingen af Menam, kæmpede mange danske Officerer paa siamesisk Side, saaledes Major *von Holck* (senere Generalkonsul og Charge d'Affaires i Siam), der kommanderede et af Forterne ved Menam, samt Kaptejnerne *Walter Christmas* og *Guldberg*.

H. N. Andersen sagde om Richelieu: „I de 50 Aar, jeg har kendt Admiral Richelieu, har jeg aldrig hørt ham sige noget ufint eller set ham begaa nogen ufin Handling.“ Med disse Ord er Richelieu karakteriseret. Han var den stille, noble Dygtighed, hvis haarde, ubøjelige Karakter skjultes under det milde Smil. Holger Rosenberg skriver i sin Bog om Siam, at Admiralen „taler kun lidt og altid lavmælt, hans Nærværelse føles mere, end den høres. Han gør Indtryk af at være en Mand, som hensynsløst kan skaffe Hindringer af Vejen, men som lige saa urokkeligt kæmper for, hvad han finder ret og billigt.“ Hans Sprogtalent var udtalt. Han talte og skrev flydende siamesisk.

Mange Danske har paa hans Anbefaling skabt sig Stilling i Siam. Ophøjet, som

han var, i den højeste Klasse af den siamesiske Adel, Marineminister og Raadgiver for Kongen, nød han ubegrænset Tillid. Ingen hvid Mand har nogensinde opnaaet saa fremskudte Stillinger i Østen, som han havde opnaaet hos Kong Chulalongkorn, med hvem han var nær Ven. Sammen foretog de talrige Lystrejser langs Siams Kyster, som Richelieu havde kortlagt, og hvor han som ung havde haft Kommandoen paa den siamesiske Flaadestation paa Vestkysten af Malakka.

Han var Parthaver i store, civile, siamesiske Foretagender som f. Eks. Elektricitetsværker, Jernbaner og Sporveje. Da H. N. Andersens Foretogsomhed tog Fart i Siam, knyttedes han naturligt til Ø. K. og senere til Landmandsbanken.

Gustav Schau (1859—1919), Søn af Helten, Major Schau, der faldt paa Dybbøl Banke den 18. April 1864, kom — efter i Danmark at være blevet Sekondløjtnant — til Siam i 1884, hvor han straks opnaaede en Stilling i Hæren som Instruktør og Lærer ved Kongens Livgarde. Hans mandige Skikkelse og sikre Optræden samt hans Evne til at omgaas Siamesere henledte naturligt Opmærksomheden paa ham, og da Kong Chulalongkorns Broder, Prins Damrong — i mange Aar Siams Indenrigsminister — 1897 besluttede at oprette det siamesiske Gendarmeri, først i enkelte Provinser, senere i hele Landet, faldt hans Valg paa Schau, som viste sig at være den fødte Leder og Organisator og løste den ham betroede Opgave med fremragende Dygtighed. Schau tjente som Gendarmerikorpsets Chef og Generalinspektør til sin Afgang 1915, da han vendte tilbage til Danmark efter over 30 Aars Ophold i Siam. For at kunne organisere og indøve Gendarmeriet samt overvaage Tjenesten i sin Helhed fik han indkaldt en Del danske Officerer, ialt tyve. Hver Provins fik en dansk Officer som Instruktør, Lærer m. m., og i de Traktater, som dengang sluttedes mellem Siam og Frankrig, var indsat en Bestemmelse om, at kun danske Officerer foruden Siamesere kunde gøre Tjeneste i Korpset i de til Fransk Indokina grænsende Provinser. Gendarmeriet omfattede under Schau 10.000 Mand, militært organiserede i 450 Afdelinger; det var et Mønsterkorps, som i en Aarrække var Provinsens eneste Ordenshaandhæver, idet kun selve Bangkok havde et Politikorps. Gendarmeriofficererne maatte kunne mange Ting, nemlig foruden det militære og politimæssige bygge Stationer og Blokhuse, inspicere Fængsler og rapportere om hele Befolkningens Ve og Vel. Schau var absolut uegennyttig, han var en streng, men forstaaende

og til det yderste pligt-
opfyldende Officer og
opnaaede under Betin-
gelser, der ikke altid var
lige gode, at skabe et
Elitekorps, som i enhver
Henseende var i Stand
til at løse sine mange
forskelligartede Opga-
ver. De danske Officerer
i Korpset nærede den
største Agtelse for deres
Chef, om hvem en højt-
staaende engelsk Em-
bedsmand har udtalt:

„General Schau besad
de højest mulige Æres-
begreber, han var loyal
til det yderste, frygtløs
og utrolig energisk, hav-
de stort organisatorisk
Talent, var Soldat til
Fingerspidserne og en
Menneskekender af Rang. Hvis han havde været født som Franskmand paa den
franske Revolutions Tid, var han uden Tvivl endt som Marskal af Frankrig.“

Aage Westenholz (1859—1935) var født paa Mattrup ved Horsens som Søn af
den kendte Politiker og Godsejer Regnar Westenholz. Efter at være blevet Ingeniør
ved Polyteknisk Lærestanstalt rejste han i 1885 til Siam, hvor han havde sin store An-
del i den rige Udvikling, der fandt Sted i Kong Chulalongkorns lange Regeringstid.

Det var saaledes paa hans Initiativ, at der blev etableret elektrisk Sporvognsdrift
i Bangkok allerede i 1893, adskillige Aar før man i Danmark fik elektrisk Spor-

Ingeniør Aage Westenholz

vogn, og før der var det i nogen anden By i Østen. Endvidere organiserede Westenholz Bangkoks Forsyning med elektrisk Lys og Kraft, efter at siamesiske, engelske og amerikanske Syndikater havde forløftet sig paa denne Opgave.

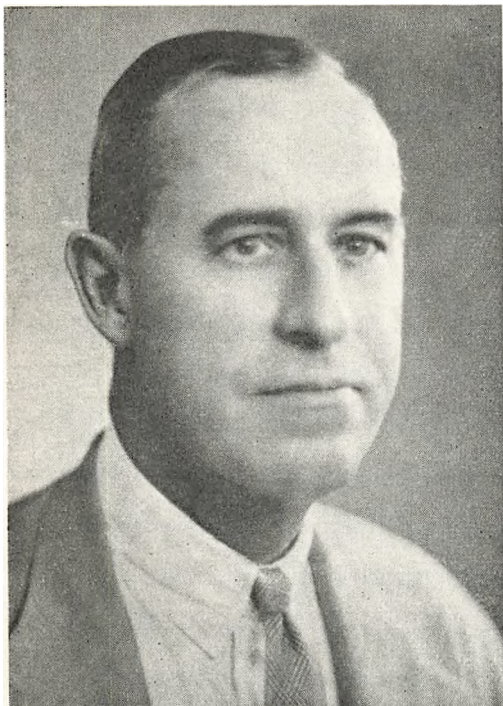
Siam Electricity Co. Ltd., som han stiftede i 1898, udviklede sig under hans Ledelse til at blive et stort og rigt Selskab, og til sin Død i 1935 var Westenholz Æresformand for Bestyrelsen af dette Selskabs Efterfølger, *Siam Electric Corporation, Ltd.*, som har en Kapital svarende til over 40 Millioner Kroner. Dette store Foretagende overgik fra 1. Januar 1950 til den siamesiske Stat.

Westenholz startede tillige *Menam Motor Boat Co. Ltd.*, der har besørget en væsentlig Del af Passagertrafikken paa Floderne i Bangkoks Omegn. I sine sidste Aar i Siam startede han en Gummiplantage paa Malakkahalvøen, *The Jendarata Rubber Co., Ltd.*, og senere flere Kokosplantager samme Sted; disse Selskaber, der i 1917 blev sammensluttede under Navnet *United Plantations, Ltd.*, havde en Kapital paa over 12 Millioner Kroner ved Westenholz' Død. Ogsaa i Oprettelsen af Cementfabrikken i Bangkok havde han sin væsentlige Andel.

Disse Resultater blev kun opnaaet ved ihærdigt og maalbevidst Arbejde, og det er betegnende for Westenholz's Energi, at han som Direktør lige til sin sidste Dag i Bangkok var paa Selskabets Kraftstation Kl. 5 om Morgen for paa Amperemaalernes Udslag at se Sporvognene køre ud i de forskellige Retninger fra Remiserne. Derpaa satte han sig paa sin Cycle og kørte ud i Byen, der paa denne Tid af Dagen kun befærdedes af Folk paa Vej til Markedet og af buddhistiske Munke med deres Lerskaale til at modtage Ofringer i, og før Kl. 7 sad Westenholz som den første paa sit Kontor.

Westenholz var behersket af en brændende Fædrelandskærlighed. Det er karakteristisk for ham, at naar man søgte ham paa det Landsted („Magleas“ ved Sjælsø i Nordsjælland), hvor han indrettede sig efter sin Hjemkomst til Danmark, læste man over Indgangsdøren: *Velkommen enhver, som for Alvor vil sit Fædrelands Vel.*

Kærlighed til Fædrelandet var for ham ikke blot tomme Ord. I en Tid, da Parolen „Hvad kan det nytte“ vandt Indpas, virkede han ved sit Arbejde, i Skrift og i Tale og med store økonomiske Ofre for at vise, at det kan nytte, og Westenholz' Indsats for den frivillige Forsvarsbevægelse, hans Oprettelse af det let bevægelige og stærkt

Direktor J. Knudtzon

Kontorchef J. Aage Hjartved

bevæbnede „Korps Westenholz“ gav Impulser, som den militære Sagkundskab knæsatte.

Aage Westenholz var ikke Partimand, men han fulgte med i alle Tidens Rørelser, kæmpede idealistisk og af al sin Magt for, hvad han syntes var rigtigt, og havde kun eet Motiv: At tjene sit Fædreland.

Foruden de førnævnte har mange danske (og norske) Søofficerer tjent med Ære i den siamesiske Flaade, saaledes afdøde Kommandør *L. de Richelieu*, en Broder til Admiralen, de to Flaademaskininspektører *Aage Jonsen* og *Tørsleff* samt Kontre-admiral *Fritz Thomsen*. Den sidste organiserede, efter først at have været Instruktør i Flaaden, Fyr- og Vagervæsenet og gjorde et dygtigt Arbejde ved Opmaalingen af Siams Farvande.

Til Tjeneste i den siamesiske Hær indkaldtes bl. a. Oberstløjtnant *Kolls*, Rit-mester *Castenschiold* og Major *Busch*.

Som anført blev en Snes danske Officerer ansat i det af General Schau organiserede siamesiske Provinsgendarmeri, af hvis ærefulde Historie nogle Træk kan anføres:

I 1902 udbrød der i Nordsiam en alvorlig Opstand af Shaner (indvandrede fra de britiske Shanstater), og det saa faretruende ud for Siams Autoriteter. I en Kamp foran Lambang blev Shanerne slaaet af Gendarmeriet, som kommanderedes af vor tapre Landsmand, Kaptajn *Markvard-Jensen*, der desværre faldt noget senere, da han i Spidsen for sine Folk optog Forfølgelsen af Oprørerne. Forstærkninger under General *Schau* og Oberst *Springer* bragte dog snart Ro og Orden overalt i Nord-siam. Flere af de danske Officerer er blevet alvorligt saaret under deres Tjeneste i Siam, saaledes Obersterne *Springer*, *Trolle*, *Steiner* og *Seidenfaden*.

Oberst *Jarmer* og Oberstløjtnant *J. P. Andersen* fungerede desuden i adskillige Aar som Guvernører i Nordvestsiam. Antallet af danske Officerer formindskedes efterhaanden, nogle døde, andre forlod Siam og gik i fremmed Tjeneste for at falde i Kamp i Marokko eller, som Helten *Wetterstrøm*, paa fransk Jord i 1915.

En af Gendarmeriofficererne, Generalmajor *Palle Warming*, blev i 1916 — efter to Aar at have kommanderet Gendarmeriets Officersskole — udnævnt til Stabschef hos Generalinspektøren for Gendarmeriet og Politi for i 1922 selv at overtage denne vigtige Post. Fra 1924 til 1932 var han Adviser for Indenrigsministeriet og er en af de europæiske Raadgivere, der forblev længst i siamesisk Tjeneste.

I Ø. K.'s Teaktræsskovdistrikt i Prae i Nordsiam har danske Forstmænd som *Henrik Jagd*, *Agner Gredsted*, *H. Knudsen* og *Fogh* udført et dygtigt Arbejde.

Et stort Antal danske Skibsførere har hævdet de bedste danske Sømandstraditioner som Kaptajner i siamesiske Fårvande, dels paa Ø. K.'s Baade, dels paa Siam Navigation Co.'s Skibe, som i mange Aar administreredes af Ø. K.

I „Siam Electricity“ ansattes Civilingeniør *Jørgen Knudtson* i 1920 som Ingeniør og avancerede i 1927 til Generaldirektør. Han beklædte denne Stilling til 1948, da han vendte tilbage til Danmark og blev Direktør for Nordiske Kabel- og Traadfabriker. Kontorchef *J. Aage Hjartved* har været ansat i Selskabet i 36 Aar.

Det af Westenholz stiftede Selskab „Menam Motor Boat Co.“ har i snart 40 Aar været ledet af en Dansker, *John Bruun*, kendt som en fremragende Polospiller.

The Siam Cement Company Ltd. blev stiftet i 1913 af Ingeniør Westenholz og Kaptajn Grut og udviklede sig til et betydeligt Foretagende, som de første Aar lededes af Ingeniør *O. Schultz*, der efterfulgtes af *Erik Thune*, som nu er Direktør

i F. L. Smidth & Co. og Chef for Selskabets Afdeling i New York; han efterfulgtes atter af Civilingeniør *Friis Jespersen*.

Ingeniør *Hugo Zachariae* var i en Aarrække teknisk Direktør ved de siamesiske Statsbaner, og i en Menneskealder var *H. C. Andersen* Driftsbestyrer for Meklong Railway Co.

Siden 1932 har *Christiani & Nielsen* haft et Datterselskab i Bangkok, som har udført en Mængde Havne-, Uddybnings- og Vejarbejder i Siam. Bl. a. er bygget en 2 km lang Kaj for oceangaende Dampere i Bangkoks nye Havn, udført i overordentlig blød Bund, samt en Tørdok og flere store Varehuse.

To danske Postmænd, *F. Carstensen* og *Hannibal Dreyer*, beklædte i en Del Aar Stillingen som Vicegeneralpostdirektør for Siam.

Major *Erik Seidenfaden*, som var i Provinsgendarmeriet 1906—20, senere Bogholder i Siam (Thai) Electric Co., har foretaget omfattende arkæologiske og etnologiske Studier i Siam og Indokina; han har udgivet flere videnskabelige Værker om siamesisk og kambodjansk Arkæologi, Antropologi, Sprog, Kunst, Historie og var i tre Aar Præsident for det fornemme „Siam Research Society“. Efter sidste Verdenskrig vendte han tilbage til Danmark, hvor han fortsætter sit videnskabelige Arbejde.

Major Erik Seidenfaden

Postmester F. Carstensen

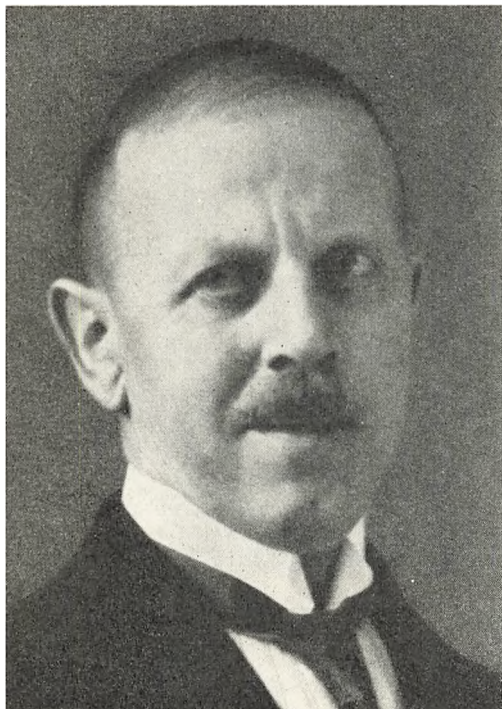
MALAYA

Dansk Virksomhed paa Malakkahalvøen indledes, da *Det Østasiatiske Kompagni* i 1902 oprettede Filialen i Singapore, som til at begynde med havde til Opgave at ekspedere Selskabets Skibe og skabe Handelsafdelinger, og som i 1905 begyndte Anlæg af Plantager i Malaystaterne.

En naturlig Linie fra de i Siam etablerede Virksomheder. — Malakkahalvøen, der som en lang Hale hænger ned fra Centralasien, gaar gennem 13 Breddegrader eller som fra København til Rom. Størstedelen af den østlige Kyststrækning tilhører Siam, men laa omkring Aarhundredskiftet bortgemt fra den travle Verden, vidunderlig skøn med sine fantastiske Bjerge, sine Urskove og smaa spredte Fiskerbyer. Allerede i sine unge Dage havde H. N. Andersen vendt Blikket mod disse Egne og undersøgt Muligheden for at sætte dem i Forbindelse med Omverdenen. Dette skete efter Stiftelsen af Ø. K. ved Oprettelsen af *The Siam Steam Navigation Co.*, der med Støtte af den siamesiske Regering etablerede regelmæssig Rutefart langs Malakka-halvøen mellem *Bangkok* og Bagindiens store Stabelplads, *Singapore*. Ø. K. oprettede Handelskontorer og Agenturer forskellige Steder paa Kysten, hvis smaa Byer gennem Ruteskibene fik Adgang til at faa deres Produkter afsat, og der dannedes Opland udenom dem. En lille ny Verden var aabnet, og Siam fik knyttet sine fjerne Territorier tæt til sig.

I disse Egne har Kompagniet oparbejdet en storstilet Plantagedrift, som stiller det i Rang med de førende engelske Selskaber. Kompagniet ejer eller driver fire store Plantager — Gummi- eller Kokosplantager — paa ialt 34.000 Acres, nemlig: Mount Austin i Johore nær Singapore, Kretay i Staten Trengganu paa Østkysten, Teluk Merbau i Selangor og Padang Meiha i Kedah paa Vestkysten.

Denne nu saa omfattende Plantagevirksomhed organiseredes i sin Tid af Kontorchef *A. Vesterdal*. I Opbygningen af Kompagniets efterhaanden meget omfattende

Kontorchef A. Vesterdal

Administrator P. B. Heilmann

Ingeniør Jens Hindhede

Kaptajn C. P. Mogensen

John Waterstradt

C. H. Ryder

Malaya-Organisation blev der iøvrigt ydet en meget stor Indsats af Konsul *S. Gad*, København, af Konsul *H. T. Karsten*, senere Direktør i United Baltic i London, Konsul *E. Koch*, senere i Sydney, og Konsul *E. Strandberg*, nu Underdirektør i Kompagniet. Bestyreren af Teluk Merbau, *F. C. C. Fogh*, døde under Verdenskrigen i japansk Fangelejr 1944.

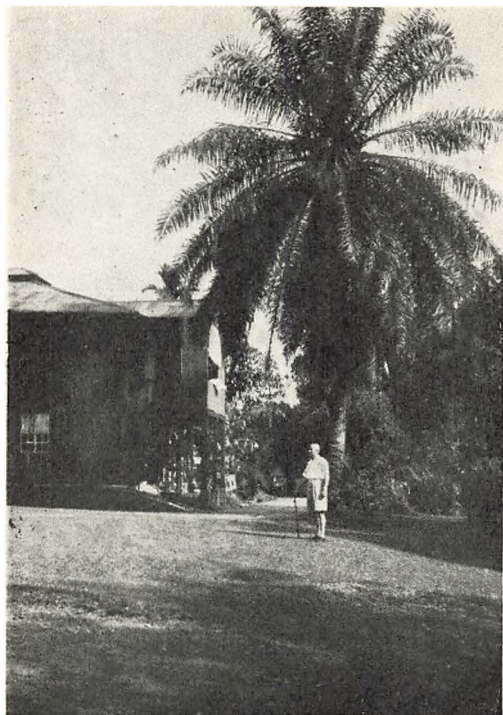
Man gør sig vanskeligt Begreb om, hvilke enorme Foretagender disse Plantager er. Et Indtryk faar man ved at erfare, at der til Aabningen af en enkelt Kokosplantage anvendtes 3500 indfødte Arbejdere; naar dertil kommer Arbejdernes Hustruer og Børn, faar man et Befolkningstal som i en mellemstor dansk Købstad. For alle disse Mennesker maa Kompagniet sørge. Den normale Arbejdsstyrke er 1500; der er Skoler og Hospitaler, milelange Veje og Afvandingskanaler med en samlet Længde af 200 Mil. Paa Plantagerne er ansat en Stab af danske Assistentter, og alle ledende Mænd er danske.

I Singapore har Kompagniet et stort, imponerende Filialkontor, hvorigennem Plantagernes forretningsmæssige Drift ledes. I Samspil med Plantagedriften er udviklet en Organisation med Kontorer i *Kuala Lumpur* og *Penang* til Opkøb først og fremmest af Gummi og Kopra og iøvrigt andre af Halvøens Produkter: Peber, Sago, Tapioka og Ananas.

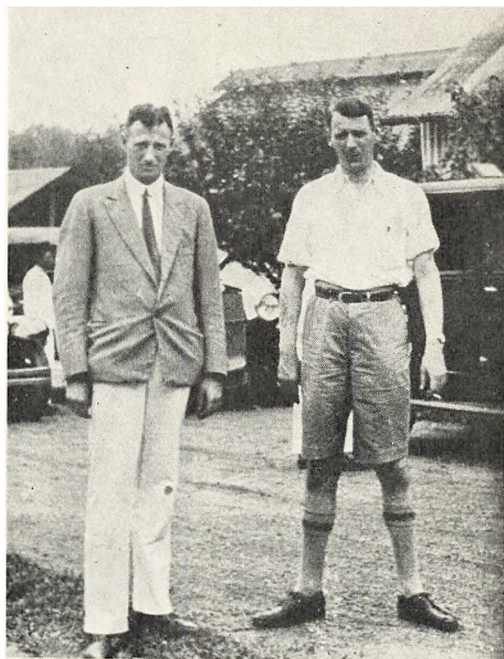

Filialbestyrers Hus i Kuala Lumpur

Ogsaa Ingeniør *Aage Westenholz* interesserede sig for Plantagedrift i Malaystaterne. Sammen med andre Danske i Siam stiftede han i 1906 Jendarata Rubber Co. Ltd. og tre Kokosplantageselskaber, som i 1917 sluttedes sammen i *United Plantations Ltd.* Plantagerne — 12.800 Acres, beplantet med Gummi, Kokospalmer og Oliepalmer — ligger i Nærheden af Byen Telok Anson i Staten Selangor. *United Plantations* deltog i 1927 i Stiftelsen af *Bernam Oil Palms Ltd.*, som raader over en Oliepalmeplantage paa 6.200 Acres. Det samlede Areal under de to Selskaber er saaledes 19.000 Acres. Den ledende Mand i Plantagedriften var i de første Aar den norskfødte *Frederik von Zernichow*, som efter Tropeaarene slog sig ned i Danmark paa det midtsjællandske Herresæde „Stukkerup“. De Westenholz'ske Selskaber le-

Dansk Plantagebestyrer i sin Have i Johore

Daværende Kronprins Frederik og Prins Knud paa Timor Estate under Rejsen til Østasien 1930

dedes gennem en Aarrække af Administrator *P. B. Heilmann*, som 1950 rejste til Johannesburg i Sydafrika, hvor han af Selskaberne har faaet betroet store og vigtige Fremtidsopgaver. Foruden Ø. K.'s og U. P.'s Plantager er der en halv Snes andre mindre Plantager, som ejes eller ledes af Danske. Plantagebestyrer *F. Birkemosø*, nu bosiddende paa Fyen, indførte paa sine Gummiplantager en ny, skovmæssig Dyrkningsmetode, som er blevet Mønster for andre Plantager. I Gummiindustrien ydede Ingeniør *Georg Laub* en Indsats ved forskellige Opfindelser, som han foretog paa sin Plantage og Fabrik i Muar, Johore. Han faldt 1941 i Kampen mod Japanerne.

Civilingeniør *Jens Hindhede* har i Singapore oparbejdet en større Virksomhed som Bygningsentreprenør og Leder af et Stenbrud. Civilingeniør *Steen Sehested* har i mange Aar været raadgivende Ingeniør med Jernbeton som Speciale og har haft sin Virksomhed over hele Malakkahalvøen.

En eventyrlig Skikkelse blandt de Danske paa Malaya var *C. H. Ryder* (Søn af afdøde Direktør for Meteorologisk Institut), der i nogle Aar var Planter, men blev

kendt over hele Malaya som Elefant-, Krokodille- og Tigerjæger. Han blev under Krigen dræbt i japansk Fangenskab.

Kaptajn *C. P. Mogensen*, som i mange Aar var Skibsfører i det af Ø. K. bestyrede Siam Steam Navigation Co., blev Coast Superintendent for Ruten paa Østkysten af Malaya. Sultanen af Trengganu adlede ham ved at ophøje ham til „DATO“ med Titlen „Oran Kaya Wira Bakti“ paa Grund af de Tjenester, han havde ydet Landet, bl. a. ved som den første at sejle op ad Kualafloeden, der senere blev en vigtig Vandvej.

Flere andre danske Plantagefolk er eller har været Ejere af egne Plantager eller Administratorer for fremmede Selskaber. Saaledes ejede *F. O. Rasmussen* (død 1950) i en Aarrække Cedar Estate i Negri Sembilam, *Chr. M. Næsted* drev Alpha Bernam Estate i Perak, *W. Michael Iversen* (frivillig i Verdenskrigen, Leder af det danske Rekruteringskontor i London) ledede Lima Blas Estate, som ejedes af et fransk Selskab.

En af Verdens største Orchidé-Eksperter, Danskeren *Chr. Waterstradt* (1869—1944) rejste 1888 til Østen, hvor han i en lang Aarrække flakkede om som Orchidéjæger paa Ceylon, Philippinerne, Java, Borneo, Sundaøerne, Molukkerne, Siam og Malakka. Han havde Aftale med engelske og hollandske Samlinger og Privatsamlere og kunde faa indtil 1000 £ for et sjældent Eksemplar. I 1891 besteg han Toppen af Indonesiens højeste Bjerg, det 4175 m høje Kinabalu paa Nordborneo. I 1900 udførte han sit Livs største Bedrift ved at bestige Toppen af Malakkahalvøens højeste Bjerg „Gunong Tahan“; det tog ham 7 Maaneder at gennemføre Ekspeditionen.

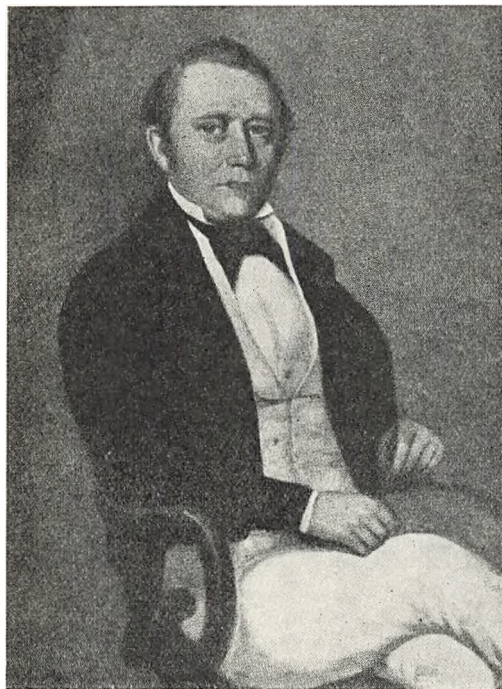
Ingeniør Georg Laub

INDONESIEN

(Hollandsk Indien)

I det vældige hollandsk-ostindiske Rige, som efter anden Verdenskrig har løst sig fra Holland og under Navnet Indonesien har opnaaet en politisk Selvstændighed, hvis Holdbarhed nu skal staa sin Prøve, har gennem de sidste 100 Aar mange Danske fundet Virkefelt for deres Evner, hovedsagelig som Købmænd, Plantagebestyrere, Læger, Farmaceuter og Ingeniører.

Blandt Handelspionererne herude var en Købmandssøn fra Rudkøbing, *Mads Lange*, hvis Liv formede sig som et Eventyr, fuldt af mærkelige Oplevelser og dramatiske Begivenheder, skildret udførligt i Aage Krarup Nielsens Bog: „Mads Lange til Bali“. Han var født 1806 og tog 1823 sammen med tre Brødre ombord paa Briggen „Syden“ til Østen, hvor han slog sig ned paa Øen Lombok. Her etablerede han

Mads Lange

en Handelsvirksomhed og blev hurtigt en mægtig Mand med vidtstrakte Forbindelser paa Kinakysten og Australien og en Flaade af egne Skibe. Han leverede adskillige Søslag og foretog mange Kaptertogter med sine krigsudrustede Sejl-skibe under dansk Flag mod engelske Konkurrenter, førte endogsaa Krig med en Hær paa mange Tusinde Indfødte mod Fjender, som truede hans Handelsvirksomhed. Alligevel endte det med, at han blev slaaet ud og maatte flygte til „Solskinsøen“ Bali. Med Mod og Fortrøstning begyndte han forfra, og Heldet fulgte ham. Han udkonkurrerede det

mægtige Nederlandsche Handels Maatschappij, som derefter overlod ham hele sin Virksomhed paa Øen og sørgede for, at han blev Regeringens Repræsentant paa Bali. Mads Lange bragte Virksomheden til fuld Blomstring; den kom til at omfatte Faktorier, Varemagasiner, Olie-møller og en stor Flaade af Handelsskibe, som bragte hans Varer til Europa og Australien. Han blev Ven med alle de bali-nesiske Fyrster, stod i det bedste Forhold til hele den indfødte Befolkning og indtog efterhaanden en dominerende Stilling paa Øen. Han kom dog ud for man-

Mads Langes Grav paa Bali

ge dramatiske Begivenheder med Kampe og Strid under Hollændernes Forsøg paa at erobre Øen. Sit Livs Mesterværk præsterede han, da han reddede en stor hollandsk Hær, som under et Forsøg paa at erobre Øen var kommet i en farefuld Situation, ved i Spidsen for 16.000 Balinesere at drage som eneste hvid Mand op til Fyrsternes Hovedkvarter og bevæge dem til at standse Fjendtlighederne. Under de følgende Fredsforhandlinger, som foregik i Mads Langes Palads, bespiste han af egne Midler en Hær paa 20.000 Mand. I sine sidste Aar mødte Mads Lange store Vanskeligheder; fortsatte Krige mellem Hollænderne og Balineserne og Forskydninger i Handelsforholdene bevirkede en stadig Nedgang i Omsætningen. Efter Mads Langes Død 1856 forsøgte en Broder og en Nevø at føre Virksomheden videre, men 1863 realiseredes de sidste Rester af det før saa rige og blomstrende Foretagende. Mads Lange giftede sig med en Kineserinde, og en Datter, Cecilie, blev gift med Sultanen af Johore.

Fra omkring Midten af forrige Aarhundrede udviklede der sig paa Java og Sumatra en omfattende Plantagevirksomhed, som tiltrak unge, initiativrige Mænd fra Europa, deriblandt ikke faa Danske.

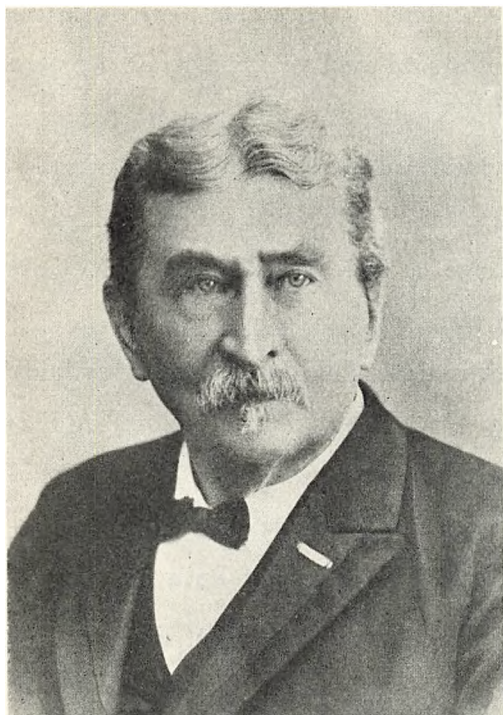
En af de første Danske derude var *R. Thal Larsen*, en Lægesøn fra Børglum, som

kom til Java 1860 og fik Ansættelse i et Firma, hvis ene Chef var en Dansker, *Otto Matzen*. 1870 oprettede han i Probolinggo et Handelshus, som han oparbejdede til et stort Omfang samtidig med, at han fik Interesser i flere Kaffe-, Tobaks- og Sukkerplantager. Under Tobakskrisen 1888 tabte han hele sin Formue, men arbejdede sig op igen og solgte 1910 sin Købmandsforretning med Pakhuse o. s. v. til Ned. Ind. Handelsbank. Han døde 1928, 90 Aar gammel, som en ærværdig Patriark i en meget talrig Flok af Børn og Børnebørn. Flere af hans Sønner opnaede store Stillinger i hollandsk og hollandsk-ostindisk Tjeneste.

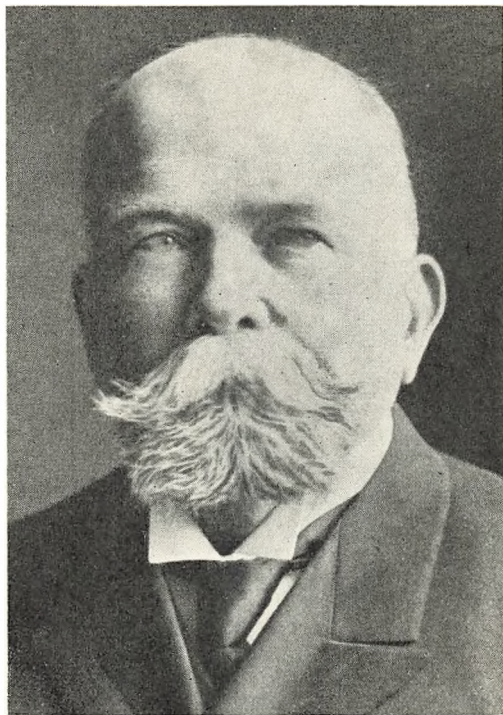
I vore Dage har kun nogle faa danske Forretningsmænd vundet Fodfæste i Hollandsk Indien. I Aarene omkring første Verdenskrig arbejdede *O. K. Jacobsen* sig frem til Direktør for den ostindiske Afdeling af det store hollandske Firma *S. L. van Nierop & Co.* Firmaet kom efter Krigen i Vanskeligheder og blev likvideret. *Jacobsen* begyndte for sig selv, men vendte efter nogle Aars Forløb tilbage til Danmark.

Det Østasiatiske Kompagni har haft en Afdeling i Soerabaia, ledet først af *H. Hooge*, senere af nuværende Underdirektør i Kompagniet *E. Strandberg*.

I 70'erne kom Brødrene *Axel Lassen*, *Frederik Lassen Landorph* og *Christian Lassen* til Sumatra, hvor de blev Medejere eller Administratorer af forskellige Plantager, navnlig Tobaksplantager. *Axel Lassen* vendte hjem allerede efter en halv Snes Aars Forløb og købte Høvdinggaard i Sydsjælland. *Frederik Lassen Landorph* blev Hovedadministrator for et stort hollandsk Tobakskompagni „*Amsterdam Deli Co.*“ og vendte 1899 tilbage til Danmark, hvor han kom ind i Bestyrelsen for flere store Virksomheder. *Christian Lassen* vendte først tilbage til Danmark i 1920. I 80'erne kom andre Danske til Sumatra: *Peter Hansen*, som blev Hovedadministrator for et stort engelsk Tobaksselskab. Han vendte tilbage til Danmark, men en Søn, *Jørgen Hansen*, var i flere Aar Planter paa Sumatra; en anden Søn, Professor *Erik Husfeldt*, blev i Danmark og var en af de ledende under Frihedskampen i Besættelsestiden. — — *Oscar Richter* (1863—1949) virkede paa Sumatra i 35 Aar, fra 1887 og 1922. Han var Administrator af baade svenske, schweiziske og danske Plantager — havde ogsaa i nogle Aar egen Plantage — og dyrkede Tobak, Kaffe og Gummi. I Aarene 1919—20 aabnede han 2000 ha Gummplantage paa Sumatra for Dansk Ostindisk Plantage Kompagni. Han var en af de store hvide Pionerer paa Sumatra, en helstøbt

R. Thal Larsen

Administrator Lassen Landorph

Personlighed, højt respekteret af baade Hvide og Farvede. — *Albert Petersen*, der var Leder af forskellige Plantager, senere af et dansk Handelskompagni i Soerabaia, Java, vendte hjem og blev Ejendomsbesidder under Navnet *Nøkleby*. Hans Broder, *Hugo V. Petersen*, skabte sig Navn som Kunstmaler („Rajah-Maleren“). Senere danske Administratorer paa Plantager paa Sumatra er: *M. J. Holst*, *Vilh. Jung*, *Vilh. Kruse*, *S. Nyhuus*, *K. T. Nyhuus* og Ingeniør *Poul Schmidt*. Sidstnævnte var i flere Aar Hovedadministrator for den store Sisal Plantage Laras og andre Plantager, Sukker, Tapioka, Palmeoliefabrik m. m.; han blev efter sin Tilbagevenden til Danmark Direktør for Korsør Glasværk. Endvidere *K. S. Feilberg*, som i 70'erne og 80'erne tjente en Formue paa Tobaksplantager paa Sumatra, men tabte alt ved Krisen i 1888. Han slog sig derefter ned paa Malakkahalvøen, hvor han bl. a. gjorde sig bemærket ved at holde en tæmmet Tiger i Stedet for en Hund.

Java blev Hjemstedet for en blomstrende Sukkerindustri, som oparbejdedes i Løbet af 30—40 Aar med glimrende Dygtighed, baade teknisk og videnskabelig. Rundt om paa Øen var spredt henved 190 store Sukkerfabriker, hvis samlede Produktion

Direktor Holger Jantzen

naede op paa 3 Millioner Tons aarlig. Verdenskrisen 1929 ramte denne Industri med voldsom Kraft. Priserne sank, Personalet indskrænkedes, Lønningerne reduceredes, Fabriker lukkedes, den ene efter den anden, og mægtige Formuer tabtes. I Aaret 1936 var kun 40 Fabriker i Drift, hvilket vil sige, at halvandet Hundrede af disse store Bedrifter var standset.

I den hollandsk-indiske Sukkerindustri's Udvikling har mange Danske — som Kemikere, Ingeniører og Farmaceuter — taget Del. Der var en Dansker blandt Pionererne, flere havde store Stillinger i de Aar, da Produktionen gik for fuld Kraft. Der er nu kun en enkelt Landsmand i ledende Stilling tilbage, Administrator *B. Wøller* paa Djatibarang.

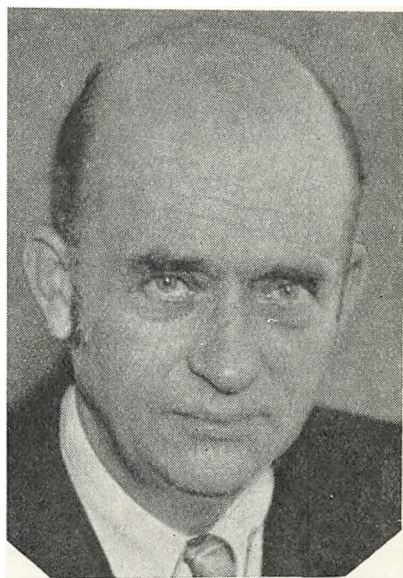
Holger Jantzen (1869—1933), der var uddannet som Farmaceut, blev en af Foregangsmændene i Sukkerindustrien. I Aarene 1892—95 var han ansat som Kemiker og Driftsleder paa Sukkerfabrikerne Tjandisewo, Krian og Wonoredjo, 1896 bosatte han sig i Soerabaia, hvor han oprettede en Sukkerskole til Uddannelse af Kemikere og samtidig fungerede som Raadgiver („Advisør“) for forskellige Sukkerfabriker. Han var som saadan især virksom for Indførelse af nye og mere nyttigivende Metoder for Sukkerkogningen. Han var ogsaa en af de første paa Java, der indførte Fabrikation af hvidt Konsumsukker. 1898 lejede han Sukkerfabriken Soemberdadie, som han senere overtog og fra et urentabelt Foretagende førte frem til en blomstrende Virksomhed, der i 1913 blev solgt med stor Fordel til et hollandsk Sukkerselskab.

I Jantzens Fodspor — som Ledere af Sukkerfabriker rundt om paa Java — fulgte *N. B. Bach* (senere interesseret i Sukkerindustri paa Philippinerne og i Tanganyika), *F. Brix*, *N. F. S. G. Kristiansen*, Ingeniør *D. R. Holm* (død 1948), Ingeniør *Holger Schmidt* (de to sidstnævnte kom senere til *A. P. Møllers* Plantageselskaber i Tanganyika), *Harald Christiani* og *Chr. H. Nielsen* (nu Leder af en Sukkerfabrik i Gangesdalen i Forindien). *Holger Schmidt* har skrevet en overalt i Tropolandene be-

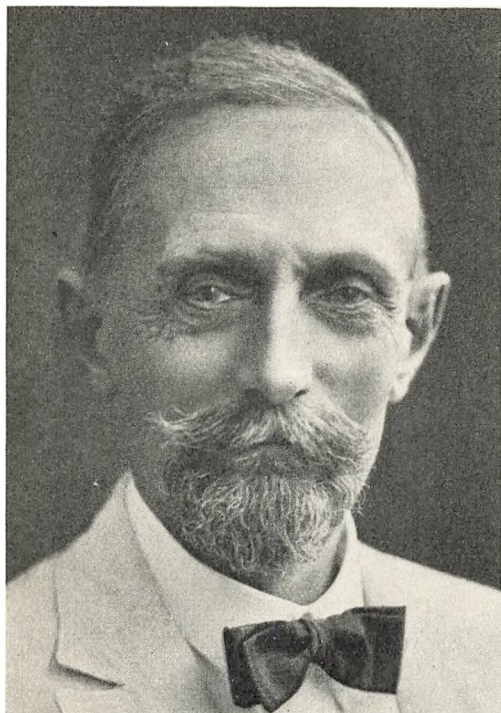
nyttet Vejledning i tropisk Hvidsukkerfabrikation, udkommet først paa Hollandsk, derefter oversat til Engelsk og Spansk.

I videnskabelig Henseende ydede Dr. phil. *Prosper Bovien* en betydelig Indsats paa den kemiske Forsøgsstation Pasoeroean i Aarene 1920—25. Det fremragende videnskabelige Arbejde, som ydedes paa denne og andre Forsøgsstationer, var en af Grundene til, at Sukkerindustrien paa Java fik en saa enestaaende stærk og hurtig Vækst. I Tobaksdriften ydede Botanikeren, Professor, Dr. *Hjalmar Jensen* (1865—1946) en betydelig, videnskabelig Indsats ved i Aarene 1900—19 at lade Statens Tobaks-Forsøgsstation i Klaten paa Midtjava, hvor han arbejdede baade med Tobaksplanternes Sygdomme og Sorternes Forædling. — *Johannes Gandrup* var i mange Aar Leder af Forsøgsstationen i Malang og udmærkede sig ved sine Undersøgelser vedrørende Gummiplanternes Sygdomme.

Et lille Hundrede danske Læger har deltaget i det hollandsk-indiske Kolonisationsarbejde. De første kom derud allerede i 1870'erne: *Peter Larsen Utke*, som kom til Probolinggo, Java, hvor hans ovenomtalte Broder *Thal Larsen* var Forretningsmand, *Gilbert Jespersen* (Militærlæge), *J. Cohn Ballin*, *A. E. Rosendahl*. I 80'erne og 90'erne kom Dr. med. *P. A. C. Koefoed*, som var en anset Kirurg og havde eget Hospital i Trettes paa Java, *A. E. H. Lübbers*, *Julius Jespersen* (død 1950, 90 Aar gammel) og Øjenlægen *F. P. Philipsen-Prahm*. I Aarene efter Aarhundredskiftet kom større eller mindre Grupper af unge danske Læger til Hollandsk Indien, hvor de fik Ansættelse som Militærlæger, Sygehuslæger og Specialister; flere af dem virkede derude en Aarrække og skabte sig en smuk Position, saaledes: Militærlægerne *T. Hennings* og *Knud Gjellerup*, Kirurgerne *Holger Smidt* og *Johan Wøller*. Dr. *Wøller*, der efter at have deltaget i Atieh-Krigen paa Sumatra virkede som Kirurg i Semarang paa Java 1911—33, har efter sin Tilbagevenden til Danmark med sine Bøger „Fra Limfjorden til Borobudur“ og

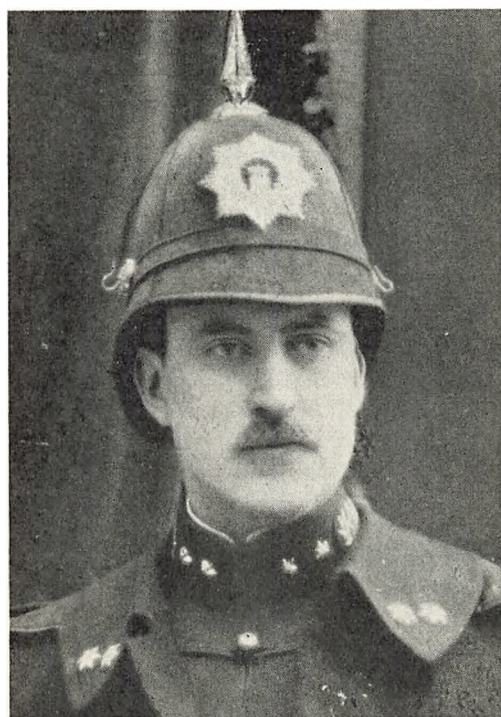
Dr. Johs. Gandrup

Dr. V. A. Wille

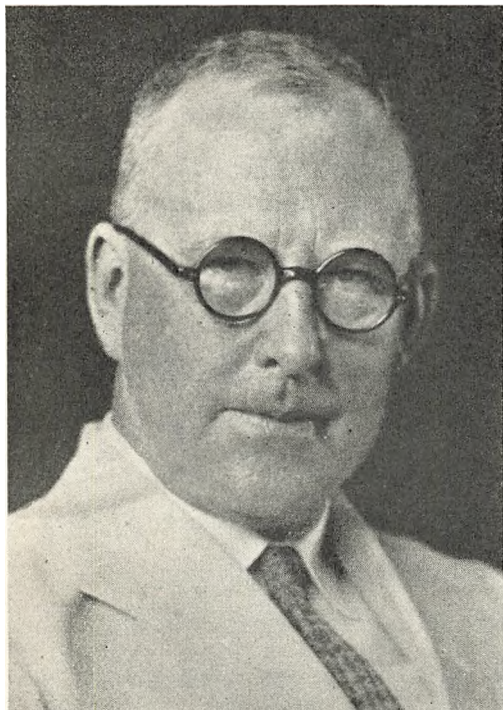
Dr. Johan Wøller

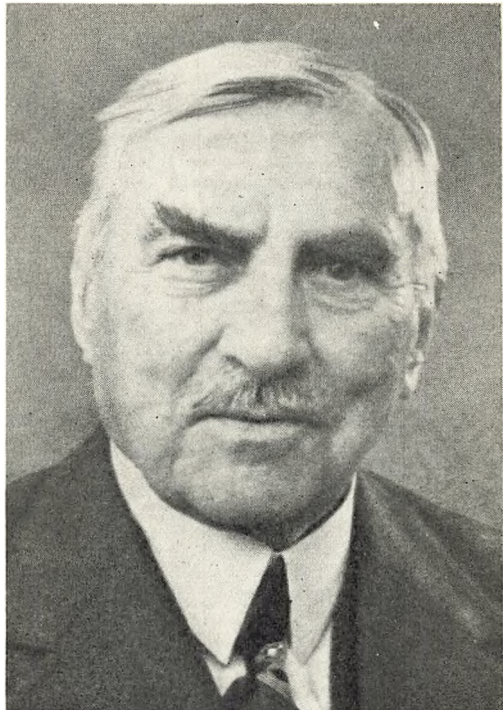
Dr. Knud Gjellerup

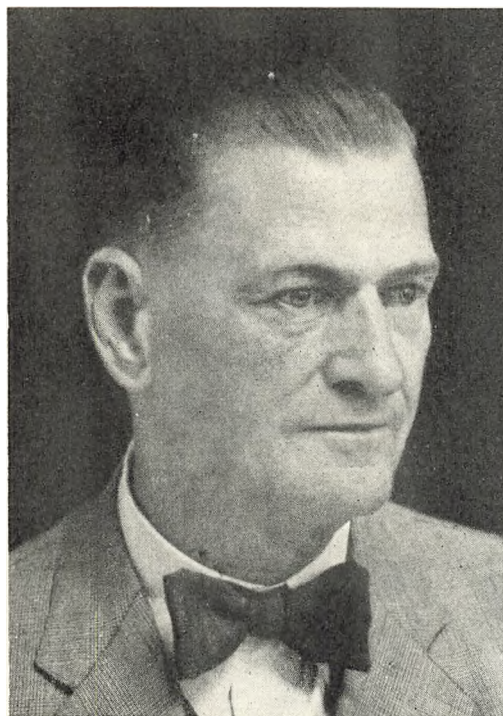
Dr. M. T. F. J. Hennings

Administrator Poul Schmidt

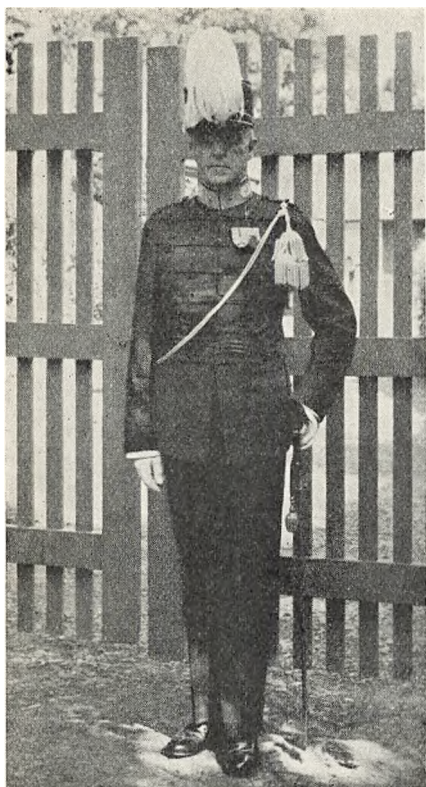
Administrator Oscar Richter

Administrator Bernhard Woller

Civilingenier Holger Schmidt

Militærapoteker, Oberst K. V. Topp

„Rejsen til Insulinde“ vundet et fornemt Navn i dansk Litteratur. Endvidere Dr. *P. Toussieng*, som virkede paa Java og Borneo, og som efter sin Hjemkomst har skrevet et Par Bøger om sine Oplevelser i det indre af Borneo.

Dr. *V. A. Wille*, som kom ud i 1906 og i en lang Række Aar var Leder af Frelsens Hærs Øjenklinik i Semarang, vandt Berømmelse i hele Østen som Øjenspecialist. Han var en usædvanlig Personlighed, en dygtig Læge, et fint Menneske, en opofrende Natur og i Besiddelse af en fantastisk Arbejdsevne.

Et halvt Hundrede danske Ingeniører har virket i hollandsk-indisk Statstjeneste, ved Jernbaneanlæg, Vejanlæg, Brobygning og i Administrationen. Som den betydeligste maa regnes *O. Werner Sørensen*, der kom til Hol-

landsk Indien 1913 og var anset for Landets største Ekspert i Irrigation. Han indtog — indtil Krigen og Banditoprøret slog ham ud — en Stilling i Vestjava, der svarer til Generaldirektørposten under Ministeriet for offentlige Arbejder. Han havde under sig en Stab paa 5 Overingeniører, 40 Ingeniører, 125 Konstruktører og 1500 indfødte Embedsmænd; hans to største Arbejder er Lufthavnen i Batavia og det store Tangerang-Værk, et kolossalt Anlæg, hvis Formaal det er at overrisle mere end 55.000 Hektarer Jord.

Ingeniør *A. E. Jørgensen West* var en fremragende Bro-

Dansk Lægebolig paa Java

bygger, den største Autoritet paa dette Omraade i Hollandsk Indien; han har bygget en Mængde Broer paa Java. Paa Sumatra byggede Ingeniør *N. L. Thiele*, som sammen med sin Hustru blev myrdet af Banditter efter Japanernes Nederlag, 75 Betonbroer, deriblandt Hollandsk Indiens smukkeste Bro, Lae-Renoen Broen, der fører over et mange Hundrede højt Vandfald. Ingeniør *Asger Smitt* fuldførte i 1923 en Nyordning af Batavias Vandforsyning.

Overingeniør O. Werner Sørensen

Kildevand samles fra Bjergene ved Buitenzorg og føres gennem en 55 km lang Ledning til Batavia. Ingeniør *Svend Riis*, tidligere i Canada, var i mange Aar i Sultanatet Djokjakartas Tjeneste, bl. a. som Direktør for Vandværket; efter Krigen er han indtraadt i Regeringstjeneste i Medan paa Sumatra. Ingeniør *H. Birket Smith* ledede store offentlige Arbejder paa Sumatras Vestkyst.

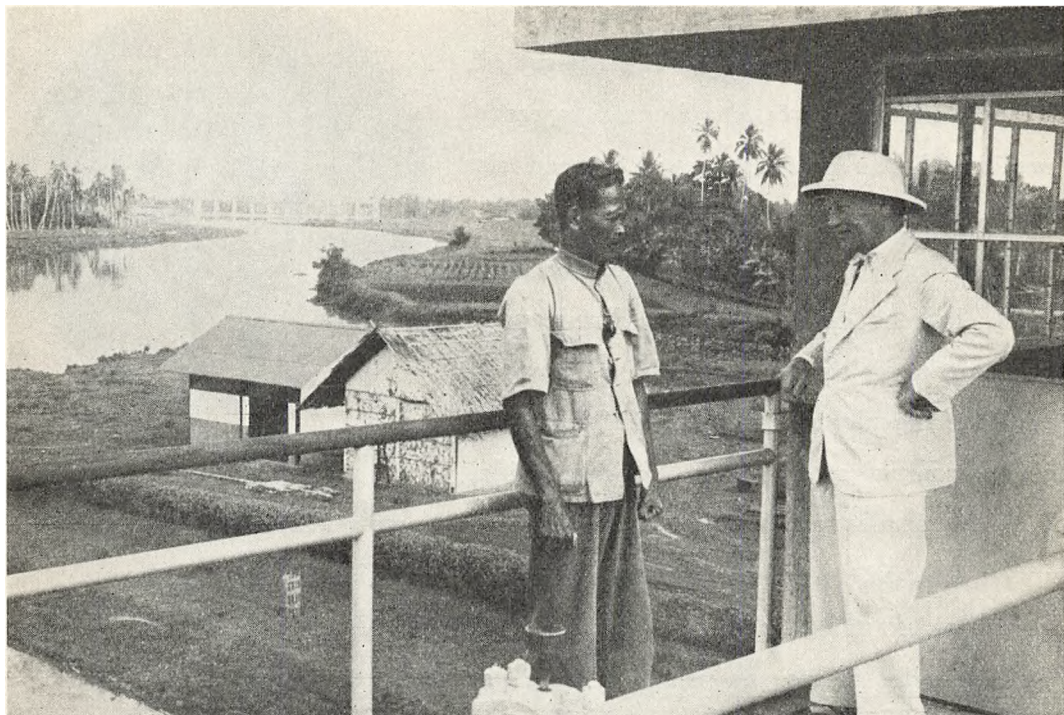
Flere danske Apotekere opnaede gode Stillinger i Hollandsk Indien enten som Militærapotekere eller Indehavere af eget Apotek. Oberst *K. V. Topp* blev Chef for det militære Apotekervæsen. *F. Olsen* oprettede sit eget Apotek i Soerabaia. *Thal Jantzen* fra Aarhus var Chef for Apotekerskolen i Soerabaia. *O. A. Martins* blev Chef for Hærens centrale kemiske Laboratorium i Bandoeng, Java.

I Macassar paa Celebes har *M. P. Rasmussen* siden 1918 siddet som Leder af Aarhus Oliefabriks Filial og har skabt Aarhus Oliefabriks ledende Stilling i Coprahandelen. Under Japanernes Angreb organiserede han efter Regeringens Opfordring Opkøbene af Copra til Celebes, Molukkerne og New Guinea.

Kaptajn *C. A. Mønsted* var i mange Aar Leder af Celebes Trading Co., som drev Perlefiskeri ved Aroe-Øerne.

Den japanske Besættelse under sidste Verdenskrig og de paafølgende Bandituroligheder bragte mange Ulykker ind over de Danske i Hollandsk Indien. Flere blev dræbt, og andre var under Fængselsophold ude for frygtelige Mishandlinger.

Civilingeniør *V. E. Petersen*, der havde været i Tjeneste i Hollandsk Indien som Jernbaneingeniør siden 1921, døde 8. Maj 1944 i japansk Fangelejr.

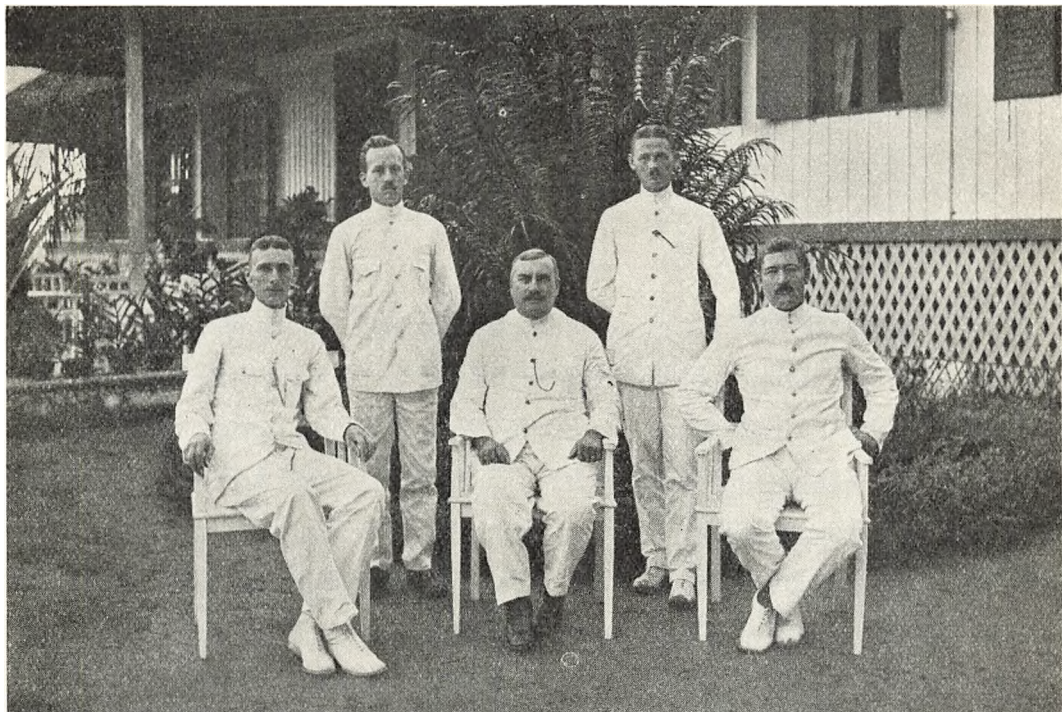
Overingeniør O. Werner Sørensen paa Tangerang Sluseværket (Østens største Inddæmningsarbejde)

Tre danske Læger mistede Livet under Besættelsen: *Olaf E. Munck*, som kom til Java i 1921, blev halshugget af Japanerne den 23. Juli 1943; han havde hjulpet de australske Tropper og understøttet de Guerillastyrker, der bekæmpede Japanerne. *Dr. Kongsted Jensen*, som havde virket paa Java siden 1920, døde i japansk Koncentrationslejr. *Dr. Chr. Thingberg Thomsen* sled sig ihjel under Besættelsen.

Skovrider *Otto Thorstein Weismann* blev i Marts 1942 myrdet af Indfødte paa Celebes.

Da Japanerne havde kapituleret, indtraadte en ny, farlig Fase i Europæernes Tilværelse. Koncentrationslejrene blev aabnet, men Tilstandene var meget usikre, og de fleste Danske havde mistet det meste af, hvad de ejede. De allerfleste maatte vende hjem til Danmark, hjulpet af Røde Kors og fra andre Sider.

Enkelte er i Aarene 1948 og 1949 vendt tilbage til Indonesien. Nogle har klaret sig, men andre er taget tilbage til Danmark, fordi de fandt Forholdene for usikre. Kun hvis det lykkes at skabe Ro og Orden i Landet, vil der være Fremtidsmuligheder for Danske, men Udsigterne er ikke lyse.

Plantere paa Sumatra omkring 1920. I Midten Oscar Richter. Staaende t. v. Axel Jung

Dansk Tobaksplantage i Deli paa Sumatra

BURMA

Henry Hertz (1862—1932), Søn af en dansk Købmand i Rangoon, traadte ind i det engelske Politi i Burma og blev øverste Politichef for den engelske Regering i de vilde Grænseegne i Nordburma; han øvede i denne Stilling mange Bedrifter, som der gik Ry af. — Kaptajn *Terndrup* fra Clausholm i Jylland kom ud til Burma i 1880'erne og oplevede mange Eventyr, tjente Formuer og tabte dem igen. Han endte som Senior-kaptajn i „Irrawaddi Flotilla Company“, Fører af Selskabets største Damer i Farten paa Irrawaddifloden mellem Rangoon og Mandalay.

I vore Dage er dansk Virksomhed i Burma næsten udelukkende knyttet til Ø. K.'s Filial i Rangoon. Organisationen blev grundlagt af Konsul *A. Castonier* og tager hovedsagelig Sigte paa Rishandel og Rismølle-drift. Det lykkedes i et forholdsvis

kort Aaremaal at oparbejde en meget betydelig Handelsvirksomhed med en dansk Stab paa en Snes Mand. Kompagniet staar i nøje Samarbejde med Ris-firmaet *Halliday & Co.*, oprindelig et engelsk Firma, som senere overtoges af en Dansker, tidligere Kaptajn i Ø. K., *J. B. Johansen*.

Da Japanerne trængte ind i Burma, begav *Castonier* og flere Medlemmer af Staben sig paa et eventyrligt Togt gennem Junglen for at naa frem til de britiske Styrker i Indien, men de blev fanget af Japanerne og først løsladt efter Japans Kapitulation.

Capt. J. B. Johansen i Marineklubben i Rangoon

INDIEN OG PAKISTAN

Paa sit berømte Togt til Ostindien 1618—20 lagde *Ove Giedde* Grunden til dansk Handel paa Østasien. Han erhvervede for den danske Krone først og fremmest Kolonien *Trankebar* — i Nærheden af Madras — og desuden *Frederiksnagor*, som nu hedder Serampore og er en Forstad til Calcutta, samt nogle mindre Kolonier, de saakaldte Loger: Trinkonomale paa Ceylon og Calicut og College paa Indiens Vestkyst, Carical og Balasore paa Østkysten. I over 200 Aar — fra 1620 til 1845 — vajede det danske Flag over disse dansk-ostindiske Besiddelser (1755 erhvervedes tillige Øgruppen Nicobarerne, som fik Navnet Frederiksøerne), og „Det Dansk-Ostindiske Kompagni“, som var blevet oprettet 1616, drev med skiftende Held paa Ostindien en Handel, der særlig omkring Midten af det 18. Aarhundrede voksede til en betydelig Højde og gav rigt Udbytte. Asiatisk Kompagnis stolte Bygninger paa Christianshavn staar endnu som et Vidnesbyrd om dens Storhed. Men efter Krigen med England og den store Handels- og Pengekrise i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede gik den danske Handel paa Østen mere og mere tilbage, og 1845 besluttede Regeringen at sælge Trankebar til „Engelsk Ostindisk Handelsselskab“.

Siden da var der ikke Tale om større dansk Handel paa Britisk Indien, før *Det Østasiatiske Kompagni* i 1928 oprettede en Filial i Madras, hvor der i de følgende Aar udbyggedes en omfattende Organisation, som hovedsagelig tager Sigte paa Eksport af Jordnødder. Den grundlagdes af nuværende Direktør ved Kompagniets Hovedkontor *J. Chr. Aschengreen*, og dens nuværende Leder er Konsul *Knud Møller*, Madras. Der er Afdelinger i Calcutta og Bombay og Opkøbsstationer i en Mængde mindre Byer.

F. L. Smidth & Co. har gennem en Menneskealder været ledende i Opbygningen af Indiens Cementindustri og har anlagt en Række Cementfabriker rundt om i Landet, dels for den engelske Regering, dels for indiske Fyrster. En af Selskabets ledende

Ingeniør Ewald Christensen

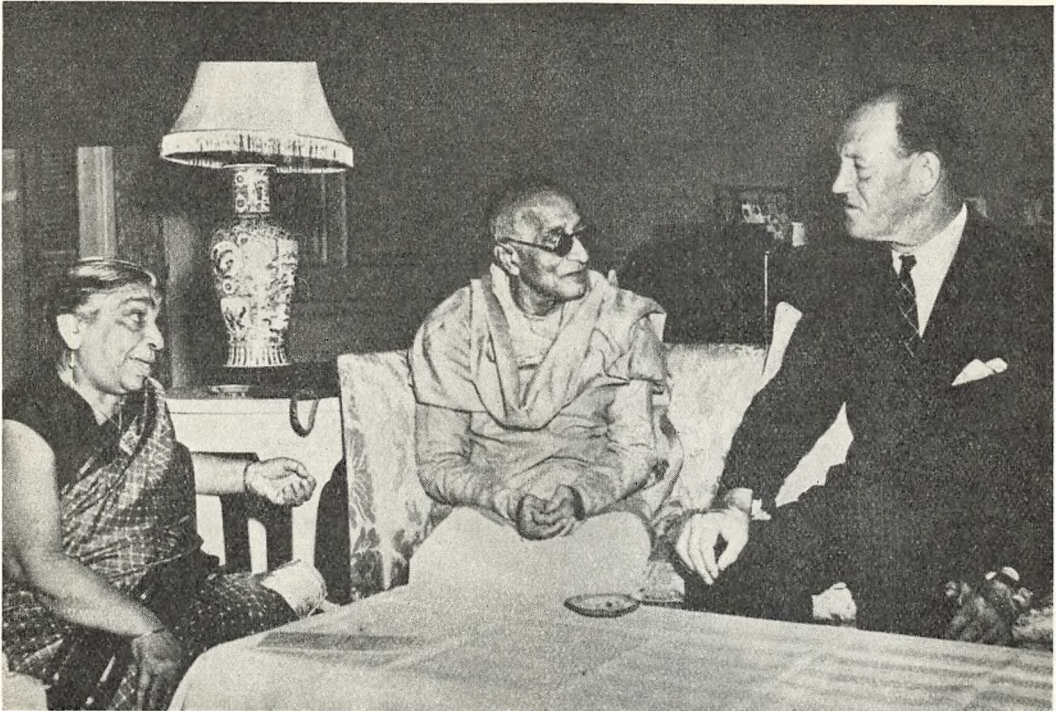
Mænd i disse Foretagender var gennem mange Aar *Ewald Christensen* (1889—1947). Han blev sendt til Indien allerede i 1917 og blev General Manager for Bundi & Punjab Portland Cement Factories, nogle af Landets største og bedst ledede Cementfabriker. Senere indtraadte han i Ledelsen af en indisk Koncern, „The Associated Cement Companies of India“.

Civilingeniør *Sigurd Pedersen*, tidligere Leder af F. L. Smidth & Co.'s Afdeling i Japan, indtog i Efterkrigsaaarene en ledende Stilling for Firmaet i Indien, indtil han i 1950 blev Direktør ved Hovedkontoret i København. I Slutningen af 1942, da det var nødvendigt at mobilisere alle

Kræfter for Krigens Førelse, kom Indiens Cementindustri ligesom de andre vigtige Industrier under Regeringens Kontrol, og *Sigurd Pedersen* blev udnævnt til Regeringens raadgivende Ingeniør for Cementproduktionen og klarede denne Opgave med Glans.

Civilingeniør *S. K. Toubro*, som i 1930 af F. L. Smidth & Co. blev sendt til Persien for at bygge en Cementfabrik, blev faa Aar efter sendt til Indien, hvor han siden har ydet en meget stor Indsats, først som Chefingeniør eller Direktør for Cementfabriker, hvor F. L. Smidth & Co. var interesseret, siden 1938 som Direktør for Firmaet *Larsen & Toubro* i Bombay, som under og efter Krigen har udviklet sig til et omfattende Foretagende. Under Verdenskrigen fik Firmaet overdraget store Bygningsarbejder og Reparationer af Skibe. Til Firmaet er knyttet en Række Ingeniør-, Industri- og Handelsvirksomheder, bl. a. en Afdeling paa Ceylon.

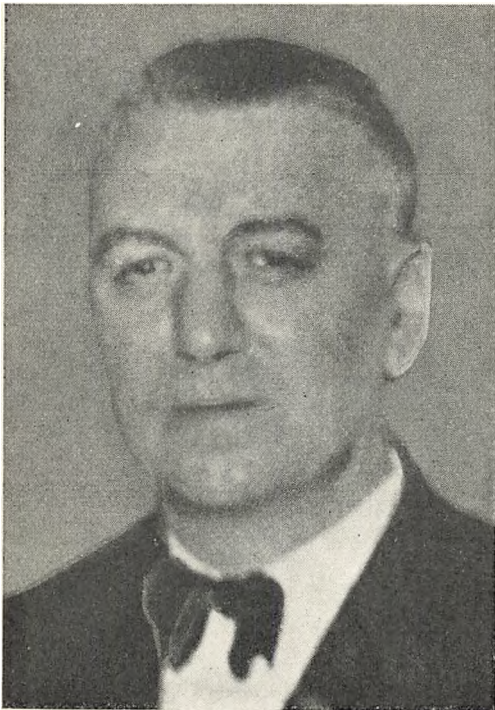
Konsul *Albin Hansen* (død 1950) var i den gamle danske „Loge“ i Calicut Chef for det engelske Import- og Eksportfirma *Peirce Leslie & Co.* — I Nordindien er Dr. pharm. *Chr. Nielsen*, tidligere Advisor for hollandsk-indiske Sukkerfabriker, Leder af en stor Sukkerfabrik i Sardarnagar i Gangesdalen. Paa Ceylon har *Aarhus Oliefabrik* i en Aarrække haft en Filial (Opkøbsstation) i Colombo.

Prins Axel sammen med højtstaaende Indere under en Inspektionsrejse til Ø. K.'s Filialer i Østen

Ø. K.-Filialbestyrers Bolig i Madras

Direktor, Civilingeniør S. K. Toubro

Fremragende danske Videnskabsmænd, navnlig Sprogforskere, har vundet Verdensberømmelse ved deres Udforskning af Indiens gamle Kultur. *Rasmus Rask* sluttede sin lange Studierejse til Finland, Rusland, Kaukasus og Persien 1816—23 i Indien, hvor han erhvervede en Samling sjældne Haandskrifter. Den store Orientalist *N. L. Westergaard* foretog i 1841—44 en stor Forskningsrejse til Persien og Indien, og han var Datidens største Autoritet vedrørende Indiens ældste Historie. Naturforskeren *Theodor Cantor* rejste 1835 til Indien i det engelsk-ostindiske Kompagnis Tjeneste. Han foretog en Mængde Rejser

og efterlod ved sin Død enestaaende botaniske og zoologiske Samlinger.

Den danske Botaniker *Nathaniel Wallich* (1785—1854), uddannet som Læge, blev 1806 udnævnt til Kirurg ved den danske Koloni i Frederiksnagor (nu Serampore) ved Calcutta med Forpligtelse til at hjemsende Frø og Planter af botanisk Interesse. Han gik helt op i de botaniske Studier og udnævntes i 1817 til Bestyrer af den botaniske Have i Calcutta, hvorefter han udtraadte af dansk Tjeneste. I de følgende 30 Aar udførte han et omfattende Arbejde med Udforskning af Floraen i Indien og Bagindien, især Nepal og Hindustan. Han indsamlede et mægtigt Materiale, som han bearbejdede i en Række botaniske Værker, der udkom i London.

I Nutiden er Danmarks Navn i Indien iøvrigt knyttet til en betydelig *Missions-Virksomhed*, som omtales nærmere i Bind III.

Dr. med. *Johs. Frimodt-Møller*, Søn af Læge Chr. Frimodt-Møller, som i flere Aar virkede som Leder af Tuberkulosesanatoriet i Arogyavaram, det største Sanatorium i Indien, overtog i 1942 Ledelsen af det store Sanatorium, hvorfra hele Tuberkulosebekæmpelsen i Indien er udgaaet og fortsat ledes.

Fra Anlægget af den transiranske Jernbane. Linieføring i 3 Etager paa Nordlinien

PERSIEN

Danmarks Forbindelse med Persien var gennem lange Tider begrænset til videnskabelige, hovedsagelig sprogvidenskabelige Omraader. Det var navnlig den fremragende Orientalist, Professor *Arthur Christensen*, som helligede Persien i Fortid og Nutid sin Interesse. Den danske Forsker nød den største Anseelse i Persien, og under et Besøg, han 1935 aflagde i Teheran i Anledning af Tusindaarsfesterne for den store persiske Digter Firdausi, var han Genstand for store Æresbevisninger.

Det første Udslag af dansk, praktisk Foretagsomhed i Persien var Anlæg af en Cementfabrik Syd for Teheran i Byen Ray, Persiens gamle Hovedstad. Anlægget blev overdraget F. L. Smidth & Co., og Arbejdet, som fuldførtes i 1933, lededes af Civilingeniør *S. K. Toubro*.

Riza Shah Pahlevi ved Aabningen af den transiranske Bane. I Gruppen til venstre ses Ingeniør Saxild

Mogens Blach

Erik Kayser

Einar Park

K. H. Wright

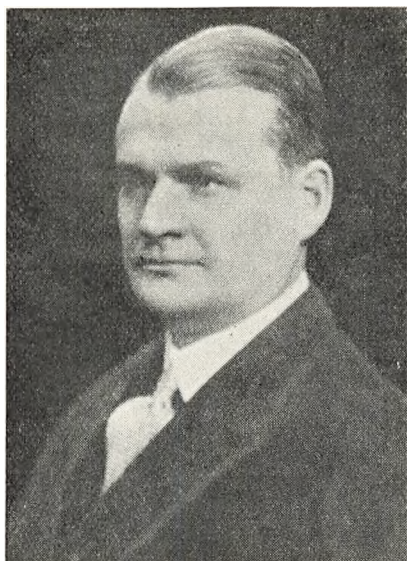
Samme Aar aabnede der sig et mægtigt Virkefelt for dansk Foretagsomhed i Persien: *Consortium Kampsax* sluttede Kontrakt med den persiske Regering om Bygning af den transiranske Jernbane, et mægtigt Arbejde, som omtales nærmere andetsteds, og som fuldførtes i Løbet af fem Aar under Ledelse af Civilingeniør *Jørgen Saxild* som Generaldirektør, Civilingeniør *Erik Kayser* som Direktør og Civilingeniørerne *Mogens Blach* og *Einar Park* som Ledere henholdsvis paa Sydlinien og Nordlinien.

Efter det store Jernbanearbejdes Fuldførelse fik *Kampsax* overdraget en Række

andre Opgaver, bl. a. Bygning af flere Kæmpesiloer i forskellige Egne af Landet. En af Kampsax' Ingeniører, *A. Brinch*, udnævntes af Regeringen til Chef for et Byggedeartement under det persiske Finansministerium.

Under sidste Verdenskrig fik den transiranske Jernbane verdenshistorisk Betydning derved, at de Allieredes kolossale Transporter af Vaaben og Ammunition til Rusland for Størstedelen gik denne Vej. Banen blev udbygget og suppleret med et System af Landeveje, ad hvilke store Kolonner af Transportbiler førte Krigsforødenheder fra den persiske Havbugt til Rusland. Hele dette Arbejde lededes af Direktøren for Consortium Kampsax, Civilingeniør *Kurt Olsen*, i Samarbejde med de allierede militære Myndigheder.

Direktøren for dansk biologisk Station, Dr. phil. *H. Blegvad*, tilkaldtes i Aarene 1936—38 som Raadgiver for den persiske Regering vedrørende Mulighederne for Udvikling af Fiskeriet i den persiske Havbugt. Han paaviste store Fiskerigdomme, planlagde nye Metoder og foranledigede Oprettelsen af en stor Fiskekonserverfabrik. Til denne og andre Fabriker i Persien leveredes Maskiner fra Danmark, navnlig fra „Atlas“, og danske Fiskere og Konservermestre blev indkaldt.

Generaldirektør, Civilingeniør J. Saxild

SYRIEN

For Syriens Vedkommende indskrænker dansk Virksomhed sig hovedsagelig til en iøvrigt meget omfattende Missionsgerning.

I Aleppo sad gennem mange Aar *Karen Jeppe* som Leder af en Armeniermission, gennem hvilken hun udførte et beundringsværdigt opofrende Arbejde for nødlidende Armeniere. Først havde hun et Børnehjem for armenske Børn i Urfa i Mesopotamien, fra 1921 udførte hun i Aleppo et utrætteligt Hjælpearbejde for armenske Flygtninge.

I Oldtidsbyen Hama nær Beirut foretog Dr. phil. *Harald Ingholt* (nu Professor ved Yale University i Connecticut) i Aarene 1931—38 store Udgravninger paa Carlsbergfondets Bekostning og indsamlede et meget omfattende, værdifuldt Materiale, som nu for Størstedelen befinder sig paa Nationalmuseet i København.

Karen Jeppe

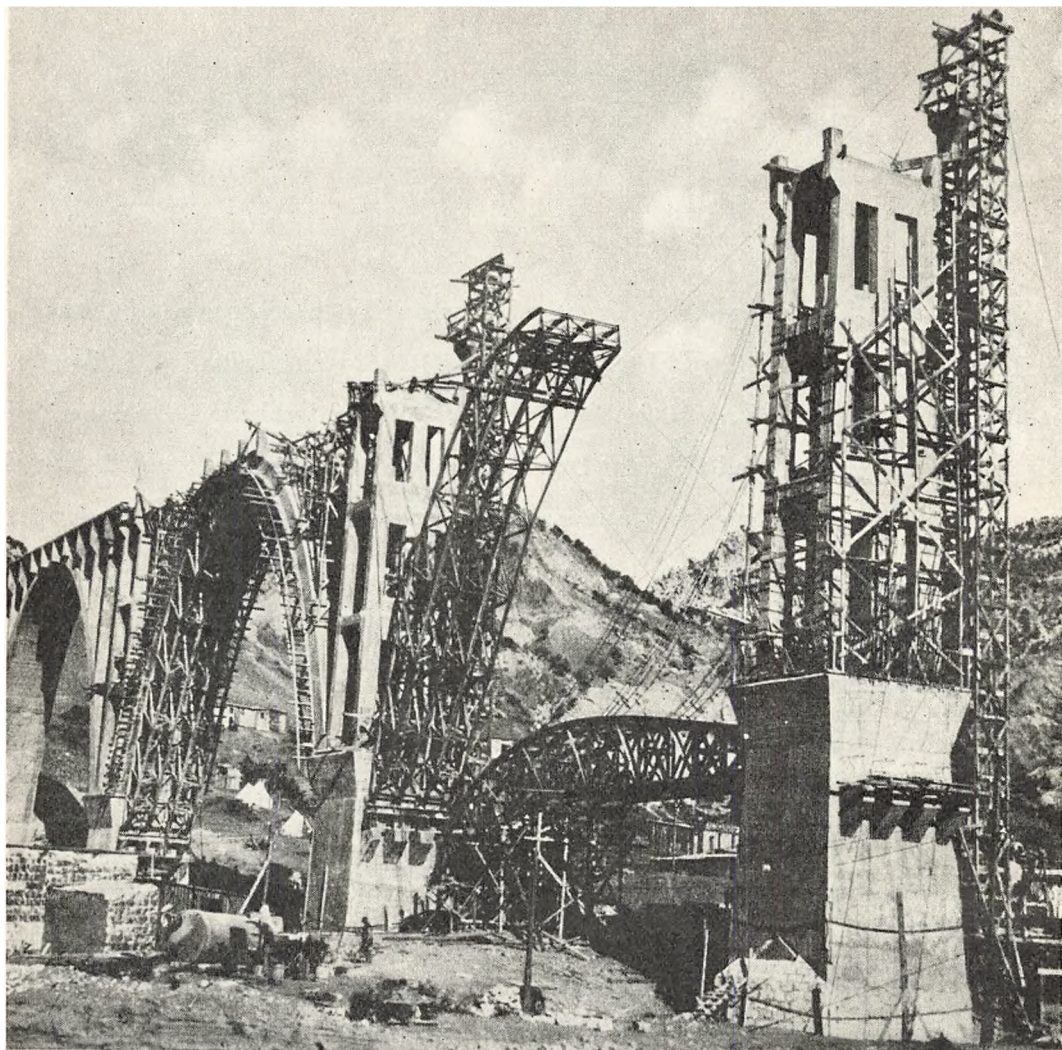
TYRKIET

I Tyrkiet, hvis Tyngdepunkt nu ligger i Lilleasien, kan peges paa et af de kraftigste og mest karakteristiske Eksempler paa moderne dansk Initiativ i Udlandet, nemlig Projektering og Ledelse af Bygningen af 900 km Jernbane i Anatolien og Kurdistan, gennemført med Glans af Ingeniørfirmaet *Kampmann, Kierulff & Saxild* i Samarbejde med det svenske Industrifirma *Nydqvist & Holm* og det danske Ingeniørfirma *Saabye & Lerche*.

Kontrakten omfattede to Jernbanelinier: en Nordlinie fra Irmak Øst for Ankara til Filyos ved Sortehavet og en Sydlinie fra Fevzipacha, en Station paa Bagdadbanen nær ved den syriske Grænse, til Diyarbekir i Tigrisdalen.

Civilingeniørerne *Per Kampmann* og *J. Saxild* slog sig i de Aar, Arbejdet stod paa (1927—35), ned i Istanbul (Konstantinopel) og ledede herfra det store Foretagende, som nærmere omtales andetsteds. Civilingeniør *S. Gjersøe* ledede de afsluttende Arbejder.

En Række danske Embedsmænd og Eksperter tog Del i det omfattende Arbejde, som var forbundet med Udveksling af græske og tyrkiske Befolkningsdele og Ejendomme i Henhold til Lausanne-Freden 1923. Folkeforbundsraadet fik overdraget Nedsættelse af en Kommission: *Commission mixte pour l'Echange des Populations Greques et Turques*, hvis første Præsident blev den danske Generalkonsul *K. M. Widding*, som fungerede i Aarene 1924—28, og som senere af Folkeforbundet udnævntes til Formand for Havneraadet i Memel, hvor han fungerede, indtil Russerne marcherede derind. Præsidentstillingen beklædtes i Aarene 1929—34 af fhv. Landstingsmand *Holger Andersen*. Kommissionens første Generalsekretær var Dr. *Carl Bratli*, som bl. a. øvede en Indsats som Folkeforbundets Mandataragent til Beskyttelse af muhamedanske Minoriteter af albansk Oprindelse i Epirus. Nogle af de i Forbindelse med Fredstraktaten oprettede Voldgiftsdomstole havde danske Præsi-

Fra Jernbaneanlægene i Tyrkiet: Göksu-Viadukten under Bygning

denter: *K. F. Hammerich* var i Aarene 1925—32 Præsident for den britisk-tyrkiske og den italiensk-tyrkiske Voldgiftsdomstol, og fhv. Dommer ved den internationale Domstol i Ægypten nuværende Landsdommer *N. V. Boeg*, var 1929—34 Præsident for den græsk-tyrkiske Voldgiftsdomstol.

Flere danske Officerer var knyttet til det store Udvekslingsarbejde, og Ingeniør-general *Louis Ernst* var Præsident for den Kommission, som i Aarene 1926—30 havde til Opgave at fastsætte Grænsen mellem Tyrkiet og de nye Lande mod Syd og Øst, Syrien og Irak.

